

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Ondřej Valenta

Prostorové rozmístění imigrantů v České republice se zvláštním zřetelem na Prahu

Diplomová práce

Praha 2006

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc.

Rád bych poděkoval doc. RNDr. Dušanu Drbohlavovi, CSc. za trpělivou a vytrvalou pomoc, kterou mi věnoval při psaní této práce. Mé poděkování patří zároveň i všem, kteří mi poskytli data, literaturu a důležité kontakty. Stejně vřelý dík posílám svému akčnímu týmu za bezproblémovou spolupráci a vydatnou pomoc, jakože fakt díky. Rád bych poděkoval také všem respondentům a v neposlední řadě samozřejmě své rodině za to, že mi umožnila tuto práci vůbec napsat.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně za použití uvedené literatury, zdrojů a statistických pramenů.

V Praze dne 29. srpna 2006

.....

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Možné výsledky procesu adaptace podle Berryho (1992)	16
Tab. 2: Rozdíly v počtech imigrantů mezi SLDB 2001 a registrem Cizinecké a pohraniční policie (PČR-ŘSCPP MV ČR) na úrovni České republiky (imigranti s povolením k trvalému pobytu a dlouhodobému pobytu).....	19
Tab. 3: Rozdíly v počtech imigrantů mezi SLDB 2001 a registrem Cizinecké a pohraniční policie (PČR-ŘSCPP MV ČR) na úrovni Prahy (imigranti s povolením k trvalému pobytu a dlouhodobému pobytu)	20
Tab. 4: Počty deseti nejpočetnějších skupin imigrantů v České republice k 31.12.2005.	53
Tab. 5: Motivy migrace do České republiky v letech 2000 – 2002.....	59
Tab. 6: Odhadování počtu ilegálních migrantů podle oblasti původu (konec 90. let)	60
Tab. 7: Počet a podíl imigrantů v krajích ČR k 31.12.2005	63
Tab. 8: Vývoj podílu jednotlivých krajů na celkovém počtu imigrantů v České republice 1996 - 2005.....	64
Tab. 9: Extrémní hodnoty podílu imigrantů v okresech ČR k 31.12.2005	65
Tab. 10: Základní rozdíly mezi zkoumanými skupinami imigrantů (imigranti s vízou nad 90 dní, povolením k dlouhodobému a trvalému pobytu).....	76
Tab. 11: Rozdíly ve struktuře vybraných účelů pobytu mezi zkoumanými skupinami imigrantů.....	77
Tab. 12: Deset měst ČR s nejvyššími podíly imigrantů na populaci města	78
Tab. 13: Deset měst ČR s nejvyššími absolutními počty imigrantů (podle SLDB 2001) k 3.1.2001.....	79
Tab. 14: Vybraná města s největším podílem imigrantů na počet imigrantů v jednotlivých krajích podle SLDB 2001.....	79
Tab. 15: Srovnání nejpočetněji zastoupených imigrantů v Praze s Českou republikou k 31.12.2005.....	82
Tab. 16: Porovnání podílu imigrantů s povolením k trvalému a dlouhodobému pobytu v Praze a České republice	84
Tab. 17: Katastrální území v Praze s největšími podíly imigrantů na celkové populaci.	86
Tab. 18: Prostorová koncentrace zkoumaných skupin imigrantů v Praze podle indexu různorodosti (I_D) na úrovni katastrálních území k 1.3.2001	87
Tab. 19: Vzájemná prostorová separace zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti (I_D) k 1.3.2001.....	87
Tab. 20: Relativní index zastoupení zkoumaných skupin imigrantů v jednotlivých morfologických zónách na území Prahy	88
Tab. 21: Proměnné vstupující do vícenásobné regresní analýzy	90
Tab. 22: Míra prostorové separace Ukrajinců od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti.....	92
Tab. 23: Podmíněnost prostorového rozmístění Ukrajinců na území Prahy na úrovni katastrálních území).....	92
Tab. 24: Míra prostorové separace Slováků od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti	93
Tab. 25: Podmíněnost prostorového rozmístění Slováků na území Prahy na úrovni katastrálních území	94
Tab. 26: Míra prostorové separace Vietnamců od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti.....	95
Tab. 27: Podmíněnost prostorového rozmístění Vietnamců na území Prahy na úrovni katastrálních území	96

Tab. 28: Míra prostorové separace Rusů od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti.....	97
Tab. 29: Podmíněnost prostorového rozmístění Rusů na území Prahy na úrovni katastrálních území.....	97
Tab. 30: Míra prostorové separace Číňanů od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti.....	99
Tab. 31: Podmíněnost prostorového rozmístění Číňanů na území Prahy na úrovni katastrálních území.....	99
Tab. 32: Míra prostorové separace Američanů od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti.....	100
Tab. 33: Podmíněnost prostorového rozmístění Američanů na území Prahy na úrovni katastrálních území.....	101
Tab. 34: Koeficienty vícenásobné determinace prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů v Praze	101
Tab. 35: Determinanty prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů v Praze	102
Tab. 36: Srovnání výše indexu různorodosti na úrovni katastrálních území a městských částí v Praze	104
Tab. 37: Srovnání míry prostorové koncentrace imigrantů v Praze se situací ve vybraných městech jižní Evropy podle indexu různorodosti.....	105
Tab. 38: Srovnání míry prostorové koncentrace imigrantů v Praze se situací ve vybraných městech severní Evropy podle indexu různorodosti	106

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Podíl jednotlivých zemí na celkovém počtu imigrantů ve střední Evropě	51
Graf 2: Nejpočetnější skupiny imigrantů podle občanství v České republice k 31.12.2005	53
Graf 3: Procentuální zastoupení jednotlivých skupin imigrantů podle občanství na celkovém počtu imigrantů v České republice k 31.12.2005.....	54
Graf 4: Vývoj počtu nejpočetnějších skupin imigrantů podle občanství v České republice mezi lety 1997 a 2005.....	55
Graf 5: Vývoj počtu imigrantů v České republice podle druhu pobytu v letech 1990 – 2005.....	55
Graf 6: Vývoj podílu dlouhodobých a trvalých pobytů na celkovém počtu imigrantů v letech 1990 – 2005.....	57
Graf 7: Procentuální zastoupení pobytových režimů u nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů podle občanství v České republice k 31.12. 2005.....	57
Graf 8: Procentuální zastoupení krajů ČR na celkovém počtu imigrantů k 31.12.2005.	62
Graf 9: Absolutní počty nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů podle občanství v Praze k 31.12.2005.....	83
Graf 10: Podíl imigrantů podle občanství na celkovém počtu imigrantů v Praze k 31.12.2005.....	83
Graf 11: Vývoj počtu imigrantů v Praze mezi roky 1996 a 2005.....	85

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Modely prostorové struktury města.....	33
Obr. 2: Prostorové rozmístění imigrantů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005.....	65
Obr. 3: Prostorové rozmístění Ukrajinců v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005	68
Obr. 4: Prostorové rozmístění Slováků v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005.....	69
Obr. 5: Prostorové rozmístění Vietnamců v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005	71
Obr. 6: Prostorové rozmístění Rusů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005.....	73
Obr. 7: Prostorové rozmístění Číňanů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005	74
Obr. 8: Prostorové rozmístění Američanů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005.....	75
Obr. 9: Prostorové rozmístění imigrantů na úrovni pražských katastrálních území k 1.3.2001.....	85
Obr. 10: Prostorové rozmístění Ukrajinců podle pražských katastrálních území k 1.3.2001.....	91
Obr. 11: Prostorové rozmístění Slováků podle pražských katastrálních území k 1.3.2001	92
Obr. 12: Prostorové rozmístění Vietnamců podle pražských katastrálních území k 1.3.2001.....	95
Obr. 13: Prostorové rozmístění Rusů podle pražských katastrálních území k 1.3.2001.	96
Obr. 14: Prostorové rozmístění Číňanů podle pražských katastrálních území k 1.3.2001	98
Obr. 15: Prostorové rozmístění Američanů podle pražských katastrálních území k 1.3.2001.....	99

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 2: Lorenzův oblouk koncentrace zkoumaných skupin imigrantů podle občanství na úrovni okresů ČR k 31.12.2005.....	I
Příloha 3: Lorenzův oblouk koncentrace zkoumaných skupin imigrantů podle občanství na úrovni katastrálních území Prahy k 1.3.2001.....	I
Příloha 4: Podíl imigrantů podle zkoumaných občanství za okresy České republiky k 31.12.2005.....	II
Příloha 5: Rozdíl v počtu imigrantů za jednotlivé okresy mezi Sčítáním lidu, domů a bytů 2001 (SLDB 2001) a registrem Cizinecké a pohraniční policie (CPP).....	III
Příloha 6: Katastrální území v Praze	V
Příloha 7: Pražská katastrální území s podíly imigrantů podle vybraných občanství....	VI
Příloha 8: Pražská katastrální území s počty imigrantů podle zkoumaných občanství podle SLDB 2001	VIII
Příloha 9: Vymezení typů katastrálních území (Železný 2002)	X
Příloha 10: Přehled typů katastrálních území (Železný 2002).....	XI
Příloha 11: Dotazník	XI

SEZNAM ZKRATEK

CBD – Central Business District

ČR – Česká republika

ČSFR – Československá federativní republika

ČSSR – Československá socialistická republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EA – ekonomická aktivita, ekonomicky aktivní

EU – Evropská Unie

KÚ – katastrální území

MČ – městská část

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MZ – Ministerstvo zahraničí

PČR-ŘSCPP MV ČR – Policie České republiky – služby cizinecké a pohraniční policie

Ministerstva vnitra České republiky

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

TZ – Transition Zone

ÚJ – územní jednotka

USA – Spojené státy americké

ÚTJ – územně technická jednotka

ABSTRAKT

Prostorové rozmístění imigrantů v České republice se zvláštním zřetelom na Prahu

Tato diplomová práce se zabývá prostorovým rozmístěním vybraných skupin imigrantů podle občanství v České republice. Zvláštní zřetel je kladen na analýzu prostorového rozmístění a koncentrace těchto skupin imigrantů na území Prahy. Dále se pokouší zařadit situaci prostorového rozmístění imigrantů v Praze do kontextu vybraných západoevropských měst.

Prostorové rozmístění imigrantů je v této práci zkoumáno ze dvou dimenzí výzkumu, kvantitativní a kvalitativní. Kvantitativní část tvoří zejména vícenásobná regresní analýza prostorového rozmístění imigrantů. Kvalitativní část výzkumu má formu strukturovaného rozhovoru a dotazníku, který byl prováděn s celkem třiceti respondenty vybraných občanství.

Imigranti jsou v Praze rozmístěni vzhledem k většinové populaci nerovnoměrně. Při posuzování podmíněnosti prostorového rozmístění a zjištěné míry koncentrace vybraných skupin imigrantů pomocí vícenásobné regresní analýzy byl zjištěn velký význam etnických sítí jako faktoru, který má na výsledné prostorové rozmístění a koncentraci imigrantů největší vliv. Výsledná míra koncentrace imigrantů v Praze se odvíjí zčásti také od jejich kulturní blízkosti vzhledem ke kultuře české společnosti. Podle výsledků kvantitativního výzkumu je nezanedbatelný také vliv ekonomického faktoru.

Při snaze o vytvoření celistvějšího obrázku prostorového rozmístění a míry koncentrace imigrantů v Praze lze doporučit, aby do výše zmíněné analýzy byly zahrnuty i další, méně početné skupiny imigrantů. Stejně tak by bylo vhodné srovnat charakter prostorového rozmístění imigrantů v Praze s ostatními městy východní Evropy.

ABSTRACT

Spatial distribution of immigrants in the Czech Republic with special focus on Prague

This diploma thesis analyses spatial distribution of selected immigrant groups defined by their citizenship in the Czech Republic. Special regard is stressed on analysis of spatial distribution and concentration of these immigrant groups within the area of Prague. Another goal of this thesis is to compare this character of the spatial distribution of the immigrant groups in Prague with the similar situation in selected cities in Western Europe.

Spatial distribution of immigrants in this thesis is to be examined by two basic dimensions of research; quantitative and qualitative. Quantitative part of the research is based mainly on multiple regression analysis of spatial distribution of immigrants. Structured interview and questionnaire form the qualitative part. The structured interview and questionnaire was used on thirty respondents of chosen citizenship in total.

Immigrants residing in Prague are spatially distributed with respect to the majority population unevenly. Examining the causes of the uneven spatial both distribution and concentration, ethnic networks were indicated as a factor that influenced the spatial distribution of the immigrants the most. The resulting spatial distribution of the immigrants in Prague is however depended partly also on cultural distance between a certain immigrant group and the host society. According to the results of the quantitative research, economic factor of the immigrant spatial distribution is apparent, too.

An effort to create more holistic idea of the spatial distribution and concentration of immigrant groups in Prague requires involving other, less numerous immigrant groups in the analysis. Similar importance is to be put on comparison of the immigrant spatial distribution characteristics in Prague with the situation in other cities in the region of Central and Eastern Europe.

OBSAH

ABSTRAKT.....	8
ABSTRACT	9
1. ÚVOD	13
1.1 STRUKTURA PRÁCE.....	14
1.2 DEFINICE	14
1.3 HYPOTÉZY	17
1.4 ZDROJE DAT	18
1.5 OBECNÝ LEGISLATIVNÍ RÁMEC MEZINÁRODNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE.	20
2. OBECNÝ TEORETICKÝ PŘEHLED.....	22
2.1 TEORIE MEZINÁRODNÍ MIGRACE.....	22
2.1.1 TEORIE VYSVĚTLUJÍCÍ PŘÍČINY MIGRACE	23
2.1.1.1 Neoklasická teorie.....	23
2.1.1.1.1 Makro úroveň.....	23
2.1.1.1.2 Mikro úroveň.....	23
2.1.1.2 Teorie nové ekonomické migrace (New Economics of Migration).....	24
2.1.1.3 Teorie dvojího trhu.....	24
2.1.1.4 Teorie světového systému.....	25
2.1.2 TEORIE ZKOUMAJÍCÍ STÁLOST MIGRAČNÍCH TOKŮ	26
2.1.2.1 Teorie sítí	26
2.1.2.2 Institucionální teorie	26
2.1.2.3 Teorie kumulativních příčin	27
2.1.3 HLAVNÍ NEDOSTATKY TEORIÍ MEZINÁRODNÍ MIGRACE	27
2.1.4 KONCEPTY ADAPTACE IMIGRANTŮ DO HOSTITELSKÉ SPOLEČNOSTI	28
2.1.3.1 Model částečného vyloučení (Differential Exclusion Model)	28
2.1.3.2 Asimilační koncept	29
2.1.3.3 Pluralistický koncept	30
2.1.3.4 Alternativní koncept	31
2.2 TEORETICKÉ KONCEPTY MĚSTA.....	32
2.2.1 SOCIÁLNĚ-EKOLOGICKÝ MODEL	32
2.2.2 NEOKLASICKÁ EKONOMICKÁ LAND USE TEORIE.....	33
2.2.3 INSTITUCIONÁLNÍ PŘÍSTUP	34
2.2.4 POLITICKO-EKONOMICKÉ PŘÍSTUPY	36
2.2.5 POSTMODERNÍ PŘÍSTUPY	36
2.3 FAKTORY PROSTOROVÉ KONCENTRACE IMIGRANTŮ.....	37
2.3.1 FAKTOR KULTURNÍ VZDÁLENOSTI.....	37
2.3.2 INSTITUCIONÁLNÍ FAKTOR	38
2.3.3 FAKTOR ČASU	39
2.3.4 EKONOMICKÝ FAKTOR	39
2.3.5 SOCIOLOGICKO-PSYCHOLOGICKÝ FAKTOR	40
3. METODIKA KVANTITATIVNÍHO A KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	42
3.1 METODIKA KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU.....	42
3.2 METODIKA KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	45

4. MEZINÁRODNÍ MIGRACE VE STŘEDNÍ EVROPĚ A ČESKÉ REPUBLICE 47

4.1 MIGRACE OD POLOVINY 19. STOLETÍ	47
4.2 MIGRACE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	48
4.3 STUDENÁ VÁLKA (1948 – 1989)	48
4.4 OBDOBÍ PO ROCE 1989	50
4.5 CHARAKTERISTIKA MEZINÁRODNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE	52
4.6 VÝVOJ MEZINÁRODNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE OD KONCE 90. LET	54
4.7 BUDOUCÍ VÝVOJ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE	56
4.8 MOTIVY IMIGRACE DO ČESKÉ REPUBLIKY	56
4.8.1 EKONOMICKY PODMÍNĚNÁ MIGRACE	56
4.8.2 RODINNÁ MIGRACE A SLUČOVÁNÍ RODIN	59
4.8.3 ILEGÁLNÍ MIGRACE	60
4.8.4 OSTATNÍ MIGRACE	61

5. KVANTITATIVNÍ VÝZKUM PROSTOROVÉHO ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V PRAZE .. 62

5.5 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V ČR	62
5.5.1 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V ČR NA ÚROVNI KRAJŮ	62
5.5.2 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V ČR NA ÚROVNI OKRESŮ	64
5.5.2.1 Charakteristika skupin imigrantů podle zkoumaných občanství	66
5.5.2.1.1 <i>Ukrajinci</i>	66
5.5.2.1.2 <i>Slováci</i>	67
5.5.2.1.3 <i>Vietnamci</i>	69
5.5.2.1.4 <i>Rusové</i>	70
5.5.2.1.5 <i>Číňané</i>	72
5.5.2.1.6 <i>Američané</i>	73
5.5.2.1.7 <i>Shrnutí</i>	74
5.5.3 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V ČR NA ÚROVNI MĚST	77
5.5.4 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V PRAZE	80
5.5.4.1 Vývoj počtu imigrantů v Praze	83
5.5.4.2 Prostorové rozmístění zkoumaných skupin imigrantů na úrovni katastrálních území	85
5.5.4.3 Prostorové rozmístění zkoumaných skupin imigrantů na úrovni morfologických zón	87
5.5.4.4 Podmíněnost prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů	88
5.5.4.4.1 <i>Ukrajinci</i>	90
5.5.4.4.2 <i>Slováci</i>	91
5.5.4.4.3 <i>Vietnamci</i>	93
5.5.2.4.4 <i>Rusové</i>	95
5.5.2.4.5 <i>Číňané</i>	97
5.5.2.4.6 <i>Američané</i>	98
5.5.2.4.7 <i>Shrnutí</i>	100
5.5.5 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V PRAZE V KONTEXTU VYBRANÝCH EVROPSKÝCH MĚST	102

6. KVALITATIVNÍ VÝZKUM PROSTOROVÉHO ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V PRAZE ...106

6.1 STRUKTURA KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	106
6.1.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O RESPONDENTOVÍ	106
6.1.2 KULTURA	106
6.1.3 KONTAKTY	107
6.1.4 PRACE	107
6.1.5 SPOKOJENOST	107
6.1.6 MATEŘSKÁ ZEMĚ	108

6.1.7 BYDLENÍ.....	108
6.2 VÝSLEDKY KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU.....	108
6.2.1 SLOVÁCI.....	108
6.2.1.1 Základní údaje.....	108
6.2.1.2 Kultura.....	109
6.2.1.3 Kontakty.....	109
6.2.1.4 Práce	110
6.2.1.5 Spokojenost.....	110
6.2.1.6 Mateřská země	110
6.2.1.7 Bydlení	111
6.2.2. UKRAJINCI.....	111
6.2.2.1 Základní údaje.....	111
6.2.2.2 Kultura.....	111
6.2.2.3 Kontakty	112
6.2.2.4 Práce	112
6.2.2.5 Spokojenost.....	113
6.2.2.6 Mateřská země	113
6.2.2.7 Bydlení	113
6.2.3 VIETNAMCI.....	114
6.2.3.1 Základní údaje.....	114
6.2.3.2 Kultura.....	114
6.2.3.3 Kontakty	115
6.2.3.4 Práce	115
6.2.3.5 Spokojenost.....	115
6.2.3.6 Mateřská země	116
6.2.3.7 Bydlení	116
7. ZÁVĚR.....	117
7.1 HODNOCENÍ TESTOVÁNÍ HYPOTÉZ.....	117
7.2 SHRNUTÍ.....	118
7.3 MOŽNÉ SMĚRY DALŠÍHO VÝZKUMU.....	119
PRAMENY.....	120
PŘÍLOHY	126

1. ÚVOD

Mezinárodní migrace je v současné době celosvětovým fenoménem. Migrační proudy ovlivňují jak prostředí zemí, do kterých směřují, tak i společnosti zdrojových regionů. Migrace je tedy oboustranně složitý a problematický proces. V hostitelských zemích jsou imigranti vystaveni velkému stresu při celkové adaptaci do hostitelské společnosti a hostitelská společnost se musí adaptovat na přítomnost imigrantů. Z tohoto i mnoha jiných, neméně důležitých důvodů je migrace považována za jeden z globálních problémů lidstva.

Česká republika se za posledních patnáct let v souvislosti s celkovou politicko-ekonomickou a společenskou transformací stala imigrační zemí. Nová zkušenost české populace s nárůstem imigrantů s sebou přináší také negativní důsledky, jakými je například nárůst xenofobních tendencí v české populaci (Šišková 1998). Zároveň ale v souvislosti s krizí soužití imigrantů s majoritní populací v západní Evropě (muslimové ve Francii nebo ve Švédsku) nebo v Austrálii má Česká republika jedinečnou šanci těmto problémům předejít dříve, než samy vypuknou (Dluhošová 2005). Mezinárodní migrace má také významný vliv například na ekonomiku jak zdrojové, tak i cílové země migrace.

Fenomén migrace se dotýká všech oblastí lidského života a tudíž zasahuje do předmětů studia všech společenských věd. Tato diplomová práce se bude v převážné míře zabývat pro geografii důležitou charakteristikou migračních procesů – prostorovou koncentrací imigrantů a etnických menšin v hostitelské zemi.

Obecně lze konstatovat, že v České republice se imigranti koncentrují v příhraničních oblastech, které sousedí se zemí jejich původu a také ve velkých českých městech. Mezi nimi vystupuje Praha jako největší magnet imigrace do České republiky a z tohoto důvodu žije v Praze absolutně největší počet imigrantů v porovnání s ostatními městy ČR (Uherek 2003). Proto se v této diplomové práci zaměřím právě na Prahu a na zkoumání prostorové koncentrace šesti nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů, které dohromady tvoří přes 70 % všech legálních imigrantů v Praze s trvalým nebo dlouhodobým pobytom.

Cíle této diplomové práce jsou tedy následující:

1. Získat přehled o základních charakteristikách a míře prostorové koncentrace šesti nejpočetněji zastoupených etnických menšin v Praze;
2. srovnat Prahu s vybranými metropolemi západní a východní Evropy a nalézt společné a odlišné rysy prostorové koncentrace etnických menšin;
3. kombinací kvantitativní a kvalitativní formy výzkumu zjistit, jak imigranti na území Prahy vnímají svoje životní podmínky, které přispívají k výsledné míře prostorové koncentrace.

1.1 STRUKTURA PRÁCE

Tato diplomová práce je rozdělena do celkem sedmi kapitol. V úvodu jsou nastíněny její základní cíle a předmět výzkumu. Úvodní část dále pokračuje definicemi a diskusí termínů a pojmu, se kterými se v této práci bude pracovat. V další části úvodní kapitoly jsou uvedeny hlavní hypotézy, které se tato práce bude snažit potvrdit, či vyvrátit. Přehled hypotéz je následován diskusí nad zdroji dat, a to jak obecnými zdroji dat o mezinárodní migraci, tak zdroji, které jsou využity pro potřeby této diplomové práce. Úvodní kapitola je zakončena nástinem obecného legislativního rámce mezinárodní migrace v České republice.

Druhá část této práce se věnuje teoretickým konceptům, ze kterých vychází vlastní výzkum této práce. Jelikož se zabývá prostorovým rozmístěním imigrantů, jsou diskutovány nejprve teorie mezinárodní migrace. Protože jsou tito imigranti zkoumáni v prostředí města, následuje diskuse teoretických přístupů ke studiu města při vysvětlení etnické prostorové koncentrace. Poté následuje také diskuse obecných faktorů způsobujících prostorovou koncentraci imigrantů.

Třetí část diplomové práce se zabývá metodami kvantitativního a kvalitativního výzkumu, které byly v této práci použity. Čtvrtá kapitola popisuje vývoj mezinárodní migrace v České republice a regionu střední Evropy od 19. století do současnosti. Kromě historického vývoje se věnuje také hlavním motivům současné mezinárodní migrace do České republiky. Tato kapitola tedy popisuje širší kontext mezinárodní migrace, ve které se vlastní výzkum práce odehrává.

Jedna ze stěžejních částí práce se nachází v kapitole páté, která je věnována kvantitativnímu výzkumu prostorového rozmístění imigrantů na území České republiky. Prostorové rozmístění imigrantů je zde zkoumáno od celostátní úrovně, přes úroveň krajů, okresů a úroveň měst. Následuje vlastní výzkum této práce, analýza prostorového rozmístění imigrantů na území Prahy. V závěru této části práce je prostorové rozmístění a koncentrace imigrantů v Praze srovnána se situací ve vybraných městech západní Evropy. Šestá kapitola pak podává detailnější přehled o kvalitativní dimenzi výzkumu prostorového rozmístění imigrantů a shrnuje zjištěné výsledky této části výzkumu.

Sedmá, závěrečná kapitola shrnuje zjištěné závěry výzkumu této práce, které potvrdily, nebo vyvrátily stanovené hypotézy. Tato část také naznačuje možně směry budoucího výzkumu, které by navazovaly na analýzu prostorového rozmístění imigrantů v České republice a zejména v Praze, které je tato diplomová práce věnována.

1.2 DEFINICE

Na samém začátku mé diplomové práce je nezbytné definovat a diskutovat pojmy, které budu později v této práci používat.

Migrace je trvalá nebo dočasná změna bydliště jedinců či skupin lidí. Společně s fertilitou a mortalitou je migrace základním prvkem určujícím populační vývoj a strukturu populace v určité oblasti, regionu, státu (Dictionary 2000). Migrace je spojena s dočasnou nebo trvalou změnou bydliště. Podle toho, zda migrant při své migraci překročí administrativní hranice státu, se rozlišuje migrace vnitřní

a migrace mezinárodní. Jednotlivé země mají rozdílné časové vymezení této změny bydliště, pomocí níž je migrant definován a následně zahrnut do migračních statistik. Neexistuje tak jednotná univerzální definice mezinárodního migranta. OSN doporučuje zemím přijmout hranici jednoho roku (*Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses* z roku 1998, Poulain 2005), která by určovala, kdy je jedinec považován za mezinárodního migranta. Hranici jednoho roku přijaly například Finsko, Švédsko, Itálie, Velká Británie nebo Portugalsko; naopak například Nizozemsko nebo Dánsko pracují s hranicí 6 měsíců¹.

Česká republika se svou definicí mezinárodního migranta přibližuje doporučení OSN a v definici mezinárodního migranta přijala hranici jednoho roku. Jiný pobytový režim ale platí pro občany Evropské Unie, kteří jsou považováni za imigranti již po třech měsících nepřetržitého pobytu na území ČR (Kupiszewska, Nowok 2005).

K rozdílnosti definice migranta v jednotlivých zemích přispívá i otázka místa bydliště. V zemích střední a východní Evropy je významně uplatňován koncept trvalého pobytu (Janská 2002). Definice migranta je pak spojena s překročením administrativní hranice obce, nebo státu a přihlášením se k pobytu na příslušném úřadě. Naopak západoevropské země preferují volnější (a realističtější) definici spojenou s konceptem obvyklého/hlavního místa bydliště (Drbohlav 1998, in Janská 2002).

Migranti, kteří imigrují do hostitelské země, at' již za účelem časově omezeného, cirkulačního, nebo dlouhodobějšího pobytu, se určitým způsobem musí do hostitelské společnosti adaptovat. *Adaptace* podle Velkého sociologického slovníku (1996) znamená proces a výsledek procesu změn v chování, ve struktuře společenské skupiny, v sociální organizaci nebo kultuře, přispívající k přežití, fungování nebo udržování rovnováhy se sociálním prostředím. Adaptace je způsob, jakým jedinci, domácnosti a komunity reagují a potýkají se s novými a odlišnými zkušenostmi a charakteristikami hostitelské společnosti (Dictionary 2000).

Výsledkem adaptace migrantů do nových podmínek majoritní společnosti může být široké spektrum alternativních scénářů: od bezproblémového soužití, postupného získávání občanství a naturalizaci po absolutní vyloučení, sociální či ekonomickou marginalizaci a formování tzv. trvalých etnických enkláv (Drbohlav 2001a).

Nejznámější sociálně-psychologický model procesu adaptace prezentuje Berry (1992). Podle něj může proces adaptace imigranta do hostitelské společnosti vést k čtyřem hlavním výsledkům², které vycházejí z odpovědí na dvě základní otázky. Tyto otázky, které si imigrant při procesu adaptace „klade“, jsou:

- je pro mne důležité udržovat vztahy s majoritní populací a jinými etnickými menšinami?
- je pro mne důležité udržet si vlastní kulturní a etnickou identitu?

¹ Některé země nepoužívají při sestavování statistik mezinárodní migrace žádné časové kritérium (Irsko, Španělsko), některé tuto statistiku nemají vůbec (Francie). Situace se statistikou mezinárodní migrace je navíc komplikovaná odlišnými časovými kritérii emigrace a imigrace v rámci jedné země. Více viz Kupiszewska, Nowok, Poulain (2005).

² Tyto čtyři hlavní výsledky nejsou jedinými výsledky adaptace; Berry poukazuje na kontinualitu mezi těmito výsledky adaptačních procesů (Berry 1992).

Kombinaci odpovědí na tyto otázky se potom dospěje ke čtyřem základním výsledkům procesu adaptace, které jsou uvedeny v následující tabulce (Tab. 1):

Tab. 1: Možné výsledky procesu adaptace podle Berryho (1992)

		<i>Udržování vztahů s majoritní populací a jinými etnickými menšinami</i>	
		ANO	NE
<i>Zachování kulturní a etnické identity</i>	ANO	integrace	separace/ segregace
	NE	asimilace	marginalizace

pramen: Berry 1992:28

První možný výsledek procesu adaptace je **asimilace**. Imigrant se asimiluje, jestliže se vzdá svých specifických kulturních charakteristik a etnické identity a „splyne“ s majoritní populací. Druhá možnost, **integrace**, znamená, že imigrant udržuje vazby a kontakt s majoritní populací, ale zároveň se nevzdává svých kulturních a etnických odlišností. Třetí možnost, **separace** nebo **segregace** nastává, kdy imigrant nebo komunita imigrantů neudržuje s majoritní společností žádné významné kontakty a zároveň si zachovává svou kulturní odlišnost. Tato izolace od majoritní společnosti je buď dobrovolná a vychází z vlastního svobodného rozhodnutí (separace), nebo vynucená (segregace). Čtvrtou možností je pak **marginalizace**, která nastává, když jedinec nebo komunita imigrantů ztratí svou původní kulturu a zároveň je touto společností odmítnuta. Tato skupina je pak marginalizována, tj. dostává se na okraj společnosti (Berry 1992).

Podle mého názoru je podoba adaptace určité etnické skupiny výsledkem mnoha vlivů mezi většinovou populací a konkrétní etnickou skupinou. Etnická skupina si sama může stanovit výslednou podobu své adaptace; její rozhodnutí je ale limitováno „požadavky“ nebo představami většinové populace. Jako nejlepší východisko považuji integraci, která je pro obě strany nejdemokratičtější a při které imigrant zažívá nejnižší míru akulturačního stresu.

Separace nebo segregace může dosáhnout velmi vysokých hodnot; obecně je prostorová segregace/separace definována jako rezidenční segregace skupin v rámci širší populace. Skupina je považována za prostorově zcela smíšenou, když jsou její členové v populaci pravidelně rozmištěni. Čím větší je odchylka od pravidelného rozmištění vzhledem k populaci, tím větší je stupeň (míra) segregace (Dictionary 2000). Z prostorové segregace vyplývá prostorová koncentrace.

Hlavní příčinou segregace jednotlivých skupin populace je podle Masseyho (1985) jejich odlišnost z hlediska sociálního statusu, životního cyklu a etnické a kulturní příslušnosti. Tato socio-ekonomická, demografická a etnická segregace může být dobrovolná i vynucená. Dobrovolná segregace je projevem vůle členů jazykově, kulturně nebo sociálně spřízněných skupin bydlet ve vzájemné blízkosti. Tato blízkost napomáhá uspokojovat společné okruhy potřeb a uchovat si svou subkulturu. Nedobrovolná

segregace nastává v situaci, kdy se horší podmínky bydlení stávají pro skupinu nevyhovující, ale změně bydliště brání finanční, institucionální, nebo jiné bariéry (Burjanek 1997).

Další důležitou příčinou segregace je role státu a dále peněžních ústavů, soukromých investorů, nebo realitních kanceláří. Stát ovlivňuje míru segregace legislativním rámcem v oblasti bydlení (pozemková politika, regulace nájemného, podmínky pro hypotéky apod.). Ostatní výše zmínění aktéři, zejména peněžní ústavy mohou podpořit, nebo naopak odmítat určité typy klientů, nebo se bránit investicím v „nezajímavých“ lokalitách (Burjanek 1997). O vliv institucí na výslednou míru segregace se nejvíce opírá institucionální přístup ke studiu měst (kap. 2.2.3).

Podle Logana et al. (2002, in Pamuk 2004) je výsledkem segregace nebo separace etnických skupin imigrantů tzv. *etnický cluster*, který je definován jako geografická koncentrace skupin imigrantů v prostoru. Jedná se o území s vysokou koncentrací určité skupiny imigrantů a území s nižší koncentrací, které k němu přiléhají (Logan et al. 2002, in Pamuk 2004). Tento etnický cluster může nabývat dvou základních podob, přičemž autor přiznává, že v realitě je toto dělení často velmi nejasné.

První forma etnického clusteru je *etnická enkláva*. Vyskytuje se převážně v chudších oblastech města, kam byli imigranti spíše nuceni se usadit. Etnická enkláva tedy vzniká procesem segregace, kdy může jít jak o výsledek diskriminace ze strany majoritní společnosti na trhu s byty, tak i relativní dostupnosti méně kvalitního bydlení. Naopak *etnická komunita* je výsledkem atraktivity etnické infrastruktury a institucí a vzniká vlastním výběrem příslušníků určité etnické skupiny (Logan et al. 2002, in Pamuk 2004).

Míru prostorové koncentrace skupin imigrantů lze měřit pomocí indexu segregace (*Segregation Index*), indexu izolace (*Isolation Index*) nebo indexu kontaktu (či vystavení, *Exposure Index*). Jedním z nejpoužívanějších ukazatelů prostorové koncentrace je ale index různorodosti (*Dissimilarity Index*), který použijí i v této práci (více kap. 3.1).

Důležité je územní měřítko segregace, protože segregace na jedné řádovostní úrovni automaticky neznamená segregaci na jiné úrovni. Při vysvětlování prostorové segregace a koncentrace by se měl brát do úvahy také obecný vývoj mezinárodní migrace ve světě (Kempen, Ozüekren 1998).

1.3 HYPOTÉZY

Existuje celá řada výzkumů z mnoha zemí a měst, která se zabývá prostorovým rozmístěním etnických menšin a jejich podmíněnostmi. V Evropě byly takto zkoumány například Stockholm (Murdie and Borgegård 1998), Oslo (Blom 1999), Brusel (De Launey 1975, in Massey 1985), nebo Berlín (Kemper 1998). Imigranti se v hostitelské zemi (ani například v prostředí měst) nerozmisťují nahodile, ale koncentrují se do určitých regionů, resp. městských částí. V této práci bych chtěl dokázat, že i v prostředí Prahy se daní *imigranti rozmisťují nerovnoměrně vzhledem k rozmístění majoritní populace i ostatním skupinám imigrantů*.

Všechny výše zmíněné výzkumy také potvrdily předpoklad, že kulturní vzdálenost imigrantů od hostitelské populace hraje ve výsledném rozmístění imigrantů a jejich prostorové koncentraci nezanedbatelnou roli. Proto se domnívám, že stejná premisa bude platit i na příkladu rozmístění imigrantů v Praze. V této práci bych tedy chtěl zkoumat platnost hypotézy, že *prostorová koncentrace imigrantů v Praze je větší, čím větší je jejich kulturní odlišnost od české populace.*

Na předešlou hypotézu navazuje následující. Výše zmíněné výzkumy zjistily, že kulturně bližší etnické skupiny se v čase dekoncentrují rychleji než kulturně vzdálenější etnické menšiny. Tato dekoncentrace je např. podle Bloma (1999) spojená s celkovou adaptací a přizpůsobením se etnické skupiny životu v odlišném prostředí. V této práci nebudu zkoumat tuto hypotézu analyzováním vývoje koncentrace etnických menšin v Praze, protože relevantní data nejsou bohužel k dispozici. Tuto hypotézu budu testovat na základě kvalitativního výzkumu, takže její vypovídající hodnota a platnost bude omezená: *Kulturně bližší imigranti se do prostředí Prahy adaptují rychleji než kulturně vzdálenější migranti.*

Současné migrační proudy se vyznačují extrémní heterogenitou ekonomických, sociálních a demografických charakteristik (Drbohlav 2001a). I když je skutečností, že velké rozdíly v těchto charakteristikách existují také uvnitř jednotlivých imigračních skupin, v této práci ověřuji platnost hypotézy, že *pro každou zkoumanou etnickou skupinu platí v Praze jiná kombinace faktorů, které vysvětlují jejich prostorového rozmístění.*

Kvantitativním výzkumem, spojeným s kvalitativním výzkumem formou řízeného rozhovoru, bych chtěl odpovědět na otázku, jestli je výsledné prostorové rozmístění zkoumaných etnických menšin spíše *výsledkem jejich vlastního rozhodnutí* (vlivem úzkých vnitřních sociálních vazeb, existencí rodinných a etnických firem apod.) nebo jestli se tak děje převážně *vlivem vnějšího prostředí.*

1.4 ZDROJE DAT

Tato diplomová práce je založená na analýze dat o migraci; z tohoto důvodu pokládám za nutné zmínit se o zdrojích dat. Obecně se dá říci, že v České republice existují tři hlavní zdroje dat o mezinárodní migraci. Jsou jimi:

- průběžné registry (populační, zaměstnanecký apod.)
- speciální výběrová šetření (census, výběrová šetření)
- sběr dat na státní hranici a jiných vstupních bodech (např. mezinárodní letiště)

Nejpřesnější údaje o počtech imigrantů na území České republiky lze získat z průběžných registrů, které vedou jednotlivé úřady státní správy. Nejpodrobnější statistiku má Policie ČR – Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie MV ČR (PČR-ŘSCPP MV ČR), která eviduje imigranty podle pobytového

statusu (Čermáková 2002). Nevýhodou této statistiky je to, že shromažďuje data o počtech imigrantů pouze do úrovně obcí.

V rámci Ministerstva vnitra existuje ještě tzv. Informační systém evidence obyvatel (ISEO), jehož součástí je i statistika o počtech imigrantů. Vlastní registry má také například Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) se zaměřením na zaměstnanost imigrantů. Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO), které sleduje zejména počty živností a podnikání imigrantů, nebo Ministerstvo zdravotnictví (MZ), které vede statistiku zdravotnické péče o imigranty (Kupiszewska, Nowok 2005).

Každý resort vlády vede vlastní statistiku imigrantů ze svého resortního pohledu. Tím vzniká určitá neprovázanost jednotlivých registrů mezi ministerstvy a jejich nedokonalá vzájemná informovanost. Jednou ze snah o zlepšení této situace byla realizace Zásad koncepcí integrace cizinců, která zlepšila spolupráci v oblasti poskytování dat mezi jednotlivými ministerstvy i nevládními organizacemi (Troupová 2004) a vytvoření výše zmíněného Informačního systému evidence obyvatel.

Dalším hlavním zdrojem statistických údajů o imigrantech jsou nárazová šetření. Nejrozsáhlejším z těchto šetření je census, Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB). SLDB z roku 2001 zjišťovalo u imigrantů kromě základních údajů (jméno, věk, druh a místo pobytu, místo narození, rodinný stav) i vzdělání, zaměstnání, náboženské vyznání, atd³. Použitelnost těchto statistických dat je omezená, protože v porovnání s ostatními statistickými zdroji se četlo SLDB z roku 2001 z legálně pobývajících imigrantů na území České republiky pouze 62,0 % (více v Tab. 2, Příloha 4). Obdobný poměr (60,3 %) se v roce 2001 vyskytl i na úrovni Prahy (Tab. 3.). Největší rozdíly se vyskytly u občanů Ukrajiny (39,8 %) a Číny (44,1 %) (Čermáková 2002). Na úrovni okresů se rozdíly v počtech imigrantů pohybovaly z rozmezí od 26,6 % (okres Mělník) do 110,0 % (okres Domažlice)⁴.

Tab. 2: Rozdíly v počtech imigrantů mezi SLDB 2001 a registrem Cizinecké a pohraniční policie (PČR-ŘSCPP MV ČR) na úrovni České republiky (imigranti s povolením k trvalému pobytu a dlouhodobému pobytu)

Zdroj dat	počet obyvatel	rozdíl	rozdíl v %	počet imigrantů podle občanství	rozdíl v %
SLDB 2001	10 230 060	+23 624	100,2 %	124 668	62,0 %
registrování PČR-ŘSCPP MV ČR	10 206 436	0	100,0 %	200 951	100,0 %

pramen: www.czso.cz, vlastní výpočty

³ SLDB 2001 definuje mezinárodního migranta na základě jeho občanství a pobytu na základě víza nad 90 dní, povolení k dlouhodobému a trvalému pobytu. SLDB 2001 ovšem také dělí sečtené osoby podle druhu pobytu. Do kategorie dlouhodobého pobytu se dostanou pouze imigranti s přechodným pobytom na území České republiky, pokud doba jejich pobytu přesáhla 90 dnů. Osoby s trvalým pobytom jsou osoby, které měly k datu sčítání na území České republiky trvalý pobyt, bez ohledu na státní občanství (Sčítání 2001).

⁴ SLDB 2001 bylo před svým zahájením provázeno negativní mediální kampaní, která se soustředila zejména na problematiku zneužití údajů (Závěrečná zpráva 2004). Z tohoto důvodu řada imigrantů nevyplnila v kolonce „národnost“ žádný údaj. V případě Prahy nebyli do sčítání zahrnuti např. pracovníci ambasád, kteří v některých pražských čtvrtích tvoří významnou část celkové populace (Ouředeníček 2003). Dalším důvodem nižšího počtu sečtených imigrantů byla skutečnost, že nebyli sečteni ti imigranti, jež bydleli v podnájmu a majitelé za nájem neodváděli daně. Problematické bylo také (ne)sečtení zejména Ukrajinců, kteří bydleli na velkých ubytovnách (např. na okrajích Prahy apod.)

Tab. 3: Rozdíly v počtech imigrantů mezi SLDB 2001 a registrem Cizinecké a pohraniční policie (PČR-ŘSCPP MV ČR) na úrovni Prahy (imigranti s povolením k trvalému pobytu a dlouhodobému pobytu)

Zdroj dat	počet obyvatel	rozdíl	rozdíl v %	počet imigrantů podle občanství	rozdíl v %
SLDB 2001	1 169 106	+7 168	100,6 %	34 728	60,3 %
registrováno PČR-ŘSCPP MV ČR	1 161 938	0	100,0 %	57 583	100,0 %

pramen: www.czso.cz, vlastní výpočty

Další nevýhodou těchto šetření je dlouhé časové období mezi jednotlivými šetřeními, které neumožňuje sledovat vývoj statistických údajů v čase (Drbohlav 2003/2004). Naopak pozitivním bodem cenzů je to, že jsou velmi podrobné a údaje o počtech imigrantů poskytují až do úrovně základních sídelních jednotek.

Posledním důležitým zdrojem, odkud můžeme čerpat data o imigrantech, jsou statistiky pořízené při vstupu či výstupu cizinců do republiky na hraničních přechodech a mezinárodních letištích (Troupová 2004). Informace z tohoto typu zdroje bývají ale většinou kusé (Drbohlav 2003/2004).

V této práci budu využívat dat jak z registru PČR-ŘSCPP MV ČR, tak ze SLDB 2001. Data z registru Cizinecké a policie jsou v této práci použita do úrovně okresů; na úrovni měst a zejména pak městských částí a katastrálních území bylo využito dat z interních materiálů ČSÚ ze SLDB 2001.

Neméně důležitou charakteristikou jednotlivých zdrojů dat mezinárodní migrace je obecně jejich spolehlivost a srovnatelnost. Data jsou často nepřesná, zpožděná a málo detailní. Jednou z největších komplikací při srovnávání dat o mezinárodní migraci mezi jednotlivými zeměmi jsou výše zmíněné odlišné definice migranta, kterou tyto země používají (více v kap. 1.2 v Úvodu). Další příčinou nespolehlivosti dat mezinárodní migrace je neochota emigrantů oznamovat úřadům jejich zamýšlenou emigraci. Z tohoto důvodu jsou data zejména o emigraci značně podhodnocena (Kupiszewska, Nowok 2005). Situaci komplikuje také existence velkého množství migračních typů, které se v čase ještě více rozrůžňují a jednotlivé kategorie migrantů se pak překrývají (Drbohlav 2002).

Snahou Evropské unie v oblasti mezinárodní migrace je harmonizace jednotlivých databází členských států za účelem lepší vzájemné srovnatelnosti dat a zejména jejich dostupnosti. V současné době se v Evropském parlamentu projednávají návrhy nařízení Evropské komise v oblasti sběru dat mezinárodní migrace, které by měly mezi jednotlivými členskými zeměmi zajistit jejich větší srovnatelnost (Poulain 2005).

1.5 OBECNÝ LEGISLATIVNÍ RÁMEC MEZINÁRODNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE

Statistika počtu imigrantů je také podmíněna zákony, týkajícími se vymezení pobytu cizinců v České republice. Jednou z nejvýraznějších změn bylo přijetí zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky, který podstatně zpřísňoval pobytový režim většiny imigrantů na území ČR (Troupová 2004). Přijetím tohoto zákona byly jednak odlišně vymezeny jednotlivé druhy pobytů a

jejich délky; o povolení k pobytu v ČR se také muselo žádat mimo území ČR. Tyto dvě skutečnosti měly rozhodující vliv na dočasné snížení počtu imigrantů (Cizinci 2004). Několika dalšími novelizacemi tohoto zákona pak došlo ke zmírnění některých jeho opatření.

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské Unie se migrační legislativa měnila i v roce 2004. V rámci přijímání práva EU o oblasti volného pohybu osob a budoucím začleněním České republiky do Schengenského prostoru bylo totiž nutné kromě jiného vymezit dvě kategorie cizinců s různým režimem pobytu. První kategorií občanů jsou občané členských států Evropské unie, druhou kategorií pak jsou občané „třetích zemí“. Režimy pobytu těchto dvou kategorií cizinců jsou následující:

- občané Evropské unie

- *povolení k přechodnému pobytu* – uděluje se občanu EU, pokud hodlá na území ČR pobývat déle než 3 měsíce;
- *povolení k trvalému pobytu* – uděluje se občanu EU, který na území ČR žije nepřetržitě 3 roky. Žádat o povolení některého z uvedených druhů pobytu nemají občané EU stanoveno jako povinnost, ale jako právo. U podnikatelů z EU je možno trvalý pobyt udělit ihned.

- občané třetích zemí

- *vízum do 90 dnů*;
- *vízum nad 90 dnů* – jeho maximální délka je jeden rok, nelze prodloužit;
- *dlouhodobý pobyt* – navazuje na vízum nad 90 dnů a uděluje se imigrantovi, který na území ČR žije nepřetržitě déle než 1 rok;
- *trvalý pobyt* – uděluje se zejména z důvodu slučování rodiny, jestliže „manžel, příbuzný v pokolení přímém nebo sourozenec imigranta má trvalý pobyt na území ČR“ (Cizinci 2004). V ostatních případech může imigrant požádat o udělení k trvalému pobytu po osmi až deseti letech nepřetržitého pobytu na území ČR⁵. Státní občanství ČR může imigrant teoreticky získat po dalších pěti letech trvalého pobytu na území ČR (Cizinci 2004).

Aplikace práva občanů EU na svobodu pohybu a pobytu má zřejmý dopad na statistiku o počtech imigrantů v České republice. Statistické přehledy zaznamenávají pouze ty občany EU, kteří požádali o pobytové oprávnění. Z tohoto důvodu počty fakticky pobývajících občanů EU budou vyšší, než budou vykazovat statistické prameny (Zpráva 2004).

⁵ 1.9.2006 vstoupí v platnost novela zákona č. 326/1999 Sb., která umožňuje imigrantům ze třetích zemí získat povolení k trvalému pobytu již po 5 letech nepřetržitého pobytu na území ČR (Úřad 2005).

2. OBECNÝ TEORETICKÝ PŘEHLED

2.1 TEORIE MEZINÁRODNÍ MIGRACE

Svým tématem a zaměřením je tato práce zakotvena v třech hlavních skupinách teoretických konceptů. Protože se věnuje imigraci migrantů do hostitelské země a jejich následnou adaptací, jsou zde diskutovány teoretické koncepty, zkoumající migraci a integraci imigrantů. Tato migrace a následná integrace imigrantů se odehrává většinou v prostředí města; z tohoto důvodu je tato práce teoreticky zakotvena také v přístupech, zabývajícími se studiem města.

Teorie popisující migrační pohyby lze rozdělit na teorie, zabývající se příčinami migrace a na teorie, zkoumající trvalost migračních toků a poté dopady v místě imigrace. Je důležité si uvědomit, že níže zmíněné teoretické koncepty zkoumají migraci ze specifických úhlů pohledu a jsou nejvíce platné jen na těch úrovních, na kterých vznikly. Z tohoto důvodu tak nepostihují celkovou realitu migrace se všemi jejími okolnostmi. Migrační změna je totiž závislá jak na individuálním rozhodování jednotlivce, jeho zájmech, rodinných vazbách, tak je ve stejném míře závislá také na „objektivních“, strukturálních možnostech (Čermák 2001).

Různorodými aspekty mezinárodní migrace se zabývá mnoho vědních disciplín, například ekonomie, demografie, antropologie, psychologie nebo sociologie. Díky komplexitě procesu migrace zatím nebyla vytvořena všeobjímající teorie mezinárodní migrace, která by vysvětlovala všechny aspekty migrace, počínaje jejími příčinami, trváním a koně dopadem migrace na hostitelskou a zdrojovou populaci (Massey et al. 1993, King 2002). Je zřejmé, že tato teorie s největší pravděpodobností ani vytvořena nebude (Drbohlav 2003/2004).

Při aplikaci migračních teorií do kontextu České republiky je důležité mít na paměti, že v České republice (ČSFR do konce roku 1992) bylo nastoleno přirozenější migrační prostředí teprve od počátku transformace na počátku 90. let. a z tohoto důvodu je imigrační zemí relativně krátkou dobu⁶. Tato transformace navíc stále probíhá, takže zde ještě neexistuje plně stabilizované standardně fungující tržní prostředí. I když se migrační procesy v ČSFR/ČR svým charakterem stále více přibližují migračním procesům odehrávajícím se v západní Evropě, stále zde nejsou tyto procesy vyvinuty do té míry, aby se některé z níže diskutovaných teorií migrace daly přímo a plně do kontextu ČR aplikovat. I přes tyto problémy lze některé rysy mezinárodní migrace (zejména pak pracovní migrace) pomocí teorií mezinárodní migrace v České republice vysvětlit (Drbohlav 2001c).

⁶ Podle oficiálních dat Česká republika poprvé vykázala kladné migrační saldo v roce 1991. Z důvodu jisté nespolehlivosti dat mezinárodní migrace z počátku 90. let lze předpokládat, že se Česká republika stala imigrační zemí ve skutečnosti až o několik let později.

2.1.1 Teorie vysvětlující příčiny migrace

2.1.1.1 Neoklasická teorie

Neoklasické migrační teorie vychází z Ravensteinových migračních zákonů (Ravenstein 1885, 1998 in Castles-Miller 1998) a z nich odvozených teorií a modelů. Z nich je nejpoužívanější hlavně tzv. „push-pull“ model, který představuje jakousi soutěž mezi kvalitami místa zdroje a cíle migrace. Místo zdroje a cíle migrace totiž disponují řadou faktorů a charakteristik, které mohou potenciálního migranta přitahovat, nebo naopak odpuzovat.

2.1.1.1.1 Makro úroveň

Na této úrovni je mezinárodní migrace způsobena geografickými rozdíly v nabídce a poptávce po pracovní síle a výši mezd mezi jednotlivými zeměmi. Hlavní hybnou silou, která způsobuje mezinárodní migraci, je tedy rozdílná výše mezd mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi, která způsobuje přesun pracovní síly z rozvojových do vyspělých zemí. Vlivem mezinárodní migrace dochází k ustanovení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovní síle. Mezinárodní proud lidského kapitálu (vysoce kvalifikované pracovní síly) je obvykle opačný, než proud nekvalifikované pracovní síly.

Určující vliv má pracovní trh, ostatní trhy na sílu a směr mezinárodní migrace žádný vliv nemají.

2.1.1.1.2 Mikro úroveň

Mezinárodní migrace je způsobena rozdíly v zaměstnanosti a ve výši mezd. Jedinec migruje za účelem dosažení větší produktivity v daném oboru, poměřuje mezi sebou klady a záporu neboli zisky a ztráty vzniklé migrací, tzv. „cost-benefit calculations“ (Massey a kol., 1993). Celkový migrační proud mezi zeměmi je pak součtem individuálních pohybů, ke kterým dochází na základě individuálních rozhodování (Troupová 2004).

Nevýhody těchto neoklasických teorií a modelů lze spatřit v jejich jednoduchosti a neschopnosti vysvětlit současné migrační pohyby a jejich proměny a předpovědět jejich vývoj do budoucna (Janská 2002). Nejsou schopné vysvětlit například migrační pohyby mezi dvěma vyspělými zeměmi. Příliš velký důraz se podle mého názoru klade také na ekonomickou podmíněnost migračních proudů. V rozporu z realitu je také předpoklad vysoké mobility pracovní síly.

V migrační realitě České republiky a Prahy se některým teoretickým postulátům neoklasické teorie migrace nejvíce přibližují imigranti z Ukrajiny a jiných východoevropských zemí. Podmíněnost jejich imigrace je totiž podmíněna špatnou ekonomickou situací v domovských zemích a z toho spojeným nízkým životním standardem (Drbohlav 2003). Důvody jejich migrace jsou tedy ekonomické.

I podle výsledků kvalitativního výzkumu této práce je podle odpovědí ukrajinských respondentů zřejmá touha po zlepšení svého ekonomického statusu.

2.1.1.2 Teorie nové ekonomické migrace (New Economics of Migration)

Rozhodování o migraci není podle této teorie záležitostí jedince, ale širšího rodinného kruhu, nebo domácnosti. Rozdíly ve mzdách již nejsou nutnou podmínkou mezinárodní migrace. Cílem migrace obvykle bývá maximalizace zisku a minimalizace možných rizik v zemi původu, přičemž riziky jsou méně nejisté ekonomické podmínky v zemi původu (Massey a kol., 1993). Migrace se v tomto případě stává prostředkem diverzifikace rodinných příjmů (Drbohlav 2001c).

V posledních letech je stále větší pozornost věnována nově vznikajícímu jevu – transnacionalizaci. Tento jev odráží vznik transnárodních komunit cirkulujících migrantů, kteří spojují vyspělou cílovou zemi své migrace s jejich méně vyspělou zemí původu (Portes, Guarnizo, Landolt 1999).

Podle mého názoru klade i tento teoretický koncept přílišnou váhu na ekonomickou podmíněnost migrace, i když v menší míře než neoklasická teorie migrace. Opomíjí i fakt, že v mnoha případech (zejména západních migrantů) je rozhodnutí o migraci spíše individuální záležitostí.

Souvislost této teorie migrace s migrační situací v České republice lze nalézt v případě ekonomických migrantů z východní Evropy, zejména pak Ukrajinců. Do České republiky přijíždějí za prací hlavně muži, kteří pak velkou část výdělku posílají svým příbuzným zpátky na Ukrajinu. Podle mého názoru se migrační realita v České republice zatím nevyvinula do té míry, že by se příklad imigrantů z Ukrajiny dal považovat za proces transnacionalizace. I když je migrace Ukrajinců v převážné míře cirkulační (Drbohlav 2003), celkový charakter jejich migrační reality všechny postuláty transnacionalizace nesplňuje⁷ (Portes 1999). Platnost teorie nové ekonomické migrace na příkladu Ukrajinců se potvrdila také v kvalitativní části výzkumu této diplomové práce, neboť většina respondentů uvedla, že mají na Ukrajině rodiny, kterým svým zaměstnáním v České republice finančně pomáhají.

2.1.1.3 Teorie dvojího trhu

Podle tohoto konceptu vzniká mezinárodní migrace z popudu poptávky po pracovní síle v rozvinutých zemích, v oborech tzv. sekundárního sektoru, ve kterém je poptávka domácí pracovní síly minimální. Migrace je tak způsobena pull-faktory. Pracovní síla z rozvojových zemí směřuje do sekundárního sektoru, který se vyznačuje nízkými mzdami, nestabilními pracovními podmínkami, malou šancí na kariérní postup nebo relativní nebezpečností pracovního prostředí. Přesto se v tomto

⁷ Na rozdíl od charakteristik transnacionalizace podle Portese (1999) je imigrace Ukrajinců zatím spíše individuálním procesem, založený na rozhodování jednotlivců a domácností než jakousi masovou migrací. Dalším významným rozdílem je spíše malá aktivita Ukrajinců v oblasti vytváření svých sdružení, spolků a institucí.

sektoru uchycuje pracovní síla z rozvojových zemí, protože například úroveň mezd, která ale nemusí být tím hlavním důvodem migrace, je zde vyšší než v její domovské zemi.

Teorie dvojího trhu je přístupem historicko-strukturalistickým, který vysvětluje migrační pohyby převážně deterministicky (důraz je kladen na pull-faktory cílové oblasti). Nedokáže již vysvětlit, proč došlo v zemích západní Evropy k postupným posunům od pracovní migrace k trvalému usídlení (Janská 2002). Tento koncept také nevysvětuje migraci z vyspělých do méně vyspělých zemí.

Tomuto teoretickému konceptu se v České republice nejvíce přibližují opět východní migranti. Ti pracují nejvíce v oborech, po kterých není ze strany české pracovní síly téměř žádná poptávka. Jedná se vesměs o dělnické profese ve stavebnictví a průmyslu, které ve velkém množství případů neodpovídají kvalifikaci a vzdělání východních imigrantů.

2.1.1.4 Teorie světového systému

Tato teorie byla vytvořena na základě zkušeností s migračními toky mezi bývalými koloniemi a koloniálními mocnostmi, které navazují na kulturní, jazykové a administrativní vztahy v podobě například investic, dopravy a komunikace. Mezinárodní migrace tak v tomto případě kopíruje politickou a ekonomickou organizaci expandující globální ekonomiky. Mezinárodní migrace se z tohoto důvodu stává přirozeným důsledkem pronikání globálního trhu do periferních regionů, kdy velké společnosti v zájmu maximalizace zisku hledají v méně vyspělých zemích levné surovinové a lidské zdroje. Primárnímu pohybu zboží a kapitálu tak odpovídá protikladný sekundární pohyb pracovních sil (Čermáková 2002).

Na rozdíl od neoklasických teorií není mezinárodní migrace v tomto případě spojena s rozdíly v zaměstnanosti a výší mezd, nýbrž s dynamikou trhu a strukturou globální ekonomiky. Zastavám názor, že teorie světového systému zcela opomíjí vliv imigrační politiky zemí, jejichž ekonomika sice může expandovat do periferních regionů, její imigrační politika ale může být velmi striktní a zabranovat tedy výše zmíněnému protikladnému pohybu migrantů.

Podle mého názoru má teorie světového systému v České republice uplatnění, zejména v souvislosti s jejím vstupem do Evropské unie, které také znamenalo její přechod ze světové semi-periferie do jedné z jádrových oblastí světa.

Čermáková (2002) uvádí další důvody, které výše zmíněné teorie doplňuje o další příčiny migrace. Zmiňuje například ekonomický rozvoj státu, politické důvody (potlačování lidských práv, válečný konflikt), nebo také přírodní katastrofy (Čermáková 2002).

2.1.2 Teorie zkoumající stálost migračních toků

Kromě příčin iniciace migrace, které často působí i na její pokračování, jako jsou například rozdíly ve výši mezd, zaměstnanosti nebo pronikání globální ekonomiky, vznikají v průběhu migrace specifické okolnosti, které působí také na její pokračování a přispívají tak ke kumulativní kauzalitě migračních proudů.

2.1.2.1 Teorie sítí

Teorie sítí předpokládá, že migrant v cílové zemi nepřeruší vazby na domovskou zemi, ve které má svou rodinu a přátele a kteří k němu později do cílové země přicházejí. Jejich migrace je jednodušší, protože v cílové zemi již naleznou jistou psychologickou, finanční a materiální pomoc a snáze například získají zaměstnání v okruhu etnických vazeb. Hlavním důsledkem působení těchto sítí je proto snížení nákladů a rizik spojených s migrací a tím i zvýšení očekávaných příjmů z migrace (Massey, 1993). Jak tyto sítě expandují, migrační tok přestává být selektivní a začíná být „reprezentativní“; tzn. že má stejnou strukturu jako vysílající komunita nebo společnost.

Podle mého názoru je teorie sítí orientovaná výrazně na etnickou dimenzi migrace a zanedbává například politická rozhodnutí, která podněcují migraci, byť selektivní⁸. Nicméně se domnívám, že etnické sítě mají na stálost migračních toků největší vliv.

Předešlé výzkumy potvrdily, že imigranti z východní Evropy využívají při rozhodování o migraci a pomoci při imigraci do České republiky neformálních kontaktů se svými přáteli, známými a rodinnými příslušníky (Troupová 2004). Tyto migrační toky jsou ale zatím málo početné a z tohoto důvodu jsou vysoce selektivní. To konkrétně znamená, že většina migrujících jsou muži v produktivním věku.

2.1.2.2 Institucionální teorie

Tato teorie vysvětluje posilování a regulování migračních proudů vlivem institucionálních subjektů. Těmi mohou být například ilegální převody migrantů nebo uprchlíků přes hranice, napomáhání získání občanství skrze falešné svatby, nebo také zcela legální kroky jakými jsou například uzavírání pracovních smluv nebo aktivita humanitárních organizací, jejichž činností je snaha o zlepšení podmínek imigrantů v podobě poradenství, poskytnutí dočasného ubytování nebo zajištění základních životních potřeb. Migranti vstupují do imigrační země i za pomoci ilegálních subjektů, které migraci zjednodušují (Čermáková 2002).

⁸ Příkladem může být například projekt Ministerstva práce a sociálních věcí *Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*, který se začal realizovat v roce 2003. Jeho cílem je podpořit proces rychlé integrace vybraných jedinců, jistotu pobytového titulu a napomáhat při integraci do většinové společnosti. Více o tomto projektu na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/240/290904.pdf>

Institucionální bariéry snažící se regulovat migrační proudy vytváří stát. V případě České republiky jsou jimi například složitost získávání pracovních víz, institut vyhoštění nebo výše zmíněný projekt MPSV *Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků* nebo migrační zákony a jejich novelizace, například zákon č. 326/1999 Sb., který významně zpřísňoval vstupní a pobytový režim cizinců na území České republiky. Obecně je však role státu při regulaci mezinárodní migrace značně omezená⁹.

Domnívám se, že role institucí (zejména těch, které napomáhají ilegální migraci) je v současné době velmi významná. Jistou slabou stránku tohoto konceptu spatřuji v jeho malém propojení s výše zmíněnými etnickými sítěmi, které zčásti tyto instituce provozují.

2.1.2.3 Teorie kumulativních příčin

Tento koncept se pokouší vysvětlit pozadí zvýšené emigrace v řadě států světa. Tvrdí, že migrace je kumulativní; proměňuje sociální kontext, ve kterém se emigrace uskutečňuje, a zvyšuje tak pravděpodobnost další emigrace. Teorie uvádí šest hlavních socioekonomických faktorů, které jsou migrací potenciálně ovlivněny. Jedná se o rozložení příjmů, rozložení půdy, organizaci zemědělské výroby, migrační kulturu, regionální rozdělení lidského kapitálu a utváření podvědomí o společenském významu jednotlivých pracovních pozic (Massey 1993). Kumulativním mechanismem mohou být také peníze, zasílané migranty do země původu (tzv. remittance).

Podle mého názoru je tento koncept příliš soustředěn na příčiny migrace ve zdrojové zemi; opomíjí tak charakteristiky cílových zemí migrace a zejména její pull faktory, které jí činí migračně atraktivní.

V České republice jsou remittance důležitou charakteristikou života imigrantů z východní Evropy, zejména Ukrajinců. Podle výzkumu Drbohlava (1999b) posílají Ukrajinci na provoz domácností na Ukrajině asi 50 % vydělaných peněz; k podobnému podílu (47 %) dospěla Troupová (2004).

2.1.3 Hlavní nedostatky teorií mezinárodní migrace

Hlavní nedostatky teorií mezinárodní migrace jsou způsobeny značnou komplexitou samotného procesu migrace. I když mají výše zmíněné teorie mezinárodní migrace společné to, že postihují jen část této celkové komplexní migrační reality, jsou často kritizované zejména pro opominutí vlivu politiky a politických rozhodnutí na tvorbu a stálost migračních proudů (Hammar 1992, in Čermák, Drbohlav 1998).

S výše zmíněným zjednodušováním migrační reality je spojen další nedostatek migračních teorií; bývá jim vytýkáno jednostranné zaměření na určitou část migrace a opomíjení ostatních jevů, které s ní

⁹ viz ilegální migraci v České republice (kap. 4.8.3)

souvisí. Například neoklasický ekonomický přístup nebene v úvahu mnoho dalších, neméně důležitých aspektů, které mají důležitý vliv na celkovou podobu migrace (Troupová 2004). Teorie světového systému na druhou stranu představuje deterministický typ teorie, který opomijí vlastní iniciativu migranta. Teorie mezinárodní migrace nezohledňují také například důsledky nerovnoměrného růstu populace v různých částech světa nebo důsledky klimatických změn na směry a velikosti migračních proudů.

Teorie mezinárodní migrace také neberou v potaz roli státních hranic (Zolberg 1989, Drbohlav 1993, in Čermák, Drbohlav 1998). S tím souvisí také nesprávné užití teorií na jiných řádovostních úrovních, než na kterých původně vznikaly (Troupová 2004).

2.1.4 Koncepty adaptace imigrantů do hostitelské společnosti

Obecné imigrační koncepty, popisující geografickou a socio-ekonomickou adaptaci imigranta do hostitelské populace, mají svůj odraz v jednotlivých imigračních politikách států. Tyto imigrační politiky představují spíše kombinaci níže diskutovaných imigračních konceptů. Na utváření imigrační politiky země má podstatný vliv specifická historická zkušenost s imigrací a historickými a kulturními vztahy s danou emigrační zemí. V Evropské Unii existuje snaha o harmonizaci migračních politik jednotlivých členských zemí; přesto si některé země v důsledku výše zmíněných vlastních zkušeností zachovávají svá specifická opatření (Janská 2002, Kupiszewska, Nowok 2005).

2.1.3.1 Model částečného vyloučení (Differential Exclusion Model)

V rámci tohoto modelu jsou imigranti zapojováni do hostitelské společnosti jen v určitých oblastech. Jsou vylučováni například ze sociálního systému a občanských a politických aktivit (Janská 2002). Imigranti nacházejí pracovní uplatnění v tzv. sekundárním pracovním trhu, po kterém není ze strany majoritní populace velká poptávka.

Země, které mají tento imigrační model jako základ své imigrační politiky, povolují vstup pouze na základě pracovního povolení na dobu určitou. Snaží se zabráňovat slučování rodin a prodlužování pobytu.

Ačkoliv tento model není základem imigrační politiky České republiky, lze na jejím území nalézt skupiny imigrantů, kteří se podle tohoto modelu chovají. Ukrajinská komunita podle mého názoru určité premisy tohoto konceptu splňuje. Charakter její migrace je převážně cirkulační, což má za následek její malou občanskou nebo politickou aktivitu.

2.1.3.2 Asimilační koncept

Asimilační teorie byla vytvořena ve dvacátých letech 20. století Chicagskou školou sociální ekologie na základě integrační reality imigrantů ve Spojených státech v průběhu 19. století. Jedna z jejích raných definic byla, že se jedná o proces, kdy jednotlivci a skupiny, které přicházejí do městského prostoru, postupně přijímají kulturu a normy zde žijících obyvatel a ponechávají si jen část původní kulturní a etnické identity. Tito noví imigranti sice dávají městu novou tvář, ale nakonec s ním splývají v jeden symbiotický celek (Park 1930, in Alba, Nee 1997).

Chicagská škola považovala asimilaci za nevyhnutelný výsledek soužití menšin a většinové populace v multietnických společnostech. I když touto definicí byla imigrantům přiznávána jistá společenskotvorná činnost, výsledek asimilačního procesu vždy znamenal konečné splynutí do většinové společnosti¹⁰.

První systematické vysvětlení procesu asimilace podal v sedesátých letech M. M. Gordon (Janská 2002). Gordon sestavil vícestupňový model asimilace, kterým imigrant v procesu své adaptace prochází.

Prvním jeho krokem je tzv. kulturní asimilace, neboli akulturace; jestliže se imigrant ocitne na tomto stupni, nemusí nutně znamenat, že se posune do dalších stupňů asimilačního procesu. Imigranti a jejich komunity mohou ve vztahu k majoritní společnosti zůstat v izolaci. Teprve až imigrant vstoupí do druhého stupně (strukturální asimilace), pak nevyhnutelně dojde i k dalším krokům asimilace (Čermáková 2002). Strukturální asimilace znamená, že imigranti jsou přijímáni do klubů, spolků a institucí majoritní společnosti (Čermáková 2002). Postupně se tak imigrant začleňuje a asimuluje do tzv. „core culture“, která byla Gordonem definována jako střední vrstva (převážně) bílých protestantů anglo-saského původu (Gordon 1964, in Alba, Nee 1997). I když byl tento model později doplněn o dynamickou dimenzi (Alba, Nee 1997), nelze potvrdit, že by byl tento model funkční i v jiném prostředí, než jsou Spojené státy.

Geografickou dimenzi asimilace zdůraznil Massey svým modelem *prostorové asimilace* (spatial assimilation model) (Massey 1985), který ve své době poskytoval nejpřesvědčivější vysvětlení etnické koncentrace ve městech (Pamuk 2004). Tento model tvrdil, že koncentrované etnické komunity v městském prostředí vznikají proto, aby poskytly zázemí a ochranu nově příchozím imigrantům, kteří mají povětšinou malé finanční prostředky, slabě ovládají jazyk hostitelské země apod. Jakmile jsou kulturně asimilováni, zlepší se jejich sociální a ekonomické podmínky, opouštějí tyto etnické komunity a přesouvají se do jiných oblastí s vyšším sociálním a ekonomickým standardem. Koncentrované etnické komunity jsou tedy zejména tranzitními místy, dočasným zázemím pro nové imigranti (Pamuk 2004).

S rostoucí heterogenitou migračních proudů, skupin imigrantů i jednotlivců přestával mít asimilační koncept obecnou platnost. Díky této rostoucí kulturní a etnické rozmanitosti migrantů si stále

¹⁰ Zde je nutné zmínit rozdíl v pojetí asimilace mezi americkou a evropskou odbornou literaturou. Asimilace v americké literatuře znamená rozličné formy adaptace bez jejich bližší specifikace (Drbohlav 2001b); asimilace tedy nemusí nutně vést ke splynutí imigrantů s majoritní společností (Janská 2002). Termínu *asimilace* v americkém pojetí odpovídá v evropském pojetí *integraci*. Koncept asimilace pak má jasný podtext konečného stavu fáze adaptace – splynutí s majoritní společností (Drbohlav 2001b).

vice skupin imigrantů zachovávalo svoje původní kulturní a etnické charakteristiky, a to i v druhé a třetí generaci. Asimilační koncept byl vystaven silné kritice a z tohoto důvodu se dočkal několika přehodnocení.

Jedním z těchto nejvýznamnějších přehodnocení byl koncept *segmentované asimilace* (Zhou, Portes 1997), který vysvětloval, proč rozličné etnické skupiny volí odlišné strategie adaptace. Koncept segmentované asimilace popisuje tři možnosti socio-ekonomického vývoje druhé a třetí generace imigrantů. První možnost vede k nárůstu akulturace a integrace do středních vrstev společnosti. Druhou možností je asimilace a socio-ekonomický pokles do nejchudších vrstev společnosti. Třetí možnost je potom rychlý ekonomický vzestup spojený se zachováním hodnot imigrantské komunity (Zhou 1997).

Stejně jako asimilační koncept má podle kritiků (např. Boyd 2002) koncept segmentované asimilace platnost převážně v kontextu vybraných velkoměst Spojených států. V jiných regionech světa je jeho použití omezené.

V současné době se hovoří spíše o asimilačně-integračním modelu, kdy je etnickým menšinám přiznáno právo udržet si svou původní kulturu a etnicitu. Asimilace zejména kulturně velmi odlišných etnických menšin je navíc nemožná (Janská 2002). Imigranti se vždycky budou koncentrovat v určitých čtvrtích města, budou se postupně institucionalizovat a budou mít nadměrné zastoupení v určitých pracovních sektorech nebo institucích.

Asimilační koncept se stal základem imigrační politiky například Francie, která je založena na individuální asimilaci imigrantů. Imigrace do Francie je spojena s rychlým procesem naturalizace a zajištění stejných sociálních práv pro imigranty jako má většinová společnost, avšak za cenu ztráty jejich kulturních specifík, původní etnické identity (Janská 2002).

2.1.3.3 Pluralistický koncept

Na rozdíl od asimilačního konceptu nepočítá pluralistický koncept s postupnou asimilací imigrantů do majoritní populace. Namísto toho předpokládá vytvoření mozaiky soběstačných etnických komunit (Zelinski, Lee 1998), a to hlavně na úrovni měst, kdy tyto městské populace jsou ve výsledku velmi diverzifikované a výrazně etnicky segregované (Klaff 1980, in Zelinski, Lee 1998).

Pluralistický koncept je na rozdíl od asimilačního konceptu spíše normativní než deskriptivní; klade důraz na dvě zásady. Tou první je sociální rovnost. Znamená to, že příslušníkům jednotlivých etnických menšin budou zajištěny stejné životní podmínky jako příslušníkům většinové populace. Druhou zásadou je kulturní autonomie; etnické komunitě musí být dána možnost zachovat si svou etnickou a kulturní odlišnost a její další vývoj (Dahlstrom 1971, in Liebkind 1981). Pluralistický koncept se stal jádrem migračních politik například Kanady, Austrálie nebo Švédská.

Aplikace pluralistického konceptu jako deskriptivního modelu do prostředí České republiky nelze. Počet imigrantů v České republice prozatím nedosáhl takové výše, aby byly vytvořeny soběstačné

institucionalizované komunity etnických menšin. Existuje sice několik výjimek (např. Rusové v Karlových Varech, Američané v Nebušicích), ale jedná se zatím o velmi malé a izolované enklávy.

2.1.3.4 Alternativní koncept

Heterolokalismus neboli alternativní koncept byl vytvořen v kontextu vyspělých zemí na konci 20. století. Z tohoto důvodu je jeho užití velmi omezené; navíc ho lze aplikovat jen na omezené skupiny imigrantů ve Spojených státech (např. Filipínci, Bolivijskí).

Hlavní premisou alternativního konceptu je to, že etnické menšiny nevytvářejí po imigraci do hostitelské země kompaktní komunity nebo enklávy. Jejich prostorová koncentrace je nízká; zároveň si ale zachovávají svou specifickou etnickou a kulturní identitu pomocí využití moderních komunikačních a dopravních technologií. Mezi instituce, které také nejvíce napomáhají udržet si specifickou kulturu, patří kostely, obchodní společnosti, sportovní kluby, restaurace nebo festivaly.

Důležitou premisou tohoto konceptu je to, že imigranti jsou prostorově málo koncentrováni již od samého začátku; tato jejich nízká prostorová koncentrace tak není výsledkem různých procesů, např. asimilace nebo prostorové difúze imigrantů.

Prvky heterolokalismu lze pozorovat jak v městských a metropolitních oblastech, tak i v ostatních regionech (Zelinski, Lee 1997). Domnívám se, že v prostředí České republiky model heterolokalismu může nalézt své uplatnění, protože některé skupiny imigrantů zde nejsou příliš koncentrovaní. Svým prostorovým chováním se heterolokalismu nejvíce přibližují Vietnamci; podle Čermákové (2002) vykazují Vietnamci nejnižší míru prostorové koncentrace v České republice; zároveň na úrovni měst vytvářejí uzavřené komunity.

Protože imigrační modely, stejně jako teorie mezinárodní migrace vznikly z velké části ve Spojených státech a jsou tedy poplatné spíše tamnímu kontextu, jejich přímá aplikace do evropského kontextu je přinejmenším diskutabilní (van Kempen, Özüekren (1998)). Jiná literatura naopak doporučuje „poučit se“ v Evropě z americké zkušenosti s imigrací. Česká republika je navíc imigrační zemí relativně krátkou dobu; za toto časové období se zatím větší etnické komunity v českých městech nebo regionech nestačily vytvořit.

2.2 TEORETICKÉ KONCEPTY MĚSTA

Protože cílem této práce je zkoumat prostorové chování etnických komunit v městském prostředí, je nutné tuto problematiku zasadit i do teoretických konceptů, které se zabývají městem a jeho strukturou.

Tyto teoretické koncepty, které se zaměřovaly na vysvětlení utváření a proměn prostorové struktury měst, vznikaly již od 20. let dvacátého století. Každý z těchto přístupů vysvětuje tyto procesy jiným způsobem, již proto, že si klade odlišné otázky, rozdílně interpretuje a vysvětuje zjištěná fakta, nebo proto, že jejich vznik byl ovlivněn společenským klimatem své doby. Je důležité mít na paměti, že prvky všech těchto přístupů jsou obsaženy v realitě města ve vzájemné koexistenci. Nedochází tedy k tomu, že by novější teorie nahradila starší (Johnston 1979).

V následujícím přehledu teoretických konceptů města se budu snažit spojit je s tématem této diplomové práce, tj. se zkoumáním prostorové koncentrace imigrantů v Praze. Je zřejmé, že imigranti se v prostředí města koncentrují. Tato etnická koncentrace je jedním z projevů mnoha forem koncentrací nebo segregací, které se v prostředí města odehrávají. Ostatními formami jsou funkční nebo sociální segregace.

2.2.1 Sociálně-ekologický model

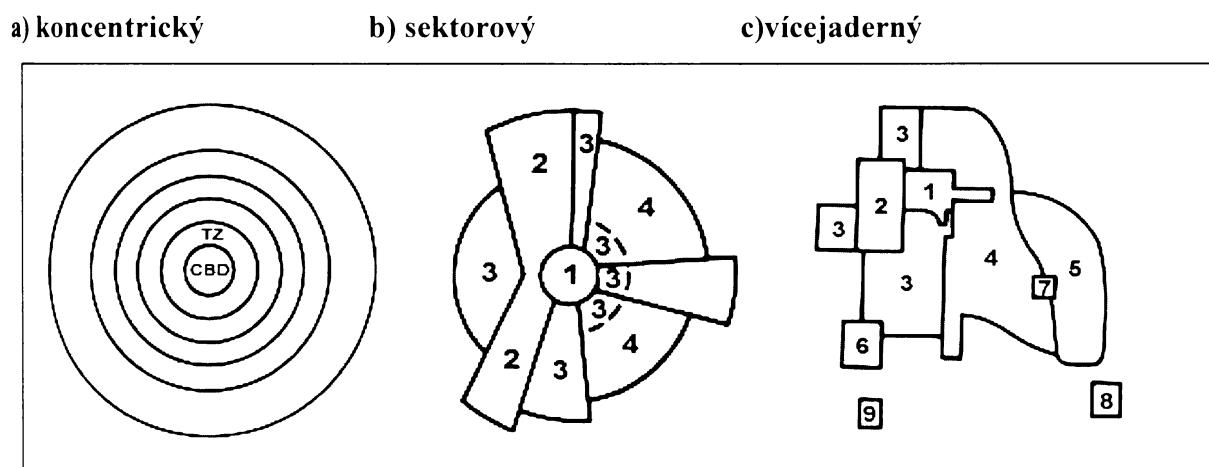
Nejranějším ze známých pokusů o vytvoření obecného modelu segregace v moderním městě pochází od Chicagské školy (Savage, Warde 1993). Teoretický přístup Chicagské školy vychází z teorie sociálního darwinismu Herberta Spencera. Město bylo vnímáno jako uzavřený organismus, ve kterém byla výsledná prostorová struktura města považována za přirozený důsledek výběru lokalit lidmi na evolučním principu, že schopnější si vybírá první. Z tohoto principu vyplývalo, že koncentrace a segregace jsou přirozeným výsledkem procesu evoluce.

Jedním z těchto pokusů o zobecnění modelu segregace byl Burgessův koncentrický model struktury města z roku 1925. V jeho středu se nachází centrum (Central Business District – CBD) s převážně nerezidenčními funkcemi, okolo něj se rozprostírá přechodná zóna (Transition Zone – TZ), následovaná dalšími koncentrickými zónami obytných čtvrtí se zvyšujícím se socio-ekonomickým statusem směrem od centra města. Imigranti pak směřují do přechodné zóny; se zvyšováním socio-ekonomického statusu se některí z těchto imigrantů posouvají do zón dále od centra a uvolňují tak přechodnou zónu nově příchozím imigrantům. Tito imigranti jsou podle Parka (Park et al. 1925, in Kempen, Ozüekren 1998) na nejlepší cestě k asimilaci (v americké společnosti) (Obr. 1a).

Burgessův model se dočkal několika modifikací, z nichž nejvýznamnější je sektorový model města (Obr. 1b)(Hoyt, Walmer 1939, in Sýkora 1993). Spíše než o alternativu ke koncentrickému modelu je sektorový model města vnímán jako jeho doplněk, kdy v koncentrické struktuře města je obsažen i

sektorový model. Po druhé světové válce se objevil také vícejaderný model města (Harris-Ullman 1945, in Sýkora 1993), který vnímal město jako mozaiku různých funkčních ploch a jader (Obr. 1c).

Obr. 1: Modely prostorové struktury města

pramen: Sýkora 1993

Již kvůli své omezené platnosti v prostoru a čase (Sýkora 1993) je sociálně-ekologický model těžce aplikovatelný na prostředí jiných měst. Již samotní představitelé sociálně-ekologického modelu města přiznávali tomuto pojetí omezenou platnost. Sociální ekologie a její modely města totiž vznikla na základě generalizace vývoje některých měst na severoamerickém kontinentu první polovině 20. století. V tomto kontextu se jednalo o specifické období, které bylo charakterizováno přílivem velkého množství chudých imigrantů do měst, což mělo za následek jejich rychlý růst (Sýkora 1993). Sociálně-ekologický model je tak obtížné aplikovat jak na ostatní americká města, tak zejména v evropském kontextu. Prostorová struktura evropských měst se totiž od amerických měst liší zejména přítomností historického jádra a ne tak výraznou sociální a etnickou segregací (Savage, Warde 1993, in Kempen, Ozüekren 1998). To je způsobeno větším vlivem státních a samosprávných institucí, zejména pak v případě realizace bytové politiky.

Sociálně-ekologický model se také podle kritiků příliš nezabýval tím, jak dochází ke změnám bydliště při přesunu mezi jednotlivými zónami města. Malý důraz byl také kladen na vliv institucionálních a politických faktorů, jakými jsou například státní intervence ve městech v oblasti bydlení (Basset, Short 1989, in Kempen, Ozüekren 1998).

2.2.2 Neoklasická ekonomická land use teorie

Tento koncept města se rozvinul v 60. letech spolu s nástupem tzv. kvantitativní revoluce v geografii. V souladu s tímto paradigmatickým posunem geografie silně zjednodušuje realitu. Model města se tak například rozkládá na jednolité homogenní pláni, dopravní dostupnost je stejná ve všech

směrech a model abstrahuje od jakýchkoliv fyzických struktur, které mohly být vytvořeny během historického vývoje.

Jedním z nejdůležitějších mechanismů vytvářejících funkční prostorovou strukturu města je trh s pozemky a nemovitostmi. Zároveň klade důraz na spotřebitele v podobě tzv. *homo economicus* a jeho preference.

V městě řeší *homo economicus* dva základní problémy: v jak velkém domě/bytě chce bydlet a v jaké vzdálenosti od centra. Zde je nutné zmínit, že centrum je v neoklasické ekonomii vnímáno nikoli jako plocha, ale jako bod, ve kterém jsou koncentrovány všechny pracovní příležitosti a obslužné funkce ve městě. Velikost bytu a jeho vzdálenost od centra pak závisí na příjmech jedince nebo domácnosti, protože od výše příjmů pak závisí výše nákladů, které si jedinec/domácnost může dovolit vynaložit. V neoklasickém modelu jsou náklady funkcí velikosti bytu a jeho vzdálenosti od centra. Platí, že se zvyšující se vzdáleností od centra klesá nájem (renta) bytu/dому a naopak stoupají náklady na dopravu z bytu/dому do centra města.

V souladu s pozitivistickým myšlením byly vyvinuty dva přístupy, které se zabývaly otázkami segregace a koncentrace. Deduktivním přístupem byla *analýza sociálního území* (Social Area Analysis), induktivním pak *faktorová ekologie* (Basset, Short 1980, in Kempen, Ozekren 1998).

Principy faktorové ekologie se řídí i část této diplomové práce. Statistickými metodami bude zkoumána výše míry koncentrace skupin imigrantů podle občanství v jednotlivých katastrálních územích v Praze.

V kontextu s imigrací do měst se domnívám, že neoklasická land use teorie poměrně dobře vystihovala migrační realitu ve městech do zhruba 60. let. V té době přicházeli mezinárodní migranti do hostitelských měst většinou chudí a usídlovali se ve vnitřním městě poblíž centra. V současné době jsou ale migrační proudy velmi heterogenní; jednotlivé imigrační skupiny se v socio-ekonomických charakteristikách liší jak mezi sebou, tak i v rámci jednotlivých skupin. Z tohoto, i jiných důvodů (zjednodušené pojetí reality aj.), je explanační schopnost tohoto teoretického konceptu omezená.

2.2.3 Institucionální přístup

Na základě kritiky sociálně-ekologického a neoklasického přístupu se na počátku 70. let zformoval institucionální přístup ke studiu města. Poukazoval zejména na to, že výsledná prostorová struktura města není výsledkem rozhodnutí jednotlivců, firem nebo domácností, ale že podobu této struktury ovlivňuje celá řada institucí (např. banky, městský úřad, územní plán, památkový úřad apod.), norem, zákonů nebo regulací.

Na rozdíl od výše zmíněných přístupů ke studiu města tvrdí, že ve městě dochází k boji o moc, rozhodování, že vznikají konflikty v soukromém i veřejném sektoru a že výsledná prostorová struktura města je výsledkem těchto bojů a konfliktů.

Jedním z nejvýznamnějších impulzů formování institucionálního přístupu byla studie Rexe a Moora (1967), kteří v této práci identifikovali ve společnosti třídy založené na rozdílném přístupu k bydlení (tzv. „*housing classes*“). Rex a Moore tak pokládali bydlení za prvek, který měl nejdůležitější vliv na třídní pozici člověka. Tento vliv byl pak doplnován vlivem například výšky příjmů, stabilitou zaměstnání nebo etnické příslušnosti.

Jedním z nejvýznamnějších představitelů institucionálního přístupu byl R. Pahl, který pokládal město za sociální prostor; za systém, v němž se odehrávají specifické společenské děje. V jeho pohledu je klíčový přístup k nedostatkovým zdrojům ve společnosti, který je omezován a regulován především na místní úrovni a na který má vliv zejména místní byrokracie (tzv. *urban managers*) (Pahl 1975, in Sýkora 1993).

Na jednotlivé skupiny imigrantů bylo nahlíženo jako na skupiny domácností, které byly charakterizovány stejnými preferencemi a vazbami, díky nimž jsou tyto domácnosti „alokovány“ do určitého typu bydlení a určitých čtvrtí ve městě (White 1987, in Kempen, Ozüekren 1998).

Institucionalisté vyzdvihují především význam zdrojů, které jednotlivci mají. Tyto zdroje mají určující vliv na sílu domácností na trhu s byty. Kempen, Ozüekren (1998) rozlišují zdroje:

- finanční (příjem, stálost příjmu, investice);
- kognitivní (vzdělání, kvalifikace, dostatek informací o trhu s byty);
- politické (formální i neformální politická síla, kterou jednotlivci mají);
- sociální (kontakty, přes které lze najít vhodné bydlení);
- současné podmínky bydlení.

V otázce podmínek bydlení jednotlivých skupin imigrantů věnují institucionalisté velkou pozornost roli státu, místní byrokracie a s ní spojené institucionální diskriminace imigrantů (Kempen, Ozüekren 1998). Ta může přicházet z obecních úřadů nebo bytových družstev, která se mohou rozhodnout přidělit bydlení v určité části města výhradně „neimigrantům“. Bytová družstva také mohou lehce odmítat registrovat rodiny imigrantů (Kempen, Wessep 1991, in Kempen, Ozüekren 1998). Bytoví úředníci mohou alokovat zdroje podle svých vnitřních hodnot, postojů a ideologií. To znamená, že vliv na jejich rozhodování má také možná stereotypizace imigrantů a rasismus (Tomlins 1997, in Kempen, Ozüekren 1998). Diskriminační praktiky se mohou objevit i v soukromém sektoru; realitní agenti mohou odmítnout prodat dům imigrantovi, protože se obávají, že by v okolí tohoto domu klesly ceny ostatních domů.

Některé čtvrti tak jsou pro imigranti prakticky nedosažitelné, a to nikoli proto, že by na to imigranti neměli zdroje v potřebné výši, ale že se stali obětí diskriminace. Imigranti jsou tedy nuceni koncentrovat se v částech města, kde je pro ně bydlení dostupné, i za cenu nižší kvality bydlení (Hoorn, Ginkel 1986, in Kempen, Ozüekren 1998, Pamuk 2004).

2.2.4 Politicko-ekonomické přístupy

Skupina politicko-ekonomických přístupů ke studiu města věnuje výraznější pozornost sociálním nerovnostem a spravedlivějšímu rozdělování zdrojů v prostoru. Na rozdíl od předešlých přístupů se orientují spíše na identifikaci problémů ve společnosti a navrhují jejich řešení.

Kromě např. welfare geography (Smith 1977, in Sýkora 1993) se důležitou skupinou těchto přístupů stala tzv. radikální geografie. Svému označení dostála tím, že se snažila zaměřit se na příčiny, které rozdíly a nerovnosti ve společnosti vytvářejí a na mechanismy přerozdělování výdobytků ve společnosti. Radikální geografie se také snažila zarámovat studované problémy do širšího společenského kontextu. Těžištěm nejen radikální geografie, ale i všech politicko-ekonomických přístupů, se stala marxistická analýza a strukturalismus (Sýkora 1993).

Myšlenky marxistické geografie zásadním způsobem ovlivnil David Harvey svým dílem *Social Justice and the City* (1973). Podle něho je třídní charakter kapitalistické společnosti založen na nadřazenosti kapitálu práci. Jádrem společnosti je tedy ekonomická sféra. Aby si buržoazní třída i jednotliví kapitalisté udrželi svoje postavení ve společnosti, musí neustále usilovat o zisk a o akumulaci kapitálu. Proti nim stojí pracující třída, která je buržoazní třídou využívána v jejich honbě za maximalizací zisku. Třídní boj a akumulace kapitálu jsou tedy základními mechanismy vzniku nerovností ve společnosti.

Hlavním sociálním rozdílem podle marxistické geografie je příslušnost k sociální vrstvě; z tohoto důvodu nebylo považováno etnické dělení za důležitou charakteristiku sociálního rozdělení. Proto jsou marxistické analýzy etnických menšin a jejich míry segregace a koncentrace výjimečné (Kempen, Ozüekren 1998). Druhým důvodem je obecný nezájem marxitů o empirická zkoumání. Také van Amersfoort (1982, in Kempen, Ozüekren 1998) tvrdí, že klasické marxistické pojetí třídy není možné aplikovat na skupiny imigrantů a etnických menšin v západní Evropě.

V oblasti segregace a koncentrace marxité podle kritiků zcela zanedbávají roli náboženství, kultury, etnicity a původu. Tyto charakteristiky jsou podle marxitů na obecný status jednotlivce v rámci pracující třídy nezávislé (Peach 1992, in Kempen, Ozüekren 1998). Marxisté přitom ani neuspěli při podání přesvědčivého argumentu, proč právě příslušnost k sociální třídě je tou nejvýznamnější charakteristikou rozdílů ve společnosti (Kempen, Ozüekren 1998).

2.2.5 Postmoderní přístupy

Od 80. let se začaly objevovat pochybnosti o smysluplnosti „velkých“ sociálních teorií a teorií reality. Tato skepse znamenala nástup postmoderních přístupů, charakterizovaných nejen kritikou těchto velkých teorií, ale i tím, že nenabízejí žádnou alternativu. Tím základním principem postmoderních přístupů je předpoklad, že není možné plně pochopit realitu v celé své složitosti. Postmoderní přístupy tak kládou důraz na pluralitu přístupů a zdůrazňováním toho, že každá pravda je dílčí a relativní.

Při studiu města poukazují postmoderní přístupy na to, že město je mnohem komplexnější sociálně-prostorový fenomén, ve kterém působí všechny možné druhy rozmanitých lidí, lokalit a aktérů ve vzájemném promíchání, že není možné tuto mozaiku obejmout logikou jediného teoretického přístupu. Postmodernisté vidí město spíše jako vzájemnou provázanost mnoha rozličných logik a přístupů (Sýkora 1993).

Podobný princip je aplikován i při vysvětlení etnické segregace v prostředí města. Postmodernistické přístupy zdůrazňují velkou variabilitu současných migračních proudů a z ní plynoucí velkou variabilitu forem etnické koncentrace. V kontextu expandující globální ekonomiky, jejíž jsou zejména velkoměsta aktivními účastníky, poukazují při zkoumání etnických komunit ve městě na nutnost analýz, které berou ohled na specifickost konkrétních etnických skupin a prostředí. Některé etnické komunity totiž vznikají na základě sociálních sítí, jiné na základě spíše ekonomických vztahů¹¹, jiné jsou charakterizovány na základě přátelských nebo příbuzenských vazeb. Každá z těchto komunit pak může nabývat zcela odlišných sociálně-ekonomicických charakteristik (Pamuk 2004).

2.3 FAKTORY PROSTOROVÉ KONCENTRACE IMIGRANTŮ

Ve své ročníkové práci (Valenta 2004) jsem se zaobíral nejdůležitějšími obecnými faktory, které podmiňují výslednou míru prostorové koncentrace skupin imigrantů a etnických menšin v hostitelské společnosti. V této práci se pokusím tyto faktory aplikovat do prostředí Prahy.

V ročníkové práci jsem vymezil pět základních skupin faktorů: faktor kulturní vzdálenosti, institucionální faktor, faktor času, ekonomický faktor a faktor sociologicko-psychologický (Valenta 2004). Charakteristika těchto jednotlivých druhů faktorů je v této části práce podána pouze v obecné rovině. O jejich přímé aplikaci ve výzkumu prostorového rozmístění imigrantů v Praze pojednává 5.5.4.4.

2.3.1 Faktor kulturní vzdálenosti

Podle mnoha výzkumů (např. Massey 1985, Blom 1999) patří faktor kulturní vzdálenosti mezi imigrantskou kulturou a kulturou hostitelské populace k nejvýznamnějším faktorům, které podmiňují výslednou územní koncentraci imigrantů v hostitelské zemi nebo městě. **Kulturní vzdálenost** nebo kulturní blízkost může být definována jako počet společných kulturních atributů mezi imigrantskou skupinou stejné etnicity a hostitelskou populací. (Gärtner 2004/2005). Massey (1985) ale dodává, že kulturní vzdálenost není jen souborem objektivních rozdílů; v realitě se mnohem více uplatňuje subjektivně vnímané kulturní rozdíly, které se mohou od těch objektivních lišit velmi významně. Faktor kulturní vzdálenosti pak působí v tom smyslu, že imigranti ze „vzdálenějších kultur“ se svým územním rozmístěním liší od hostitelské populace více, než imigranti ze „sousedních kultur“, přičemž platí obecné

¹¹ Pamuk (2004) uvádí příklad ekonomických vztahů mezi čínskými a indickými hi-tech profesionály v Silicon Valley v Kalifornii jako důležitou charakteristiku etnických komunit.

pravidlo, že čím je kulturní vzdálenost mezi imigrantskou kulturou a hostitelskou populací větší, tím je vyšší koncentrace této skupiny imigrantů v hostitelské zemi (Blom 1999). Kulturně odlišné skupiny imigrantů se tímto způsobem snaží o zachování své původní kulturní identity (Dunn 1998).

V městském prostředí Prahy lze rovněž pozorovat vytváření uzavřených komunit imigrantů, od vietnamské, ruské, přes čínskou k americké skupině imigrantů. Jejich velikost je ale relativně malá, protože počty příslušníků jednotlivých skupin podle jednotlivých občanství nedosahují vysokých čísel (blíže viz Tab. 15 v kap 5.5.4). Kvantitativní výzkum této práce se nicméně snaží dokázat, že podobné pravidlo, vztahující se na kulturní vzdálenost a míru prostorové koncentrace, platí i v případě prostorové koncentrace imigrantů v Praze.

2.3.2 Institucionální faktor

Mnoho výzkumů odhalilo, že základním předpokladem udržitelnosti migrace a následné koncentrace etnických menšin je existence *etnických sítí* (Bauer, Zimmermann 1997), protože samy etnické sítě jsou prostorově koncentrovány. Existence etnických sítí je také jádrem teorie sítí, která je jednou z konceptů vysvětlující stálost migračních toků (kap. 2.1.2.1). Zelinsky a Lee (1998) ale dodávají, že existence etnických sítí není typickou vlastností všech etnických menšin. Vysoký stupeň prostorové koncentrace nových skupin imigrantů je v souladu s názorem, že institucionalizované etnické komunity zachovají svou etnicitu i v druhé a další generaci a tím zpomalí asimilační proces (Alba, Nee 1997).

O této skutečnosti vypovídá řada výzkumů. Například Kanjanapan 1991 (in Drbohlav 2001) prohlašuje, že imigrace Číňanů do Spojených států je vhodným důkazem toho, jak noví imigranti mají tendenci usazovat se v těch částech města, ve kterých již žijí příslušníci stejného etnika. Etnické sítě tedy působí nejen jako instituce napomáhající udržovat stálost imigračních proudů, ale i zabírá prostorové disperzi příslušníků určité etnické skupiny.

Také vliv *politiky* hraje důležitou roli v tom, kde jsou imigranti v hostitelské zemi usazeni. Protože je imigrace citlivým politickým tématem, územní koncentrace imigrantů je vždy z určité míry ovlivněna institucionálními nebo politickými vlivy. Imigranti jsou také často diskriminováni jak na pracovním trhu, tak na trhu s byty (Anderson 1998). Ve městech navíc působí institucionální vlivy místních samospráv v oblasti například bytové politiky.

I v případě České republiky využívá již vytvořených etnických sítí mnoho imigrantů. V městech vznikají relativně uzavřené etnické komunity, které se separují od většinové populace. Příkladem může být čínská nebo vietnamská komunita. Prostředí Prahy je navíc specifické tím, že zde neexistuje funkční volný trh s byty a domy (Janská 2002).

2.3.3 Faktor času

Na faktor času lze nahlížet ze dvou dimenzí. První dimenze je spojená s historickými menšinami, jejichž současné soustředění do určitých částí hostitelské země je výsledkem *historických událostí a vývoje*. Mezi nejvýznamnější z nich patří změny státních hranic a územní vymezení jednotlivých států. Například Uherská říše se do počátku 20. století rozkládala na mnohem větším území než současné Maďarsko; maďarské etnikum v ní bylo rozšířené do všech částí říše. Když se pak spolu s koncem první světové války stalo mnoho států nezávislými a Uherská říše se rozpadla, stali se Maďaři v těchto nástupnických zemích náhle menšinou. Toto je příklad Maďarů koncentrovaných v jižní části Slovenska, nebo na severozápadě Rumunska. Jejich současné rozmístění na území těchto států je tedy výsledkem historického vývoje spojeného se změnou hranic států.

Druhá dimenze časového faktoru je obsažena například v asimilačním konceptu. Ten předpokládá, že postupem času se imigrant v hostitelské zemi asimiluje, přizpůsobí a najde své místo na pracovním trhu. Alba, Nee (1997) tvrdí, že takový jedinec se bude snažit odtrhnout od svých „méně úspěšných“ členů stejného etnika. Tento proces pak vede k *dekoncentraci* a desegregaci etnické menšiny. Stejné tendence jsou známé z konkrétních příkladů z Norska (Blom 1999) nebo Švédská (Murdie, Borggård 1998).

Na druhou stranu ale nedávné výzkumy ukazují, že disperze etnické skupiny nemusí být nutně spojena s procesem asimilace. Tato skutečnost dala vzniknout novému integračnímu konceptu, heterolokalismu (Alba, Nee 1997). Tito autoři tvrdí, že dokonce i třetí generace imigrantů, pokud tyto generace (první, druhá a třetí) nejsou od sebe příliš strukturálně odlišné, má snahu zachovat si svoji etnicitu. Neznamená to ale, že i tato třetí generace bude vykazovat stejnou míru koncentrace jako první a druhá.

Hypotézu postupné desegregace podporuje mnoho výzkumů z konkrétních měst (např. Massey 1985, Blom 1999, Murdie, Borggård 1998) s tím, že kulturně vzdálenější menšiny se v čase dekoncentrují pomaleji. Výsledná prostorová koncentrace etnických menšin ve městech je navíc výsledkem působení místních, nejčastěji institucionálních vlivů.

Proces desegregace v čase je v případě Prahy téměř nemožné aplikovat. Hlavními důvody je krátké časové období, ve kterém se mohla imigrace a následná integrace vyvíjet, dále jím je stále spíše dočasný, krátkodobý, cirkulační charakter migračních proudů a také již zmíněný neexistující volný trh s byty a domy (Janská 2002).

2.3.4 Ekonomický faktor

Také ekonomický faktor lze rozdělit do dvou hlavních dimenzí. První dimenze je obecné pravidlo o imigraci, které praví, že imigrantské skupiny mají tendenci usazovat se ve starých průmyslových čtvrtích blízko městského centra (např. Massey 1995, Blom 1999, Murdie, Borggård 1998). Jak se postupem času zvyšuje jejich socio-ekonomický status a stupeň akulturace, dekoncentrují se postupně

do čtvrtí ležících dále od centra města. Tento proces se opírá jak o sociálně-ekologický model města, tak o asimilační model a byl sledován v mnoha městech po celém světě, např. v Sydney, Melbourne, Londýně a ve velkých městech Spojených Států. V tomto případě je koncentrace imigrantů způsobena jejich ***limitovaným výběrem na trhu s byty***, která může pramenit nejen z vlastních omezených prostředků, ale i podle institucionálního přístupu také diskriminací ze strany realitních kanceláří nebo místních samospráv (Kempen, Özüekren 1998). V současné době není tato situace již tak zřejmá, protože imigranti vstupují do rozdílných vrstev hostitelské společnosti; rozdíly v ekonomickém zázemí a finančních zdrojích jsou mezi imigranty značné.

Další typickou charakteristikou, která je příčinou koncentrace etnické menšiny je existence ***etnických ekonomik***. Jsou výsledkem etnických sítí, které pro etnickou skupinu představují jakousi záchrannou síť. Podle Alby, Nee (1997) se etnické ekonomiky vytvářejí také jako obrana proti negativním postojům ze strany majoritní populace; toto byl případ např. raných čínských, japonských nebo židovských imigrantů do Spojených států (Alba, Nee 1997). Z důvodu diskriminace, kdy i vysokoškolsky vzdělané druhé generaci imigrantů byly odpírány příležitosti prosadit se v ekonomice většinové společnosti, se etnické ekonomiky staly prostředkem jejich přežití v hostitelské zemi. Etnické ekonomiky tak podpořily vznik duálního pracovního trhu v urbánních územích; současné studie hovoří spíše o mozaice pracovních trhů, neboť počet etnických ekonomik se zvětšil (Alba, Nee 1997). V tomto případě se ale jedná spíše o koncentraci ekonomických aktivit imigrantů, která nemusí mít za následek rezidenční koncentraci imigrantů.

Domnívám se, že faktor ekonomických sítí jako příčina prostorové koncentrace určitých komunit imigrantů hraje v případě Prahy nezanedbatelnou roli. Například vietnamská menšina v Praze vykazuje podle SLDB 2001 (kap. 5.5.4.4.3) vyšší rezidenční koncentraci v okolí vietnamského velkoobchodního areálu SAPA v městské části Písnice.

2.3.5 Sociologicko-psychologický faktor

Jedním ze sociologicko-psychologických faktorů je vnímání určité etnické skupiny ze strany hostitelské populace, popsané podrobněji v rámci faktoru kulturní vzdálenosti. ***Negativní vnímání*** určité etnické skupiny ze strany hostitelské populace hraje větší roli u tzv. viditelných menšin (visible minorities). Negativní postoje a vnímání viditelné menšiny může vést k větší územní koncentraci této etnické menšiny; členové tohoto etnika se totiž obávají života mimo okruh příslušníků stejného etnika z důvodů diskriminace a projevů rasismu ze strany většinové populace (Liebkind 1992).

Dalším sociologicko-psychologickým faktorem, který má vliv na celkovou prostorovou koncentraci etnických menšin je příslušnost jednotlivých členů etnické menšiny do určité ***sociální vrstvy*** společnosti. Na úrovni města je zřejmé, že jednotlivé sociální vrstvy žijí od sebe odděleně (Sýkora 1993). Tato sociální segregace v prostředí města tak do jisté míry ovlivňuje i výsledné rozmístění a prostorovou koncentraci jednotlivých etnických menšin.

Současné migrační proudy jsou sociálně extrémně heterogenní a tuto velkou heterogenitu lze nalézt i mezi členy stejného etnika (Drbohlav 2001). Z tohoto důvodu vstupují imigranti po přesunu do hostitelské země do rozdílných sociálních vrstev; jejich místo bydliště se tedy může lišit od členů stejného etnika, kteří v hostitelské zemi zabírají jiné příčky sociálního žebříčku.(Zhou 1997).

Podle mnoha výzkumů (Massey 1985) je v otázce prostorové koncentrace etnických menšin ve městě patrné, že na prostorové rozložení jednotlivých skupin obyvatel má v amerických městech výraznější vliv příslušnost k určité etnické skupině. V evropských městech není tento trend tak zřejmý; vlivem zejména institucionálních faktorů převládá prostorové rozložení populace spíše podle příslušnosti k sociální vrstvě. I přesto vznikají v některých velkých evropských městech čtvrtě, ve kterých žijí převážně příslušníci jedné etnické skupiny (např. van Kempen, Hessep 1998).

Jak již bylo naznačeno výše, v případě Prahy není tento trend vytváření čtvrtí se zastoupením pouze jedné etnické skupiny zřejmý, a to zejména z důvodu stále omezeného počtu příslušníků jiných etnických skupin a relativně krátkého časového období jejich pobytu.

Tyto faktory prostorového rozmístění imigrantů v hostitelské společnosti mohou být rozdeleny i jiným způsobem. Jedná se z pohledu skupiny imigrantů o rozdelení na faktory *vnější* a faktory *vnitřní*. Zde je nutné mít na paměti, že stejně jako výše popsané rozdelení, je i rozdelení na vnitřní a vnější faktory pouze orientační; v realitě se vnitřní a vnější faktory navzájem ovlivňují a někdy bývá těžké určit, zda je určitý jev nebo proces faktorem prostorového rozmístění vnitřním nebo vnějším již z toho důvodu, že jeden proces může být následkem druhého.

Vnitřní faktory prostorového rozmístění vycházejí z vnitřku určité skupiny imigrantů. Na úrovni jedince i na úrovni imigrantské skupiny může jít o vlastní finanční zdroje, které determinují lokalizaci bydliště, původní kulturní charakteristiky, doba pobytu v hostitelské zemi nebo síla etnických sítí nebo etnických ekonomik.

Vnější faktory naopak vyvěrají z prostředí hostitelské země a jeho populace. Jsou jimi například míra nesnášenlivosti a xenofobie v hostitelské populaci, forma imigrační politiky nebo charakteristiky místního pracovního trhu a trhu s domy a byty.

Ukázalo se, že aplikovat tato výše popsaná rozdelení na příklad Prahy je velmi komplikované. Za prvé chybí data, která by potvrdila, či vyvrátila vliv některého z výše zmíněných faktorů, a za druhé je to omezená platnost dat o počtech imigrantů za jednotlivé územní celky v Praze. V České republice je jediným přístupným zdrojem dat o počtech imigrantů za jednotlivé části Prahy Sčítání lidu, domů a bytů 2001, jehož omezená platnost je podrobněji popsána v kap. 1.4.

3. METODIKA KVANTITATIVNÍHO A KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

3.1 METODIKA KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU

Kvantitativní výzkum v této práci vychází ze statistických dat o počtech imigrantů v České republice na různých řádovostních úrovních. Domnívám se, že před samotným výzkumem prostorového rozmístění imigrantů vybraných skupin podle občanství a jeho podmíněnostmi je nutné migrační realitu v Praze zasadit do širšího rámce a kontextu mezinárodní migrace v České republice. Z tohoto důvodu se před vlastní kvantitativní analýzou dat věnuji také vývoji migrace na území České republiky od 19. století, jejíž charakter má odraz v současné podobě mezinárodní migrace v České republice. Dále se věnuji také hlavním motivům migrace do České republiky.

Při kvantitativní analýze dat jsem použil převážně data z Českého statistického úřadu, která jsem získal z části z publikací *Cizinci v České republice* a z části z internetových stránek ČSÚ. Snažil jsem se, aby tato data byla co nejaktuálnější; z tohoto důvodu je většina dat do úrovně okresů České republiky vztažena k 31.12.2005. Zdrojem těchto dat je registr Cizinecké a pohraniční policie. Na úrovni pražských městských částí a katastrálních území pracuji s daty ze SLDB 2001, vztažená k 1.3.2001.

Použité základní metody vlastního kvantitativního výzkumu prostorového rozmístění imigrantů na různých řádovostních úrovních jsou v této práci následující:

- podíl imigrantů (ppi) na celkové populaci země/kraje/okresu/města/katastrálního území

$P \dots$ celkový počet obyvatel (např. v okrese)

$P_i \dots$ počet imigrantů (na stejně řádovostní úrovni)

$$ppi = P_i/P * 100 (\%)$$

- podíl imigrantů (ppic) v krajích ČR na celkovém počtu imigrantů v ČR

$P_{ik} \dots$ počet imigrantů v kraji

$P_{icr} \dots$ počet imigrantů v ČR

$$ppic = P_{ik}/P_{icr} * 100 (\%)$$

- index feminity (ife) – podíl žen na celkovém počtu obyvatel

P...celkový počet obyvatel

P_z ...počet žen

$$ife = P_z/P * 100 (\%)$$

- Lorenzův oblouk koncentrace – graf, zobrazující míru prostorové koncentrace. Do čtvercového grafu jsou vynášeny kumulativní relativní četnosti jevu (v tomto případě počtu imigrantů) v určitých územních jednotkách. Prostorová koncentrace je pak vzdálenost Lorenzova oblouku od uhlopříčky v daném čtvercovém grafu. Čím je plocha mezi obloukem a uhlopříčkou větší, tím vyšší je prostorová koncentrace (Čermáková 2002).
- index různorodosti (dissimilarity index, I_D) – index, měřící míru prostorové segregace mezi dvěma populacemi (dvou skupin imigrantů mezi sebou, nebo skupiny imigrantů a majoritní společnosti). Výsledek (v %) udává, jaká část skupiny by se musela přestěhat, aby prostorové rozložení obou sledovaných skupin bylo na dané řádovostní úrovni shodné (Sýkora 2005). Výsledek do 10 % se pokládá za shodné rozložení dvou zkoumaných populací. Výsledek do 35 % znamená nízkou segregaci, do 50 % střední segregaci a výsledek nad 50 % značí vysokou segregaci dvou zkoumaných populací (Čermáková 2002).

x_i, y_i ...počet členů obou populací v územní jednotce i

X, Y...počet členů obou populací v řádovostně vyšší jednotce

$$I_D = \frac{\sum \left| \frac{x_i}{X} - \frac{y_i}{Y} \right|}{2} \cdot 100$$

(Sýkora 2005)

- věková struktura z hlediska ekonomické aktivity – podíly jednotlivých věkových skupin (0-14, 15-59, 60+) na celkovém počtu obyvatel dané populace

- průměrný věk (\bar{X}) – vážený aritmetický průměr počtu osob ve věkových skupinách.

$x \dots$ věk

$\omega \dots$ nejvyšší věk v dané populaci, kdy už nikdo nežije

$P_x \dots$ počet osob ve věku x

$$\bar{X} = \frac{\sum_{x=0}^{\omega-1} (x + 0,5) \cdot P_x}{\sum_{x=0}^{\omega-1} P_x}$$

(Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986)

- kartogramy – počet imigrantů podle zkoumaných skupin a imigrantů celkem na 1 000 obyvatel na úrovni okresů a 112 pražských katastrálních území k příslušnému datu (31.12.2005). Kartogramy byly zhotoveny pomocí programu ArcView GIS 3.2.
- kartodiagramy – podíly jednotlivých územních celků nebo skupin imigrantů na celku (území České republiky, resp. celkový počet imigrantů v ČR, střední Evropě).
- relativní index – podíl zastoupení určitého jevu (např. subpopulace – x_i na celkové populaci – y_i) v daném území vůči stejnemu podílu na řádovostně vyšší úrovni (X/Y), násobený 100. Jestliže je v daném území stejný podíl subpopulace na celkové populaci jako na řádovostně vyšší úrovni, je relativní index roven 100. Jestliže je zastoupení této subpopulace v daném území v porovnání se zastoupením dané subpopulace na řádovostně vyšší úrovni vyšší, výsledek je vyšší než 100. V opačném případě je relativní index menší než 100.
- relativní index změny – porovnání dat určitého ukazatele za více časových období (X, Y). Index změny se vypočítá podílem časového období, které následuje před prvním obdobím ($Y/X \cdot 100$). Jestliže se mezi dvěma časovými obdobími ukazatel zvýší, výsledný index změny bude vyšší než 100. Jestliže se sníží, bude index změny nižší než 100. V případě této práce je indexu změny použito například při vývoji podílu počtu imigrantů, tj. relativních čísel, v jednotlivých krajích na celkovém počtu imigrantů v České republice.
- vícenásobná regresní analýza – vypočítána pomocí statistického programu SPSS 10.1 za účelem nalezení faktorů (nezávisle proměnných) prostorové koncentrace zkoumaných skupin imigrantů na úrovni 112 katastrálních území. Vícenásobná regresní analýza byla prováděna pomocí metody *stepwise*, která umožňuje vybrat v několika krocích ty nezávisle

proměnné, které jsou pro určení variability závislé proměnné, tedy prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů, statisticky nejvíce významné. Jedním z výstupů vícenásobné regresní analýzy je *koefficient vícenásobné determinace*, který udává výši podílu celkové variance vysvětlený vícenásobnou regresní analýzou. Nad 70 % se jedná o hodnotu, která vysvětuje prostorové rozmístění zkoumaných skupin imigrantů velmi dobře. Hodnoty mezi 50 – 70 % vysvětlují toto prostorové rozmístění uspokojivě, 30 – 50 % méně uspokojivě a hodnoty pod 30 % vysvětlují prostorové rozmístění nedostatečně (podle Čermáková 2002). Seznam proměnných, které vstoupily do vícenásobné regresní analýzy a jejich definice jsou uvedeny v kap 5.5.4.4.

3.2 METODIKA KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

K doplnění „hrubé“, kvantitativní analýzy prostorového rozmístění imigrantů slouží druhá, kvalitativní dimenze výzkumu, jež byla tvořena vlastním empirickým šetřením. Za hlavní metodu kvalitativního výzkumu jsem zvolil strukturovaný rozhovor s převážně otevřenými otázkami, doplněný metodou dotazníku.

Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami má oproti ostatním typům kvalitativního dotazování zejména tyto výhody:

- lze přezkoušet, zda dotazovaný porozuměl smyslu otázek;
- dotazovaný může vyjevit své zcela subjektivní pohledy a názory;
- oproti například nestrukturalizovanému nebo narrativnímu rozhovoru umožňuje snadnější analýzu získaných dat.

Stejně jako každá metoda jakéhokoliv výzkumu má i metoda strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami své nevýhody a nedostatky:

- restrikce obsahu rozhovoru na předem daná téma, s níž souvisí i omezená variabilita získaných informací;
- různým respondentům jsou kladené stejné otázky, čímž je přehlídžena situovanost rozhovoru a možnosti vzít v úvahu individuální rozdíly a okolnosti jsou omezené (Hendl 2005).

Strukturovaný rozhovor a dotazník se tematicky z velké části týkají problematiky prostorového rozmístění a sídelních preferencí dotazovaných (více kap. 6).

Výzkum probíhal od března do července 2006 a celkem se ho zúčastnilo 30 dotazovaných – 10 Slováků, 10 Ukrajinců a 10 Vietnamců, kteří mají trvalé bydliště v Praze¹². Rozhovorů se zúčastnily osoby, které dosáhly produktivního věku a byly v České republice v pracovním procesu.

Výběr dotazovaných probíhal metodou „sněhové koule“ (*snowball sampling*), neboli řetězovou metodou. Tato metoda se používá v případě, kdy celá cílová populace je neznámá, skrytá a nelze tedy provést náhodný výběr (Disman 2002). Tato skutečnost přesně platí i v případě komunit imigrantů v hostitelské zemi. Metoda sněhové koule znamená, že dotazovaný mi poskytne kontakt na své známé a přátele stejného občanství, kteří také bydlí v Praze, ti udělají totéž a tímto způsobem se sněhová koule „nabaluje“ a řetěz se prodlužuje a větví (Hendl 2005). Počáteční články tohoto řetězu jsem získal přes své známé a přátele, kteří příslušníky zkoumaných skupin imigrantů znali. Některé první přímé i nepřímé kontakty jsem získal i přes krajanská sdružení cizinců, konkrétně například Klub Hanoi nebo Ukrajinská iniciativa v České republice.

Výsledky z tohoto terénního výzkumu v žádném případě nepokládám za reprezentativní; jsou jen doplněním stěžejní, kvantitativní části výzkumu prostorového rozmištění imigrantů.

¹² Původní plán počítal s celkem 60 respondenty – deset dotazovaných z šesti nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů. Tento plán byl ale z časových důvodů zredukován do výsledné podoby.

4. MEZINÁRODNÍ MIGRACE VE STŘEDNÍ EVROPĚ A ČESKÉ REPUBLICE

4.1 MIGRACE OD POLOVINY 19. STOLETÍ

Od 19. století zažívalo území dnešní České republiky velmi specifickou migrační realitu. To bylo dáno zejména jeho geografickou polohou ve středu Evropy a historickým vývojem. Území České republiky bylo „zasaženo“ průmyslovou revolucí, která měla za následek významné zvýšení migrace jako vnitřní, tak i zahraniční. Po celé období, od 19. století do 90. let minulého století, byla Česká republika až na výjimky zemí emigraci. V současné době je tomu právě naopak; Česká republika patří k zemím, v nichž je migrační pohyb (hlavně imigrace) nejdynamičtější (Baršová, Barša 2006).

Od druhé poloviny 19. století převládal v Evropě migrační proud z východu na západ. V tomto období to bylo zejména z důvodu postupující a rozvíjející se průmyslové revoluce. Mezi lety 1850 a 1920 tak například do nově vznikajících center uhelného a ocelářského průmyslu ve Francii, Německu a Anglii imigrovalo asi 100 000 polských a ukrajinských dělníků. Ve stejném období pak emigrovalo z celé Evropy dále na západ do Severní Ameriky zhruba 30 milionů lidí. Hlavní hybnou silou nebyla pouze průmyslová revoluce, ale také politické faktory. Ve Velké Británii, Francii a několika zaoceánských státech vznikaly demokratické systémy, které vytvořily významný pull faktor pro vznik migrace, protože ve východní Evropě stále převládaly feudální systémy. Třetím hlavním faktorem byl nárůst nacionalismu ve východní Evropě, který měl za následek emigraci menších náboženských a etnických skupin, například Židů z Ukrajiny (Münz, Fassman 1994). Čtvrtým hlavním důvodem emigrace převážně na severoamerický kontinent byla dostupnost půdy a touha po „dobrodružství“.

Mezi roky 1850 a 1914 měly Čechy a Morava záporné migrační saldo v hodnotě -1,6 (Drbohlav 2004), přesto se počet obyvatel České republiky zvyšoval. V 80. letech 19. století postihla Evropu a tedy i území ČR zemědělská krize, způsobená zahlcením evropského trhu zemědělskými výrobky z USA. To mělo za následek zvýšení emigrace obyvatel převážně ze zemědělských oblastí tehdejšího Československa. Touto emigrací se začaly vytvářet české komunity v okolních zemích (zejména Rakousku), ale i v USA, Kanadě nebo Brazílii (Srb 2001).

I mezi lety 1920 a 1939 bylo území České republiky spolu s ostatními státy střední Evropy¹³ zemí emigraci. Za toto období vykázala ČR migrační saldo asi -90 000 lidí. Převažovala zejména ekonomická emigrace (Drbohlav 2006). Migrační obrat se snížil ve 30. letech v souvislosti s celosvětovou ekonomickou krizí a také před začátkem druhé světové války, kdy území České republiky zažívalo obnovu ekonomické dynamiky v důsledku zbrojení (Srb 2001). Po vzniku samostatného Československa zde byla silná německá menšina, která byla koncentrována převážně do příhraničních oblastí s Německem a Rakouskem a také do velkých měst. Celkový podíl německého etnika na celkové populaci činil cca 30 % (Drbohlav 2004).

¹³Region střední Evropy je v tomto případě tvořen Českou republikou, Slovenskem, Polskem a Maďarskem.

4.2 MIGRACE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Důsledky druhé světové války znamenaly pro Českou republiku mimo jiné také vyhoštění asi 2,8 milionů Němců, převážně z příhraničních oblastí. Toto vyhoštění probíhalo ve třech vlnách v letech 1945 – 47 a díky němu klesl počet příslušníků německé menšiny v ČR na 180 000 v roce 1947 (Drbohlav 2004). Mezi roky 1945-50 bylo v regionu střední Evropy přesunuto na 15,4 milionů obyvatel, z toho 12 milionů Němců (Münz, Fassman 1994), a to jak z území nacistického Německa a území okupovaná Wehrmachtem (Polsko, Pobaltí, Čechy, Morava, Slovensko, Srbsko, Ukrajina), ale i ze spojeneckých území, ve kterých byly v období druhé světové války, nebo těsně před ní, zavedeny autoritativní režimy (Slovensko, Maďarsko, Chorvatsko).

Přesuny spojené s koncem druhé světové války se netýkaly jen Němců; takto bylo přesídleno například 50 000 Ukrajinců z území Československa, 518 000 Bělorusů a Litevců z polského území, nebo 200 000 Italů z oblastí Istrije a Dalmácie. Ještě v průběhu druhé světové války (1941-46) bylo z důvodu invaze Sovětské armády do Karélie a jejího připojení k Sovětskému svazu přesídleno 400 000 Karelů do Finska (Münz, Fassman 1994). Tyto migrační přesuny měly za důsledek homogenizaci etnického složení populací dotčených zemí (Drbohlav 2006).

Ve stejném období (1945 – 1948) imigrovalo do České republiky asi 100 000 lidí, kteří byli nuceni k emigraci z důvodů válečného konfliktu. Tito lidé osídlovali hlavně území, ze kterých byla vyhoštěna německá menšina. Celkem do těchto oblastí přišlo v tomto období asi 115 000 lidí, z nichž významný podíl zaujímali Slováci. Tato imigrace ale nikdy do plné výše nenahradila populační ztrátu, způsobenou vyhoštěním německé menšiny; také sociální a ekonomické důsledky tohoto procesu jsou v těchto oblastech patrné až do dneška (Drbohlav 2004).

4.3 STUDENÁ VÁLKA (1948 – 1989)

Komunistický převrat v únoru 1948 a vznik železné opony znamenaly jak zredukování migračních proudů z východu na západ (Münz, Fassman 1994), tak i výrazné snížení migrační přitažlivosti České republiky a ostatních středoevropských zemí (Srb 2001). Během období komunismu emigrace převládala nad imigrací přesto, že na území ČR v tomto období byla v platnosti velmi striktní migrační politika a emigrace byla ilegální. To mělo za důsledek skutečnost, že přirozené migrační trendy byly redukovány a deformovány (Drbohlav 2004). Migrační toky byly tvořeny z největší části etnickými a politickými migranty; migrace z ekonomických důvodů měla okrajový význam (Čermáková 2002). Za toto období neexistují věrohodné údaje o migraci; proto je většina zde udávaných čísel pouhými odhady.

Po skončení druhé světové války zažila Česká republika dvě zvláštní imigracní vlny. V letech 1946-47 přijala Česká republika asi 12 000 bulharských rolníků, které lokalizovala zejména do oblastí, ze kterých byla vyhoštěna německá menšina (Brouček 1998, in Drbohlav 2004). Druhou vlnou bylo

přijetí 12 000 politických uprchlíků z Řecka, kteří byli nuceni emigrovat kvůli tamní občanské válce. Tito byli soustředěni do příhraničních regionů v severní Moravě (Brouček 1998).

Etnická migrace probíhala v podobě návratu příslušníků etnických menšin z území ČR do země svých předků, často s ekonomicko-politickým podtextem. Jednalo se zejména o etnické Němce, kteří kromě emigrace z ČR emigrovali v největších počtech z území bývalé NDR, Polska a Maďarska. Dále se do zemí svého původu vraceli také Poláci, Maďaři, Židé a Rumuni (Münz, Fassman 1994).

Politická migrace trvala po celé období studené války. Dočasné zvýšení emigrace přímo souviselo s politickým uvolněním komunistického režimu. V bývalém Československu se jednalo o období mezi lety 1964 – 1969 (Srb 2001), zejména pak o roky 1968-69, kdy zemi opustilo asi 70 000 lidí, a to hlavně do Rakouska, Německa, Švýcarska nebo Francie (Drbohlav 2003/2004). Celkem se odhaduje, že mezi roky 1948 a 1989 emigrovalo z České republiky asi 565 000 lidí, přičemž 65 000 jich bylo oficiálně registrováno, dalších 500 000 je odhad neoficiálního počtu (Kučera 1994, in Drbohlav 2004). Tito lidé byli z 80 % ekonomicky aktivní a jejich průměrný věk se pohyboval kolem 35 let. V 80. letech se hlavními zdrojovými oblastmi emigrace staly metropolitní a další vysoce urbanizované regiony. Odhaduje se, že lidé z Prahy tvořili v letech 1984-88 až 29 % všech emigrantů (Drbohlav 2004).

V Polsku se počet politických emigrantů za celé období komunistického režimu odhaduje na 1,2-1,5 milionů. Polsko zažilo emigrační vrcholy v letech 1956-58 a pak na počátku 80 let. Cílovými zeměmi polských emigrantů bylo hlavně Německo a Severní Amerika (Korcelli 1992, in Čermáková 2002).

Vrchol politické emigrace z Maďarska přišel v první polovině 50. let v souvislosti s tamější politickou krizí. Odhaduje se, že v tomto období odešlo z Maďarska 200 000 emigrantů, hlavně do Rakouska. Další období zvýšené migrace trvalo od konce 70. let přes celá 80. léta z důvodu uvolnění cestování na Západ.

Během období studené války měla pracovní imigrace v regionu střední Evropy malý význam. Pouze Jugoslávie od poloviny 70. let vysílala ve větších počtech své občany na časově omezenou práci do Německa, Rakouska a Švýcarska (Münz, Fassman 1994). Také během 80. let prodělalo Polsko velký odliv pracovní síly na základě mezinárodních smluv nebo státem uzavřených kontraktů. Pouze část tohoto proudu pracovní migrace ale směřovala na Západ (Okolski 2000, in Čermáková 2002).

Imigrace do České republiky v období studené války byla v porovnání s odhady emigrace velmi malá. V první polovině 50. let imigrovalo na území České republiky ročně asi 30 000 Slováků; postupem času se jejich počty snižovaly (Drbohlav 2004). V tomto období byl ale tento migrační proud považován za vnitřní migraci.

V 70. a 80 letech začala do Česka proudit dočasná pracovní síla v rámci mezinárodní pomoci. Jednalo se o občany zejména Polska a Vietnamu, dále pak z Maďarska, Kuby, Mongolska, Angoly nebo Severní Korei. Jejich normální koexistence s většinovou populací Česka ale byla velmi omezená; příslušníci těchto menšin byli poměrně striktně segregováni od populace České republiky. Po roce 1989 se mnoho z nich vrátilo zpět do svých rodných zemí; někteří z nich ale zůstali a využili nově vznikajících ekonomických možností na základě již založených etnických sítí.

4.4 OBDOBÍ PO ROCE 1989

Pád komunistického režimu značně ovlivnil migrační trendy ve střední Evropě a nastartoval proces společenské a ekonomické transformace České republiky. Následkem toho se z České republiky postupně stává země s kladným migračním saldem.

Některé migrační procesy z období studené války byly posíleny (např. etnická a pracovní migrace), některé zastaveny (politická migrace) a některé se objevily zcela nově (tranzitní, ilegální migrace). V oblasti etnické (nicméně ekologicky podmíněné) migrace se jednalo například o imigraci cca dvou tisíc Volynských Čechů z území Ukrajiny a Běloruska, návrat polského etnika z území bývalého Sovětského svazu a maďarského etnika z rumunské Transylvánie a Sovětského Svazu (Brubaker 1992).

Politická migrace byla zastavena ze strany států západní Evropy, které již odmítly poskytovat azyl politickým emigrantům z této oblasti. Z tohoto důvodu se tento migrační proud přeměnil na emigraci dočasnou, a to hlavně ze studijních nebo pracovních důvodů. Jen v případě Polska se jedná o stálou emigraci, protože hlavně v USA a Německu existuje silná polská diaspora, která stále přitahuje své rodinné příslušníky a přátele z Polska (Čermáková 2002).

V rámci regionu se od 90. let zvětšuje intenzita pracovní migrace ve formě přeshraničního „pendlerství“. Tento proces se týká z převážné části příhraničních oblastí, zejména regionů sousedících s Německem a Rakouskem (Čermáková 2002).

Podle Drbohlava (Drbohlav 2003/2004, Drbohlav 2004) lze období po roce 1989 rozdělit v České republice do čtyř fází. První fází je období 1990-92, kdy Česká republika uzavřela první mezinárodní dohody o migraci a uvolnila vízovou politiku (Baršová, Barša 2006). Toto období je charakterizováno téměř absolutní svobodou pohybu bez prakticky jakýchkoli omezení (Baršová, Barša (2006) toto období nazývají obdobím spontánně libertariánského ducha porevoluční doby). V rámci vzniku nové migrační legislativy byl přijat také nový azylový zákon. Protože tyto migrační zákony byly vytvořeny velmi rychle, byly často nedokonalé. Výsledkem těchto procesů byl málo usměrňovaný příliv imigrantů do České republiky. Specifickou imigrační vlnou v České republice bylo již zmíněné přijetí téměř dvou tisíc Volynských Čechů z Ukrajiny a Běloruska kvůli následkům havárie jaderné elektrárny v Černobylu (Drbohlav 2003/2004).

I druhé období, vymezené lety 1993-96, bylo charakterizováno nekontrolovatelnou imigrací a jejím nárůstem, zejména pak migrací z ekonomických důvodů. Jednou z hlavních příčin byl rychlý ekonomický růst České republiky. Díky němu byl pracovní trh v ČR schopen absorbovat velké množství imigrantů. Druhou příčinou byla pak velmi liberální migrační legislativa a praxe. V důsledku válečného konfliktu v bývalé Jugoslávii zaznamenala Česká republika zvýšený příliv uprchlíků z této oblasti (Janská 2002).

První restrikce imigrace v legislativě i v praxi přišly ve třetím období (1997-98) zároveň se zvyšováním nezaměstnanosti v České republice, spojeném mimo jiné s celkovou ekonomickou recesí. Tyto restrikce byly vytvářeny i z důvodu snahy České republiky vyhovět požadavkům na přistoupení

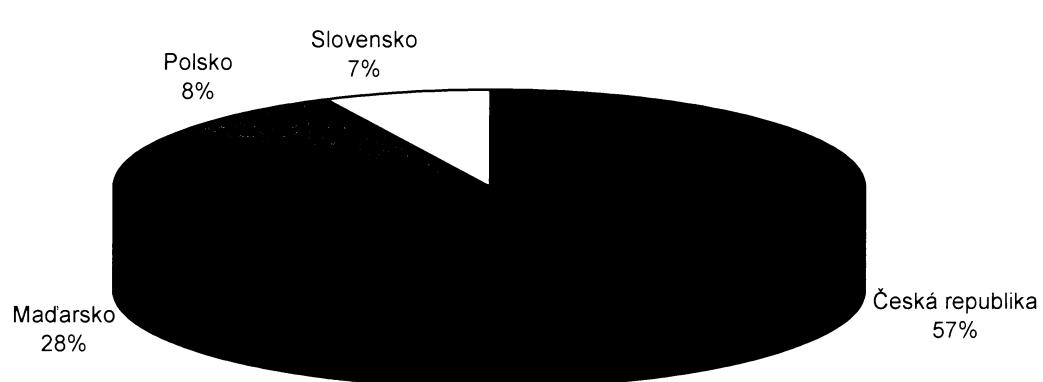
do Evropské Unie v rámci harmonizace legislativy (Baršová, Barša 2006). Ve čtvrtém období, které trvá od roku 1999 do současnosti, byl přijat nový pobytový, azylový i živnostenský zákon, které se dále snaží imigraci do ČR regulovat. Jednalo se zejména o zákon č.326/1999 Sb., který způsobil mnoho potíží dotčeným imigrantům a dočasně zmrazil imigraci do České republiky (Baršová, Barša 2006).

Protože za období totalitního režimu byla prosazována etnická homogenizace, kulturní a sociální uniformizace společnosti a jejího způsobu života, společná koexistence Čechů s jinými etnickými skupinami nebyla nikdy rozšířena. Nová zkušenosť většinové populace s nárůstem imigrace po roce 1989 tedy přinesla do české společnosti nárůst xenofobních a rasistických tendencí (Drbohlav 2004). Vývoj migrace v ČR se v současné době stále více podobá migraci v rozvinutých zemích západní Evropy. Shodné rysy lze najít například ve zvyšujícím se počtu ilegálních imigrantů a také v podobě migrační politiky.

V evropském kontextu přispěly země středoevropského regionu (zejména Polsko, Česká republika a Maďarsko¹⁴⁾ v 90. letech svým stabilizovaným politicko-ekonomickým klimatem ke zklidnění migračních proudů z východu dál na západ. Z jejich území (s výjimkou Polska) odcházely a odcházejí minimální počty občanů těchto zemí a navíc, tyto země plní jakousi nárazníkovou roli tím, že absorbují velké počty imigrantů z východu (Drbohlav 1997, 2003). Po vstupu zemí středoevropského regionu do Evropské unie se tato nárazníková zóna posunula dál na východ.

Při srovnání absolutních počtů registrovaných imigrantů v jednotlivých zemích středoevropského regionu je zřejmé, že přes 53 % z nich je soustředěno na území České republiky. V Maďarsku, kde v roce 2002 oficiálně přebývalo asi 115 900 imigrantů, se z celkového počtu imigrantů ve střední Evropě pohybuje zhruba 28 % imigrantů. Podíl jednotlivých zemí na počtu imigrantů v regionu střední Evropy je zobrazen v Grafu 1.

Graf 1: Podíl jednotlivých zemí na celkovém počtu imigrantů ve střední Evropě

pramen: Drbohlav 2006

¹⁴ Do této nárazníkové zóny patří podle Drbohla (2003) i Slovensko, které se ale od ostatních zemí této zóny liší zejména nižším počtem jak oficiálně registrovaných, tak i ilegálních imigrantů na svém území.

4.5 CHARAKTERISTIKA MEZINÁRODNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE

V průběhu 90. let se Česká republika postupně, z pohledu mezinárodní migrace, měnila z původně převážně emigrační země v zemi tranzitní a cílovou. Hlavní trendy prostorového rozmístění imigrantů v České republice lze shrnout do čtyř základních bodů.

1. V České republice je významný gradient východ-západ, což znamená, že směrem na západ se na území České republiky zvyšuje důležitost mezinárodní migrace a zvětšují se počty i podíly imigrantů v jednotlivých územních celcích.
2. Významnou výjimkou výše zmíněného pravidla je Praha, která mezi městy ČR funguje jako největší migrační magnet České republiky.
3. Vyšší zastoupení etnických menšin je v regionech, které sousedí s jejich mateřskou zemí. To platí jak pro německé, tak i pro polské nebo slovenské etnikum.
4. V České republice dominuje ekonomická podmíněnost imigrantů. Určitá etnika si na pracovním trhu nalézají své specifické pozice. Příkladem mohou být Ukrajinci, Vietnamci nebo Číňané.

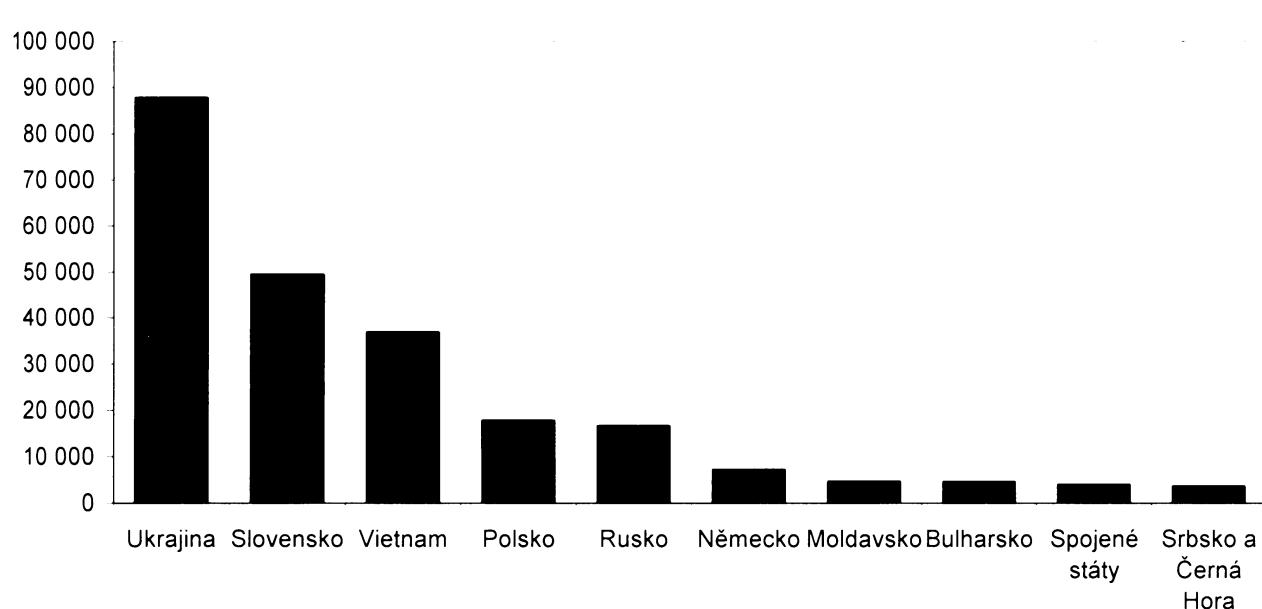
K 31.12.2005 bylo v České republice oficiálně registrováno 280 111 imigrantů (Datové údaje 2006). V ČR lze rozlišit tři hlavní skupiny imigrantů, kteří se liší jak podle oblasti původu, tak i podle socio-ekonomických charakteristik.

První skupinou jsou „západní“ migranti, přicházející do České republiky z vyspělých zemí západní Evropy a Severní Ameriky. V porovnání s druhou skupinou imigrantů je více heterogenní z hlediska pohlaví (má více žen), věku (více dětí a starších občanů), i účelu pobytu (více aktivit než samotné zaměstnání). Mají také velmi vysokou vzdělanostní úroveň a pracují především v intelektuálních činnostech (Drbohlav 1997).

Druhou, „homogennější“ skupinou imigrantů jsou „východní“ imigranti, přicházející do České republiky z méně vyspělých zemí východní Evropy a bývalých sovětských republik. V této skupině převládají muži, mají nižší vzdělanostní úroveň a pokud má imigrant východního typu vyšší vzdělání, pracuje převážně v dělnických profesích, zejména ve stavebnictví a průmyslu, zejména pak potravinářském a strojírenském (Drbohlav 1997). V České republice jsou z této skupiny nejpočetnější Ukrajinci.

Třetím typem imigrantů jsou imigranti z Asie. Na území České republiky jich je nejvíce z Vietnamu, Číny a Mongolska. Zatímco Vietnamci, kteří tvoří zhruba jednu třetinu podnikajících imigrantů v ČR (Čermáková 2002, Cizinci 2005), působí zejména v oblasti nákupu a prodeje zboží, profesní zařazení Číňanů se pohybuje od manažerů čínských podniků až po prodejce na trzích nebo majitele restaurací. Podíl jednotlivých skupin imigrantů podle občanství v České republice je zobrazen v Grafu 2.

Graf 2: Nejpočetnější skupiny imigrantů podle občanství v České republice k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

V roce 2004 tvořili imigranti z Ukrajiny počtem 87 834 největší skupinu imigrantů v České republice. Druhou nejpočetnější skupinou imigrantů byli Slováci (49 446). Třetí největší skupinou imigrantů v ČR byli Vietnamci. Absolutní počty deseti nejpočetnějších skupin imigrantů v České republice udává Tab. 4.

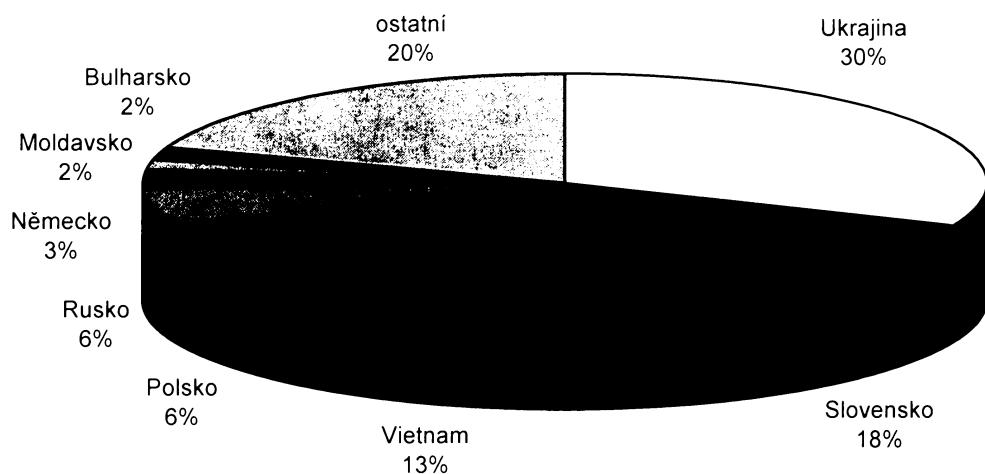
Tab. 4: Počty deseti nejpočetnějších skupin imigrantů v České republice k 31.12.2005

občanství	abs. počet
Ukrajina	87 834
Slovensko	49 446
Vietnam	36 902
Polsko	17 810
Rusko	16 627
Německo	7 187
Moldavsko	4 682
Bulharsko	4 586
Spojené státy	3 952
Srbsko a Černá Hora	3 633

pramen: Datové údaje 2006

Ukrajinci tvoří přes 31 % všech legálních imigrantů v České republice, Slováci pak 17,7 %. Třetí nejpočetnější skupinu, která se na celkovém počtu imigrantů v ČR podílí asi 13 %, jsou Vietnamci. Podíl největších skupin imigrantů podle občanství v České republice udává Graf 3.

Graf 3: Procentuální zastoupení jednotlivých skupin imigrantů podle občanství na celkovém počtu imigrantů v České republice k 31.12.2005

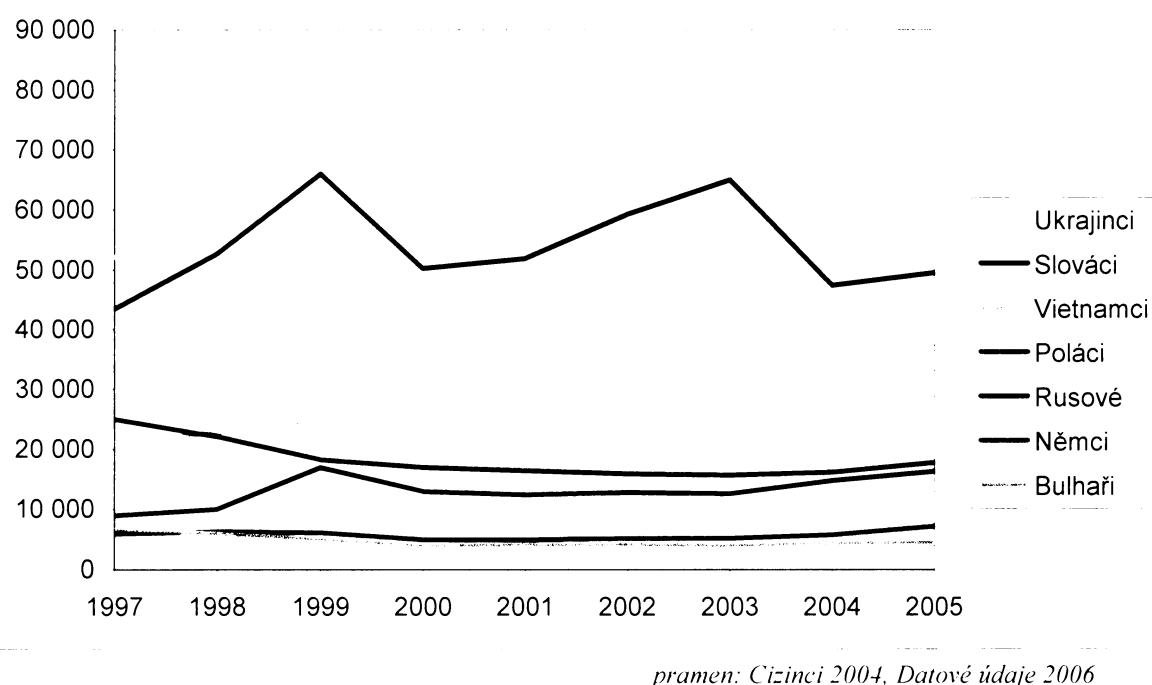

pramen: Datové údaje 2006

4.6 VÝVOJ MEZINÁRODNÍ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE OD KONCE 90. LET

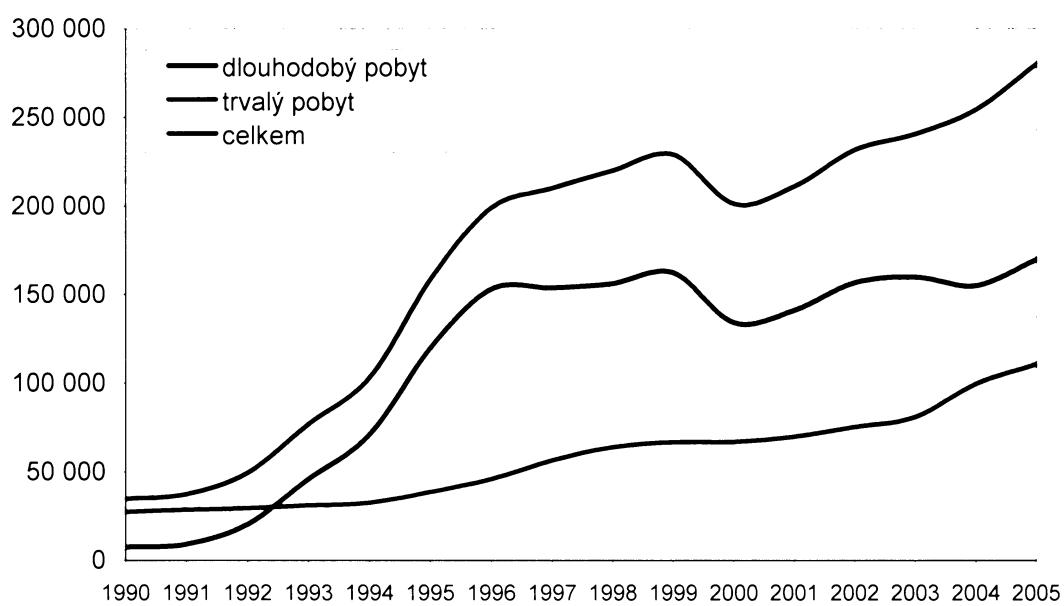
Jak již bylo zmíněno, k největšímu nárůstu imigrantů v České republice došlo mezi lety 1992 a 1996. Od roku 1997 dochází již k mírnějšímu nárůstu imigrantů. Vliv legislativy, zejména přijetím zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky, je patrný i ve statistice o počtech jednotlivých skupin imigrantů (Graf 4). Tato legislativní změna způsobila mezi lety 1999 a 2000 pokles imigrantů zejména slovenských, vietnamských a ruských. Podstatný pokles slovenských imigrantů mezi roky 2003 a 2004 byl způsoben uplynutím pětileté lhůty (2.9.2004), ve které mohli bývalí českoslovenští občané zjednodušeným způsobem nabýt české státní občanství (Úřad 2005). Zejména z tohoto důvodu se počet slovenských imigrantů za uvedené období snížil o více než 17 500 (Cizinci 2005).

Graf 4: Vývoj počtu nejpočetnějších skupin imigrantů podle občanství v České republice mezi lety 1997 a 2005

Vývoj počtu imigrantů od počátku 90. let 20. století zobrazuje také Graf 5. Z něho je patrné, že k největšímu nárůstu imigrantů v České republice došlo mezi lety 1992 a 1996. Z grafu je také zřejmé, že ve vývoji počtu imigrantů s dlouhodobým pobytom se odráží vliv legislativních a statistických úprav (pokles v roce 2000) a ekonomický vývoj v České republice (stagnace počtu imigrantů s dlouhodobým pobytom po roce 1996). Naopak nárůst počtu imigrantů s trvalým pobytom je stabilní.

Graf 5: Vývoj počtu imigrantů v České republice podle druhu pobytu v letech 1990 – 2005

pramen: Cizinci 2004, Datové údaje 2006

4.7 BUDOUCÍ VÝVOJ MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE

Předpovídat charakter mezinárodní migrace do budoucna je obecně velmi obtížné, a to z důvodu již samotně komplexní podstaty migrace (Drbohlav 1998).

Podle odhadů bude velikost a charakter migračních proudů do České republiky záviset zejména na politickém, ekonomickém a sociálním vývoji nejen České republiky, ale i ostatních zemí střední a východní Evropy a Evropské Unie. Domnívám se, že neméně důležitá bude socio-politická a ekonomická situace i na „druhé straně“, tedy v zemích třetího světa. Očekává se, že ekonomická migrace (a zejména pak cirkulární pracovní migrace) bude i nadále dominovat české migrační realitě. Vývoj migrace do České republiky by se podle Drbohlava (1998) mohl přibližovat tvaru „S“ křivky, popisující vývoj usazování imigrantů v cílové zemi, kdy po období akcelerace nastupuje období pozvolnějšího nárůstu počtu imigrantů (Martin, Taylor 1995, in Drbohlav 1998). V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské Unie a pokračujícím prohlubováním vztahů ve všech sférách života mezi Českou republikou a západní Evropou lze také očekávat zvyšování počtu západních imigrantů. Důležitým mezníkem pro charakter migrace v České republice a zejména pro cirkulární pracovní migraci se stane plánovaný vstup do Schengenského systému (Drbohlav 2003).

Se zvyšováním počtu imigrantů hlavně ve velkých městech a příhraničních územích a lze pak zejména v Praze očekávat vznik územně koncentrovaných segregovaných etnických enkláv (Drbohlav 1998).

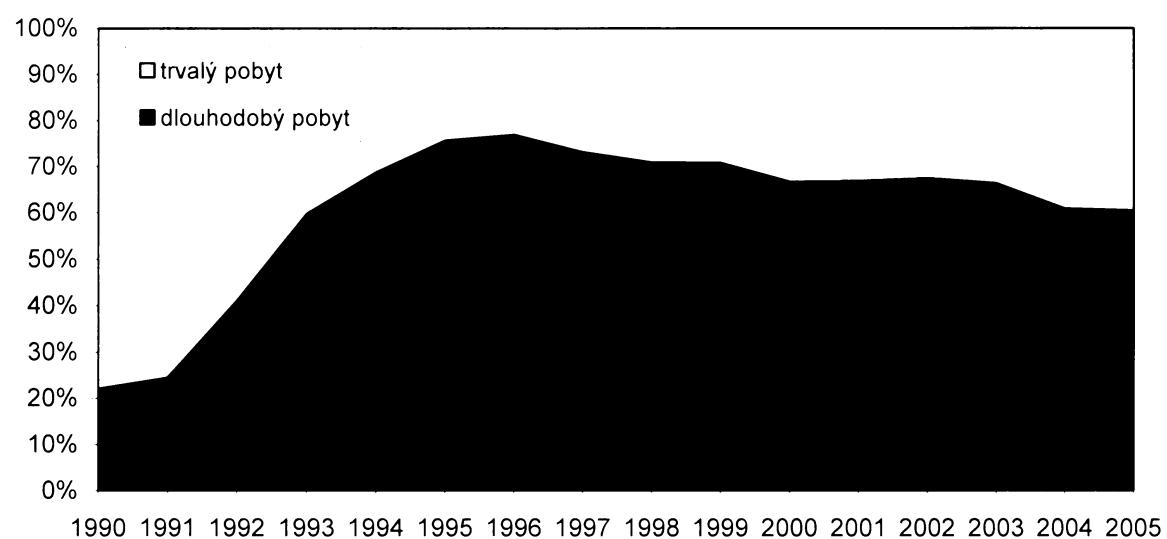
4.8 MOTIVY IMIGRACE DO ČESKÉ REPUBLIKY

Ke 31.12. 2005 bylo na území České republiky registrováno 280 111 imigrantů; podíl povolení k dlouhodobému pobytu na celkovém počtu povolení k pobytu činil ke stejnemu datu zhruba 60,5 % (Datové údaje 2006). Vývoj podílu povolení k trvalému a dlouhodobému pobytu je zobrazen v Grafu 6.

4.8.1 Ekonomicky podmíněná migrace

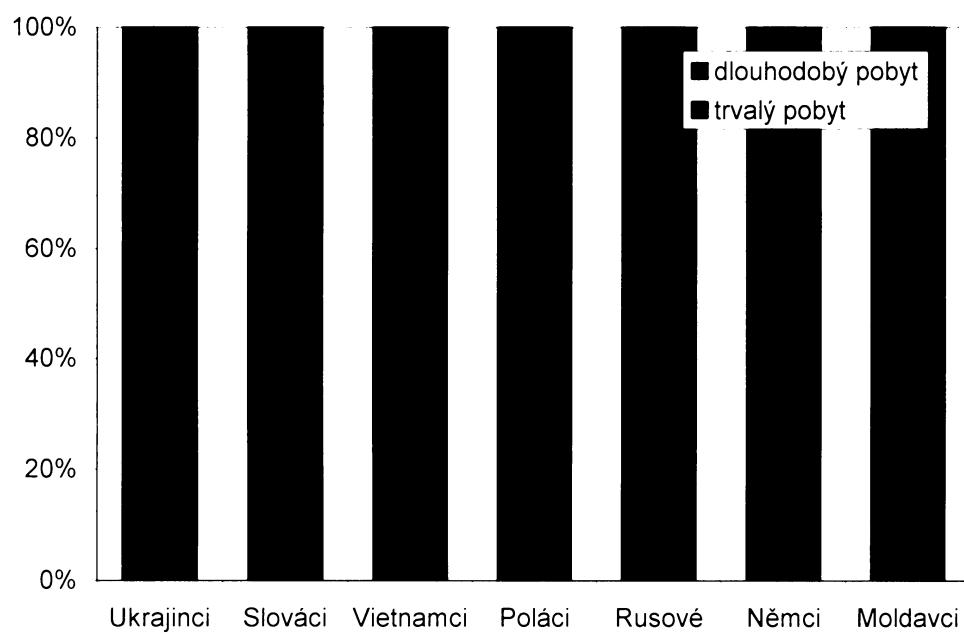
Klíčovou roli ve výsledném obrázku migrační reality v České republice hraje *ekonomická migrace*. Ekonomičtí imigranti se také stali jedním z faktorů, které přispěly k úspěšné transformaci ekonomiky České republiky (Drbohlav 2006). Protože zhruba 90 % udělených povolení k dlouhodobému pobytu je ekonomicky podmíněno (Drbohlav 1997), může podíl povolení k dlouhodobému pobytu na celkovém počtu povolení k pobytu tak vypovídat o důležitosti ekonomických důvodů migrace do České republiky. V rámci ekonomických činností se pak jedná o výdělečnou činnost, tj. zaměstnání nebo podnikání (Drbohlav 1997). Při bližším pohledu na jednotlivé skupiny imigrantů podle občanství v České republice lze z podílu povolení k dlouhodobému pobytu (Graf 7) odhadnout důležitost ekonomických motivů migrace.

Graf 6: Vývoj podílu dlouhodobých a trvalých pobytů na celkovém počtu imigrantů v letech 1990 – 2005

pramen: Cizinci 2005, Datové údaje 2006

Graf 7: Procentuální zastoupení pobytových režimů u nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů podle občanství v České republice k 31.12. 2005

pramen: Datové údaje 2006

Z Grafu 7 je zřejmé, že ekonomické motivy migrace mají největší vliv u Moldavců, Ukrajinců, Slováků a Rusů¹⁵. Zatímco Ukrajinci se uplatňují na českém pracovním trhu nejčastěji jako zaměstnanci v dělnických a průmyslových činnostech, ekonomická činnost Rusů je heterogennější. Část z nich se uplatňuje v podobných sektorech jako Ukrajinci, velká část z nich ale podniká v sektoru služeb a komerční činnosti. Ruští imigranti se ještě vyznačují další odlišností: i když se v jejich případě jedná o rodinný typ migrace, většina z nich tu žije „pouze“ v rámci povolení k dlouhodobému pobytu (Drbohlav 1999a, 2003).

Povolení k trvalému pobytu zaujímá u Němců a Poláků jako tradičních národnostních menšin v České republice největší podíl. Poláci tvoří historickou menšinu zejména na severovýchodě České republiky (Moravskoslezský kraj), Němci jsou soustředěni do západní části České republiky. V případě německé menšiny se v západní části České republiky jedná o zbytky původního souvislého osídlení německým etnikem před jejich odsunutím po druhé světové válce.

Důvodů, proč je ekonomická migrace do České republiky tak významná, je několik:

1. ***Ekonomická a politická stabilita*** České republiky spojená s pokračující internacionálizací a globalizací české ekonomiky.
2. ***Specifické požadavky českého pracovního trhu*** – v České republice existuje vysoká poptávka po pracovní síle na tzv. sekundárním trhu (viz kap. 2.1.1.3 – teorie dvojího trhu), o který není ze strany české pracovní síly zájem. Vysoká poptávka je také po vysoce kvalifikované pracovní síle.
3. S touto skutečností souvisí také relativně ***nízká mobilita české pracovní síly***, spojená s krizí bytové výstavby, neexistujícím volném trhu s domy a byty a celkovou neochotou stěhovat se za prací.
4. ***Sociální systém ČR***, který je charakterizován zejména nízkou pracovní mzdou a vysokou sociální podporou, která demotivuje určitou část české pracovní síly hledat pracovní uplatnění.
5. Nikdy nekončící ***poptávka ze strany zaměstnavatelů*** po levné pracovní síle (Drbohlav 2004).
6. Do jisté míry ***liberální legislativa***, zvláště v oblasti podnikání imigrantů; s tímto institucionálním pull-faktorem souvisí také nedostatečná kontrola ilegálního zaměstnávání imigrantů (Drbohlav 2006).

¹⁵ Brát v potaz podíl trvalých a dlouhodobých pobytů při určování migračních motivů jednotlivých skupin imigrantů v ČR je podle mého názoru příliš zjednodušující a zavádějící. Podíl trvalých a dlouhodobých pobytů má pouze velmi omezenou vypořádající schopnost a určuje pouze hlavní hrubé charakteristiky jednotlivých skupin imigrantů. Domnívám se, že při posuzování migračních motivů je třeba seznámit se s celkovým kontextem imigrace v rámci každé imigrační skupiny.

4.8.2 Rodinná migrace a slučování rodin

Z Grafu 6 je zřejmé, že největšího podílu imigrantů s povolením k dlouhodobému pobytu bylo dosaženo v roce 1996 (76,9 %). Od tohoto roku tento podíl klesal až na 60,9 % na konci roku 2004. Zvyšování podílu trvalých pobytů znamená zvyšování důležitosti druhého hlavního motivu migrace do České republiky, **slučování rodin**, neboť 87 % imigrantů, kteří v roce 2000 v pobývali České republice s povolením k trvalému pobytu, jich do ČR přišlo za účelem slučování rodin (Drbohlav 2004). Tento jev podle mého názoru souvisí s posouváním imigrace do České republiky do další kvalitativní fáze, kdy se snižuje význam ekonomických podmíněností migrace a narůstá význam sociálních (a zejména pak rodinných) důvodů migrace. Potvrzuje se tak jev, známý ze západoevropských zemí, kdy se původně krátkodobí ekonomičtí imigranti v hostitelské zemi usazují a jejich rodiny a příbuzní se za nimi přesouvají (Castler, Miller 1993). Význam a růst imigrace za účelem slučování rodin je zřejmý i z tabulky udávající přehled motivů migrace do České republiky (Tab. 5). Tyto údaje mohou být doplněny o data za rok 2003, která potvrzují mírně se zmenšující podíl ekonomických důvodů imigrace (50,6 %) a mírně narůstající podíl slučování rodin jako migračního motivu (29,7 %) (Cizinci 2004).

Tab. 5: Motivy migrace do České republiky v letech 2000 – 2002

Motivy migrace do České republiky	2000		2001		2002	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
Studium a praxe	2 441	1,4%	2 759	1,7%	3 420	1,9%
Ekonomické motivy	99 791	55,4%	86 412	52,8%	91 867	51,3%
z toho:						
Podnikání	45 767	25,4%	29 295	17,9%	26 645	14,9%
Účast v právnické osobě	19 598	10,9%	23 969	14,6%	26 742	14,9%
Zaměstnání	34 288	19,0%	33 080	20,2%	38 421	21,4%
Jiné ekonomické aktivity	138	0,1%	68	0,0%	59	0,0%
Volné právo usídlení (krajané, ...)	4 166	2,3%	3 304	2,0%	3 417	1,9%
Usídlení (povolení k trvalému pobytu)	25 478	14,1%	23 699	14,5%	25 745	14,4%
Rodinní příslušníci a slučování rodin	47 227	26,2%	47 096	28,8%	53 528	29,9%
Azylanti	549	0,3%	-	-	653	0,4%
Žadatelé o azyl¹	271	0,2%	166	0,1%	66	0,0%
Osoby bez platných povolení	71	0,0%	132	0,1%	63	0,0%
Jiné	267	0,1%	237	0,1%	341	0,2%
Celkem	180 261²	100,0%	163 805	100,0%	179 154	100,0%

pramen: Drbohlav 2004, Cizinci 2005, vlastní výpočty

Poznámka:

¹ Celý název této kategorie imigrantu zní „žadatelé o azyl; humanitární statut; dočasná ochrana“

² Počet imigrantu s délkou pobytu nad 1 rok

4.8.3 Ilegální migrace

Ilegální migrace představuje významnou součást celkové mezinárodní migrace v České republice. Drbohlav (2004) odhaduje, že v roce 2000 se na území České republiky pohybovalo 295 000 až 335 000 ilegálních migrantů. Z tohoto počtu jich bylo 165 000 aktivních na českém trhu práce, 30 000 tvořily závislé osoby a 100 000 až 140 000 byli tranzitní migranti.

Hlavním magnetem pro ilegální migranti je Praha a její okolí. Drbohlav (2004) odhaduje, že na konci roku 2000 se v Praze pohybovalo 80 000 ilegálních migrantů (vedle 58 000 registrovaných migrantů v Praze). Následující tabulka uvádí odhady počty nejpočetněji zastoupených skupin ilegálních migrantů v Praze.

Tab. 6: Odhady počtu ilegálních migrantů podle oblasti původu (konec 90. let)

Země/oblast původu	počet (konec 90. let)
Severní Amerika¹⁶	10 000 - 20 000
Ukrajina	asi 20 000
Čína	10 000 - 20 000
Západní Evropa	5 000 - 10 000
tranzitní migranti	asi 10 000

pramen: Drbohlav 2004:51

Drbohlav (2004) se domnívá, že zatímco ilegální imigranti ze Severní Ameriky, Číny a západní Evropy jsou koncentrováni v Praze a jeho blízkém okolí, Ukrajinci a tranzitní migranti se pohybují po celém území České republiky. V případě Ukrajinců se počet ilegálních migrantů rovná počtu registrovaných migrantů (Drbohlav 2004).

Odhady počtu tranzitních migrantů se pohybují mezi 100 000 a 140 000. Tyto odhady jsou odvozené z počtu lidí, kteří byli chyceni při ilegálním přechodu státní hranice. Za tranzitní migraci se považuje pohyb přes území státu, kdy migranti nemají zájem zůstat a žít v zemi, nýbrž se co nejrychleji dostat do jiné země. V případě České republiky jde o migraci z východu do vyspělých zemí západní Evropy. Mezi tranzitními migranty jsou nejvíce zastoupeni Číňané, kteří ze 70 % směřují do Německa a z 30 % do Rakouska (Drbohlav 2004).

¹⁶ Vysoké počty ilegálně pobývajících imigrantů ze Severní Ameriky a západních imigrantů obecně vyplývají zejména z jejich odmítání spolupráce s českými úřady kvůli nadmerné byrokracií a zdlouhavému procesu registrace. Dalším důvodem je neochota českých zaměstnavatelů registrovat své zahraniční zaměstnance (Drbohlav 2003).

4.8.4 Ostatní migrace

Počty žadatelů o statut uprchlíka a utečenců (jedinců již s obdrženým statutem uprchlíka) a zejména počet udělených azylů jsou v porovnání s celkovým počtem imigrantů v České republice spíše malé. V průběhu roku 2004 požádalo o azyl v České republice 5 459 osob. Oproti roku 2003, kdy o azyl požádalo 11 400 osob, se počet žádostí snížil zhruba o polovinu; v roce 2005 to bylo ještě méně, a to 4021 osob (Datové údaje 2006). Důvodem se stal zejména vstup České republiky do EU a s tím související přijetí zákonů EU týkající se azylové politiky.

Do imigrantských skupin, které o azyl v České republice žádaly v roce 2005 o azyl nejčastěji, patří Ukrajinci (24,5 %), Slováci (17,7 %) a Indové (8,5 %)(Datové údaje 2006). Azyl byl pak v roce 2004 udělen 142 žadatelům. Celkem mezi roky 1990 – 2004 požádalo v České republice o azyl 77 330 imigrantů, jímž byl ve 2 567 případech udělen azyl.

Zde je nutné zdůraznit, že vekou část žadatelů (38,5 % v roce 2004) o statut uprchlíka tvoří tranzitní migranti, kteří byli chyceni při pokusu o ilegální překročení státní hranice (Zpráva 2004).

Kvůli následkům výbuchu jaderné elektrárny Černobyl bylo v letech 1991-1992 přijato 1 812 etnických Čechů z Ukrajiny a Běloruska. Tato ojedinělá humanitární akce měla za následek zvýšení zájmu o reemigraci v relativně stabilních komunitách Čechů v ostatních zemích. To mělo za následek vytvoření speciálního programu reemigrace, který je řízen nevládními organizacemi. Tyto organizace nabízejí možnost reemigrace na individuální bázi ve vytipovaných regionech, například v Rumunsku nebo v Kazachstánu (Drbohlav 2004).

5. KVANTITATIVNÍ VÝZKUM PROSTOROVÉHO ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V PRAZE

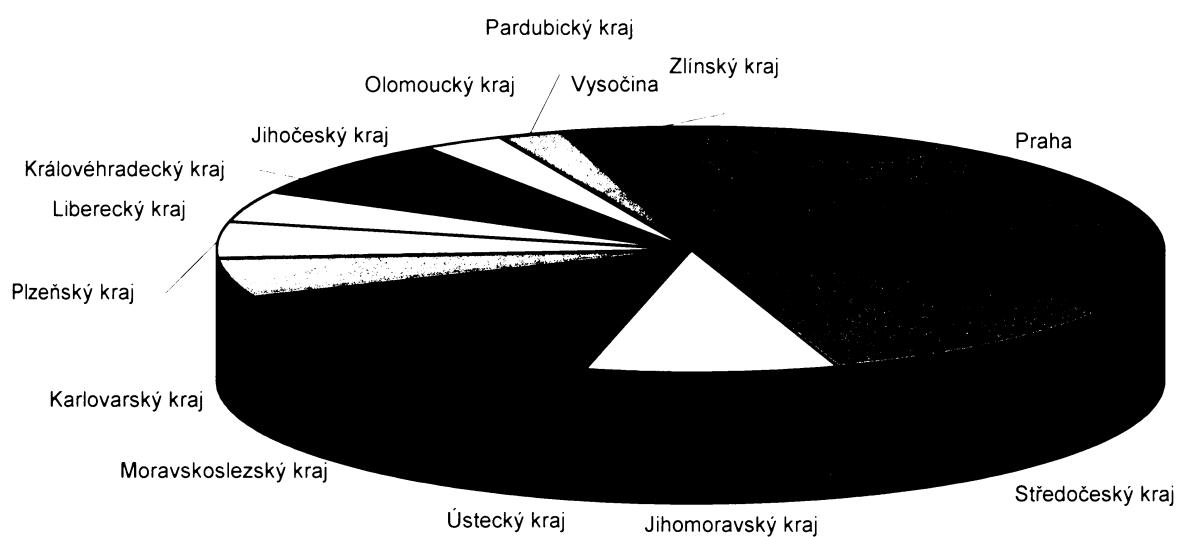
5.5 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V ČR

K 31.12. 2005 žilo v České republice 280 111 imigrantů, což představuje asi 2,7 % celkové populace. Prostorovému rozmístění imigrantů v ČR, jeho vývojem a podmíněnostmi se podrobně věnuje Čermáková (2002). Proto zde nastíním jen jeho hlavní obecné charakteristiky.

5.5.1 Prostorové rozmístění imigrantů v ČR na úrovni krajů

V České republice je podle Drbohlava (2004) zřetelný gradient východ-západ, což znamená, že vliv migrace je tím významnější, čím postupujeme územím České republiky od východu na západ (s výjimkou migračního magnetu Prahy). Rozložení imigrantů podle krajů je přehledně zobrazeno v Grafu 8.

Graf 8: Procentuální zastoupení krajů ČR na celkovém počtu imigrantů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

Podle grafu je patrné, že největší podíl imigrantů žije v Praze a Středočeském kraji. Tento region je tak největším migračním magnetem v České republice. Naopak nejmenší zastoupení na celkovém počtu imigrantů v ČR má Vysočina a Zlinský kraj. Rozložení imigrantů podle krajů uvádí také Tab. 7.

V ní je kromě podílu počtu imigrantů v jednotlivých krajích na celkovém počtu imigrantů v ČR zobrazen také podíl počtu imigrantů na celkovém počtu obyvatel kraje.

Tab. 7: Počet a podíl imigrantů v krajích ČR k 31.12.2005

	31.12.2004	počet obyvatel	počet imigrantů	v %¹	% z celku²
Praha	1 181 610	89 911	7,6 %	32,3 %	
Karlovarský kraj	304 274	14 432	4,7 %	5,2 %	
Středočeský kraj	1 158 108	35 296	3,0 %	12,7 %	
Liberecký kraj	429 031	11 671	2,7 %	4,2 %	
Ústecký kraj	823 173	22 121	2,7 %	7,9 %	
Plzeňský kraj	551 528	13 183	2,4 %	4,7 %	
Jihomoravský kraj	1 130 358	24 220	2,1 %	8,7 %	
Královéhradecký kraj	548 368	11 291	2,1 %	4,1 %	
Jihočeský kraj	627 766	10 583	1,7 %	3,8 %	
Moravskoslezský kraj	1 250 769	19 331	1,5 %	6,9 %	
Pardubický kraj	506 024	6 414	1,3 %	2,3 %	
Vysocina	510 767	6 168	1,2 %	2,2 %	
Olomoucký kraj	639 161	7 495	1,2 %	2,7 %	
Zlínský kraj	590 142	5 926	1,0 %	2,1 %	
Celkem	10 251 079	278 312³	2,7 %	100 %	

pramen: Datové údaje 2006, vlastní výpočty

Poznámky:

¹ podíl počtu imigrantů na celkovém počtu obyvatel kraje

² podíl počtu imigrantů v jednotlivých krajích na celkovém počtu imigrantů v ČR

³ údaj se od celkového počtu imigrantů v ČR k 31.12.2005 liší o 1 799 jedincu, kteří byli zařazeni do kolonky „Kraj neznámý“

Podle údajů ČSÚ prezentovaných v této tabulce žije na úrovni krajů relativně i absolutně největší počet imigrantů v Praze. Vyšší zastoupení imigrantů vykazují také kraje na západě a severu České republiky (Karlovarský, Liberecký, Ústecký a Plzeňský kraj). Naopak absolutně i relativně nejnižší počty imigrantů byly k 31.12.2005 zaznamenány ve Zlínském a Olomouckém kraji a v kraji Vysočina.

Vyšší počty imigrantů v západních a severočeských krajích jsou způsobeny zejména přítomností vietnamské menšiny, v případě Karlovarského kraje také přítomností německého etnika. Tento fakt souvisí s další obecnou charakteristikou územního rozložení imigrantů na území ČR, a to takovou, že vyšší zastoupení v regionech ČR má vždy to etnikum, jehož mateřská země s tímto regionem sousedí. Tato skutečnost platí nejen pro Karlovarský kraj v případě německého etnika, ale i pro Moravskoslezský kraj v případě polské menšiny a příhraničních regionů se Slovenskem v případě slovenské menšiny.

Vývoj podílu jednotlivých krajů na celkovém počtu imigrantů v České republice od roku 1996 zobrazuje pomocí čtyř ukazatelů indexu změny Tab. 8. Z ní lze vypozorovat, že na konci 90. let růst počet imigrantů nejvíce ve Středočeském, Karlovarském a Jihomoravském kraji; naopak nejnižší nárůst imigrantů v tomto období zaznamenal Moravskoslezský a Zlínský kraj. Na začátku 21. století růst migračně nejvíce Plzeňský kraj, Vysočina nebo Jihomoravský kraj. Praha prodělala relativně rasantnější nárůst až v posledním období mezi lety 2003 a 2005.

Tab. 8: Vývoj podílu jednotlivých krajů na celkovém počtu imigrantů v České republice 1996 - 2005

kraj	Relativní index změny ¹			
	1996-99	1999-2001	2001-03	2003-05
Praha	92,6	102,4	98,6	112,4
Středočeský kraj	138,4	80,4	99,1	102,2
Jihomoravský kraj	112,0	101,8	111,9	92,3
Ústecký kraj	105,8	94,7	99,8	113,2
Moravskoslezský kraj	78,1	96,6	96,3	83,7
Karlovarský kraj	119,0	123,7	99,6	91,9
Plzeňský kraj	101,8	104,7	113,7	89,8
Liberecký kraj	92,0	107,8	97,5	102,4
Královéhradecký kraj	88,3	109,3	94,5	105,2
Jihočeský kraj	95,2	85,7	106,9	94,6
Olomoucký kraj	95,5	101,3	99,8	92,0
Pardubický kraj	94,7	119,2	79,9	95,4
Vysocina	106,9	112,2	110,1	89,4
Zlínský kraj	86,3	128,8	92,2	63,1

pramen: Datové údaje 2006, vlastní výpočty

Poznámka:

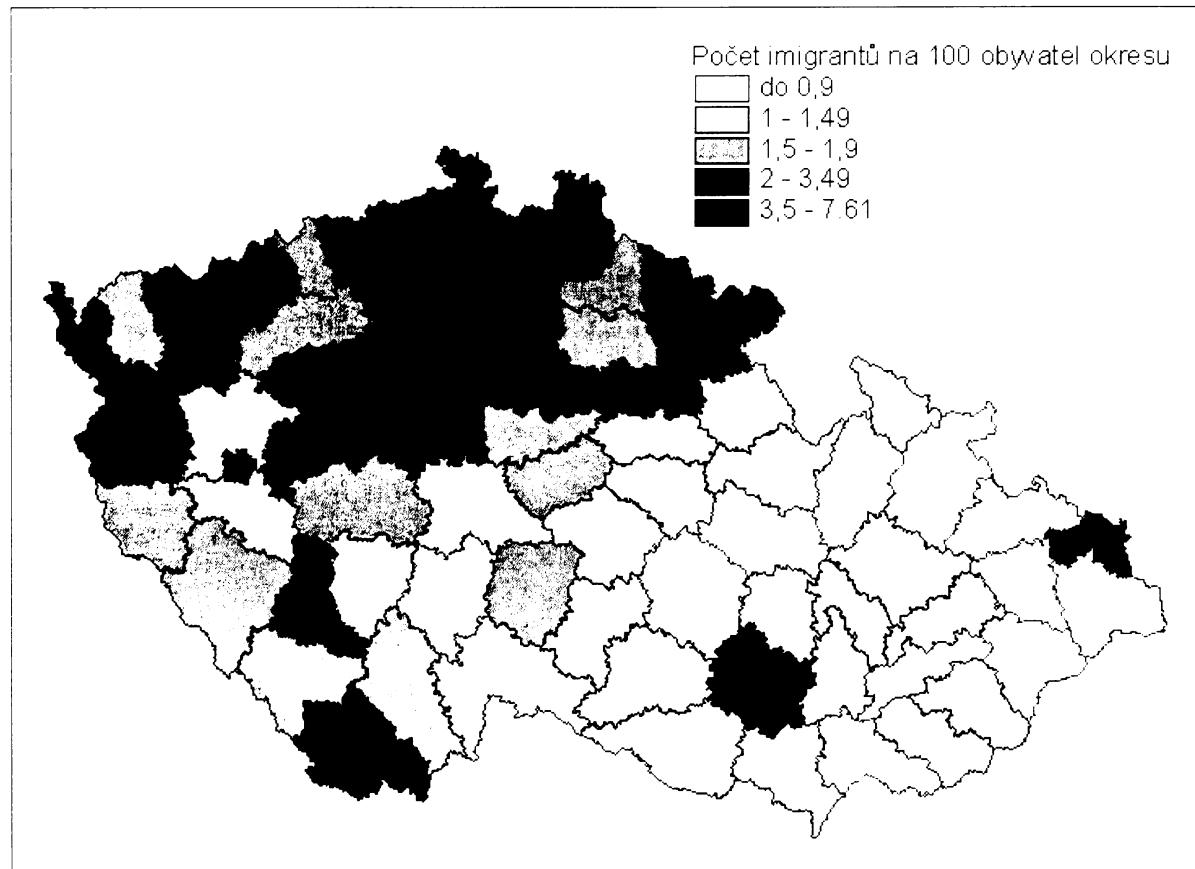
¹ Relativní index změny za jednotlivá časová období byl vypočten podílem dvou údajů o procentuálním zastoupení počtu imigrantu v určitém kraji na celkovém počtu imigrantu v České republice (více viz kap. 3.1)

5.5.2 Prostorové rozmístění imigrantů v ČR na úrovni okresů

Podle Obr. 2 je zřejmé, že imigranti se ve větších podílech vyskytují v okresech v západní polovině České republiky a v rámci tohoto území spíše v její severní polovině. Na úrovni okresů mají imigranti kromě Prahy a jejího zázemí (okresy Prahy-východ, Praha-západ a Mělník) největší zastoupení v západočeských okresech Tachov, Cheb a Karlovy Vary. Spolu s nimi vykazuje vyšší podíl imigrantů také okres Mladá Boleslav, a to zejména kvůli imigrantům zaměstnaných ve zdejším automobilovém průmyslu. Ve všech těchto okresech přesahuje průměrné zastoupení imigrantů na celkovém počtu obyvatel 4 % (Datové údaje 2006). Kromě těchto okresů se imigranti nejvíce koncentrují do větších měst (Brno, Plzeň, Ostrava, Liberec a Ústí nad Labem) a do jejich zázemí (Brno-venkov a Karviná). V těchto okresech se podíl imigrantů pohyboval v rozmezí 3 – 4 %. Vyšší zastoupení imigrantů (3 – 4 %) na celkové populaci okresu vykazuje také okres Český Krumlov (Datové údaje 2006).

Naopak menší zastoupení imigrantů se obecně vyskytuje ve východní části České republiky. S výjimkou regionu Brna, Ostravy a jejich zázemí mají nízké zastoupení imigrantů prakticky všechny okresy Jihomoravského, Olomouckého, Zlínského a Moravskoslezského kraje. Kromě nich se mezi okresy s nejnižším podílem dostaly také Žďár nad Sázavou, Tábor, Svitavy a Chrudim. Podíly imigrantů v těchto okresech nepřesahují 1,3 % celkového stavu obyvatelstva. Nejmenší podíl imigrantů se vyskytuje v okrese Opava (0,5 %) (Datové údaje 2006). Okresy s největším a nejmenším podílem imigrantů představuje Tab. 9.

Obr. 2: Prostorové rozmístění imigrantů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

Tab. 9: Extrémní hodnoty podílu imigrantů v okresech ČR k 31.12.2005

<i>okres</i>	<i>počet obyvatel</i>	<i>počet imigrantů</i>	<i>v %</i>
<i>Praha</i>	1 181 610	89 911	7,6 %
<i>Cheb</i>	90 117	5 825	6,5 %
<i>Karlovy Vary</i>	120 778	7 180	5,9 %
<i>Mladá Boleslav</i>	116 574	5 736	4,9 %
<i>Tachov</i>	51 749	2 377	4,6 %
<i>Praha - západ</i>	96 304	4 348	4,5 %
<i>Mělník</i>	95 738	4 085	4,3 %
<i>Praha - východ</i>	107 316	4 361	4,1 %
<i>Český Krumlov</i>	60 708	2 123	3,5 %
<i>Ústí nad Labem</i>	118 633	4 111	3,5 %
...
<i>Svitavy</i>	101 827	1 018	1,0 %
<i>Tábor</i>	102 217	870	0,9 %
<i>Vsetín</i>	145 814	1 216	0,8 %
<i>Šumperk</i>	124 966	1 020	0,8 %
<i>Nový Jičín</i>	159 267	1 267	0,8 %
<i>Hodonín</i>	157 354	1 236	0,8 %
<i>Kroměříž</i>	107 827	803	0,7 %
<i>Žďár nad Sázavou</i>	118 296	844	0,7 %
<i>Bruntál</i>	98 958	683	0,7 %
<i>Opava</i>	180 260	973	0,5 %

pramen: Datové údaje 2006, vlastní výpočty

5.5.2.1 Charakteristika skupin imigrantů podle zkoumaných občanství

Na výslednou podobu prostorového rozmístění imigrantů v České republice a v Praze má nesporný vliv také to, s jakými motivy do České republiky tito imigranti přijíždějí, jaký je sociální, ekonomický a demografický charakter jejich života a jaké jsou jejich strategie adaptace. Z tohoto důvodu následuje charakteristika šesti nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů podle občanství. Protože se tato práce zabývá imigranty v Praze, následující přehled se bude týkat nejpočetněji zastoupených komunit imigrantů v Praze, tj. Ukrajinců, Slováků, Rusů, Vietnamců, Číňanů a Američanů.

5.5.2.1.1 *Ukrajinci*

Ukrajinci byli v minulosti na území České republiky označováni jako Rusíni nebo Malorusové. Teprve od přelomu 19. a 20. století začala tato skupina imigrantů používat jméno své národnosti – Ukrajinci (Šišková 2001). Zásadnějších počtů ale ukrajinská menšina dosáhla až od 90. let 20. století. Zatímco v roce 1993 v ČR oficiálně pobývaly necelé tři tisíce Ukrajinců, v roce 2004 jich bylo již 78 263 (Cizinci 2004, 2005).

Ukrajinští imigranti v České republice se nejvíce ze všech skupin imigrantů blíží konceptu cirkulační pracovní migrace. Ukrajinci do České republiky migrují nejvíce z ekonomických důvodů, jejich migrace je dočasná a obvykle se do České republiky po návratu na Ukrajinu vracejí, nebo chtějí vracet (Drbohlav 1999b). Migrují hlavně mladí muži, kteří nacházejí pracovní uplatnění zejména na sekundárním pracovním trhu, o jehož pracovní místa není mezi českou pracovní silou velký zájem. Ačkoli Ukrajinci tedy mají obecně vyšší úroveň vzdělanosti, v České republice pracují v typech zaměstnání, které jejich úrovni vzdělanosti neodpovídá. Asi polovinu svých výdělků pak Ukrajinci posílají na finanční podporu svých rodin a příbuzných na Ukrajině (Drbohlav 1999b, Troupová 2004).

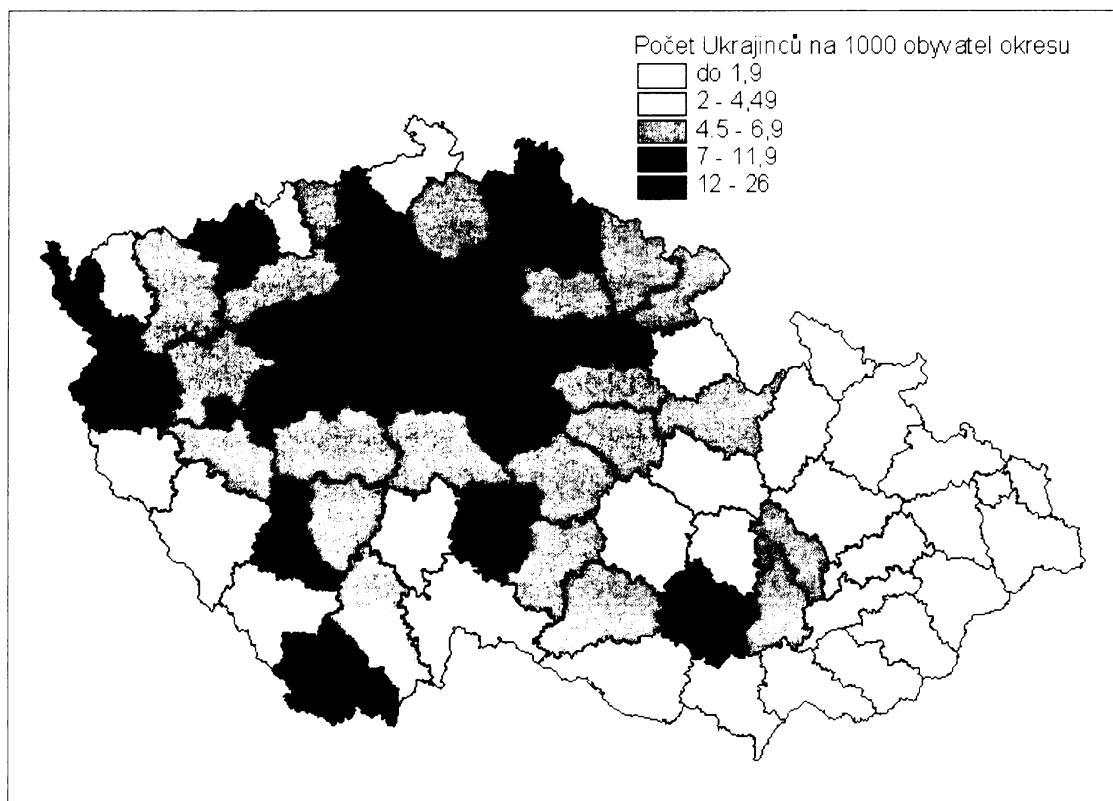
Cirkulační pracovní charakter migrace Ukrajinců se odráží i v prostorovém rozmístění ukrajinského etnika na území ČR. Ukrajinci se v ČR nacházejí zejména v její západní polovině svýjimkou Brna a jeho zázemí (Obr. 3). Nejméně jsou zastoupeni v moravských okresech, hlavně pak v okresech podél polské a slovenské hranice (měřeno počtem Ukrajinců na 1 000 obyvatel). Jejich největší počty jsou v Praze, kde oficiálně žije téměř jedna třetina všech Ukrajinců v ČR (Tab. 15) a dále v okresech Středočeského kraje, zejména pak okresech Mladá Boleslav, Mělník, Kladno, Praha-západ a Praha-východ. Větší zastoupení vykazuje také Plzeňský kraj (v jeho rámci zejména okres Plzeň-sever) a Liberecký kraj (Datové údaje 2006).

Drbohlav (1999b) ve výzkumu ukrajinské komunity v České republice, který představuje jeden z nejúcelenějších pohledů na různé sféry života a pracovní uplatnění ukrajinských imigrantů v České republice, udává, že Ukrajinci se v oblasti zaměstnanosti posunuli v průběhu 90. let ze sektoru průmyslu do oborů stavebnictví a komunálních služeb, kde nyní nacházejí pracovní uplatnění v největší míře.

Protože migrace Ukrajinců do ČR je dočasná a většina z nich zde nechce zůstat natrvalo, vykazují Ukrajinci malou aktivitu v zakládání krajanských sdružení v České republice a jejich kontakty s majoritní populací jsou ve velké míře omezené (Drbohlav 1999b).

Podle výzkumů (byť nereprezentativní povahy) se zdá, že nejvíce Ukrajinců do České republiky přichází ze západní Ukrajiny, zejména pak ze Zakarpatské Ukrajiny, která byla v první polovině 20. století součástí Československa. Dalšími významnými zdrojovými regiony jsou např. Oděsská nebo Kyjevská oblast. Od druhé poloviny 90. let lze vypozorovat s narůstajícím podílem Kyjevské oblasti přesun těžiště zdrojových oblastí emigrace Ukrajinců dále na východ Ukrajiny.

Obr. 3: Prostorové rozmístění Ukrajinců v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

5.5.2.1.2 Slováci

Slováci představují na území České republiky zvláštní menšinu. Její existence se datuje od rozpadu Československa k 1.1.1993; již předtím ale na území České republiky žilo mnoho Slováků, kteří byli vzhledem k státoprávnímu uspořádání považováni za spoluobčany.

Imigrace Slováků na území České republiky se výrazněji projevila a v průběhu 19. století. Jejich největší příliv se ale odehrál v letech 1945 – 50 v rámci dosídlování oblastí, které byly populačně uvolněné odsunem Němců. Další imigrační vlna nastala v letech 1953 – 64 a zejména pak v letech 1968 – 70, což souviselo s vytvořením federace a následným přílivem Slováků do federálních institucí (ale i ostatních typů migrace). Odhaduje se, že v roce 1980 žilo na území České republiky asi 359 000 Slováků,

z toho v Praze asi 20 000 (Nosková 2001). Tito Slováci se již plně adaptovali do života a prostředí České republiky a mnoho z nich také získalo po rozpadu Československa po roce 1993 české občanství.

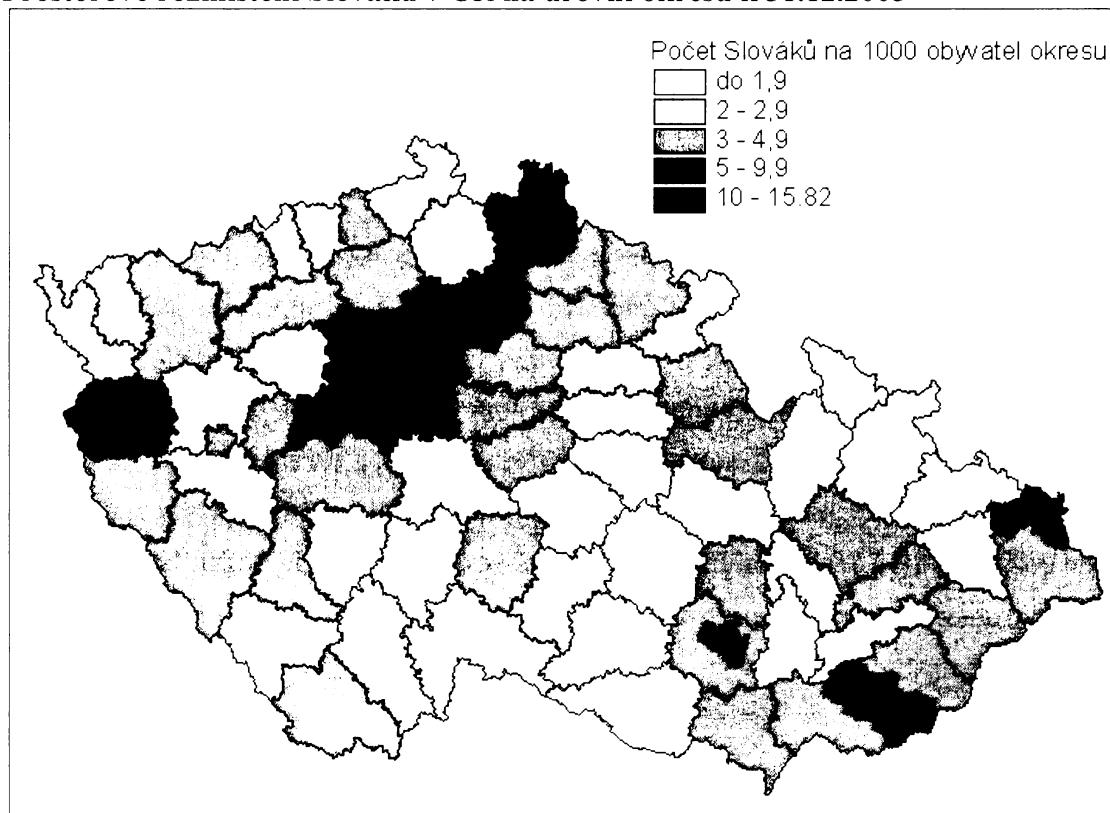
Nová imigrace Slováků, kteří do České republiky přišli v 90. letech, je zejména ekonomická. Mezi významné push faktory slovenské emigrace do České republiky se řadí také politická situace na Slovensku (zejména v letech 1993 – 1998 za vlády V. Mečiara)(Nosková 2001).

Zde je nutné zmínit, že Slováci po roce 1993 měli na českém trhu práce zvláštní postavení mezi ostatními skupinami imigrantů a byli oproštěni od řady úředních procedur (jak pobytových, procedur při získávání zaměstnání), které museli podstoupit příslušníci jiných národností. Po vstupu České republiky a Slovenska do Evropské unie bylo toto výsadní postavení Slováků zrušeno; slovenští imigranti mají nyní stejná práva a povinnosti jako ostatní imigranti z členských zemí EU.

Větších podílů na celkové populaci dosahují Slováci v okresech, které sousedí se státní hranicí se Slovenskem. Dalšími oblastmi zvýšené koncentrace jsou v Čechách území od okresu Beroun po okres Liberec s vyššími podíly Slováků zejména v okresech Mělník, Mladá Boleslav a Praha (Obr. 4). Nosková (2001) uvádí, že Slováci, kteří imigrovali do ČR po roce 1993, směřovali také hlavně na Chebsko a Tachovsko, Karlovarsko, Liberecko a Českolipsko a dále také do Brna, Olomouce, Ostravy a okresu Bruntál (Nosková 2001).

Pracovní uplatnění Slováků na českém pracovním trhu je velice široké. Slováci pracují ve spektru od hutního a těžebního průmyslu, stavebnictví, zemědělství a jiné sezónní práce, až po zdravotnictví (lékaři, zdravotní sestry) a podnikatelskou činnost (Nosková 2001, Čermáková 2002). Z forem práce převažuje závislá činnost před podnikáním (Čermáková 2002).

Obr. 4: Prostorové rozmístění Slováků v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

5.5.2.1.3 Vietnamci

Vietnamci vytvářejí v České republice relativně izolované komunity. V období totality sem první větší skupiny Vietnamců přišly na základě mezinárodních dohod. První skupinou, která přišla v roce 1956, byly zejména děti postižené válkou ve Vietnamu a mnohé z nich zde také zůstaly. Na konci 60. let (1967) přišlo do tehdejší ČSSR asi 2 100 dělníků¹⁷, kteří byli doplněni menším počtem učňů, studentů a stážistů. Nejvyšších počtů v totalitním období dosáhli Vietnamci v letech 1980 – 83, kdy jich zde pobývalo asi 30 000 (Brouček 2003). Na základě dohod se pak tento počet snižoval až na hodnotu 3,5 tis. v roce 1992. Od tohoto roku se jejich počet opět zvyšoval (Čermáková 2002).

Po roce 1990 následovala „standardní“ ekonomicky podmíněná migrace Vietnamců do České republiky. Byli to zejména příbuzní a známí těch, kteří již měli zkušenosti s životem v ČSSR. Stávající lokální komunity byly doplňovány a byly vytvářeny nové. Od 90. let počet Vietnamců v ČR s menšími výkyvy trvale stoupá a na konci roku 2004 dosáhl výše 34 179 (Cizinci 2005)¹⁸. Brouček (2003) uvádí čtyři hlavní zdroje migrace. Prvním zdrojem byl Vietnam a zejména pak imigranti z venkova a větších měst, nejvíce pak z chudších provincií Nghe An a Ha Tinh. Druhou zdrojovou oblastí bylo Německo, ve kterém v roce 1993 skončila platnost pracovních smluv s Vietnamci z doby NDR. Třetím zdrojovým regionem emigrace Vietnamců byly další země střední a východní Evropy, zejména pak Slovensko, Polsko a Maďarsko. Čtvrtým zdrojem je nelegální imigrace Vietnamců přes Rusko, Maďarsko a Slovensko (Brouček 2003).

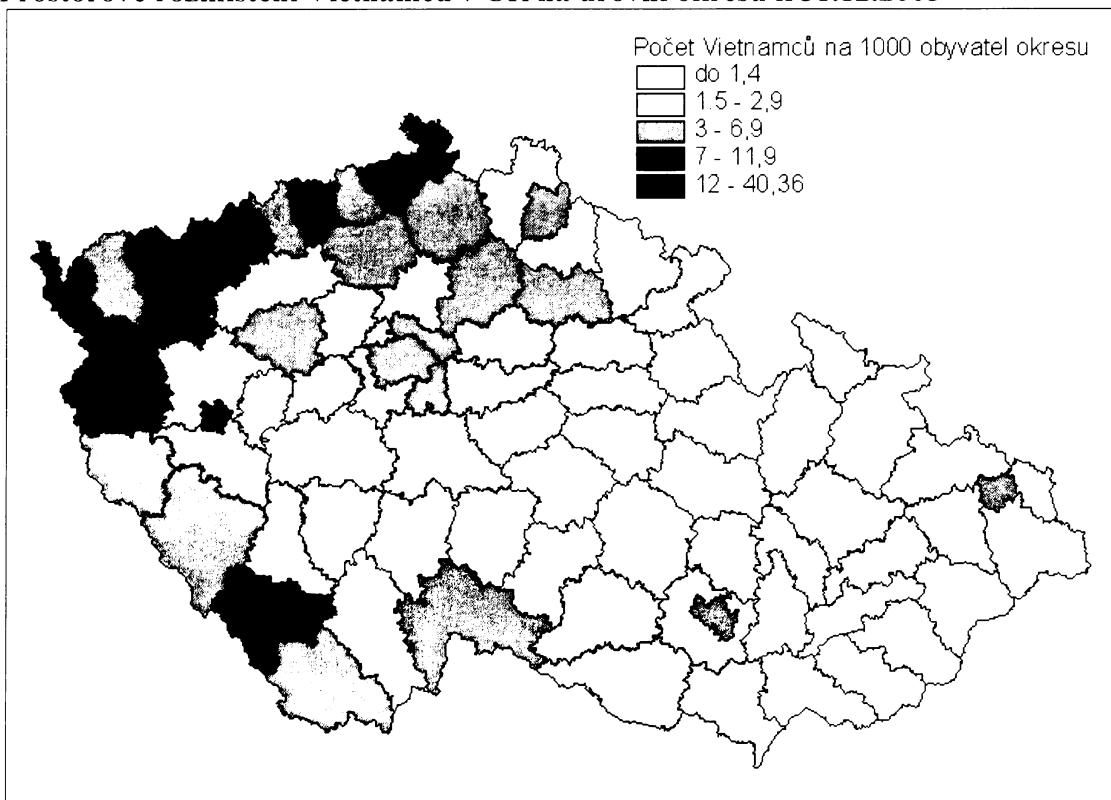
V období totality žili Vietnamci roztroušeně po celém území České republiky. Zatímco ještě na konci 90. let byli Vietnamci na území České republiky koncentrování málo (Čermáková 2002), jejich současná koncentrace se výrazně zvýšila (viz Tab. 10). Vietnamci nejvíce obývají příhraniční oblasti s Německem a Rakouskem a zejména v Karlovarském kraji dosahují velkých počtů. Stejně jako v totalitním období se koncentrují také v Praze a jejím okolí (zejména okres Praha-východ a Mladá Boleslav) (Čermáková 2002, Obr. 5).

Migrace Vietnamců do České republiky hlavně ekonomicky podmíněná. S ohledem na tradici imigrace tohoto etnika převažují mezi Vietnamci povolení k trvalému pobytu (60,5 %) (Cizinci 2005). Přestože na úrovni okresů jsou nejméně koncentrovanou etnickou skupinou, na lokální úrovni uvnitř jednotlivých sídel vytvářejí separované a izolované komunity, které v rámci vietnamského etnika vytvářejí vlastní soběstačný „servis“: mají vlastní tlumočníky, poradenské a zprostředkovatelské služby, vydávají vlastní časopisy atd. (Martíková 2003). Komunikace s majoritní společností je z tohoto důvodu omezena pouze na praktickou komunikaci s institucemi. Protože vietnamské komunity jsou velmi malé a roztríštěné po celé České republice, vietnamskému etniku je vlastní malá vnitřní organizovanost (Brouček 2003).

¹⁷ Tito dělníci pracovali zejména v oborech strojírenství, metalurgie a spotřebního průmyslu (Martíková 2003).

¹⁸ Kvalifikované odhady celkového počtu Vietnamců v České republice, tedy včetně ilegálně pobývajících, se pohybují až okolo 80 000 (Martíková 2003).

Obr. 5: Prostorové rozmístění Vietnamců v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

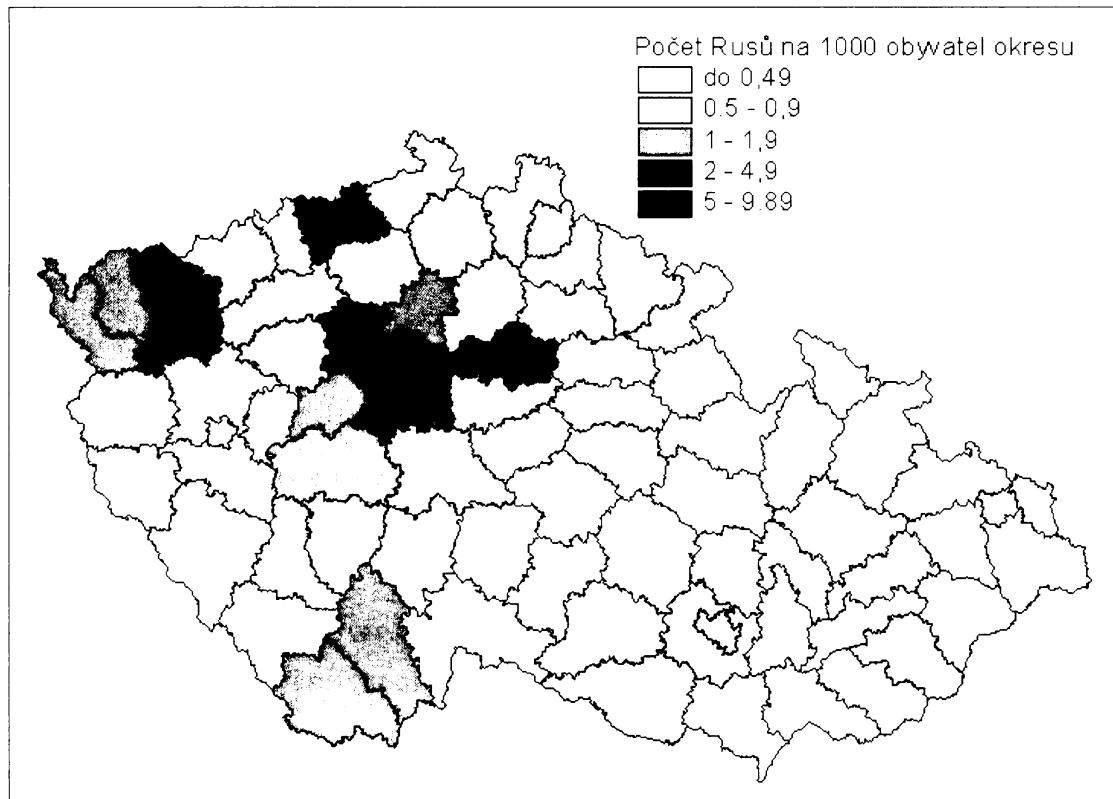
5.5.2.1.4 Rusové

Rusové v České republice představují specifický typ imigrační komunity, velmi odlišný od dalších imigračních proudů, přicházejících do České republiky ze zemí střední a východní Evropy. V současné době se jejich oficiální počet v České republice pohybuje okolo 16 000 (viz Tab. 4). První větší imigrační vlna Rusů na území České republiky přišla po roce 1918, kdy na pozvání tehdejšího prezidenta Československa T.G. Masaryka imigrovalo asi 12 000 Rusů (tzv. bílá emigrace)(Nosková 2001).

Na migraci Rusů do České republiky mají největší vliv silné push faktory (politická nestabilita, růst zločinnosti a špatná ekonomická situace v Rusku). Dalším významným faktorem je skutečnost, že velký podíl Rusů (44 % podle Drbohlava 1999a) mělo v České republice své příbuzné (Drbohlav 2003). Rusové jako migrační skupina jsou představiteli rodinného typu migrace; podle výzkumu Drbohlava (1999a) migrovalo do ČR se svou rodinou přes 70 % Rusů. Ačkoli by se z tohoto důvodu dal očekávat vysoký podíl počtu Rusů žijících v ČR na základě povolení k trvalému pobytu, většina (62 % v roce 2004 (Cizinci 2005) příslušníků ruského etnika zde pobývá „pouze“ na základě povolení k dlouhodobému pobytu. Zdá se (opřeno opět o výzkum nereprezentativního vzorku respondentů), že cirkulační pracovní migrace, typická pro ukrajinské imigranty, je v případě ruského etnika méně významná (Drbohlav 1999a, 2003).

Prostorové rozložení ruského etnika je také velmi specifické. Obecně jsou Rusové v České republice koncentrováni v převážné míře do dvou sídel: Prahy a Karlových Varů (Drbohlav 2003). Ruská migrace do ČR tak vytváří na českém území dvě komunity, které se mezi sebou liší jak z hlediska sociálních charakteristik, tak z hlediska pracovního uplatnění. Index různorodosti ruského etnika se v roce 2005 pohyboval ve výši 54,7 %, což značí vysokou míru segregace. Kromě samotné Prahy (kde žije asi 55 % Rusů v ČR) a Karlových Varů je jejich zastoupení vyšší také v okresech Středočeského kraje (okresy Nymburk, Kladno, Mělník, Praha-východ a Praha-západ) a pak také v okresech Ústí nad Labem a Most (Obr. 6).

Obr. 6: Prostorové rozmístění Rusů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

Podle výzkumu Drbohlava (1999a) se zdá, že ruská komunita v Karlových Varech má vyšší vzdělanostní úroveň a je majetnější než pražská ruská komunita. Ta se vyznačuje převahou jedinců se středoškolským vzděláním, zatímco karlovarští Rusové jsou převážně vysokoškolsky vzdělaní. To se projevuje i ve sféře bydlení: většina Rusů v Karlových Varech vlastní byt; v Praze naopak většina Rusů bydlí v pronajatém bytě. Oběma komunitám je ale vlastní vysoká ekonomická aktivita. Většina Rusů zde podniká, zejména pak v sektoru služeb a komerčních činností. Ruská imigrační komunita je z ekonomického hlediska charakteristická také svou tendencí k zakládání etnických ekonomik; většina ruských zaměstnanců je zaměstnána u Rusů a ruských firem. Tento relativně elitní charakter ruské imigrační skupiny je odrazem také toho, že naprostá většina jich do České republiky přišla z velkých měst

(50 % Rusů pochází z Moskvy); pouze 3 % podle daného výzkumu Rusů imigrovalo do České republiky z venkovských oblastí (Drbohlav 1999a).

Ruské etnikum v České republice má podle výzkumů tendence k separaci od majoritní populace. Jejich vnější komunikace s ní je omezená; stejně relativně slabé je organizování vlastních spolků. I přesto se zdá, že většina příslušníků ruského etnika je s životem v ČR spokojena a nechce se do Ruska vrátit (Drbohlav 1999a).

5.5.2.1.5 Číňané

I když první zmínky o přítomnosti malých počtů Číňanů v České republice pocházejí z počátku 20. století, významnější migrační proud do České republiky začal až v 90. letech 20. století. Počet čínských imigrantů rostl po celé období 90. let, v roce 1996 dosáhl svého vrcholu – 4 774 (Moore 2002). Od tohoto roku až do současnosti počet Číňanů mírně klesal. Podle nejnovějších údajů (k 31.12.2004) dosáhl výše 3 426 (Cizinci 2005). Na příliv migrantů z Číny do regionu střední a východní Evropy mělo zásadní vliv zrušení vízové povinnosti v roce 1988 pro občany čínské národnosti v Maďarsku, které se tak stalo hlavní branou čínské imigrace do tohoto regionu (Moore 2002, Obuchová 2002).

Číňané přicházejí do České republiky zejména z ekonomických důvodů (65,5 % v roce 2003); i z tohoto důvodu se podíl povolení k dlouhodobému pobytu na celkovém oficiálním počtu Číňanů v roce 2004 pohyboval ve výši asi 68 % (Cizinci 2005). K nejvýznamnějším push faktorům patří přelidněnost území, nedostatečná rozloha půdy vhodná k obdělávání a bezpochyby také odvěká čínská touha po společenském a ekonomickém vzestupu (Obuchová 2002). I z tohoto důvodu je čínská komunita ekonomicky velmi aktivní. Jako samostatný podnikatel nebo šéf firmy zde působí 55 % Číňanů. Stejně jako v případě ruské komunity je i zde zřejmá tendence k vytváření etnické ekonomiky; podle výzkumu Obuchové (2002) je 38 % Číňanů v České republice zaměstnanci čínských firem. Zatímco ale podle Obuchové (2002) imigrovali do České republiky na začátku 90. let převážně jednotlivci (muži i ženy), později se tato imigrace stávala ve stále větší míře rodinou. V roce 2003 tvořily rodinné důvody migrace 21,9 % z celkového počtu účelů imigrace Číňanů (Cizinci 2004).

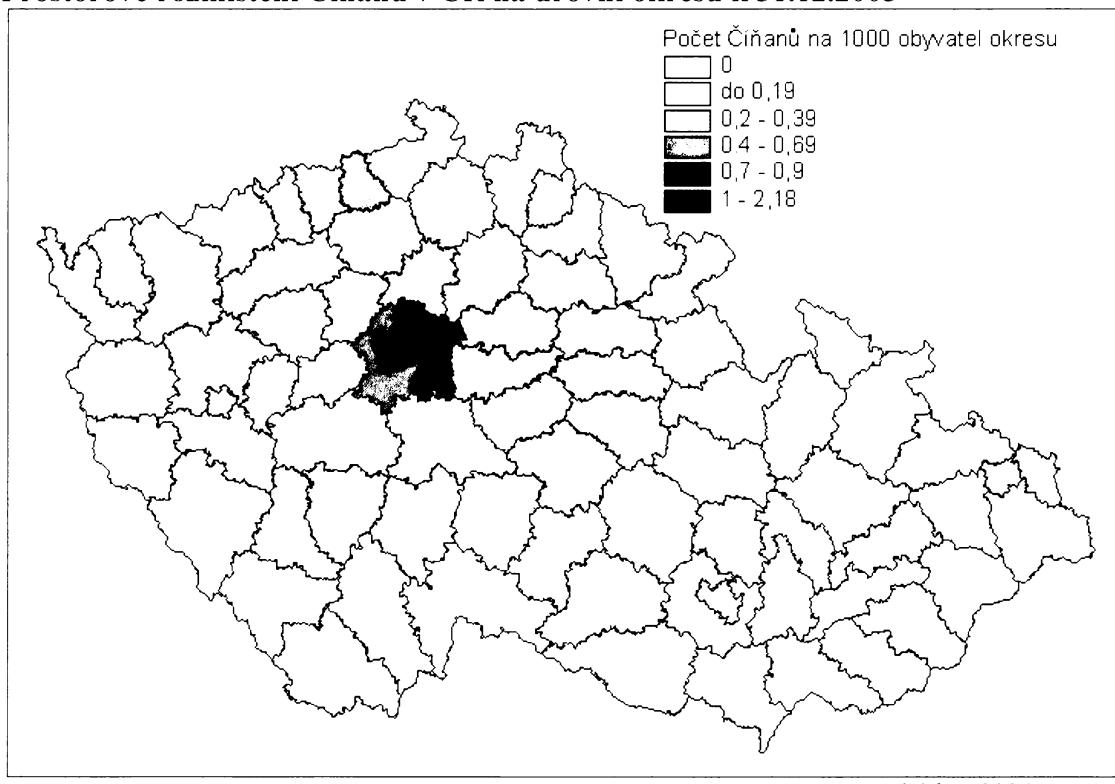
Téměř 72 % imigrantů čínského občanství v České republice je koncentrováno do Prahy. Větších podílů čínských imigrantů dosahují také okresy v zázemí Prahy (Praha-východ, Nymburk, Mělník a Kutná Hora) a také okresy Ústí nad Labem, Plzeň a Ostrava (Obr. 7). Čínská menšina je jediná ze zkoumaných skupin imigrantů, která nemá v některých okresech ČR žádné zastoupení.

Číňané směřují do České republiky převážně z regionů s emigrantskou tradicí do Evropy. Jsou to zejména provincie na jihovýchodě Číny (Fu-tien, Če-tiang a Šan-tung). Zdrojová místa čínské emigrace se zdají být determinanty také pracovního uplatnění čínských imigrantů na českém trhu práce. Zatímco imigranti z provincie Če-tiang se uplatňují zejména v oblasti podnikání v oboru pohostinství, imigranti z provincie Fu-tien se zaměřují na stánkový prodej textilního a obuvnického zboží. Z velkých měst Číny,

jakými jsou Peking, Šanghaj nebo Tiencin, proudí do České republiky nejvzdělanější Číňané, kteří se uplatňují nejvíce v intelektuálních činnostech (např. jako učitelé) a jako velkopodnikatelé (Obuchová 2002). Číňané tvoří v České republice velmi vzdělanou komunitu. Podle výzkumu Moore (2002) jich přes 37 % bylo vysokoškolsky vzdělaných.

Podobně jako ruské komunity se i čínská komunita vyznačuje relativní uzavřeností a tendencemi k separaci. Přispívá k tomu jak nižší úroveň jazykových znalostí Číňanů, tradiční čínská nedůvěra a uzavřenosť. Tyto faktory mají největší vliv na to, že kontakty čínské komunity s českou společností jsou omezeny pouze na pracovní sféru (Obuchová 2002).

Obr. 7: Prostorové rozmístění Číňanů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

5.5.2.1.6 Američané

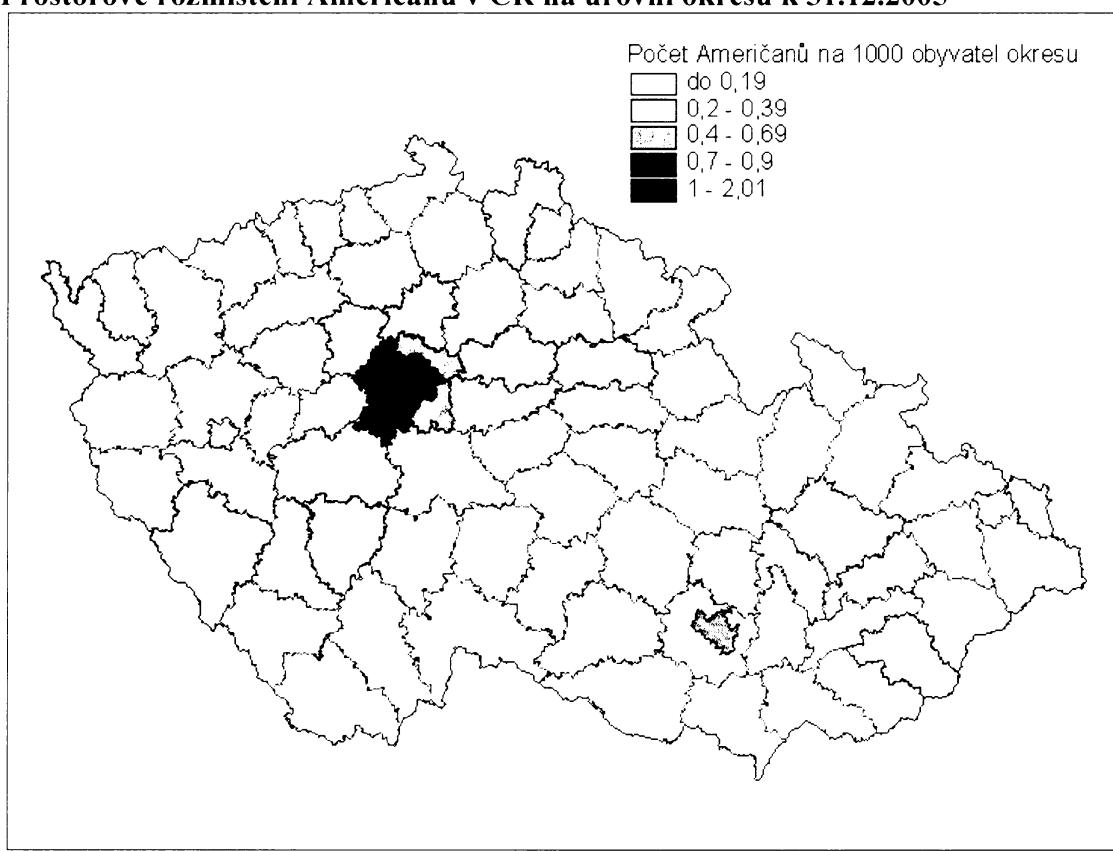
Američané jsou v porovnání s výše popsanými skupinami imigrantů zřejmě dosud nejméně prozkoumáni. Do České republiky začali migrovat po roce 1989, a to zejména v letech 1992-93 (Čermáková 2002). Na konci roku 2004 jejich počet dosáhl 3 750 (Cizinci 2005).

Američané v České republice mají zhruba vyrovnaný podíl dlouhodobých a trvalých pobytů, přičemž podíl povolení k dlouhodobému pobytu byl v 90. letech větší. V rámci obou režimů pobytu pak podíl žen činí asi 37 %. Američané jsou také charakterističtí vyšším podílem dětí (17 %) a zejména lidí v důchodovém věku oproti věkové struktuře české společnosti (Čermáková 2002, Troupová 2004). S tím souvisí i proklamovaný účel pobytu Američanů v České republice (rodinné důvody a slučování rodin – 47,1 %, zaměstnání – 21,2 % v roce 2003). Výše zmíněný vyšší podíl lidí v důchodovém věku je odrazem

vysokého podílu účelu pobytu „volné právo usídlení“ (6,9 % v roce 2003) v porovnání s ostatními skupinami imigrantů. Jedná se především o navrácení krajanů ze Spojených států (Cizinci 2004).

Američané v České republice jsou prostorově velmi koncentrovaní. Koncentrují se nejvíce v Praze, kde se nachází asi 60 % z jejich celkového počtu v České republice. Dalšími územími s vyšší koncentrací Američanů jsou regiony v okolí Prahy (okresy Praha-západ, Praha-východ a Příbram) a dále Brno, Olomouc, Plzeň nebo Liberec (Obr. 8).

Obr. 8: Prostorové rozmístění Američanů v ČR na úrovni okresů k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

Pracovní uplatnění Američanů v České republice je charakteristické profesemi, které vyžadují odbornou kvalifikaci a jsou intelektuální. Američané zde pracují zejména na manažerských pozicích, jako poradci nebo pedagogičtí pracovníci. Podíl Američanů – podnikatelů je zanedbatelný (Čermáková 2002).¹⁹

5.5.2.1.7 Shrnutí

Z výše uvedených charakteristik zkoumaných skupin imigrantů vyplývá jejich vzájemná velká odlišnost. Jednotlivé skupiny se od sebe liší v socio-ekonomických i demografických charakteristikách.

¹⁹ Zajímavé rozdělení Američanů a západních migrantů obecně podává Šimová (1998), která je rozděluje na *dobrovolníky* a *vyslance*. Dobrovolníci jsou nejčastěji učitelé, studenti, podnikatelé; přijeli na základě vlastního popudu. Naopak vyslanci (zejména zaměstnanci zahraničních firem) měli pouze omezenou nebo žádnou volbu výběru země.

které se odrážejí i v odlišné struktuře účelů pobytů v České republice. Tabulky 10 a 11 udávají základní rozdíly mezi zkoumanými skupinami imigrantů.

Při porovnání jednotlivých skupin imigrantů podle Tab. 10 je zřejmé, že mezi nimi existují významné demografické a ekonomické rozdíly, i když výčet demografických a ekonomických dat je v případě Tab. 10 velmi omezený. Z šesti zkoumaných skupin imigrantů je patrné, že nadpoloviční podíl žen mají jen Rusové jako příklad rodinné migrace. Naopak Ukrajinci a Američané jako příklad individuálního typu migrace, vykazují ze zkoumaných skupin nejnižší podíl žen.

Tab. 10: Základní rozdíly mezi zkoumanými skupinami imigrantů (imigranti s vízou nad 90 dní, povolením k dlouhodobému a trvalému pobytu)

	Ukrajinci	Slováci	Vietnamci	Rusové	Američané	Číňané
celkový počet (31.12.2005)	87 834	49 446	34 179	16 627	3 952	3 587
% žen (ife)	38,7 %	40,5 %	43,1 %	51,7 %	37,9 %	43,3 %
podíl věkových skupin (31.12.2005)						
0-14	9,8 %	6,4 %	27,5 %	18,5 %	10,9 %	15,9 % ¹
65+	1,4 %	2,4 %	0,7 %	8,2 %	15,0 %	1,3 % ¹
povolení k pobytu (31.12.2005)						
víza nad 90 dní	13,9 %	0,1 %	5,9 %	9,8 %	19,1 %	7,1 %
dlouhodobý pobyt	68,6 %	59,0 %	31,0 %	52,0 %	29,0 %	51,7 %
trvalý pobyt	17,5 %	40,9 %	63,0 %	36,2 %	51,9 %	41,0 %
Index různorodosti²						
2000	32,5 %	24,2 %	19,7 %	52,2 %	49,7 %	73,0 %
2005	36,3 %	27,0 %	39,2 %	54,7 %	52,1 %	62,7 %

pramen: Čermáková 2002, Cizinci 2004, Cizinci 2005, Datové údaje 2006, vlastní výpočty

Poznámky:

¹ údaj k 31.12.2003

² tyto dva údaje v uvedených časových obdobích lze srovnat, protože Čermáková (2002) při výpočtu indexu různorodosti vycházela z dat CPP, ze stejného zdroje nyní čerpají i Datové údaje 2006, ze kterých vypočten index různorodosti za rok 2005.

Tento charakter migrace se částečně odráží také ve struktuře režimu pobytu. Ukrajinci mají ze zkoumaných skupin největší podíl povolení k dlouhodobému pobytu; jejich imigrace je tedy nejvíce ekonomicky podmíněná. Výjimku z tohoto pravidla tvoří Rusové, kteří zde pobývají převážně v rámci povolení k dlouhodobému pobytu, ačkoliv jejich migrace je převážně rodinná. Ekonomická migrace je ze struktury typů povolení k pobytu zřejmá i v případě Slováků. Slováci v české republice ale tvoří historickou (zejména v příhraničních oblastech se Slovenskem) a kulturně blízkou menšinu, takže mají i vyšší podíl povolení k trvalému pobytu. V případě Vietnamců se jedná o relativně starou menšinu (zhruba od 60. let 20. století), jejíž migrace se v průběhu 90. let měnila na rodinnou. Z tohoto důvodu je jejich podíl povolení k trvalému pobytu téměř dvoutřetinový.

Ačkoli výše indexu různorodosti za dva časové údaje neposkytuje úplný obrázek vývoje prostorové koncentrace zkoumaných skupin imigrantů na úrovni okresů, je z těchto údajů patrné, že kromě Číňanů se index různorodosti od roku 2000 zvýšil, v případě vietnamského etnika o téměř

20 procentních bodů. Ostatní skupiny imigrantů vykazují velmi nízký nárůst; čínské etnikum se jako jediné ze sledovaných skupin mírně dekoncentrovalo.

Odlišnou míru prostorové koncentrace jednotlivých skupin imigrantů ukazuje i Lorenzův oblouk prostorové koncentrace na úrovni okresů (Příloha 1). Podle něj jsou nejméně koncentrovanou menšinou Slováci, následováni Ukrajinci a Vietnamci; naopak nejvyšší míru prostorové koncentrace mají Číňané, Američané a Rusové.

Tab. 11: Rozdíly ve struktuře vybraných účelů pobytu mezi zkoumanými skupinami imigrantů

	Vybrané účely pobytu (k 31.12.2003)								
	Celkem ¹	Studium a praxe	Podnikání	Účast v právnické osobě	Zaměstnání	Volné právo usídlení	Usídlení (povolení k trvalému pobytu)	Rodinní příslušníci a slučování rodin	
Ukrajinci	56 390	264	10 994	18 178	12 435	406	4 098	9 885	
	100 %	0,5 %	19,5 %	32,2 %	22,1 %	0,7 %	7,3 %	17,5 %	
Slováci	33 148	1 564	2 498	352	16 590	866	2 225	9 024	
	100 %	5 %	8 %	1 %	50 %	3 %	7 %	27 %	
Vietnamci	25 617	83	8 458	311	58	51	10 322	6 224	
	100 %	0,3 %	33,0 %	1,2 %	0,2 %	0,2 %	40,3 %	24,3 %	
Rusové	12 496	218	634	4 309	474	134	2 307	4 324	
	100 %	1,7 %	5,1 %	34,5 %	3,8 %	1,1 %	18,5 %	34,6 %	
Američané	3 043	28	79	162	645	210	369	1 434	
	100 %	0,9 %	2,6 %	5,3 %	21,2 %	6,9 %	12,1 %	47,1 %	
Číňané	2 923	44	82	1 740	88	2	305	637	
	100 %	1,5 %	2,8 %	59,5 %	3,0 %	0,1 %	10,4 %	21,8 %	

pramen: Cizinci 2004, vlastní výpočty

Poznámka:

¹ Počet imigrantu s délkou pobytu nad 1 rok

V Tab. 11 jsou zvýrazněné hlavní účely pobytu jednotlivých skupin imigrantů. Ukrajinci do ČR nejvíce migrují za účelem účasti v právnické osobě a za účelem zaměstnání. Stejný účel (zaměstnání) dominuje i u Slováků, u nichž jsou kromě toho důležité také rodinné účely a slučování rodin. Naopak Vietnamci do ČR přijíždějí nejvíce za účelem usídlení, což má spojitost s výše zmíněnou relativně dlouhou imigrací, a také za účelem podnikání. Rodinný typ migrace je potvrzen u Rusů, jejichž nejčetnějším účelem pobytu jsou rodinní příslušníci a slučování rodin a pak také účast v právnické osobě. Struktura účelů pobytu Rusů se nejvíce podobají Číňané; u nich také dominuje účast v právnické osobě a slučování rodin. Američané, kteří podle Tab. 10 mají ze zkoumaných skupin největší zastoupení osob nad 65 let, mají největší zastoupení také rodinných účelů pobytu, spolu s účelem zaměstnání. Starší věková struktura Američanů se odráží v relativně vysokém procentu účelu pobytu „volné právo usídlení“; jedná se o navrácení krajanů ze Spojených států zpátky do České republiky. Tato skutečnost má vliv i na vyšší zastoupení již zmínovaného účelu „rodinní příslušníci a slučování rodin“.

5.5.3 Prostorové rozmístění imigrantů v ČR na úrovni měst

Města obecně představují velký magnet migrace. Město jako sídelní typ je uzpůsobeno k přijímání migračních skupin mnohem lépe, než ostatní sídelní typy (Uherek 2003). Dalšími hlavními důvody velké migrační atraktivity města jsou zejména velmi diverzifikovaná struktura pracovního trhu a anonymní prostředí (které přitahuje také ilegální migranty) (Ouředeníček 2003). Městské prostředí nabízí široké možnosti zaměstnání od nekvalifikovaných pracovních uplatnění po prestižní místa pro kvalifikovanou a odbornou pracovní sílu. Ve městech je i vyšší koncentrace institucí, které usnadňují integraci do nového prostředí. Stejně tak v rámci teorie sítí se ve městech vytvářejí imigrantské komunity, jejichž sociální a ekonomické sítě přitahují další příslušníky stejného etnika a přispívají tak k větší atraktivitě městského prostředí. V některých případech jsou města na imigraci existenčně závislá (Uherek 2003).

Obecně se imigranti v rámci měst v České republice koncentrují do měst průmyslových a do měst, dosídlovaných po odsunu Němců po druhé světové válce, zejména pak v západních, severozápadních a severních příhraničních regionech (Krupka 2,8 % imigrantů z celkové populace města), Varnsdorf (2,3 %), Teplice (2,1 %).

V prostředí České republiky jsou města atraktivní nejen z hlediska výše zmíněných pull-faktorů, ale i tím, že některá z nich se nacházejí v blízkosti nejbohatších evropských států (Uherek 2003). Z tohoto důvodu dosahují největších podílů imigrantů na celkové populaci sídla města Karlovarského kraje, zejména Cheb (5,9 %) a Aš (4,5 %). Toto pravidlo se týká i menších sídel v pohraničí, například Železné Rudy (13,7 %) (Uherek 2003). Na vysoký podíl imigrantů ve městě má také vliv převažující funkce města, například lázeňství (Karlovy Vary, Teplice), automobilový průmysl (Mladá Boleslav) nebo také jeho výjimečná kulturní image (Český Krumlov).

Podle dat získaných ze SLDB 2001 je patrné, že nejvíce imigrantů na úrovni měst žije zejména v Karlovarském a Plzeňském kraji (Tab. 12). V těchto krajích dosáhl podíl imigrantů na celkové populaci města významnějších hodnot.

Tab. 12: Deset měst ČR s nejvyššími podíly imigrantů na populaci města

město	kraj	počet obyvatel	počet imigrantů	podíl
Pernink	Karlovarský	904	236	26,11 %
Horní Blatná	Karlovarský	468	102	21,79 %
Rovná	Karlovarský	593	94	15,85 %
Železná Ruda	Plzeňský	2 017	277	13,73 %
Abertamy	Karlovarský	1 197	138	11,53 %
Potůčky	Karlovarský	369	39	10,57 %
Dolní Poustevna	Ústecký	1 948	203	10,42 %
Přimda	Plzeňský	1 358	121	8,91 %
Bublava	Karlovarský	336	27	8,04 %
Jenišov	Karlovarský	332	21	6,33 %

pramen: SLDB 2001, vlastní výpočty

Podíly imigrantů na celkové populaci města jsou nejvyšší nejčastěji v populačně malých městech, kde se i menší absolutní počty imigrantů na jejich podílu na počtu obyvatel města projeví významněji. Z tohoto důvodu je zde uvedena Tab. 13, ve které je uvedeno deset měst ČR s nejvyššími absolutními počty imigrantů.

Tab. 13: Deset měst ČR s nejvyššími absolutními počty imigrantů (podle SLDB 2001) k 3.1.2001

město	počet obyvatel	počet imigrantů	podíl
<i>Praha</i>	1 169 106	35 073	3,0 %
<i>Brno</i>	376 172	5 355	1,4 %
<i>Ostrava</i>	316 744	3 787	1,2 %
<i>Cheb</i>	32 893	1 925	5,9 %
<i>Plzeň</i>	166 118	1 832	1,1 %
<i>Liberec</i>	99 102	1 761	1,8 %
<i>Ústí nad Labem</i>	95 436	1 576	1,7 %
<i>Mladá Boleslav</i>	44 255	1 470	3,3 %
<i>Olomouc</i>	102 607	1 304	1,3 %
<i>Kladno</i>	71 132	1 211	1,7 %

pramen: SLDB 2001

Jiný pohled na koncentraci imigrantů do měst skýtá Tab. 14, která posuzuje míru koncentrace imigrantů do měst v rámci jednotlivých krajů ČR. Je to jakési naznačení hierarchie sídel z pohledu mezinárodní migrace. V tabulce jsou uvedena vždy tři města z každého kraje, která svým počtem imigrantů zaujmají největší podíly na celkovém počtu imigrantů v kraji. Pro srovnání je také uveden podíl obyvatel města na celkovém počtu obyvatel v kraji.

Tab. 14: Vybraná města s největším podílem imigrantů na počet imigrantů v jednotlivých krajích podle SLDB 2001²⁰

	Počet obyvatel	počet imigrantů	podíl na kraji	
			obyvatel	imigrantů
<i>Jihomoravský kraj</i>	1 127 718	9 680		
<i>Brno</i>	376 172	5 355	33,4 %	55,3 %
<i>Znojmo</i>	35 758	369	3,2 %	3,8 %
<i>Břeclav</i>	26 713	252	2,4 %	2,6 %
<i>Moravskoslezský kraj</i>	1 269 467	12 286		
<i>Ostrava</i>	316 744	3 787	25,0 %	30,8 %
<i>Karviná</i>	65 141	1 065	5,1 %	8,7 %
<i>Havířov</i>	85 855	997	6,8 %	8,1 %
<i>Olomoucký kraj</i>	639 369	4 268		
<i>Olomouc</i>	102 607	1 304	16,0 %	30,6 %
<i>Prostějov</i>	48 159	514	7,5 %	12,0 %
<i>Přerov</i>	48 335	289	7,6 %	6,8 %
<i>Plzeňský kraj</i>	550 688	6 040		
<i>Plzeň</i>	166 118	1 832	30,2 %	30,3 %
<i>Železná Ruda</i>	2 017	277	0,4 %	4,6 %
<i>Tachov</i>	12 696	233	2,3 %	3,9 %

²⁰ V této tabulce není uvedena Praha ani jako samostatný kraj, ani ve spojení se Středočeským krajem. Důvodem je značný rozdíl počtu obyvatel i imigrantů mezi Prahou a ostatními městy v jednotlivých krajích.

	<i>Počet obyvatel počet imigrantů</i>		<i>podíl na kraji</i>	
			<i>obyvatel imigrantů</i>	
Liberecký kraj	428 184	6 475		
Liberec	99 102	1 761	23,1 %	27,2 %
Česká Lípa	39 358	663	9,2 %	10,2 %
Jablonec	45 266	538	10,6 %	8,3 %
Karlovarský kraj	304 343	7 318		
Cheb	32 893	1 925	10,8 %	26,3 %
Karlovy Vary	53 358	918	17,5 %	12,5 %
Aš	12 584	566	4,1 %	7,7 %
Jihočeský kraj	625 267	5 243		
České Budějovice	97 339	1 116	15,6 %	21,3 %
Tábor	36 557	261	5,8 %	5,0 %
Strakonice	23 800	195	3,8 %	3,7 %
Zlínský kraj	595 010	3 474		
Zlín	80 854	682	13,6 %	19,6 %
Uherské Hradiště	26 876	213	4,5 %	6,1 %
Vsetín	29 190	200	4,9 %	5,8 %
Pardubický kraj	508 281	3 584		
Pardubice	90 668	699	17,8 %	19,5 %
Lanškroun	9 990	259	2,0 %	7,2 %
Ústí nad Orlicí	15 192	195	3,0 %	5,4 %
Královehradecký kraj	550 724	5 456		
Hradec Králové	97 155	1 040	17,6 %	19,1 %
Trutnov	31 997	352	5,8 %	6,5 %
Náchod	21 400	283	3,9 %	5,2 %
Vysočina	519 211	2 816		
Jihlava	96 444	380	18,6 %	13,5 %
Třebíč	76 511	254	14,7 %	9,0 %
Žďár nad Sázavou	44 025	242	8,5 %	8,6 %
Ústecký kraj	820 219	11 811		
Ústí nad Labem	95 436	1 576	11,6 %	13,3 %
Teplice	51 060	1 116	6,2 %	9,4 %
Děčín	52 506	910	6,4 %	7,7 %
Středočeský kraj	1 122 473	13 588		
Mladá Boleslav	44 255	1 470	3,9 %	10,8 %
Kladno	71 132	1 211	6,3 %	8,9 %
Příbram	35 886	375	3,2 %	2,8 %

pramen: SLDB 2001, vlastní výpočty

Podle dat získaných ze SLDB 2001 o počtech imigrantů na úrovni měst (kromě Prahy) vyplývá, že migrační hierarchie měst v jednotlivých krajích je do určité míry ovlivněna sídelní hierarchií v kraji. V krajích se zřetelnými populačními centry (např. Moravskoslezský kraj, Jihomoravský kraj nebo Plzeňský kraj) je podobně silně vyvinutá i migrační hierarchie měst. Existují ale výjimky, zejména v případě Karlovarského kraje, kde populačním centrem jsou Karlovy Vary, ale městem s největším počtem imigrantů je Cheb.

Tabulka také ukazuje, že koncentrace imigrantů do prvních třech „migračně nejsilnějších“ měst v kraji je větší než koncentrace obyvatel do těchto měst. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla je kraj Vysočina, ve kterém dosahuje koncentrace obyvatel kraje do prvních třech migračně nejsilnějších měst v kraji 41,8 %, zatímco koncentrace imigrantů do těchto měst činila 31,1 %.

Podle této tabulky existuje ve většině krajů vždy jedno město, které je jakýmsi migračním centrem kraje a ve kterém se tak soustřeďuje významné procento imigrantů v kraji. Podle migrační síly tohoto centra lze kraje rozdělit do čtyř skupin.

První skupinu tvoří Jihomoravský kraj. Je to proto, že v Brně v porovnání s migračními centry v ostatních krajích je koncentrována nadpoloviční většina imigrantů v kraji (přes 55 %). Migrační síla center v druhé skupině se pohybuje mezi 31 a 26 % (Ostrava – 30,8 %, Olomouc – 30,6 %, Plzeň – 30,3 %, Liberec – 27,2 % a Cheb – 26,3 %). Ostatní města v těchto krajích vykazují výrazně menší podíly migrantů na populaci města.

Nižší míra koncentrace do migračního centra kraje je v Jihočeském (České Budějovice – 21,3 %), Zlínském (Zlín – 19,6 %), Pardubickém (Pardubice – 19,5 %) a Královehradeckém kraji (Hradec Králové – 19,1 %).

Čtvrtá skupina je tvořena krajem, ve kterých je tato migrační hierarchie měst slabě vyvinutá. Jedná se o kraje Vysočina, kraj Ústecký a Středočeský. Důvodem může být méně vyvinutá sídelní hierarchie v kraji, a to zejména v případě Ústeckého kraje, který se vyznačuje několika víceméně hierarchicky rovnocennými sídly. V případě Středočeského kraje tvoří centrum kraje Praha.

5.5.4 Prostorové rozmístění imigrantů v Praze

Po roce 1989 potvrdila Praha díky dynamice a úspěšnosti transformačních procesů funkci centra hospodářské, politické i kulturní činnosti. Na základě výhod dominantního postavení ve vztazích České republiky se zahraničním a stala se také nejatraktivnější lokalitou pro mezinárodní migranti i kapitál. Z tohoto důvodu má Praha v migrační realitě České republiky výsadní postavení. Je hlavní branou, kterou do České republiky migranti přicházejí.

Praha je atraktivní pro všechny hlavní typy migrantů. Díky tomu, že nabízí širokou paletu nekvalifikovaných a manuálních profesí a příležitostí k výdělku, je atraktivní pro pracovní migranti z méně vyspělých zemí, zejména střední a východní Evropy (Drbohlav 2003). Svým významem, který je zásadní nejen na úrovni České republiky, ale i evropského prostoru (díky hlavně procesu internacionálizace) je hlavní destinací také pro migranti ze Západu, kteří se uplatňují zejména v intelektuálních profesích. Díky anonymitě prostředí je atraktivní také pro ilegální a tranzitní migranti.

V Praze žilo k 31.12.2005 legálně 89 911 imigrantů, což tvořilo 7,6 % z celkového počtu obyvatel Prahy. Struktura imigrantů podle občanství v Praze se však od struktury imigrantů v České republice liší. V České republice jsou nejpočetnějšími skupinami imigrantů Ukrajinci (87 834), Slováci (49 446), Vietnamci (36 902), Poláci (17 810), Rusové (16 627) a Němci (7 187 – údaje k 31.12.2005) (Datové údaje 2006). Díky vysoké koncentraci čínského a amerického etnika do Prahy ale toto pořadí v případě hlavního města neplatí. Přehled nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů v Praze ve srovnání s Českou republikou udává tab. 15.

Tab. 15: Srovnání nejpočetněji zastoupených imigrantů v Praze s Českou republikou k 31.12.2005

<i>občanství</i>	<i>ČR</i>	<i>Praha</i>	<i>podíl Prahy na celkovém počtu imigrantu¹</i>	<i>% z Prahy²</i>
<i>Ukrajina</i>	87 834	30 722	35,0 %	34,2 %
<i>Slovensko</i>	49 446	14 255	28,8 %	15,9 %
<i>Rusko</i>	16 627	7 354	44,2 %	8,2 %
<i>Vietnam</i>	34 179	4 994 ³	14,6 %	5,6 %
<i>Čína</i>	3 587	2 579	71,9 %	2,9 %
<i>Spojené Státy</i>	3 952	2 372	60,0 %	2,6 %
<i>Srbsko a Černá Hora</i>	3 633	2 015	55,5 %	2,2 %
<i>Německo</i>	7 187	1 958	27,2 %	2,2 %
<i>Polsko</i>	17 810	1 746	9,8 %	1,9 %
<i>ostatní</i>	55 856	21 916	39,2 %	24,4 %
<i>celkem</i>	280 111	89 911	32,1 %	100,0 %

pramen: Datové údaje 2006, vlastní výpočty

Poznámky:

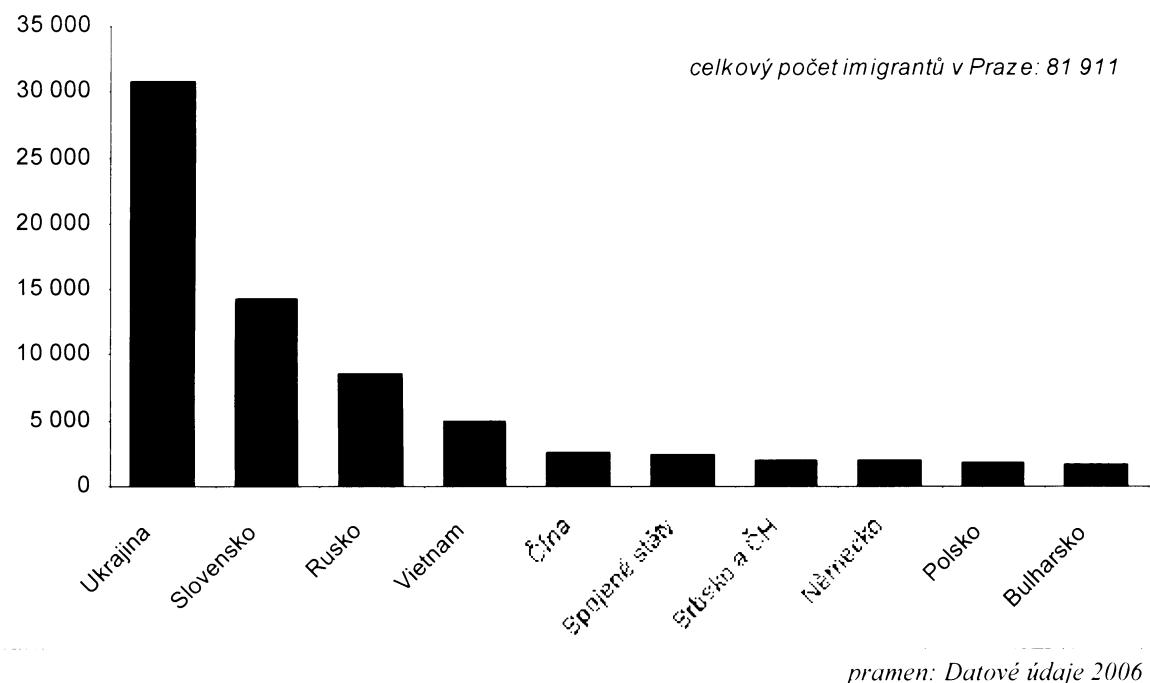
¹ podíl imigrantu v Praze na celkovém počtu imigrantu v České republice

² podíl jednotlivých národnostních skupin imigrantů v Praze na celkovém počtu imigrantu v Praze

³ Svaz Vietnamců v Praze odhaduje počet Vietnamců v Praze asi na 7 000 (březen 2003) (Martinková 2003).

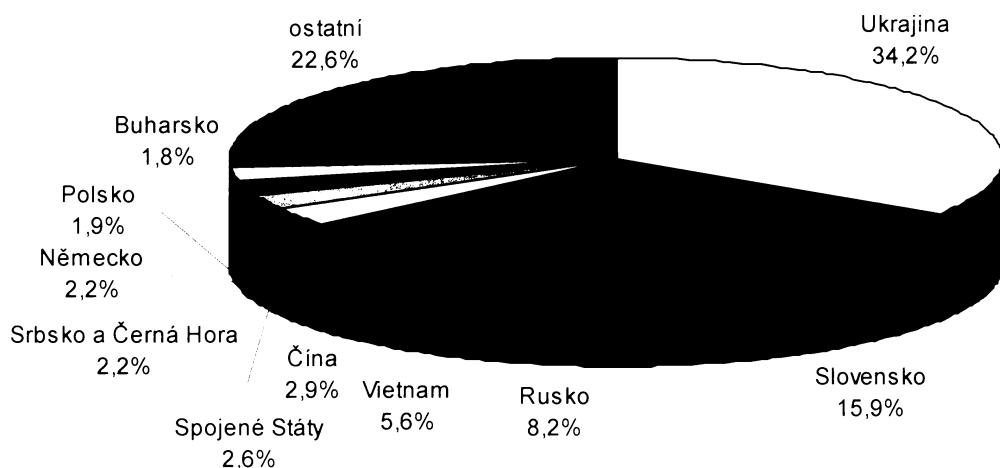
Tab. 15 ukazuje, že z nejpočetnějších skupin imigrantů jsou v Praze nejvíce koncentrováni Číňané, jichž 71,9 % žije v Praze, dále Američané (60 %) a Srbové a Černohorci (55,5 %). Naopak z šesti nejpočetnějších skupin imigrantů v Praze jsou do hlavního města koncentrováni nejméně Vietnamci (14,6 %) a Slováci (28,8 %). Vietnamci, i přes razantní zvýšení indexu různorodosti mezi roky 2000 a 2005 (tab. 10), jsou spolu s Ukrajinci a Slováky na úrovni celé České republiky nejméně prostorově koncentrovanou skupinou imigrantů (viz kap. 5.5.2).

Graf 9: Absolutní počty nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů podle občanství v Praze k 31.12.2005

V Praze žilo k 31.12.2005 v absolutních číslech oficiálně nejvíce Ukrajinců (30 722). Druhou nejpočetnější skupinou imigrantů byli Slováci (14 255) a třetí Rusové (7 354). Absolutní počty a relativní zastoupení deseti nejpočetněji zastoupených skupin imigrantů jsou zobrazeny v Grafu 9, resp. 10. Z nich je patrné, že přes třetinu imigrantů (34,2 %) v Praze tvoří Ukrajinci; Slováci zaujmají téměř 16 % z celkového počtu imigrantů a třetí největší skupinou jsou Rusové s 8,2 %.

Graf 10: Podíl imigrantů podle občanství na celkovém počtu imigrantů v Praze k 31.12.2005

pramen: Datové údaje 2006

Jak již bylo zmíněno, struktura imigrantů podle občanství se od struktury imigrantů v České republice liší. Situace je odlišná také v porovnání podílů imigrantů s povolením k trvalému a dlouhodobému pobytu (Tab. 16). Dlouhodobí imigranti v Praze zaujímají, v porovnání se situací na úrovni České republiky, větší podíl na celkovém počtu imigrantů (71,7 % vs. 60,2 % na konci roku 2005). Vývoj za poslední tři roky nicméně kopíruje situaci v České republice; podíl imigrantů s povolením k dlouhodobému pobytu se snižuje a naopak se zvyšuje podíl imigrantů s trvalým pobytom.

Tab. 16: Porovnání podílu imigrantů s povolením k trvalému a dlouhodobému pobytu v Praze a České republice

	31.12.2003 trvalý	31.12.2004 dlouhodobý	31.12.2005 trvalý	31.12.2004 dlouhodobý	31.12.2005 trvalý	31.12.2005 dlouhodobý
Česká republika	33,6 %	66,3 %	39,1 %	60,9 %	39,7 %	60,2 %
Praha	23,1 %	76,9 %	28,1 %	71,9 %	28,2 %	71,7 %

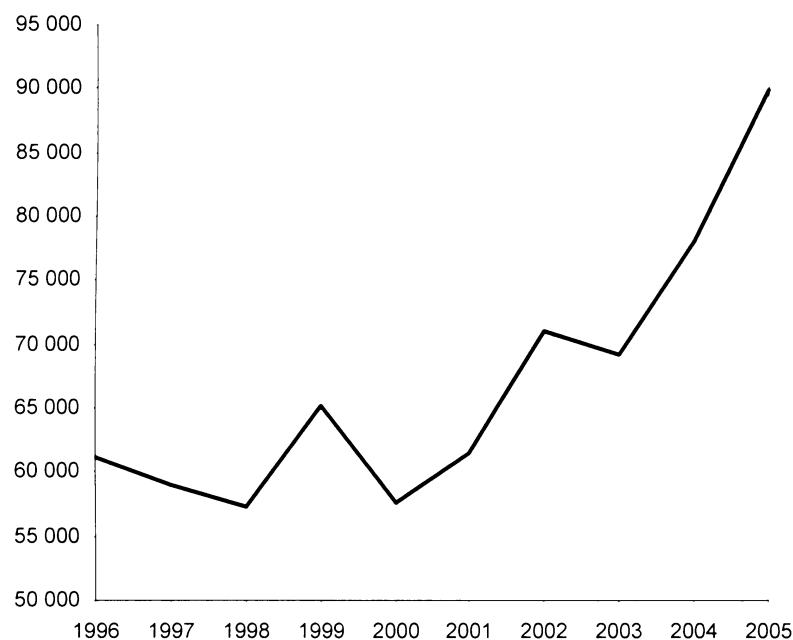
pramen: Datové údaje 2006

5.5.4.1 Vývoj počtu imigrantů v Praze

Graf 11 ukazuje, že nárůst imigrantů na území Prahy od roku 2000 do současné doby je velmi výrazný a představuje nárůst o zhruba 30 000 imigrantů, tedy o 50 % za období posledních pěti let. Pokles počtu imigrantů v letech 1996 až 1998 je spojen s celkovou ekonomickou recesí v České republice a dokládá tak významnost ekonomicky podmíněné migrace. Poklesy v letech 1999 – 2000 a 2002 – 2003 byly způsobeny výše zmíněnými statistickými a legislativními úpravami. V případě Prahy je vliv těchto úprav v porovnání s Českou republikou (Graf 5) výraznější, protože v Praze se oproti průměru ČR vyskytuje větší podíl imigrantů s povolením k dlouhodobému pobytu (Tab. 16), tedy pobytu cca z 90 % ekonomicky podmíněným (Drbohlav 1997). Tento režim pobytu podle Grafu 11 na legislativní změny reaguje citlivěji než v případě povolení k trvalému pobytu.

Podle mého názoru se vlivem zmíněných legislativních úprav faktický počet migrantů v Praze příliš nezměnil; pouze se část z celkového počtu migrantů stala ilegální.

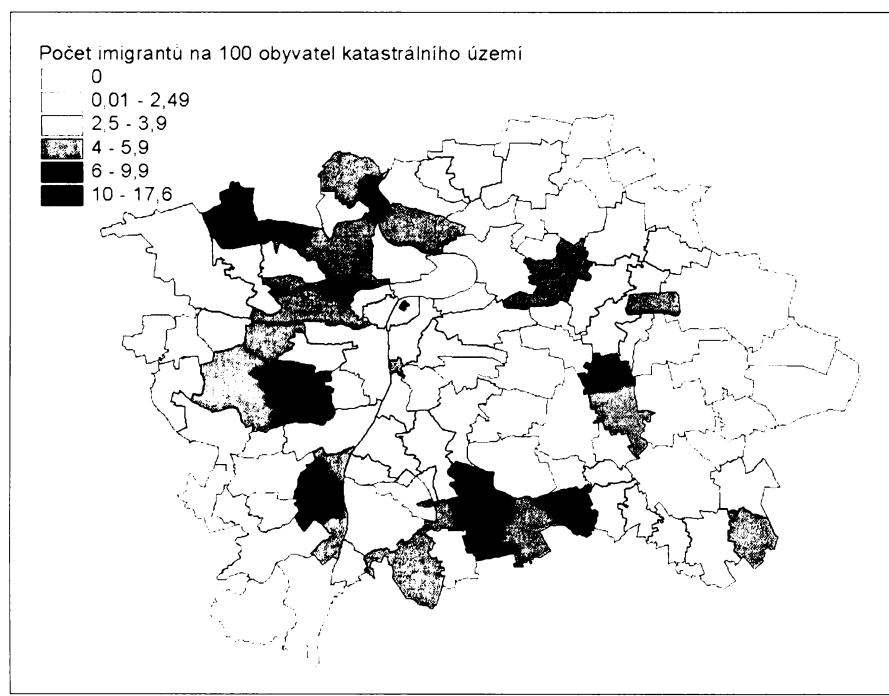
Graf 11: Vývoj počtu imigrantů v Praze mezi roky 1996 a 2005

pramen: Datové údaje 2006

Imigranti jsou v Praze prostorově nerovnoměrně rozmištěni. Toto prostorové rozmištění vykazuje velmi nízkou míru koncentrace. Index různorodosti všech imigrantů dosáhl podle dat SLDB 2001 k 1.3.2001 výše 14,8 % (Tab. 18). Prostorové rozmištění imigrantů v Praze podle katastrálních území je zobrazeno na Obr. 9. Obrázek identifikující jednotlivá katastrální území v Praze je k dispozici v Příloze 5.

Obr. 9: Prostorové rozmištění imigrantů na úrovni pražských katastrálních území k 1.3.2001

pramen: interní materiál 2006

Největších podílů imigrantů na počet obyvatel katastrálního území dosahují Nebušice (17,5 %), Prosek (14,2 %) a Kunratice (13,1 %). Na Obr. 9 jsou zřejmě tři oblasti zvýšené koncentrace imigrantů: území na levém břehu Vltavy, zejména pak katastrální území (KÚ) Nebušice, Střešovice, Břevnov nebo Motol a dále pak KÚ Jinonice. Druhou oblastí je východní okraj kompaktního města, tvořený pásmem katastrálních území Dolní Měcholupy, Štěrboholy, Černý Most až po KÚ Prosek. Třetí oblastí zvýšené koncentrace imigrantů je pak jihovýchodní okraj Prahy a v něm zejména KÚ Kunratice, Újezd, Libuš nebo Šeberov. Nejvyšší podíly imigrantů na populaci katastrálního území jsou zobrazeny v Tab. 17. Podle SLDB 2001 pouze ve dvou pražských katastrálních územích nejsou žádní imigranti – KÚ Lipany na jihovýchodě území Prahy a KÚ Zadní Kopanina na jihozápadě území Prahy.

Tab. 17: Katastrální území v Praze s největšími podíly imigrantů na celkové populaci

KÚ	počet obyvatel	počet imigrantů	podíl imigrantů
Nebušice	2 276	399	17,5 %
Přední Kopanina	438	62	14,2 %
Kunratice	5 470	717	13,1 %
Jinonice	2 962	373	12,6 %
Újezd	1 788	183	10,2 %
Sedlec	739	62	8,4 %
Velká Chuchle	1 612	110	6,8 %
Štěrboholy	940	61	6,5 %
Střešovice	6 918	424	6,1 %
Dolní Měcholupy	1 154	69	6,0 %

pramen: interní materiál 2006

5.5.4.2 Prostorové rozmístění zkoumaných skupin imigrantů na úrovni katastrálních území

Vzhledem k nedostupnosti dat za menší územní celky v Praze z registru PČR-ŘSCPP MV ČR nebo z Informačního systému obyvatel, také spravovaného MV ČR, byla analýza prostorového rozmístění imigrantů v Praze prováděna z dat interních materiálů ČSÚ ze SLDB 2001, jehož limitovaná výpovědní hodnota byla diskutována v kapitole 1.4. Data o počtech imigrantů podle zkoumaných občanství byla získána z ČSÚ na úrovni územně technických jednotek (ÚTP), ze kterých se dají „vyskládat“ jak katastrální území, tak i městské části Prahy.

Míra prostorové koncentrace imigrantů v Praze byla měřena podle Indexu různorodosti neboli dissimilarity (I_D) na úrovni katastrálních území, kterých je v Praze 112. Výsledné hodnoty, měřící míru prostorové koncentrace zkoumaných skupin imigrantů a imigrantů celkem, jsou zobrazeny v Tab. 18.

Tab. 18: Prostorová koncentrace zkoumaných skupin imigrantů v Praze podle indexu různorodosti (I_D) na úrovni katastrálních území k 1.3.2001

I_D 2001	
<i>Ukrajinci</i>	19,0
<i>Slováci</i>	24,0
<i>Rusové</i>	26,0
<i>Číňané</i>	31,3
<i>Vietnamci</i>	41,6
<i>Američané</i>	42,1
<i>imigranti celkem</i>	14,8

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Podle této tabulky je zřejmé, že imigranti jsou v Praze vzhledem k celkové populaci rozmístěni nerovnoměrně, i když míra jejich prostorové koncentrace je nízká. Je to dané také tím, že samotná celková populace je na území Prahy nerovnoměrně rozložena. Relativní „podobnost“ prostorového rozložení celkové populace a zkoumaných skupin imigrantů je zřejmá z Lorenzova oblouku koncentrace zkoumaných skupin imigrantů (Příloha 2).

Zajímavější je srovnání prostorové koncentrace jednotlivých skupin imigrantů. V Praze je ze zkoumaných skupin nejméně prostorově koncentrovanou ukrajinskou menšinou. Méně koncentrovaní jsou Slováci, Rusové a Číňané. Naopak Vietnamci a zejména Američané jsou podle indexu různorodosti nejvíce prostorově koncentrovanými skupinami imigrantů.

Nízká prostorová koncentrace imigrantů jako celku naznačuje, že jednotlivé etnické menšiny mohou být v Praze od sebe více prostorově izolované. Tuto domněnku dokládá Tab. 19, která porovnává míry indexu různorodosti mezi jednotlivými zkoumanými skupinami imigrantů.

Tab. 19: Vzájemná prostorová separace zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti (I_D) k 1.3.2001

$I_D(2001)$	<i>Ukrajinci</i>	<i>Slováci</i>	<i>Rusové</i>	<i>Číňané</i>	<i>Vietnamci</i>	<i>Američané</i>
<i>Slováci</i>	27,2					
<i>Rusové</i>	27,2	31,6				
<i>Číňané</i>	31,5	39,4	32,9			
<i>Vietnamci</i>	42,2	50,1	46,3	34,8		
<i>Američané</i>	49,0	45,0	48,6	61,0	69,7	
<i>celkový I_D</i>	19,0	23,9	26,0	31,3	41,6	42,1

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Podle této tabulky je zřejmé, že zkoumané skupiny imigrantů jsou od sebe separované více než je jejich prostorová koncentrace vůči majoritní populaci. Největší míry separace mezi sebou dosahují Vietnamci a Američané a Číňané a Američané (69,7, resp. 61,0), tedy na území Prahy prostorově nejkoncentrovanější ze zkoumaných skupin imigrantů. Naopak například málo prostorově koncentrovaní Ukrajinci se prostorově více vymezují právě proti nejvíce koncentrovaným skupinám v Praze.

5.5.4.3 Prostorové rozmístění zkoumaných skupin imigrantů na úrovni morfologických zón

Další zajímavou analýzou prostorového rozmístění imigrantů na území Prahy je zkoumání jejich prostorového rozmístění podle jednotlivých morfologických zón v Praze. Typologie katastrálních území podle příslušnosti do jednotlivých morfologických zón vycházela z prací Špačka (1998), resp. Železného (2002)(Příloha 8 a 9). Železný (2002) vymezil celkem šest typů katastrálních území podle převládajícího charakteru zástavby, kvality bytového fondu, počtu obyvatel a hrubé míry přirozeného přírůstku a také podle přítomnosti aktivit primární, sekundární či terciérní zaměstnanecké struktury a vzdáleností od centra. Zastoupení zkoumaných skupin imigrantů podle jednotlivých morfologických zón pomocí relativního indexu udává Tab. 20.

Tab. 20: Relativní index zastoupení zkoumaných skupin imigrantů v jednotlivých morfologických zónách na území Prahy

morfologická zóna	počet obyvatel	podíl imigrantů celkem	Slovensko	Čína	Rusko	Ukrajina	Vietnam	USA
			122	14	37	42	6	291
centrum	51 494	106						
činžáky	333 892	93	100	65	78	97	34	127
nízkopodlažní zástavba	144 566	132	137	121	138	133	148	172
sídliště	427 573	94	80	134	120	87	152	38
stará sídliště	134 393	97	131	80	84	105	58	54
venkovská zástavba	77 185	107	74	119	81	150	146	149

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Zatímco imigranti celkem jsou podle jednotlivých morfologických zónách v Praze, s výjimkou zóny nízkopodlažní zástavby, rozmístěni víceméně rovnoměrně, vysoké koncentrace imigrantů podle zkoumaných občanství v určitých morfologických zónách jsou zřejmé na první pohled. Slováci jsou koncentrováni nejvíce do zón nízkopodlažní zástavby a starých sídlišť a také do centra města. Naopak nejnižší koncentraci vykazují v zóně venkovské zástavby. V zónách centrum, činžáky a nízkopodlažní zástavba jsou si svým rozmístěním podobní Číňané, Rusové, Ukrajinci a Vietnamci. Tyto skupiny jsou málo zastoupeny v centru města (nejméně Vietnamci) a také v zóně činžáků. Koncentrování jsou naopak více do zóny nízkopodlažní zástavby. Ve zbylých zónách se ale jejich charakter rozmístění liší. Zatímco Číňané a Vietnamci jsou více zastoupeni v zónách sídliště a venkovská zástavba, Ukrajinci kromě venkovské zástavby vykazují větší koncentraci také v zóně starých sídlišť. Rusové jsou zase koncentrováni spíše do zóny sídlišť a méně již do zón stará sídliště a venkovská zástavba.

Nejvíce odlišný charakter prostorového rozmístění podle morfologických zón mají ze zkoumaných skupin imigrantů Američané. Ti jsou koncentrováni nejvíce do centra města a pak také do zóny nízkopodlažní zástavby. Naopak zastoupeni jsou nejméně v zónách sídliště a stará sídliště.

5.5.4.4 Podmíněnost prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů

Stěžejní část kvantitativního výzkumu se pokouší nalézt příčiny a podmíněnosti výsledného prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů na území Prahy pomocí dostupných statistických dat. Tuto podmíněnost se budu snažit zjistit pomocí vícenásobné regresní analýzy.

Vzhledem k tomu, že data o počtech imigrantů byla za pražská katastrální území a městské části k dispozici pouze ze Sčítání lidu, domů a bytů 2001, tato statistická data (nezávislé proměnné vstupující do vícenásobné regresní analýzy) pocházela ze stejného zdroje. Typy imigrantů, které do této analýzy vstoupily, byly definovány SLDB 2001 a jsou to imigranti s vízem nad 90 dní a povolením k dlouhodobému a trvalému pobytu.

V kap 2.3. jsem se zabýval obecnými faktory, které způsobují výslednou koncentraci imigrantů v prostředí hostitelské země a města. Pro účely této práce jsem tyto obecné faktory „převedl“ do dostupných statistických dat za jednotlivá katastrální území v Praze. Seznam těchto proměnných je zobrazen v Tab. 21.

Data, která by charakterizovala faktor kulturní vzdálenosti, do vícenásobné regresní analýzy nevstoupila z důvodů jejich neexistence. Platnost pravidla, že čím je etnická skupina od majoritní populace kulturně vzdálenější, tím vyšší je její prostorová koncentrace, lze odhadnout z pořadí zkoumaných skupin imigrantů podle výše indexu různorodosti (tab. 18). Rovněž faktor času, tj. posuzování vývoje koncentrace/dekoncentrace jednotlivých etnických skupin, nelze v tomto případě aplikovat.

Z tohoto důvodu zbývají pouze tři faktory podmiňující výslednou prostorovou koncentraci imigrantů, které v zastoupení vhodných nezávislých proměnných vstoupily do výše zmíněné regresní analýzy (Tab. 21).

Tab. 21: Proměnné vstupující do vícenásobné regresní analýzy

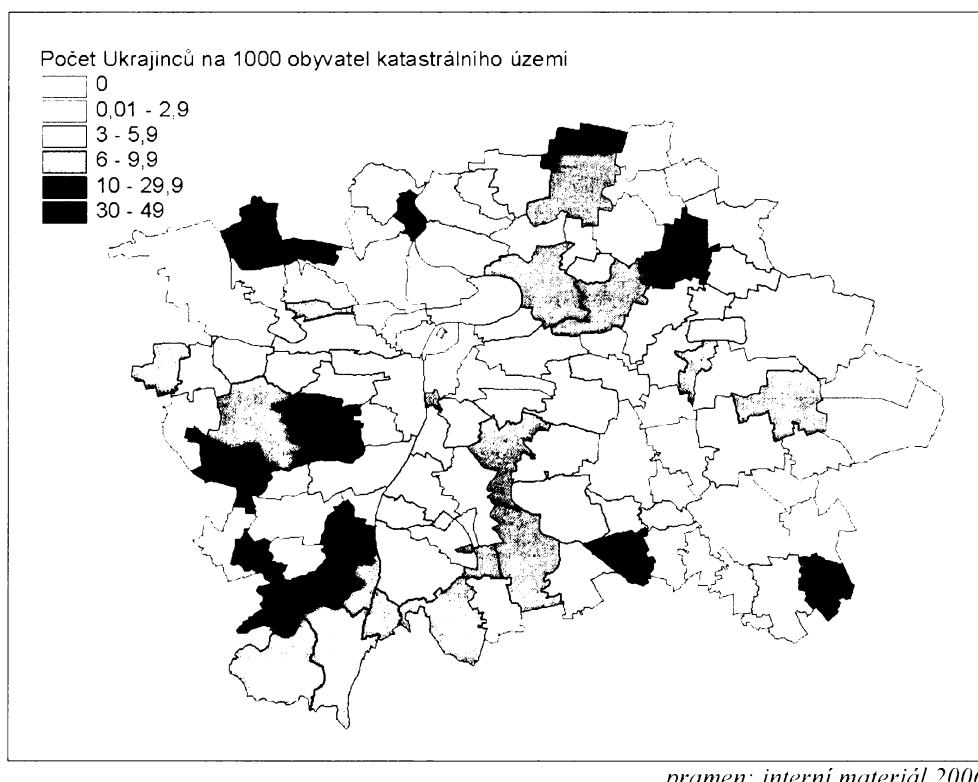
Proměnné vstupující do vícenásobné regresní analýzy	
Institucionální faktor	definice
národnostní heterogenita	podíl jiných národností než je česká, moravská a slezská na celkové populaci
Socio-ekonomický faktor	
věřící	podíl věřících na celkové populaci
0-14	podíl obyvatel věku 0-14 na celkové populaci
65+	podíl obyvatel věku nad 65 let na celkové populaci
ZŠ	podíl obyvatel se základním vzděláním na populaci starší 15 let
VŠ	podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním na populaci starší 15 let
zaměstnanci/EA	podíl zaměstnanců na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel
zaměstnavatelé/EA	podíl zaměstnavatelů na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel
samostatně činní/EA	podíl obyvatel samostatně činných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel
nezaměst/EA	podíl nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel
prům. počet osob	průměrný počet osob na jeden byt
Ekonomický faktor	
% rodinných domů	podíl rodinných domů z celkového počtu domů
průměrné stáří TOD	průměrné stáří trvale obydlených domů
% nájemních bytů	podíl nájemních bytů na celkovém počtu bytů
% bytů v paneláku	podíl bytů v panelových domech na celkovém počtu bytů
I.kategorie	podíl bytů I. kategorie na celkovém počtu bytů
II.kategorie	podíl bytů II. kategorie na celkovém počtu bytů
III.kategorie	podíl bytů III. kategorie na celkovém počtu bytů
IV.kategorie	podíl bytů IV. kategorie na celkovém počtu bytů
do 1929	podíl bytů postavených do roku 1929 z celkového počtu bytů
1920-45	podíl bytů postavených mezi roky 1920 a 1945 z celkového počtu bytů
1945-70	podíl bytů postavených mezi roky 1946 až 1970 celkového počtu bytů
1971-80	podíl bytů postavených mezi roky 1971 až 1980 z celkového počtu bytů
1981-90	podíl bytů postavených mezi roky 1981 až 1990 z celkového počtu bytů
1991-01	podíl bytů postavených mezi roky 1991 až 2001 z celkového počtu bytů

Institucionální faktor reprezentuje ukazatel národností heterogenity, tj. podíl jiných národností, než je česká, moravská a slezská. Tento ukazatel představuje velikost etnických sítí, které zapříčinují stálost migračních proudů do místa destinace. Ekonomický faktor podmiňující prostorovou koncentraci imigrantů je ve vícenásobné regresní analýze zastoupen zejména těmi ukazateli, které popisují charakter a kvalitu domovního a bytového fondu. Tyto proměnné jsou také odrazem životní úrovně v území. Sociologicko-psychologický faktor prostorového rozmištění je charakterizován proměnnými popisujícími demografickou a socio-ekonomickou charakteristiku populace v daném území.

5.5.4.4.1 *Ukrajinci*

Rozmístění Ukrajinců na území Prahy se ze zkoumaných skupin imigrantů nejvíce podobá rozmístění celkové populace. Jsou nejpočetnější skupinou imigrantů v Praze (30 772) a na celkovém počtu imigrantů se podílí z více než 34 %. Obecný přehled o rozmístění Ukrajinců na území Prahy podává Obr. 10.

Obr. 10: Prostorové rozmístění Ukrajinců podle pražských katastrálních území k 1.3.2001

pramen: interní materiál 2006

Podle tohoto obrázku jsou Ukrajinci koncentrovaní spíše v okrajových částech Prahy, a to zejména v jižní, jihozápadní a severovýchodní části Prahy. Nejvyšších podílů na celkové populaci katastrálních území dosáhli Ukrajinci v KÚ Jinonice, kde počet Ukrajinců na celkovém počtu obyvatel dosáhl téměř 5 %, dále KÚ Sedlec (3,9 %), Nedvězí (3,9 %) a dále například KÚ Přední Kopanina (2,9 %).

Index různorodosti Ukrajinců dosáhl v roce 2001 výše 19,0 %, což znamená nízkou prostorovou koncentraci. Pokud se pomocí indexu různorodosti srovná míra separace Ukrajinců od ostatních zkoumaných etnik tak, jak je to zobrazeno v Tab. 22., je zřejmé, že Ukrajinci mají ze zkoumaných etnik nejshodnější rozmístění se Slováky a Rusy. Naopak největší míra separace je zřejmá ve vztahu k Vietnamcům a zejména pak Američanům. Zatímco Vietnamci bydlí převážně v jižním a jihovýchodním sektoru Prahy, Američané obývají nejvíce severozápadní sektor.

Tab. 22: Míra prostorové separace Ukrajinců od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti

	Slováci	Rusové	Číňané	Vietnamci	Američané
Ukrajinci	27,2	27,2	31,5	42,2	49,0

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Podmíněnost prostorového rozmístění Ukrajinců, zkoumaná pomocí metody *stepwise* vícenásobné regresní analýzy, odhalila statisticky významnou závislost prostorového rozmístění na základě ukazatele národností heterogeneity, tj. počet příslušníků jiných národností než je česká, moravská a slezská (Tab. 23). Ukrajinci se tedy podle modelu koncentrují více v národnostně heterogennějších prostředích, a to zejména v zónách nízkopodlažní (Jinonice, Sedlec) a venkovské zástavby (např. Nedvězí, Přední Kopanina). Další proměnnou, která má na variabilitu prostorového rozmístění Ukrajinců již nedostatečný vliv, ale přesto byla metodou *stepwise* zařazena, je podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním. Zdá se tedy, že kromě národnostně heterogennějších prostředí se Ukrajinci vyskytují více v oblastech s nižším podílem vysokoškolsky vzdělaných lidí v populaci.

Míra vysvětlení prostorového rozmístění Ukrajinců pomocí ukazatele národnostní heterogeneity je ale podle zvolených kritérií nízká, jelikož se pohybuje v intervalu 30 – 50 % (49 %).

Tab. 23: Podmíněnost prostorového rozmístění Ukrajinců na území Prahy na úrovni katastrálních území

Závisle proměnná: Počet Ukrajinců na 1000 obyvatel		koeficient vícenásobné determinace	0,487
pořadí	nezávisle proměnná		
1	národnostní heterogenita		0,513
2	podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním		-0,193

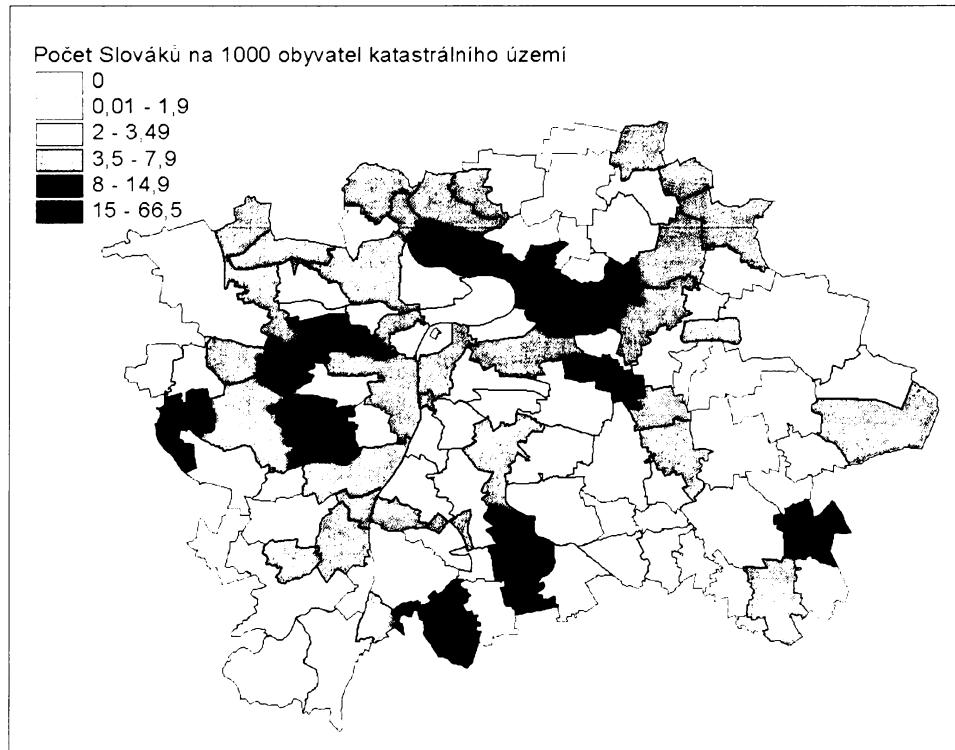
pramen: vlastní výpočty

5.5.4.4.2 Slováci

Imigranti ze Slovenska jsou po Ukrajincích druhou z nejméně prostorově koncentrovaných zkoumaných menšin v Praze. Na konci roku 2005 dosáhli v Praze počtu 14 255 a na celkovém počtu imigrantů v Praze se podílí téměř 16 %. Přehled prostorového rozmístění Slováků poskytuje Obr. 11.

Podle tohoto obrázku Slováci, stejně jako Ukrajinci, nevytvářejí nějaké zvláštní oblasti vyšší koncentrace. V roce 2001 byl jejich index různorodosti 24 %, což značí nízkou míru prostorové koncentrace. Největších podílů na celkovém počtu obyvatel dosáhli Slováci v katastrálním území Kunratice (6,6 %), Motol (3,0 %) a Cholupice (2,1 %).

Obr. 11: Prostorové rozmístění Slováků podle pražských katastrálních území k 1.3.2001

pramen: SLDB 2001

Míru prostorové separace Slováků od ostatních zkoumaných skupin imigrantů poskytuje Tab. 24. Nejshodnější prostorové rozmístění mají Slováci s Ukrajinci a dále s Rusy. Naopak od Američanů a zejména od Vietnamců jsou prostorově separováni nejvíce.

Tab. 24: Míra prostorové separace Slováků od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti

	Ukrajinci	Rusové	Číňané	Vietnamci	Američané
Slováci	27,2	31,6	39,4	50,1	45,0

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Podmíněnost prostorového rozmístění Slováků pomocí vícenásobné regresní analýzy ukázala, že proměnnou, která má na prostorové rozmístění Slováků v Praze největší vliv, je stejně jako v případě Ukrajinců národnostní heterogenita. Další proměnnou, která nejvíce ovlivňuje prostorové rozmístění Slováků v Praze, je podíl zaměstnavatelů na ekonomicky aktivním obyvatelstvu. Zdá se tedy, že se Slováci usazují v územích s vyšším zastoupením imigrantů a navíc v územích s nižším podílem vedoucích pracovníků obchodních společností. Koeficient vícenásobné regresní analýzy nicméně dosáhl výše pouze 0,471 (Tab. 25). V tomto případě lze tedy hovořit o nízké míře vysvětlení této proměnné na prostorové rozmístění Slováků v Praze.

Tab. 25: Podmíněnost prostorového rozdílu Slováků na území Prahy na úrovni katastrálních území

Závisle proměnná: Počet Slováků na 1000 obyvatel		
koefficient vícenásobné determinace	0,471	
pořadí	nezávisle proměnná	standardizovaný regresní koeficient
1	národnostní heterogenita	0,516
2	podíl zaměstnavatelů na EA obyvatelstvu ¹	-0,185

pramen: vlastní výpočty

Poznámky:

¹ EA – ekonomicky aktivní

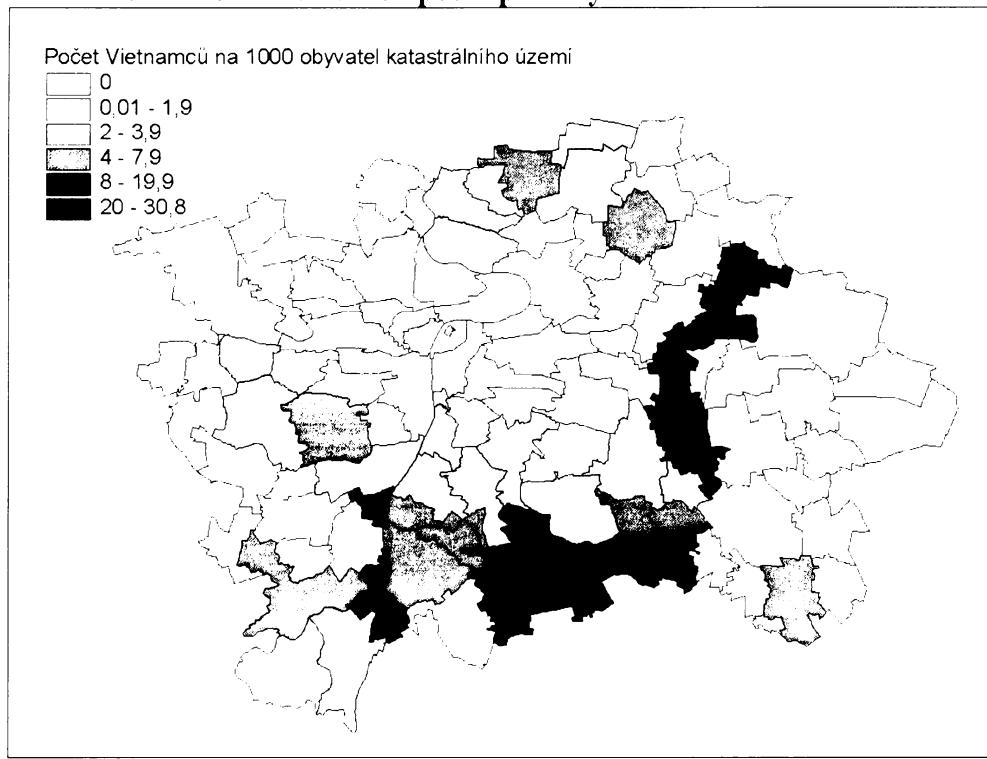
Slováci také nejsou výrazněji koncentrováni do některé z morfologických zón v Praze. Vyššího zastoupení dosahují v zónách nízkopodlažní zástavba (např. Kunratice nebo Jinonice) a stará sídliště (Břevnov, Malešice nebo Hloubětín). Naopak nejnižší míry koncentrace dosahují v okrajových částech Prahy v zóně vesnická zástavba (Tab. 20)

5.5.4.4.3 Vietnamci

Vietnamci byli na konci roku 2005 s počtem 4 994 osob oficiálně čtvrtou nejpočetnější skupinou imigrantů a na celkovém počtu imigrantů v Praze se podíleli z 5,6 %. Obr. 12 podává obecný přehled o rozdílu Vietnamců v Praze.

Narozdíl od Ukrajinců a Slováků je v případě Vietnamců na první pohled zřejmá jejich prostorová koncentrace do jižního až jihovýchodního okraje Prahy a pak také k pásu katastrálních území na východě Prahy od KÚ Dolní Měcholupy přes Černý Most až do KÚ Satalice. Největších podílů na celkovém počtu obyvatel dosahují Vietnamci v katastrálních územích Lahovice (3,1 %), Libuš a Malá Chuchle (obě 2,9 %).

Obr. 12: Prostorové rozmístění Vietnamců podle pražských katastrálních území k 1.3.2001

pramen: interní materiál 2006

Vyšší prostorová koncentrace Vietnamců se odráží také ve výši jejich indexu různorodosti: 41,6 %. Ze zkoumaných skupin jsou po Američanech druhou prostorově nejkoncentrovanější skupinou imigrantů, i když jak v případě Američanů, tak v případě Vietnamců lze podle zvolených kritérií hovořit pouze o středně vysoké prostorové koncentraci.

Tab. 26: Míra prostorové separace Vietnamců od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti

	Ukrajinci	Slováci	Rusové	Číňané	Američané
Vietnamci	42,2	50,1	46,3	34,8	69,7

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

O vyšší míře separace lze již hovořit v porovnání prostorového rozmištění Vietnamců a ostatních zkoumaných skupin imigrantů. Jejich prostorové rozmištění se liší nejvíce od Američanů (69,7) a pak od Slováků (50,1). Obě skupiny imigrantů jsou od Vietnamců vysoce separovány. Nejpodobnější vzorec prostorového rozmištění mají Vietnamci s Čínany, neboť jak Vietnamci, tak i Číňané se koncentrují nejvíce ve východní části Prahy, navíc i v podobně vymezeném pásu katastrálních území.

I přes výraznou prostorovou koncentraci Vietnamců je podmíněnost jejich prostorového rozmištění vysvětlena pouze z 31 %, tedy méně uspokojivě. Podle vícenásobné regresní analýzy je nejvíce vypovídající nezávislou proměnnou národnostní heterogenita (Tab. 27) a také podíl bytů IV. kategorie. To může souviset za prvé s celkově vyšší prostorovou koncentrací Vietnamců a také s jejich koncentrací do zón nízkopodlažní (Kunratice, Jinonice nebo Libuš) a venkovské zástavby

(Lahovice a Újezd), tedy zón, ve kterých je výskyt bytů VI. kategorie nadprůměrný (zmíněné Lahovice nebo také Kunratice). Tyto proměnné podle zvolených kritérií ale vysvětlují prostorové rozdíly Vietnamců nedostatečně. Vyšší koncentrace Vietnamců do zóny sídliště (Tab. 20) nebo jejich nízké zastoupení v zóně centrum se v této statistické analýze neprojevila.

Tab. 27: Podmíněnost prostorového rozdílu Vietnamců na území Prahy na úrovni katastrálních území

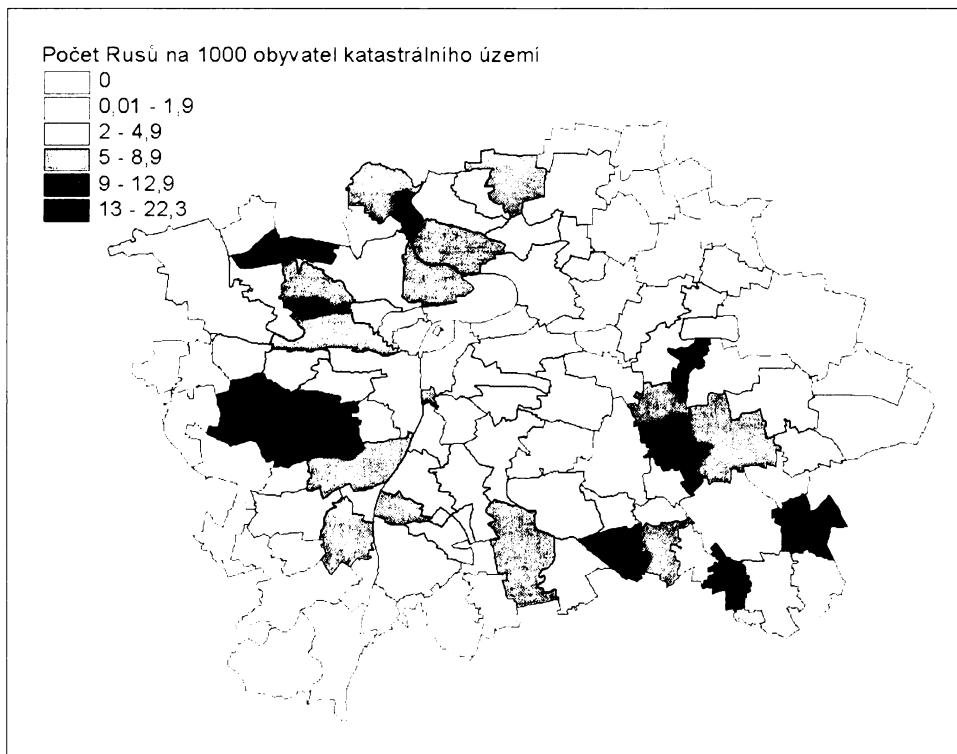
<i>Závisle proměnná: Počet Vietnamců na 1000 obyvatel</i>		<i>koeficient vícenásobné determinace</i>	<i>0,314</i>
<i>pořadí</i>	<i>nezávisle proměnná</i>		
1	národnostní heterogenita		0,253
2	podíl bytů IV. kategorie		0,184

pramen: vlastní výpočty

5.5.2.4.4 Rusové

Příslušníci ruského etnika tvořili na konci roku 2005 třetí nejpočetnější skupinu imigrantů v Praze, kdy dosáhli počtu 7 354 osob. Na celkovém počtu imigrantů v Praze se pak podíleli 8,2 %. Jejich prostorové rozdíly na úrovni pražských katastrálních území je zobrazeno na Obr. 13.

Obr. 13: Prostorové rozdíly Rusů podle pražských katastrálních území k 1.3.2001

pramen: interní materiál 2006

Rusové jsou po Ukrajincích a Slovácích třetí nejméně prostorově koncentrovanou ze zkoumaných šesti skupin imigrantů. Jejich index různorodosti dosáhl v roce 2001 výše 26,0 %. Podle Obr. 13 se prostorové rozmístění Rusů v Praze zdá roztroušené. Podobně jako v případě Slováků a Ukrajinců jsou katastrální území s vyšším zastoupením Rusů od sebe izolovaná a nevytvářejí žádná větší souvislejší území. Nejvyšší podíly Rusů na celkové populaci katastrálního území dosáhly KÚ Benice (2,2 %), Jinonice (1,9 %) a Hostavice (1,3 %).

Při srovnání prostorového rozmístění Rusů s ostatními zkoumanými skupinami imigrantů je patrné, že nejshodnější prostorový vzorec mají Rusové s Ukrajinci a Slováky. Na druhou stranu nejvyšší míry separace vykazují Rusové s Vietnamci a Američany (Tab. 28).

Tab. 28: Míra prostorové separace Rusů od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti

	Ukrajinci	Slováci	Číňané	Vietnamci	Američané
Rusové	27,2	31,6	32,9	46,3	48,6

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Vícenásobná regresní analýza, která se pokoušela určit podmíněnost prostorového rozmístění ruského etnika v Praze, vysvětlila toto prostorové rozmístění podle stanovených kritérií méně uspokojivě (Tab. 29). Koeficient vícenásobné determinace dosáhl výše 0,456.

Proměnné, které byly určeny vícenásobnou regresní analýzou jako statisticky významné, byly v první řadě národnostní heterogenita a také podíl domů postavených do roku 1929. Stejně jako v případě Slováků a Ukrajinců vybrala metoda *stepwise* proměnnou národnostní heterogenitu, která naznačuje existenci etnických sítí v území. Rusové se také podle tohoto modelu neusazují v částech města s nejstarší zástavbou v Praze, tedy zejména katastrální území spadající do zóny centrum, což potvrzuje i Tab. 20). Standardizovaný regresní koeficient této proměnné je ale příliš nízký na to, aby celkovou variabilitu prostorového rozmístění Rusů v Praze interpretoval dostatečně.

Tab. 29: Podmíněnost prostorového rozmístění Rusů na území Prahy na úrovni katastrálních území

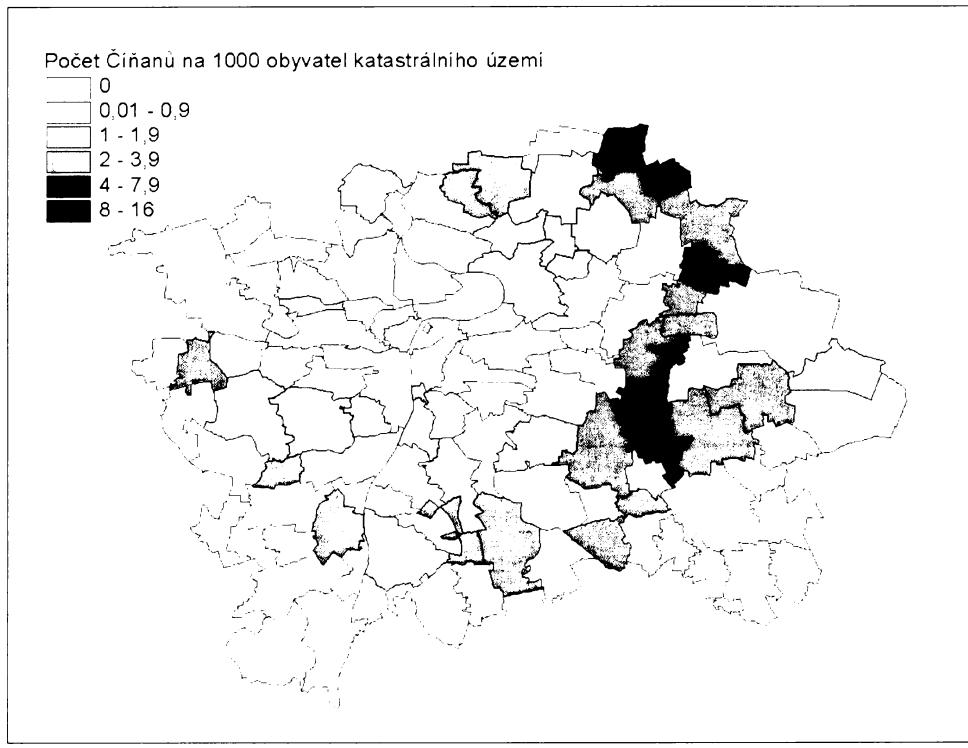
Závisle proměnná: Počet Rusů na 1000 obyvatel		
koeficient vícenásobné determinace		0,456
pořadí	nezávisle proměnná	standardizovaný regresní koeficient
1	národnostní heterogenita	0,398
2	podíl domů postavených do roku 1929	-0,218

pramen: vlastní výpočty

5.5.2.4.5 Číňané

Číňané v Praze dosáhli v roce 2005 počtu 2 579 osob. Na celkovém počtu imigrantů se tak podíleli z 2,9 %. Prostorové rozmístění Číňanů v Praze je zobrazeno na Obr. 14. I když Číňané dosahují pouze nízké prostorové segregace, jejich prostorové rozmístění je podle tohoto obrázku velmi specifické.

Obr. 14: Prostorové rozmístění Číňanů podle pražských katastrálních území k 1.3.2001

pramen: interní materiál 2006

Na první pohled je totiž zřejmý jakýsi pruh katastrálních území zvýšeného podílu Číňanů na celkovém počtu obyvatel KÚ. Tento pruh začíná na severním cípu území Prahy (KÚ Třeboradice) a pokračuje přes východní část Prahy na jih až ke KÚ Dolní Měcholupy. Nadprůměrně vysokých podílů na počet obyvatel KÚ dosahují Číňané také ve vybraných katastrálních území na jihu (Kunratice, Libuš nebo Lhotka), západě (Zličín, Holyně, Velká Chuchle) a severu Prahy (Čimice nebo Dolní Chabry). Vzhledem k nízkému počtu Číňanů na území Prahy se ale v absolutních číslech podle SLDB 2001 jedná většinou o počty do patnácti jedinců. Největších podílů na celkovém počtu obyvatel dosahují Číňané v KÚ Štěrboholy (1,6 %), výše zmíněném KÚ Třeboradice (0,9 %) a také KÚ Satalice (0,8 %). Index různorodosti Číňanů dosáhl v roce 2001 31,3 %, což stále znamená nízkou míru prostorové koncentrace.

Číňané mají zhruba stejně odlišnou míru prostorové separace od Ukrajinců, Slováků, Rusů a Vietnamců (Tab. 30). Ve vztahu k těmto skupinám imigrantů dosahuje prostorová separace Číňanů hodnot mezi 31 a 35 %. Výrazně odlišné prostorové rozmístění mají Číňané pouze s Američany (61,0 %).

Tab. 30: Míra prostorové separace Číňanů od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu ruznorodosti

	<i>Ukrajinci</i>	<i>Slováci</i>	<i>Rusové</i>	<i>Vietnamci</i>	<i>Američané</i>
Číňané	31,5	39,4	32,9	34,8	61,0

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

I když jsou Číňané nadprůměrně zastoupeni v zóně sídlišť, regresní analýza odhalila negativní závislost mezi podílem bytů v panelových domech a podílem Číňanů na celkovém počtu obyvatel v katastrálním území. Je to zejména tím, že Číňané se koncentrují také do zón nízkopodlažní a vesnické zástavby. Variabilita prostorového rozmištění Číňanů v Praze je ale touto proměnnou vysvětlena nedostatečně, neboť nedosahuje hladiny 30 % (Tab. 31).

Tab. 31: Podmíněnost prostorového rozmištění Číňanů na území Prahy na úrovni katastrálních území

<i>Závisle proměnná: Počet Číňanů na 1000 obyvatel</i>	
<i>koefficient vícenásobné determinace</i>	<i>0,199</i>
<i>pořadí</i>	<i>nezávisle proměnná</i>
1	podíl bytů v panelových domech

pramen: vlastní výpočty

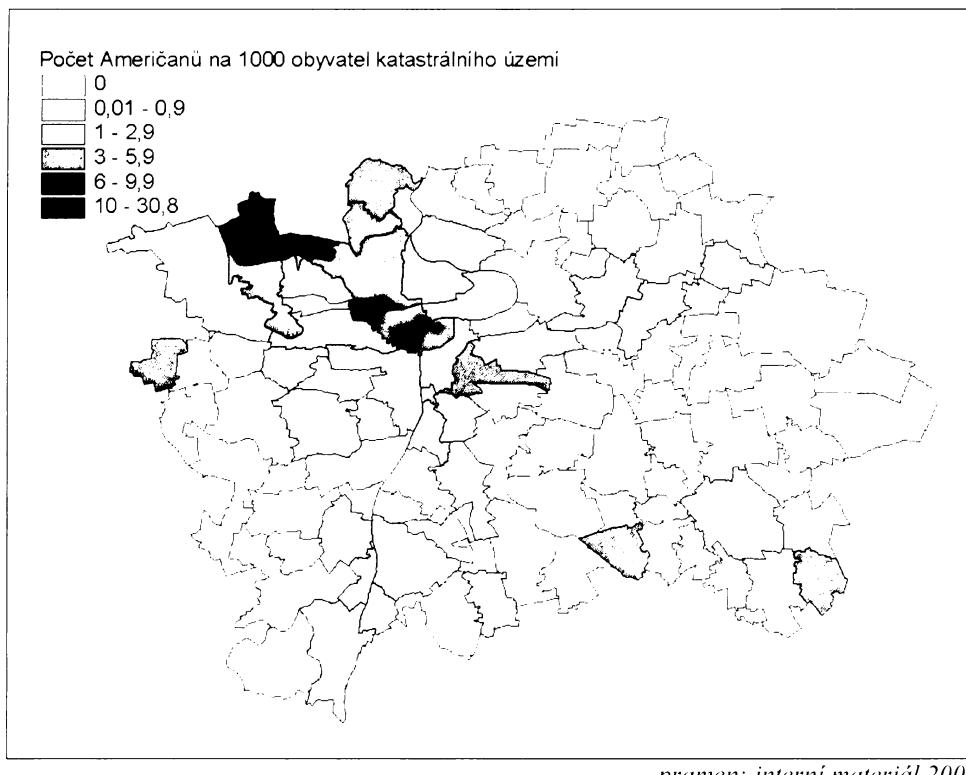
5.5.2.4.6 Američané

Američané tvořili na konci roku 2005 šesté nejpočetnější etnikum v Praze. Dosáhli počtu 2 372 osob a na celkovém počtu imigrantů v Praze se podíleli 2,6 %. Přehled o prostorovém rozmištění Američanů poskytuje Obr. 15.

Američané jsou ze zkoumaných skupin imigrantů prostorově nejkoncentrovanější menšinou (v roce 2001 byl index různorodosti Američanů 42,1 %), což je patrné i z tohoto obrázku. Je zřejmá koncentrace Američanů do severozápadního sektoru Prahy (MČ Praha 6) a také do území centra Prahy. Vyšší zastoupení Američanů je z obrázku patrné i ve vybraných katastrálních území v jiných částech Prahy.

Nejvyšší podíly na celkovém počtu obyvatel dosahují Američané v katastrálních územích Nebušice (3,1 %), Přední Kopanina (1,8 %) nebo Suchdol, tedy katastry zařazené do zóny venkovské zástavby, kde vykazují Američané nadprůměrné zastoupení. Dalšími KÚ s nejvyššími podíly Američanů na celkové populaci jsou Střešovice (2,1 %), nebo také Josefov (0,9 %).

Obr. 15: Prostorové rozmístění Američanů podle pražských katastrálních území k 1.3.2001

pramen: interní materiál 2006

Američané jsou v Praze vysoce koncentrováni. Podobnou míru koncentrace vůči majoritní populaci vykazují Američané i ve vztahu s Ukrajinci, Slováky a Rusy, kde se hodnoty indexu různorodosti pohybují v rozmezí 45 – 49 % (Tab. 32). Ještě vyšší prostorová separace Američanů je ve vztahu k Číňanům (61,0 %) a Vietnamcům (69,7 %).

Tab. 32: Míra prostorové separace Američanů od ostatních zkoumaných skupin imigrantů podle indexu různorodosti

	<i>Ukrajinci</i>	<i>Slováci</i>	<i>Rusové</i>	<i>Číňané</i>	<i>Vietnamci</i>
Američané	49,0	45,0	48,6	61,0	69,7

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Američané jsou etnikem, u nichž koeficient vícenásobné determinace dosáhl v porovnání s ostatními zkoumanými skupinami imigrantů nejvyšších hodnot – 0,630 (Tab. 33).., což podle daných kritérií znamená uspokojivé vysvětlení jejich prostorového rozdílu. Podle výše standardizovaného regresního koeficientu hráje při vysvětlení jejich prostorového rozdílu hlavní úlohu ukazatel národnostní heterogeneity (0,607). Američané se tedy usazují v územích s vyšším počtem imigrantů.

Tab. 33: Podmíněnost prostorového rozmístění Američanů na území Prahy na úrovni katastrálních území

Závisle proměnná: Počet Američanů na 1000 obyvatel		
pořadí	nezávisle proměnná	standardizovaný regresní koeficient
1	národnostní heterogenita	0,630
2	podíl domů postavených do roku 1929	0,607 0,179

pramen: vlastní výpočty

Druhá proměnná, podíl domů postavených do roku 1929, vysvětluje podobu prostorového rozmístění Američanů již nedostatečně, jelikož její standardizovaný regresní koeficient nedosáhl hladiny 30 %. Tato proměnná nicméně naznačuje zvýšenou koncentraci Američanů do zóny centrum a dále například do KÚ Vinohrady.

5.5.2.4.7 Shrnutí

Vícenásobná regresní analýza pomocí metody *stepwise* vysvětlila variabilitu prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů v průměru méně uspokojivě, kdy hodnoty vícenásobného regresního koeficientu se pohybovaly nejvíce mezi 0,300 a 0,500 (Tab. 34); tedy, že variabilita prostorového rozmístění byla vysvětlena z 30 % až 50 % (při hladině významnosti 0,05). Výpovědní hodnota proměnných, vybraných metodou *stepwise*, je tedy omezená.

Tab. 34: Koeficienty vícenásobné determinace prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů v Praze

koeficient vícenásobné vypovídající hodnota¹ determinace	
Američané	0,630 uspokojivá
Ukrajinci	0,487 méně uspokojivá
Slováci	0,471 méně uspokojivá
Rusové	0,456 méně uspokojivá
Vietnamci	0,314 méně uspokojivá
Číňané	0,199 nedostatečná

pramen: vlastní výpočty

Poznámky:

¹ kritéria úspěšnosti výpovědní hodnoty byla zvolena takto: nad 0,700 velmi dobré, 0,5 – 0,699 uspokojivé, 0,3 – 0,499 méně uspokojivé, pod 299 nedostatečné.

Výsledky vícenásobné regresní analýzy odhalily značnou důležitost národnostní heterogeneity, tedy proměnné, která naznačuje existenci etnických vazeb v území. Tato proměnná se objevila u celkem pěti ze šesti zkoumaných skupin imigrantů (Tab. 35).

Tab. 35: Determinanty prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů v Praze

<i>determinanty prostorového rozmístění podle metody stepwise</i>		<i>standardizovaný regresní koeficient</i>
Ukrajinci	národnostní heterogenita	0,513
	podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním	-0,193
Slováci	národnostní heterogenita	0,516
	podíl zaměstnavatelů na EA obyvatelstvu ¹	-0,185
Vietnamci	národnostní heterogenita	0,253
	podíl bytů IV. kategorie	0,184
Rusové	národnostní heterogenita	0,398
	podíl domů postavených do roku 1929	-0,218
Číňané	podíl bytů v panelových domech	-0,199
Američané	národnostní heterogenita	0,607
	podíl domů postavených do roku 1929	0,179

pramen: vlastní výpočty

Poznámky:

¹ EA – ekonomicky aktivní

Ukazatel národnostní heterogeneity, tedy indikátor existence etnických sítí, se objevil u Ukrajinců, Slováků, Vietnamců, Rusů a Američanů. Zdá se tedy, že etnické sítě hrají v prostorovém rozšíření imigrantů v Praze důležitou úlohu. Pouze v případě Číňanů se tato proměnná nevyskytla. U Ukrajinců se dále objevil ukazatel, který charakterizuje socio-ekonomickou úroveň místní populace, podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním. Socio-ekonomicický ukazatel jako determinant prostorového rozšíření se objevil také v případě Slováků – podíl zaměstnavatelů na celkovém počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Prostorové rozšíření Vietnamců bylo vysvětleno pomocí metody *stepwise* kromě ukazatele národnostní heterogeneity také podílem bytů IV. kategorie, který částečně charakterizuje kvalitu bytového fondu v území. Ukazatel stáří domovního fondu, podíl domů postavených do roku 1929, který má platnost i jako geografický ukazatel, byl metodou *stepwise* vybrán u Američanů a Rusů.

5.5.5. Prostorové rozmístění imigrantů v Praze v kontextu vybraných evropských měst

Tato podkapitola se snaží srovnat prostorové rozmístění imigrantů v Praze se situací ve vybraných evropských městech. Toto srovnání bude pouze velmi hrubé a bude se týkat pouze základních rysů. Důvody jsou následující:

- prostorová struktura (jak fyzická, tak sociální) každého města je výsledkem dlouhodobého vývoje, který je utvářen nesčetným množstvím vlivů a faktorů,
- tyto vlivy a faktory jsou rozličné jak z hlediska kvalitativních (politické, ekonomické, sociální nebo institucionální faktory), tak z pohledu řádovostní úrovně, ze které na výslednou prostorovou strukturu města působí,
- vliv těchto faktorů se odráží nejen ve výsledném prostorovém rozmístění jednotlivých skupin imigrantů, ale i v samotném národnostním složení jedno-tlivých skupin imigrantů.
- analýzy prostorového rozmístění imigrantů ve vybraných evropských městech se od sebe i od analýzy prostorového rozmístění imigrantů v Praze odlišují metodicky. Prostorové rozmístění imigrantů je zkoumáno jak na rozličném počtu územních jednotek, což znesnadňuje srovnání například indexu různorodosti, tak také v rozdílných časových průřezech.

Přesto se domnívám, že alespoň základní srovnání prostorového rozmístění imigrantů mezi vybranými městy je možné. Pro lepší srovnání jsem upustil od srovnání prostorového rozmístění imigrantů v Praze vůči situaci v městech na severoamerickém kontinentě. Města zejména ve Spojených státech prodělala, na rozdíl od evropských měst, odlišný historický vývoj. Prostorová koncentrace imigrantů je v nich mnohem výraznější a je více spojena se sociální stratifikací společnosti, než je tomu v evropských městech (Savage, Warde 1993). Z tohoto důvodu jsem se soustředil na srovnání prostorového rozmístění imigrantů v Praze s evropskými městy.

Důležitým prvkem, který charakterizuje Prahu ve srovnání s ostatními evropskými městy je ten, že se stejně jako města ve střední a východní Evropě stále nachází v přechodné fázi, ve které se bývalá socialistická města nacházejí v období přizpůsobování městských prostorových struktur novým podmínkám (Sýkora 2001). Bohužel výzkumy prostorového rozmístění imigrantů v některém ze středo- a východoevropských měst nejsou k dispozici, pravděpodobně již z toho důvodu, že počty imigrantů nedosahují v zemích středoevropského regionu vysokých hodnot. Proto bylo srovnání prostorového rozmístění imigrantů v Praze s vybranými evropskými městy prováděno pouze s městy západoevropskými.

Pro srovnání prostorové segregace zkoumaných skupin imigrantů v Praze se situací ve vybraných evropských městech bylo nutné přepočítat index různorodosti tak, aby se počet územních jednotek v Praze co nejvíce blížil počtu územních jednotek, na jejichž úrovni byl index různorodosti vypočítán v ostatních městech. Z tohoto důvodu byla zvolena úroveň 57 městských částí v Praze. Porovnání výše indexu různorodosti mezi úrovní katastrálních území a městských částí v Praze je zobrazeno v Tab. 36.

Tab. 36: Srovnání výše indexu různorodosti na úrovni katastrálních území a městských částí v Praze

občanství	Index různorodosti (I_D) v Praze k 1.3.2001	
	katastrální území (112)	městské části (57)
Ukrajinci	19,0	13,8
Slováci	24,0	16,0
Rusové	26,0	21,6
Číňané	31,3	22,6
Vietnamci	41,6	40,1
Američané	42,1	39,9
imigranti celkem	14,8	13,5

pramen: interní materiál 2006, vlastní výpočty

Srovnání vybraných evropských měst z hlediska prostorového rozmístění imigrantů provedl například Malheiros (2002). V tomto konkrétním výzkumu bylo prostorové rozmístění a koncentrace imigrantů v evropských městech a jejich nejbližších zázemí zkoumáno z hlediska jejich procentuálního zastoupení na celkovém počtu obyvatel města a jejich prostorové koncentrace do dvou rozdílných území v těchto městských regionech – centra města a okrajové části města. Pomocí shlukové analýzy šesti proměnných tak byly vytvořeny čtyři typy měst z hlediska prostorové koncentrace imigrantů²¹.

Prvním typem jsou města s průmyslovou tradicí, která se nacházejí zejména v severní polovině Evropy. Jsou jimi například Štrasburk, Kodaň, Lille, Rotterdam, Birmingham, Manchester nebo také Barcelona. Tato města mají oproti ostatním skupinám obecně vyšší zastoupení imigrantů ze států mimo EU (průměrně 6,6 %) s tím, že toto zastoupení se nadále zvyšuje. Uvedená města se dále vyznačují tím, že tito imigranti jsou zastoupeni zejména v oblastech vnitřního města, zatímco majoritní populace se koncentruje spíše v okrajových částech města.

Druhý typ měst jsou města západního středomoří a města, jejichž význam jako migrační destinace roste. Patří sem například Madrid, Valencia, Lisabon, dále také Stockholm jako příklad tradičního imigračního města, stejně jako Marseille. Blízko k tomuto typu mají Helsinki. Pro tuto skupinu měst je typická prostorová koncentrace imigrantů do okrajových částí města a do suburbánních oblastí a také oproti prvnímu typu menší zastoupení imigrantů ze zemí mimo EU na celkovém počtu obyvatel (průměrně 3,5 %) i na celkovém počtu imigrantů.

²¹ Malheiros (2002) při své analýze vycházel z dat Urban Audit Database, která poskytuje relativně srovnatelná data za 58 měst ve 14 členských státech EU z 15 tehdejších členských států EU. Do této analýzy nebyly přidány evropské migrační „megapole“ Paříž a Londýn. Vice o jednotlivých proměnných, které vstoupily do shlukové analýzy viz Malheirose (2002).

Třetí typ tvoří malé metropole evropské imigrace. Jsou to relativně menší města jako například Luxemburg, Dublin nebo Ženeva. Mezi imigranty převažují imigranti ze států EU, ale z hlediska jejich prostorového rozmístění má tato skupina blíže k prvnímu typu měst.

Čtvrtou skupinu pak tvoří nezařazená města Neapol a Milán. Obě dvě města mají blíže k druhé skupině měst, ale zatímco Neapol se vyznačuje nízkým počtem imigrantů, Milán naopak velmi vysokým.

V Evropě se tak podle Malheirose (2002) vyskytují dva základní typy měst, ve kterých jsou imigranti rozmístěni odlišně a také s odlišnou mírou prostorové koncentrace. Jihoevropská města kromě Barcelony mají obecně nižší úroveň segregace než severoevropská (včetně Barcelony). Potvrzuje se tak tradice nižší úrovně prostorové segregace v jižní Evropě, která v minulosti byla spojena se sociální dimenzí a nyní v sobě zahrnula i dimenzi etnickou. Sociální segregace se stala socio-etnickou segregací, ale tato segregace není tak zřetelná jako v případě severoevropských měst.

Zatímco v jihoevropských městech jsou imigranti koncentrováni spíše do okrajových částí měst, v tradičních průmyslových městech severní Evropy se imigranti soustřeďují do oblastní vnitřního města. Obzvláště v jejich případě mluví Malheiros (2002) o tzv. duálních městech – vyskytuje se zde území s nadprůměrným podílem cizinců ze zemí mimo EU, která jsou separována od území s nadprůměrným zastoupením bělochů, ať jde o imigranty, nebo příslušníky většinové populace. Tento prostorový vzorec se vyskytuje také v jihoevropských městech, ale není tak výrazný jako v případě severoevropských měst.

Srovnání prostorového rozmístění imigrantů v Praze s nějakou z výše zmíněných typů měst a možné zařazení Prahy do některého z nich je obtížné. Tato práce totiž zkoumala prostorové rozmístění pouze jedné skupiny imigrantů s občanstvím některé ze zemí EU, a to navíc pouze z nově přistoupivšího člena EU – Slovensko. Pokud by se vzalo v potaz prostorové rozmístění imigrantů celkem, pak by bylo nutné konstatovat, že imigranti nejsou výrazněji koncentrováni ani do oblasti vnitřního města, ani do oblasti okraje města (Tab. 20). Prostorovou koncentraci do některé z daných oblastí vykazují pouze některé skupiny imigrantů.

Srovnat tedy lze pouze míry prostorové koncentrace nejpočetnějších skupin imigrantů v Praze se situací ve vybraných městech prvního a druhého typu, tj. průmyslových měst severní Evropy a jihoevropských měst (Tab. 37 a 38).

Tab. 37: Srovnání míry prostorové koncentrace imigrantů v Praze se situací ve vybraných městech jižní Evropy podle indexu různorodosti

město rok ¹ počet ÚJ ²	Lisabon 1991 149	Stockholm 1995 103	Praha 2001 112	Madrid 1996 45		
EU ³	37,1	Finové	19,0	19,0 <i>Ukrajinci</i>	19,8 <i>EU</i>	33,1
Kapverdci	43,3	Turci	60,3	24,0 <i>Slováci</i>	16,0 <i>imigr. z Lat. Am.</i>	20,2
Brazilci	30,7	Iránsci	40,1	26,0 <i>Rusové</i>	21,6 <i>Peruánci</i>	22,1
Afričané	34,8	Chilané	36,7	41,6 <i>Vietnamci</i>	40,1 <i>Marokánci</i>	27,3

pramen: vlastní výpočty, Murdie, Borgegard 1998, Malheiros 2002:118

Poznámky:

¹ rok, ve kterém byla měřena prostorová segregace zkoumaných skupin imigrantů pomocí indexu různorodosti

² územní jednotka

³ počet imigrantů z členských zemí EU. V případě Lisabonu se jedná o EU 12, v případě Madridu o EU 15

Z tabulky je zřejmé, že vybraná města druhého typu se oproti Praze vyznačují nižším rozpětím měr prostorové koncentrace mezi jednotlivými skupinami imigrantů v rámci jednoho města. Svými hodnotami indexu různorodosti se prostorová koncentrace imigrantů blíží spíše severoevropskému modelu (Tab. 38). Procentuální zastoupení imigrantů v těchto vybraných městech na celkové populaci bohužel nejsou známy.

Tab. 38: Srovnání míry prostorové koncentrace imigrantů v Praze se situací ve vybraných městech severní Evropy podle indexu různorodosti

město	Rotterdam	Brusel	Praha	Kolín nad Rýnem			
rok ¹	1993	1998	2001	1994			
počet ÚJ ²	55	24	57	85			
<i>Surinamci</i>	29,9	<i>EU³</i>	18,7	<i>Ukrajinci</i>	19,8	<i>Turci</i>	33,7
<i>Kapverdci</i>	47,0	<i>Turci</i>	59,0	<i>Slováci</i>	16,0	<i>Italové</i>	29,9
<i>Turkové</i>	51,9	<i>Marokánci</i>	42,6	<i>Rusové</i>	21,6	<i>Srbové a Černohorci</i>	28,1
<i>Marokánci</i>	47,2	<i>Asiaté a Afričané</i>	30,6	<i>Vietnamci</i>	40,1	<i>Řekové</i>	30,0

pramen: vlastní výpočty, Friedrichs 1998, Malheiros 2002:118

Poznámky:

¹ rok, ve kterém byla měřena prostorová segregace zkoumaných skupin imigrantů pomocí indexu různorodosti

² územní jednotka

³ počet imigrantů z členských zemí EU

6. KVALITATIVNÍ VÝZKUM PROSTOROVÉHO ROZMÍSTĚNÍ IMIGRANTŮ V PRAZE

Kvalitativní výzkum, který je jednou ze dvou hlavních výzkumných metod této práce, probíhal od března do července 2006 formou strukturovaného rozhovoru s převážně otevřenými otázkami, doplněného metodou dotazníku. Dotazovaných bylo celkem 30 respondentů – imigrantů, kteří dlouhodobě nebo trvale žijí v Praze: 10 Slováků, 10 Vietnamců a 10 Ukrajinců. Tito respondenti byli získáváni pomocí metody *snowball*, neboli řetězové metody.

Cílem kvalitativního výzkumu bylo doplnit závěry kvantitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum se pokoušel zjistit, jaké jsou adaptační strategie dotazovaných imigrantů v Praze a s tím spojené rezidenční preference dotazovaných. Cílem bylo nalézt faktory, které na tyto preference mají největší vliv a tímto způsobem tak doplnit kvantitativní dimenzi výzkumu.

6.1 STRUKTURA KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Samotný rozhovor a dotazník, který je k dispozici v Příloze 10, byl strukturován do celkem sedmi tematických okruhů. Některé tyto okruhy byly rozděleny tak, aby část z jejich otázek byla zodpovězena formou rozhovoru a část, a to zejména otázky soukromějšího charakteru, byly zodpovězeny formou dotazníku. Rozhovor a dotazník byly rozděleny do těchto sedmi tematických okruhů, které volně navazují na faktory prostorové koncentrace etnických menšin, diskutované v kap. 2.3.

6.1.1 Základní údaje o respondentovi

Tento tematický okruh se týkal základních informací o respondentovi. Byl zjišťován věk dotazovaného, dosažené vzdělání, rodinný stav, myšlenkový proud nebo náboženství a také počet členů, kteří s ním žijí v jedné domácnosti. V dotazníku byl umístěn až na samý konec pokládaných otázek.

6.1.2 Kultura

Pod tímto tematickým okruhem se skrývá zájem zjistit, do jaké míry vnímá respondent odlišnost kultury své mateřské země a kultury české, do jaké míry se s tímto „problémem“ vypořádal a do jaké míry se mu podařilo do prostředí Prahy adaptovat. Prostředí Prahy je pro imigranti specifické také v tom, že kromě odlišného prostředí z kulturního hlediska se jedná i o urbanizovaný prostor, který sám o sobě vytváří svou osobitou kulturu. Jinými slovy, adaptace kulturní je v tomto případě doplněna i adaptací

na specifické městské prostředí. Otázky týkající se adaptace do prostředí Prahy se dotýkaly také adaptačních strategií imigranta. Tento tematický okruh navazuje na výše diskutovaný faktor kulturní vzdálenosti (kap. 2.3.1).

6.1.3 Kontakty

Tematický okruh zaměřený na kontakty se pokoušel zjistit, do jaké míry imigrant v průběhu migrace a v adaptaci do prostředí Prahy využil etnických sítí a vazeb, tedy vliv institucionálního faktoru podmiňující prostorové rozmístění etnických menšin (kap. 2.3.2). Dále se snažil zjistit, jak se tyto vazby proměňují v čase. Důraz byl kladen jak na formu a četnost vazeb na příslušníky stejné etnické menšiny, tak i na příslušníky majoritní populace.

Další cílem tohoto tematického okruhu bylo zjistit, zdali má dotazovaný místo bydliště uvnitř nějaké etnické komunity, nebo jestli bydlí relativně izolovaně od příslušníků stejné etnické menšiny; jinými slovy, zdali má jako jedinec tendenci bydlet v lokalitě s příslušníky stejné etnické menšiny, nebo nikoliv.

6.1.4 Práce

Dotazovaní odpovídali i na téma týkající se jejich zařazení na trhu práce v České republice. Pomocí rozhovoru se zjišťovalo, jakým způsobem dotazovaný získal svá pracovní místa, jak je se svou prací spokojen nebo jaký je jeho hrubý příjem. Další otázky se zaměřovaly na to, do jaké míry je dotazovaný spojen s etnickými ekonomikami (kap. 2.3.4).

6.1.5 Spokojenost

Jeden z tematických okruhů rozhovoru, resp. dotazníku, se zaměřil také na spokojenosť respondentů se svými životními podmínkami. Tento tematický okruh navazuje na sociologicko-psychologický faktor podmiňující prostorovou koncentraci imigrantů (kap. 2.3.5). Zvláštní důraz byl kladen na spokojenosť dotazovaných s jejich bytovou situací. Zjišťovaly se také jejich rezidenční preference a bariéry, které jim v případě, že se jim jejich bytová situace zdála nevyhovující, bránily v naplnění těchto preferencí.

Další problematikou tohoto tematického okruhu byla otázka xenofobních tendencí ze strany majoritní populace vůči dotazovaným. Zjišťovalo se, zda byli respondenti někdy verbálně nebo fyzicky vrozličných prostředích napadeni. Rozhovor se dotýkal i otázky institucionální diskriminace ze strany českých úřadů.

6.1.6 Materšká země

Dotazovaným byly kladený otázky, týkající se četnosti kontaktů respondentů s jejich rodinami nebo přáteli v mateřské zemi. Pomocí rozhovoru byl zjišťován region a velikost sídla, ze kterého dotazovaný pochází. Respondenti v rámci tohoto okruhu odpovídali také na to, do jaké míry byl jejich životní styl, vyplývající z velikosti a umístění sídla původu v regionu, překážkou, nebo naopak usnadněním v adaptaci do prostředí Prahy. Předpokladem bylo, že pokud respondenti udržují časté kontakty s mateřskou zemí (např. i návštěvy), budou mít dotazovaní po určitém časovém úseku zájem o migraci zpět.

6.1.7 Bydlení

Otázky rozhovoru a dotazníku zjišťovaly současné místo bydliště dotazovaných a pokud se stěhovali, tak i minulá místa bydliště. Otázky se pokoušely nalézt odpověď na to, jakým způsobem respondent své místo bydliště získal, v jakém typu domu bydlí nebo jaký je druh vlastnictví bydlení. Pomocí tohoto tematického okruhu ve spojení s okruhem „Práce“ byl odhadován sociální status respondenta, neboť sociální status migranta má také vliv na to, v jaké lokalitě a jakém prostředí žije.

6.2 VÝSLEDKY KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Jak již bylo naznačeno výše, výsledky tohoto kvalitativního výzkumu nejsou pokládány za reprezentativní, a to již jak ze samotné povahy zvolených metod kvalitativního výzkumu, tak omezeného počtu respondentů a jejich nereprezentativního výběru. Výsledky kvalitativního výzkumu jsou níže shrnutý podle zkoumaných skupin imigrantů – Slováků, Ukrajinců a Vietnamců.

6.2.1 Slováci

6.2.1.1 Základní údaje

Dotazovanými Slováky, kteří žijí v Praze, byli z většiny (6) ženy. Věk dotazovaných se pohyboval většinou mezi 25 – 35 lety, třem dotazovaným bylo přes 50 let. Většina z nich měla dokončené vysokoškolské vzdělání, tři dotazovaní Slováci byli vzdělání středoškolského. Průměrná doba pobytu dotazovaných Slováků byla asi 7 let, přičemž nejdelší doby pobytu činila u třech případů 10 let a minimální délka pobytu dotazovaných byla 2 roky.

6.2.1.2 Kultura

Všichni dotazovaní Slováci uváděli, že jejich kultura se od české liší velmi málo a z tohoto důvodu pojímal adaptaci nikoliv z kulturního hlediska, ale spíše z hlediska přivyknutí si na životní tempo Prahy jako velkoměsta. Z kulturního hlediska proběhla adaptace bez větších problémů; dotazovaní Slováci podle svých slov „snadno splynuli“ s českým prostředím. Vyskytl se i názor, že „za pět let si člověk zvykne na jakékoli prostředí“.

I přesto někteří z nich kulturní rozdíly mezi Čechy a Slováky zdůraznili a například někteří z těch, co zde vychovávají děti, přiznávají, že jim přijde líto, že jejich dítě nebude z kulturního hlediska Slovákem. Mezi zmíněné rozdíly mezi českou a slovenskou kulturou patří podle nich například to, že Slováci jsou více otevření a více se smějí. Dalším zmíněným rozdílem je ten, že Slováci jsou obecně více nespokojení. I přes tuto kulturní blízkost nakonec volila velká většina dotazovaných integraci jako výsledek své adaptační strategie.

Mezi dotazovanými Slováky byla velmi rozšířená smíšená manželství nebo soužití s českým státním příslušníkem, což odlišuje dotazované Slováky od odpovědí jak Ukrajinců, tak Vietnamců. Pokud zde mají Slováci rodinu, chtějí tu zůstat již natrvalo; ti, co plánují emigrovat z Prahy do jiné země nebo zpět na Slovensko, žijí „pouze“ ve smíšeném soužití.

Vzhledem k tomu, že Česká republika a Slovensko byly do roku 1992 společným státem, všichni dotazovaní Slováci znají melodii české hymny. V této souvislosti je zajímavým zjištěním to, že polovina z nich zná text české hymny pouze zčásti.

6.2.1.3 Kontakty

Asi polovina Slováků před imigrací do Prahy zde měla české nebo slovenské přátele a využila jejich pomoci v začátcích žití v Praze. Nejčastěji šlo o pomoc při získávání ubytování, pracovního místa, přátelé fungovali jako psychická podpora a byli prostředníky při získávání nových kontaktů. V současné době se dotazovaní Slováci obecně stýkají se svými českými přáteli více než se slovenskými, a to zejména v práci. Dotazovaní Slováci totiž všichni pracují v českých firmách a až na pár výjimek jsou často ve firmě jedinými Slováky. Dotazovaní Slováci nejsou členy žádných spolků, klubů nebo krajanských sdružení.

Nízká prostorová koncentrace Slováků v Praze tak, jak byla zjištěna v kap 5.5.4.4.2, se projevila i v odpověďích dotazovaných. Žádní dva respondenti nebydleli ve stejně pražské městské části a nikdo z nich neuvedl, že by se v jejich domě nebo okolí vytvářela nějaká prostorově koncentrovanější komunita Slováků. Nejvyšší uvedený počet Slováků, kteří žili v okolí dotazovaných, byl deset (MČ Praha 13 – Stodůlky).

6.2.1.4 Práce

Pracovní místa dotazovaných Slováků byla rozličná a pohybovala se od truhláře a hudebníka po vědce nebo technického inženýra. S tím souvisí v porovnání s ostatními dotazovanými etniky i velké rozpětí výše hrubých měsíčních mezd, od kategorie 10 000 – 14 999 do 30 – 39 999 Kč. Svá pracovní místa si dotazovaní našli přes inzerát, což se liší od odpovědí jak Ukrajinců, tak i Vietnamců. Většina Slováků, a to hlavně ve vyšších příjmových kategoriích, byla se svou prací spokojena.

6.2.1.5 Spokojenost

Podobně spokojení byli dotazovaní Slováci také v případě svých celkových životních podmínek, na kterých chtějí měnit málo. Některým z nich vadí hektické životní tempo v prostředí Prahy a s tím související nedostatek volného času. Další by chtěli mít vyšší příjem nebo zlepšit standard bydlení. V této souvislosti dotazovaní Slováci uváděli, že by chtěli bydlet blízko centra města v lokalitě s dostatkem zeleně. Obecně nebyly zmiňovány konkrétní lokality nebo městské části, až na jedinou výjimku – jeden z mladších dotazovaných Slováků jako svou preferovanou rezidenční lokalitu výslovně uvedl Vinohrady nebo Žižkov. Ti, kteří zde plánují zůstat natrvalo a bydlí v podnájmu, by si chtěli pořídit byt v osobním vlastnictví. Naopak ti, kteří chtějí změnit místo svého bydliště a nechtějí zde žít trvale, preferují bydlení v podnájmu. Ti, kteří chtějí změnit lokalitu svého bydlení, uvedli jedinou bariéru, která jim v tom brání – penize. Tím se odlišují od odpovědí například Vietnamců.

V otázce otevřených nebo latentních projevů rasismu a xenofobie drtivá většina Slováků uvedla, že se těmito otevřenými projevy nesetkali. Pouze několik přiznalo, že byli jednou slovně napadeni v restauračním zařízení a posměšné a ironizující řeči si od taxikáře musela vyslechnout jedna z dotazovaných Slovenek.

Všechna tři zkoumaná etnika se shodla v tom, že zejména imigrační úřady se k imigrantům nechovají příliš přátelsky. Dotazovaní Slováci uvedli, že na tyto úřady nechodi rádi a necítí se tam pohodlně. Pouze jeden Slovák měl s těmito úřady „vcelku dobrou zkušenosť“ a jiný poukázal na to, že se situace na těchto úřadech rok od roku zlepšuje.

6.2.1.6 Mateřská země

Dotazovaní Slováci udržují kontakty se svými příbuznými a přáteli na Slovensku nejčastěji několikrát týdně, a to v rozličných podobách – telefonické rozhovory, e-mail nebo návštěvy. Četnost těchto kontaktů nijak nesouvisela s tím, jestli tu dotazovaní Slováci chtějí zůstat natrvalo, či nikoliv. Čtyři dotazovaní pocházeli ze sídel o populační velikosti mezi 100 000 a 250 000 obyvateli (Košice,

Žilina), polovina pak z populačně menších sídel (od 20 000 do 80 000 obyvatel – Trenčín, Banská Bystrica, Rožňava nebo Partizanske). Jeden respondent pak pocházel z hlavního města Slovenska, Bratislavu. V otázce, jestli jim jejich životní styl na Slovensku nějakým způsobem usnadnil adaptaci do prostředí Prahy, byly odpovědi různorodé. Slováci, kteří se často stěhovali (za prací, za studiem) do větších měst (např. Bratislavu) odpovídali, že jim tento životní styl přizpůsobení se životu v Praze určitě pomohl.

6.2.1.7 Bydlení

Většina dotazovaných Slováků bydlí v podnájmu. Vlastní byt měli pouze Slováci s nejvyššími mzdami. Domácnosti dotazovaných Slováků byly tvořeny z většiny smíšenými soužitími. Polovina dotazovaných Slováků své současné bydlení získala přes své přátele, polovina přes inzerát. Polovina dotazovaných Slováků se od počátku pobytu v Praze stěhovala, polovina nikoliv. Tato stěhování nijak nesouvisela s tím, jakým způsobem (přes přátele, inzerát) svůj nový byt získali. Dva z dotazovaných Slováků bydlí v panelovém domě, jeden v rodinném domě, čtyři v činžovním domě, dva v nově postaveném bytovém domě a jeden Slovák bydlí na ubytovně.

6.2.2. Ukrajinci

6.2.2.1 Základní údaje

I z hlediska pohlaví dotazovaných Ukrajinců byla většina z nich ženy (6). Věk dotazovaných Ukrajinců byl méně variabilnější než v případě Slováků a pohyboval se v rozmezí 30 – 40 let. Jejich vzdělání bylo z většiny středoškolské, dva Ukrajinci byli vzdělání vysokoškolského.

6.2.2.2 Kultura

Odpovědi dotazovaných Ukrajinců na otázku rozdílnosti české a ukrajinské kultury pohybovaly v rozmezí „málo rozdílné“ až „velmi mnoho rozdílné.“ Mezi uvedené rozdíly patří podle dotazovaných Ukrajinců například menší otevřenosť zdejších obyvatel, odlišné tradice a způsoby chování. Jedna z dotazovaných Ukrajinek se rozčilovala nad tím, že v restauraci platí každý sám za sebe, a to i v případě, že do restaurace jdou například kolegové z práce opačného pohlaví. Jiný respondent uvedl, že „Češi chtějí dobře žít, jezdit na dovolené a podobně“, ale na rozdíl od Ukrajinců „pro to dělají málo, nechce se jim moc pracovat“. Mezi znaky kulturní blízkosti uváděli respondenti nejčastěji jazykovou příbuznost.

V rozdílnosti odpovědí, týkající se rozdílnosti kultur, jsem nalezl možnou souvislost s délkou pobytu respondentů. Ti, kteří zde pobývají pouze krátkou dobu a přechodně, uváděli, že rozdíl mezi oběma kulturami je větší. Naopak ti, kteří zde chtějí žít natrvalo, se nejčastěji domnívali, že rozdílnost obou kultur je menší. Naprostá většina Ukrajinců volila integraci jako svou adaptační strategii, i když někteří z nich přiznali, že na počátku svého pobytu v Praze se chtěli od majoritní společnosti separovat.

Dotazovaní Ukrajinci (6), kteří zde pobývají dočasně, mají své rodiny na Ukrajině a bydlí nejčastěji se svými ukrajinskými přáteli v podnájmech. Z těch, co zde plánují žít natrvalo, bydlela většina v bytech v osobním vlastnictví. Smíšená manželství nebo soužití s Čechem nebo Českou se mezi dotazovanými na rozdíl od Slováků nevyskytla.

Všichni dotazovaní uvedli, že znají melodii české hymny; pouze polovina z nich znala její text alespoň zčásti.

6.2.2.3 Kontakty

Většina dotázaných zde neměla před migrací do Prahy žádného českého přítele, pouze ukrajinské přátele nebo kontakty. Dvě Ukrajinky uvedly, že před migrací do Prahy zde měly pouze české přátele, které znaly ze svých studií, a to jak na Ukrajině, tak i v České republice. V obou případech ale tito přátelé a známí byli dotazovaným v jejich začátcích nápomocní se získáváním ubytováním nebo nalezením pracovního místa. V současné době si ale všichni Ukrajinci zde nalezli české přátele, s nimiž se stýkají zpravidla stejně často jako se svými ukrajinskými přáteli.

Dotazovaní Ukrajinci bydleli roztroušeně po území Prahy. Z konkrétních lokalit je to například MČ Praha 4 – Záběhlice (Spořilov), MČ Praha 10 – Vršovice, MČ Praha 13 – Stodůlky nebo MČ Praha 22 – Uhříněves. Nikdo z respondentů neuvedl, že by v jeho okolí usazovali Ukrajinci ve zvýšeném počtu.

6.2.2.4 Práce

Pracovní uplatnění většiny Ukrajinců se pohybovalo se sfére manuálních prací jako uklízečka, instalatér, dělník nebo pomocná síla v obchodě. Několik z dotazovaných pak byli majiteli restaurace nebo prodavačka v obchodě. Svá pracovní místa získali většinou přes své ukrajinské přátele nebo kontakty. V tomto se shodují s Vietnamci, ale zatímco Vietnamci pracují ve vietnamských firmách, dotazovaní Ukrajinci v pozici zaměstnanců pracují většinou pro české zaměstnavatele. Jejich hrubá měsíční mzda se pohybuje nejčastěji v rozmezí od 10 000 – 19 999 Kč, ale někteří z nich pobírají mzdu, která nedosahuje ani 10 000 Kč.

6.2.2.5 Spokojenost

Dotazovaní Ukrajinci byli se svými životními podmínkami vcelku spokojení. Někteří z nich nebyli spokojení se svou prací, někteří si stěžovali, že nemají dostatek volného času. Někteří také uvedli, že by ve svém okolí uvítali větší klid a více zeleně. Prostředí, ve kterém žijí, se jim ale zamlouvá a nechtěli by se stěhovat do žádné jiné části Prahy. Pouze jeden z respondentů si v době konání rozhovoru kupoval pozemek v suburbánní zóně Prahy, aby si tam v budoucnu postavil vlastní rodinný dům.

Respondenti reagovali většinou zdrženlivě o projevech rasismu a xenofobie. Většina z nich uvedla, že se s těmito projevy po dobu pobytu na území Prahy zatím nesetkala, jeden z respondentů uvedl, že je v okolí známý a oblíbený. Někteří ale uvedli, že se s verbálními i latentními projevy rasismu a xenofobie setkali. Podle nich je v současné době situace v tomto ohledu bezproblémová; tyto projevy se týkaly období před dvěma až třemi lety. Tuto skutečnost o zlepšování vztahů dotazovaných Ukrajinců a členů majoritní populace uvedli tři respondenti.

Podobně jako dotazovaní Slováci a Vietnamci se i Ukrajinci shodují v tom, že kontakt s imigračními úřady je pro ně stresový. Ukrajinci si stěžovali zejména na to, že musí vyplňovat velké množství formulářů a že je to stojí peníze. Jeden z dotazovaných tvrdil, že pokud úředníci vidí, že má imigrant peníze a chce tu podnikat, tak mu velké problémy nedělají.

6.2.2.6 Materinská země

Respondenti uváděli, že udržují kontakty se svou rodinou a přáteli na Ukrajině nejvíce dvakrát až třikrát týdně, nejčastěji formou telefonátů. Někteří z respondentů na Ukrajinu také na několik měsíců v roce jezdí, zejména ti, co zde jsou pouze dočasně. Ti, kteří zde chtejí zůstat natrvalo, udržují kontakty pouze telefonické nebo elektronické.

Všichni z dotazovaných Ukrajinců pocházeli ze Západní Ukrajiny. Tři z nich pocházeli z Ternopolské oblasti, dva z Oděssy a pět respondentů ze Zakarpatské Ukrajiny. Na otázku, jestli jim jejich životní styl na Ukrajině nějak usnadnil adaptaci do prostředí Prahy někteří respondenti (zejména z Oděssy) uvedli, že na Ukrajině žili vcelku podobným životním stylem. Většina ale přiznávala, že si na životní styl v Praze museli postupně navyknout.

6.2.2.7 Bydlení

Osm z deseti dotazovaných Ukrajinců bydí v Praze v podnájmu. Tito Ukrajinci bydlí v bytě se svými přáteli, dva z nich bydleli v podnájmu se svou rodinou. Zbyli dva respondenti bydlí se svou rodinou v bytě v osobním vlastnictví. Bydlení získali nejčastěji přes své ukrajinské přátele.

Polovina dotazovaných Ukrajinců se od počátku pobytu v Praze alespoň jednou stěhovala. Respondenti uvedli, že bydlí v činžovním domě (6), panelovém domě (2) a rodinném domě (2).

6.2.3 Vietnamci

6.2.3.1 Základní údaje

Problém, který doprovázel provádění rozhovorů s Vietnamci spočíval v tom, že zdaleka ne všichni Vietnamci mluví česky v té míře, aby byli schopni tento rozhovor udělat. Navíc jen část z těchto česky mluvících Vietnamců byla ochotna tyto rozhovory podstoupit, narodil od Ukrajinců a Slováků. Potvrdili tak pověst uzavřené komunity (např. Šišková 2001). Předpokládám tedy, že v konečné podobě těchto rozhovorů se promítne fakt, že dotazovanými byli Vietnamci, kteří zde žijí relativně delší dobu (doba délky pobytu velké většiny dotazovaných se vešla do rozmezí 8 až 10 let) a kteří jsou do české společnosti nějakým způsobem více začleněni.

Mezi dotazovanými Vietnamci dominovali muži (7). Věk dotazovaných Vietnamců se pohyboval mezi 24 a 45 lety. Většina z nich byla vzdělání vysokoškolského.

6.2.3.2 Kultura

Dotazovaní Vietnamci uváděli, že česká kultura je od vietnamské odlišná velmi mnoho a že tato odlišnost se dotýká všech oblastí života. Češi mají jiné způsoby stolování, jinak se oblekají, mají jiné zvyky nebo odlišný způsob myšlení. Dotazovaní Vietnamci také poukázali na to, že lidé jsou zde více otevřeni a při rozhovorech se více dívají do očí druhého. Vietnamci se také smějí i tehdy, když mají strach. Jedna z Vietnamesek také upozornila na rozdíl v rodinném životě: ve Vietnamu je zvykem, že se jedinec pohybuje v rámci širší rodiny, jejíž členové se mezi sebou často navštěvují. Přesto si za dobu pobytu v Praze na zdejší prostředí zvykli.

Většina Vietnamců chce zůstat v České republice natrvalo. Souvisí to s tím, že, až na jeden případ, byli všichni ženatí nebo vdané. Smíšené manželství s Čechem nebo Českou se nevyskytlo. Většina z ženatých nebo vdaných Vietnamců zde vychovávala své děti; jeden dotazovaný v době rozhovoru poslal své dítě do Vietnamu, kde se o něj, podle jeho slov, starají jeho prarodiče. Jako důvod uvedl, že chce, aby jeho dítě poznalo zemi a kulturu svých předků. Podle jiného vyjádření ale vyplývá, že ačkoli je tato praxe mezi vietnamskými rodinami vcelku rozšířeným jevem, pro samotné dítě to znamená velký stres, protože se na relativně dlouhou dobu dostává do cizího a kulturně odlišného prostředí (Vietnam). Celkově ale z jejich odpovědí vyplývalo, že jejich zvolená adaptacní strategie se pohybuje mezi separací a integrací. Většina dotazovaných Vietnamců zná melodii české hymny a také umí zčásti její text.

6.2.3.3 Kontakty

Na rozdíl od Slováků neměli dotazovaní Vietnamci před imigrací do Prahy žádné české přátele, pouze vietnamské. Polovina dotazovaných Vietnamců migrovala samostatně, polovina s rodinou. Několik dotazovaných Vietnamců neznalo v Praze nikoho, protože do Prahy přijeli po roce 1989 ze studijních důvodů a po studiích zde zůstali. Většina z Vietnamců si za dobu pobytu v Praze našla české přátele, kterých je ale v porovnání s vietnamskými přáteli méně a také četnost jejich kontaktů je menší. Jedna z dotazovaných Vietnamesek uvedla, že v minulosti měla mnoho vietnamských přátel; ti ale odjeli zpět do Vietnamu. Ti z Vietnamců, kteří znali před migrací do Prahy v místě destinace vietnamské přátele, uvedli, že tito přátelé jim pomohli s ubytováním a s vyřizováním administrativních náležitostí. Tito Vietnamci uvedli, že pro nově příchozí i „starousedlíky“ funguje ve vietnamské komunitě jakýsi servis, který jim zprostředkovává kontakty s českými úřady.

Většina dotazovaných Vietnamců měla své bydliště ve správním obvodu Praha 4, jeden z dotazovaných bydlel v MČ Praha 2 – Nové Město a jeden v MČ Praha 13 – Černý Most. Odpovědi Vietnamců potvrzovaly, že v určitých oblastech správního obvodu Prahy 4 (např. Chodov, Libuš) se vyskytuje zvýšený počet Vietnamců.

6.2.3.4 Práce

V otázkách pracovního uplatnění Vietnamců byli dotazovaní jednotni v tom, že jejich zaměstnavatelem byla firma řízená Vietnamci, jinými slovy, nikdo z dotazovaných nepracoval pro českého zaměstnavatele. Pouze dva z dotazovaných podnikali na živnostenský list. Pracovní místa dotazovaných se pohybovala od prodavače u stánku po pracovníka v softwarové firmě. Na rozdíl od Slováků získali dotazování tato pracovní místa přes své vietnamské přátele. Výše jejich hrubé měsíční mzdy se pohybovala nejčastěji mezi 10 000 – 19 999 Kč.

6.2.3.5 Spokojenost

Se svými životními podmínkami byli dotazovaní Vietnamci spokojeni. Když ale měli přemýšlet o tom, co se jim na prostředí, ve kterém žijí, líbí či nelibí, většinou přicházeli na mnoho negativ: rušnost dopravy, špatný vzhled domů, ulice a okolí apod. Přiznávali ale, že nejsou příliš nároční, že si na život ve zdejším prostředí zvykli, a tak jim současné životní podmínky vyhovují. Mezi klady prostředí, ve kterém žijí, patří podle nich dobrá dopravní dostupnost centra Prahy, hodně zeleně nebo také dobrá dostupnost vietnamského velkoobchodního areálu SAPA. Zajímavým zjištěním, které odlišovalo Vietnamce od odpovědí zejména Slováků, bylo kladení důrazu na výše zmíněné navyknutí si na standard

jejich prostředí. Tato síla zvyku byla také hlavní bariérou, která jim zamezovala přestěhovat se „do lepšího“.

V otázce latentních nebo otevřených projevů rasismu nebo xenofobie dotazovaní Vietnamci uvedli, že těchto projevů nebylo mnoho. Spíše než o otevřené projevy se jednalo o jejich náznaky. Jeden z dotazovaných uvedl, že v minulosti ho nechtěli pustit do restaurace (v Chomutově), protože týden předtím se tam prý popralo několik Vietnamců. S imigračními úřady neměli dotazovaní příliš dobrou zkušenosť, zejména na začátku pobytu, kdy ještě neuměli dobře česky. Dotazovaní Vietnamci zdůrazňovali přebujelou byrokraci, skutečnost, že musí dlouho stát ve frontě a také to, že některým Vietnamcům pomáhá výše zmíněný vietnamský servis. Na rozdíl od Slováků si několik dotazovaných postesklo, že na těchto úřadech je to „čím dál horší“.

6.2.3.6 Mateřská země

S přáteli nebo rodinou ve Vietnamu udržují dotazovaní kontakty zejména formou e-mailů, internetových chatů a pak také telefonováním, přičemž četnost kontaktů přes elektronická média je asi jedenkrát týdně a telefonování asi jednou do měsíce. Někteří Vietnamci do Vietnamu na určitý časový úsek v rádu týdnů také jezdí. Na otázku, zdali jim jejich životní styl ve Vietnamu nějak napomohl při adaptaci na prostředí Prahy, většina dotazovaných Vietnamců uvedla, že příliš ne, i když většina z nich pocházela z městského prostředí Hanoje. Podle nich je to za prvé způsobeno tím, že jejich městský způsob života se v období, kdy ve Vietnamu žili, lišil od městského způsobu života v Praze a za druhé, že Vietnam opouštěli v odlišném životním stadiu (například jako student, jako malé dítě apod.) než ve kterém jsou dnes, takže i z tohoto důvodu je toto srovnání velmi komplikované.

Velká většina dotazovaných pocházela přímo z hlavního města Vietnamu, Hanoje, dva z respondentů pocházeli z Haiphongu. Obě města leží v severním Vietnamu.

6.2.3.7 Bydlení

Většina dotazovaných Vietnamců bydlela v bytě v osobním vlastnictví. Podle jejich výpovědi Vietnamci si častěji pořizují byty od soukromých vlastníků a nikoliv například byty družstevní, protože se často stává, že ostatní členové družstva nechtějí Vietnamce nebo vietnamskou rodinu mezi sebe přijmout. Velká většina dotazovaných bydlela v panelových domech. Od počátku pobytu v Praze se jich 8 stěhovalo, ale 7 z nich pouze v rámci jednoho správního obvodu.

7. ZÁVĚR

Tato diplomová práce měla za cíl získání přehledu o základních charakteristikách a míře prostorové koncentrace šesti nejpočetněji zastoupených etnických menšin v Praze a také kombinací kvantitativní a kvalitativní formy výzkumu zjistit, jak imigranti na území Prahy vnímají svoje životní podmínky, které přispívají k výsledné míře prostorové koncentrace. Tyto cíle se odrážejí ve stanovených hypotézách.

7.1 HODNOCENÍ TESTOVÁNÍ HYPOTÉZ

První hypotéza tvrdila, že v prostředí Prahy se imigranti rozmisťují nerovnoměrně vzhledem k rozmístění majoritní populace i ostatním skupinám imigrantů. Výsledky výzkumu této diplomové práce danou hypotézu potvrdily. Míra prostorové koncentrace imigrantů, měřená indexem různorodosti, dosáhla v roce 2001 výše 14,7 %, což značí nízkou míru prostorové koncentrace.

Druhá hypotéza předpokládala, že prostorová koncentrace imigrantů je větší, čím větší je jejich kulturní odlišnost od české populace. I tuto hypotézu lze podle výsledků výzkumu v této práci potvrdit. Nejnižší míru prostorové koncentrace ze zkoumaných skupin mají Ukrajinci a Slováci (index různorodosti 19,0 %, resp. 24,0 %), tedy skupiny imigrantů majoritní společnosti v České republice kulturně nejbližší. Dále v pořadí podle výše míry prostorové koncentrace se umístili Rusové (index různorodosti 26,0 %) a poté kulturně vzdálenější Číňané (31,3 %) a Vietnamci (41,6 %). Toto pravidlo přímé úměry mezi kulturní vzdáleností a mírou prostorové koncentrace „nesplňuje“ podle výsledků Američané, jejichž kulturní vzdálenost od české společnosti je sice menší než v případě čínských a vietnamských imigrantů; jejich prostorová koncentrace je ale ze zkoumaných skupin nejvyšší (42,1 %).

Výsledky kvalitativního výzkumu měly potvrdit, či vyvrátit třetí hypotézu, že kulturně bližší imigranti se do prostředí Prahy adaptují rychleji než kulturně vzdálenější imigranti. Oproti původnímu plánu byl kvalitativní výzkum prováděn pouze na třech zkoumaných skupinách imigrantů, Slovácích, Ukrajincích a Vietnamcích. Všichni respondenti si podle svých odpovědí na prostředí Prahy zvykli. U Slováků se jednalo o „snadné splynutí“, u Ukrajinců již méně snadné. U Vietnamců se podle jejich odpovědí v porovnání s ostatními zpovídanými skupinami jednalo o nejtěžší adaptaci do prostředí Prahy. Podle výsledků kvalitativního výzkumu lze tuto hypotézu tedy přijmout.

Čtvrtá hypotéza tvrdila, že pro každou zkoumanou etnickou skupinu platí v Praze jiná kombinace faktorů, které vysvětlují jejich prostorového rozmištění. Vícenásobná regresní analýza, která nalézala proměnné podmiňující prostorové rozmištění imigrantů v Praze odhalila, že ukazatel národnostní heterogeneity, tedy jakýsi indikátor etnických sítí v území, hraje hlavní roli při vysvětlení prostorového rozmištění hned u pěti ze šesti zkoumaných skupin imigrantů – Ukrajinců, Slováků, Vietnamců, Rusů a

Američanů. V případě Číňanů byla nejvíce vypovídající podmíněností jejich prostorového rozmístění nižší podíl bytů v panelových domech na celkovém počtu bytů.

Tuto hypotézu přesto lze částečně přijmout, protože v pořadí druhé „nejsilnější“ proměnné, které metoda *stepwise* vícenásobné regresní analýzy vybrala, se podle zkoumaných skupin imigrantů liší. V případě Slováků, Vietnamců a Ukrajinců se jednalo socio-ekonomické charakteristiky – podíl zaměstnavatelů na ekonomicky aktivním obyvatelstvu, podíl bytů IV. kategorie na celkovém počtu bytů, resp. podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva na celkovém počtu populace katastrálního území. V případě Američanů a Rusů se pak jednalo o charakteristiku domovního fondu – podíl domů postavených do roku 1929 na celkovém počtu domů.

Pátá hypotéza, nebo spíše výzkumná otázka, se snažila nalézt odpověď na to, zda-li je výsledné prostorové rozmístění zkoumaných etnických menšin spíše výsledkem jejich vlastního rozhodnutí (vlivem úzkých vnitřních sociálních vazeb, existencí rodinných a etnických firem apod.) nebo zda se tak děje převážně vlivem vnějšího prostředí. Vícenásobná regresní analýza sice odhalila významnost etnických sítí při vysvětlení variability prostorového rozmístění zkoumaných skupin imigrantů, nicméně až výsledky kvalitativního výzkumu dávají odpovědi na příčinu jejich existence, neboť etnické sítě mohou vzniknout jak dobrovolně, tak i vlivem vnějších faktorů. Zatímco u Ukrajinců a Slováků hrály při rozhodování o místě bydliště ekonomické důvody (zejména finanční dostupnost), u Vietnamců převažovaly odpovědi typu „na tuhle část města jsme zvyklí“, i když se jim prostředí často nelíbilo, nebo když měli dostatek finančních prostředků k tomu, aby se přestěhovali do částí města s vyšším socio-ekonomickým statusem.

7.2 SHRNUTÍ

V Praze žilo k 31.12.2005 podle dat registru Cizinecké pohraniční policie oficiálně 89 911 imigrantů. Přes 34 % z nich tvořili Ukrajinci, potom Slováci (téměř 16 % z celkového počtu imigrantů) a třetí nejpočetnější skupinou byli Rusové (přes 8 %).

Imigranti jsou v Praze rozmístěni vzhledem k většinové populaci nerovnoměrně. Při posuzování podmíněnosti jejich prostorového rozmístění a zjištěné míry koncentrace pomocí vícenásobné regresní analýzy byl zjištěn velký význam etnických sítí jako faktoru, který má na výsledné prostorové rozmístění a koncentraci imigrantů největší vliv. Vliv tohoto faktoru na prostorové rozmístění a koncentraci imigrantů ale nedosahuje podle výsledků vícenásobné regresní analýzy takových hodnot, aby mohl být považován za rozhodující nebo dominantní. Domnívám se, že výsledná míra koncentrace imigrantů v Praze se odvíjí také od jejich kulturní blízkosti vzhledem ke kultuře české společnosti. Podle výsledků kvantitativního výzkumu je nezanedbatelný také vliv ekonomického faktoru.

Kvantitativní výzkum byl prováděn na základě dat ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001. Zatímco neoddiskutovatelnou výhodou tohoto zdroje je fakt, že poskytuje data i za menší územní celky v Praze, Sčítání lidu, domů a bytů nepostihlo oproti registru Cizinecké a pohraniční policie zdaleka

všechny imigranty. Tato skutečnost sice poněkud sráží a omezuje platnost výsledků prostorového rozmístění imigrantů v Praze, nicméně v případě SLDB 2001 se stále jedná o jediný dostupný zdroj o počtech imigrantů na úrovni menších územních celků v Praze.

7.3 MOŽNÉ SMĚRY DALŠÍHO VÝZKUMU

Domnívám se, že další směřování výzkumu prostorového rozmístění imigrantů na úrovni měst tak, aby navazovalo na výzkum této práce, by mělo vést dvěma směry. Prvním z nich by se mohl pokusit o srovnání prostorového rozmístění imigrantů v Praze se situací ve vybraných východoevropských městech, zejména pak Budapešti a Varšavě, tedy městech, které prodělaly podobný historicko-politický vývoj jako Praha. Bylo by zajímavé zjistit, do jaké míry je prostorové rozmístění imigrantů podle země původu a jeho vývoj v těchto městech rozdílné a do jaké míry podobné.

Druhý směr dalšího vývoje by se za prvé mohl pokusit analyzovat prostorové rozmístění imigrantů v Praze na řádovostně nižších úrovních než jsou katastrální území. Tato snaha ale zřejmě narazí na problém individuální povahy dat a s tím spojené jejich omezené použití. Domnívám se, že výzkum prostorového rozmístění imigrantů v Praze by se mohl rozšířit na analýzu prostorového rozmístění ostatních skupin imigrantů. Šest zkoumaných skupin imigrantů v této práci totiž tvorí pouze 69,3 % z celkového počtu imigrantů a vytváří tak při analýze prostorového rozmístění neúplný obrázek. Zajimavé by bylo rovněž srovnání prostorového rozmístění a míry segregace, po vzoru výzkumů z ostatních měst západní Evropy, mezi imigranty z členských zemí EU, imigranty ze zemí mimo EU a například imigranty z Asie, zejména pak Vietnamu a Číny.

V rámci tohoto směru výzkumu by podle mého názoru bylo při určování podmíněnosti prostorového rozmístění imigrantů zapotřebí zahrnutí více sfér života imigrantů do tohoto výzkumu. Tyto sféry by se týkaly sociálně-ekonomického zařazení imigrantů do hostitelské společnosti, demografických ukazatelů imigrantů nebo například charakter jejich vztahů v jakém rámci stejného etnika, tak i vůči hostitelské společnosti. Zároveň si uvědomuji, že získat tato data a charakteristiky tak, aby je bylo možné považovat za reprezentativní a aby byl vytvořen jakýsi celistvý obrázek o podmíněnostech prostorového rozmístění určité etnické skupiny, je úkolem takřka nemožným.

PRAMENY

- ALBA, R., NEE, V. (1997): *Rethinking Assimilation Theory for a New Era of Immigration*. International Migration Review, 31, č. 3, pp. 826-865.
- ANDERSON, R. (1998): *Socio-spatial Dynamics: Ethnic Divisions of Mobility and Housing in post-Palme Sweden*. Urban Studies, 35, č. 3, s. 397-428.
- BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. (2006): *Česká republika jako přistěhovalcká země*. Policy paper Ústavu mezinárodních vztahů, Praha, 10 s.
- BERRY, J.W. (1992): *Acculturation and Adaptation in a New Society*. International Migration, 30, Special Issue: Migration and Health in the 1990s. s. 69-85.
- BEZÁK, A. (1987): *Sociálno-priestorová štruktúra Bratislavu v kontexte faktorovej ekologie*. Geografický časopis, 35, č. 3, s. 272-291.
- BLOM, S. (1999): *Residential Concentration among Immigrants in Oslo*. International Migration, 37, č. 2, s. 617-641.
- BOYD, M (2002): *Educational Attainments of Immigrant Offspring: Success or Segmented Assimilation?* International Migration Review, Vol. 36, No. 4, pp. 1037-1060.
- BROUČEK, S. (2003): *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. In: Uherek, Z. (ed.) (2002): *Integrace cizinců na území České republiky*. Výzkumná zprávy a studie vytvořené na pracovišti Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky č. 1266/2000 1260/2001. Akademie věd České republiky, Praha, s. 7-184.
- BRUBAKER, W. R. (1992): *Citizenship Struggles in Recent Successor States*. International Migration Review, 26, č. 3, s. 269-291.
- BURJANEK, A. (1997): *Segregace*. Sociologický časopis, 33, č. 4, s. 423-434.
- CASTLES, S., MILLER M.J. (1993): *The Age of Migration*. The Guilford Press, New York, 387 s.
- ČERMÁK, Z. (2001): *Geografická organizace migračních procesů: obecné tendenze a specifika České republiky*. Habilitační práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 176 s.
- ČERMÁK, Z., DRBOHLAV, D. (1998): *International Migrants in Central European Cities*. In: Enyedi, G. (ed.): *Social Change and Urban Restructuring in Central Europe*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 287 s.
- ČERMÁK Z., DRBOHLAV, D., HAMPL, D., KUČERA, T. (1995): *Faktické obyvatelstvo Prahy*. Výzkumná zpráva. Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 14 s.
- ČERMÁKOVÁ, D. (2002): *Prostorové rozmištění cizinců v České republice a jeho podmíněnosti*. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, 117 s.
- The Dictionary of Human Geography. Johnston, R. J., D. Gregory, G. Pratt, M. Watts (eds.), Oxford (UK), Malden (Mass. US), Blackwell Publishers Ltd., čtvrté vydání 2000, 958 s.
- DISMAN, M. (2002): *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha, 374 s.

DRBOHLAV, D. (1997): *Imigranti v České Republice (s důrazem na ukrajinské pracovníky a západní firmy operující v Praze)*. Research Support Scheme Project (Central European University), 32 s.

DRBOHLAV, D. (ed.)(1999a): *Ruská komunita v České republice*. Výzkumná zpráva grantu MV ČR, Praha, 37 s.

DRBOHLAV, D. (ed.)(1999b): *Ukrajinská komunita v České republice*. Výzkumná zpráva grantu MV ČR, Praha, 40 s.

DRBOHLAV, D. (2001a): *Ethnicity, Family and International Migration*. Paper originally presented at the (ESF) Exploratory Workshop on Migration and Family across the Lifecourse, 7-9 September 2001, School of Geography, University of Leeds, UK, rukopis.

DRBOHLAV, D. (2001b): *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů)*. In: Šíšková, T. (ed.): *Menšiny a migranti v České republice; my a oni v multikulturní společnosti*. Portál, s.r.o., Praha, s. 17-30.

DRBOHLAV, D. (2001c): *Mezinárodní migrace v České republice v kontextu evropských integračních procesů*. In: Hampl, M. a kol.: *Regionální vývoj: Specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra Sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 99-126.

DRBOHLAV, D. (2003): *Immigration and the Czech Republic (with Special Respect to the Foreign Labor Force)*. International Migration Review, 37, č. 1, s. 194-224.

DRBOHLAV, D. (2004): *The Times They Are A-changing. Migration Trends in Selected EU Countries, Vol. 2 The Czech Republic*. International Organization for Migration, Vídeň, 136 s.

DRBOHLAV, D. (2006): *International Migration Patterns in the New EU Member States*. In: Lutz, W., Richter, R., Wilson, Ch. (eds.): *The New Generations of Europeans, Demography and Families in the Enlarged EU*, London, Earthscan (v tisku).

DUNN, K.M. (1998): *Rethinking Ethnic Concentration: the Case of Cabramatta, Sydney*. Urban Studies, 35, č. 3, s. 503-527.

HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Portál s. r. o., Praha, 407 s.

JANSKÁ, E. (2002): *Adaptace cizinců v České republice*. Dizertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, 118 s.

KEMPEN, R. van, HESSEP, J. (1998): *Ethnic Residential Patterns in Dutch Cities: Background, Shifts and Consequences*. Urban Studies, 35, č. 10, s. 1813-1833.

KEMPEN, R. van, ÖZÜEKREN, A.S. (1998): *Ethnic Segregation in Cities: New Forms and Explanations in a Dynamic World*. Urban Studies, 35, č. 10, s. 1631-1656.

KEMPER, F. J. (1998): *Restructuring of Housing and Ethnic Segregation: Recent Developments in Berlin*. Urban Studies, 35, č. 10, s. 1765-1789.

KING, R. (2002): *Towards a New Map of European Migration*. International Journal of Population Geography, 8, č. 2, s. 89-106.

KOCOUREK, J. (2001): *Vietnamci v České republice*. In: Šišková, T. (ed.): *Menšiny a migranti v České republice; my a oni v multikulturní společnosti*. Portál, s.r.o., Praha, s. 99-105.

KUČERA, M. (1994): *Populace České republiky 1918-1991*. Česká demografická společnost, Sociologický Ústav AV ČR, Praha, 197 s.

KUPISZEWSKA, D., NOWOK, B. (eds.)(2005): *Towards Harmonized European Statistics on International Migration. Country report: Czech Republic*. Sixth Framework Programme, Priority 8.1. CEFMR, Varšava, 21 s.

KUPISZEWSKA, D., NOWOK, B., POULAIN, M. (eds.)(2005): *Towards Harmonized European Statistics on International Migration. Chapter 8: Statistics on International Migration Flows*. Sixth Framework Programme, Priority 8.1, CEFMR-GéDAP, Varšava, 18 s.

LIEBKIND, K. (1981): *Some Problems of Theory and Application of Cultural Pluralism: Social Psychology of Minority Identity*. In: Pentikäinen, J. (1981): *Cultural Pluralism and the Position of Minorities in Finland*. A study prepared by experts nominated by the Finnish National Commission for UNESCO, Helsinki 1981, druhé vydání, s. 11-22.

LIEBKIND, K. (1996): *Acculturation And Stress Vietnamese Refugees in Finland*. Journal of Cross-Cultural Psychology, Vol. 27, No. 2, s. 161-180.

MALHEIROS, J (2002): *Ethni-Cities: Residential Patterns in the Northern European and Mediterranean Metropolises Implications for Policy Design*. International Journal of Population Geography, 8, č. 2, s. 107-134.

MARTÍNKOVÁ, Š. (2003): *Vietnamská menšina v Praze*. Diplomová práce. Katedra teorie kultury FF UK Praha, 100 s.

MASSEY, D. (1985): *Ethnic Residential Segregation: A Theoretical Synthesis and Empirical Review*. Sociology and Social Research; An International Journal, 65, č. 3, s. 315-350.

MASSEY, D. et al. (1993): *Theories of International Migration: A Review and Appraisal*. Population and Development Review, 19, č. 3, s. 431-466.

MURDIE, R.A., BORGEGÅRD, L.-E. (1998): *Immigration, Spatial Segregation and Housing Segmentation of Immigrants in Metropolitan Stockholm, 1960-95*. Urban Studies, 35, č. 10, s. 1869-1888.

MÜNZ, R., FASSMAN, H. (1994): *European East-West Migration 1945-92*. XIIth World Congress of Sociology, July 18-23, Bielefeld, 16 s.

NOSKOVÁ, H. (2001): *Národnostní skladba obyvatelstva v Československu*. In: Uherek, Z. (ed.)(2002): *Integrace cizinců na území České republiky*. Výzkumná zprávy a studie vytvořené na pracovišti Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky č. 1266/2000 1260/2001. Akademie věd České republiky, Praha, s. 537-564.

OBUCHOVÁ, L. (2002): *Čínská komunita v České republice 2001*. In: Uherek, Z. (ed.)(2002): *Integrace cizinců na území České republiky*. Výzkumná zprávy a studie vytvořené na pracovišti Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky č. 1266/2000 1260/2001. Akademie věd České republiky, Praha, s. 375-410.

PAMUK, A. (2004): *Geography of Immigrant Clusters in Global Cities: A Case Study of San Francisco, 2000*. International Journal of Urban and Regional Research, 28, č. 2, s. 287-307.

PAVLÍK, Z., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A. (1986): *Základy demografie*. Academia, Praha, 732 s.

PORTES, A. (1999): *Towards a New World – The origins and Effects of Transnational Activities*. Ethnic and Racial Studies, 22, č. 2, s. 463-477.

PORTES, A., GUARNIZO, L.I., LANDOLT, P. (1999): *The Study of Transnationalization: Pitfalls and Promise of an Emergent Research Field*. Ethnic and Racial Studies, 22, č. 2, Routlige, s. 217-257.

POULAIN, M. (2005): *Towards Harmonized European Statistics on International Migration. Scientific Recommendations*. Sixth Framework Programme, Priority 8.1, Louvain-la-Neuve, 8 s.

SAVAGE, M., WARDE, A. (1993): *Urban Sociology, Capitalism and Modernity*. Macmillan Press Ltd., London, 221 s.

SRB, V. (2001): *Zahraniční stěhování obyvatelstva na území českých zemí 1870 – 2000*. Demografie, 43, č. 3, s. 202-208.

ŠÝKORA, L. (1993): *Teoretické přístupy ke studiu města*. In: L. Sýkora (ed.): *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, s. 64-99.

ŠÝKORA, L. (2001): *Klasifikace změn v prostorové struktuře postkomunistických měst*. Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešoviensis XXXV – Folia Geo-graphica, č. 4, s. 194-205.

ŠÍMOVÁ, O. (1998): *Cizinec v Praze*. Diplomová práce, Katedra sociologie FF UK, Praha, 101 s.

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) (1998): *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Portál, s.r.o., Praha, 202 s.

ŠIŠKOVÁ, T. (ed) (2001): *Menšiny a migranti v České republice*. Portál, s.r.o., Praha, 188 s.

ŠPAČEK, O. (1998): *Migrace obyvatel v Praze v letech 1992 – 96*. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha.

TROUPOVÁ, J. (2004): *Kvantitativní a kvalitativní aspekty života Američanu a Ukrajincu v České republice*. Magisterská práce, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, 133 s.

UHEREK, Z. (2003): *Cizinecké komunity a městský prostor v České republice*. Sociologický časopis, 39, č. 2, s. 193-216.

VALENTA, O. (2004): *Relationships between Minority and Majority Population Groups: Examining Factors of Spatial Concentration of Ethnic Minorities*. Ročníková práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, 38 s.

Velký sociologický slovník. Maříková, H., Petrušek, M., Vodáková, A. (eds.) Univerzita Praha, Karolinum Praha 1996, 1627 s.

ZELINSKI, W., LEE, B. (1998): *Heterolocalism: An Alternative Model of the Sociospatial Behaviour of Immigrant Ethnic Communities*. International Journal of Population Geography, 4, č. 3, s. 281-298.

ZHOU, M. (1997): *Segmented Assimilation: Issues, Controversies and Recent Research on the Second Generation*. International Migration Review, 31, č. 4, s. 975-1008.

Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2002. Praha, Ministerstvo vnitra ČR 2003.

ŽELEZNÝ, M. (2002): *Residenční suburbanizace v pražské aglomeraci – její projevy v jádrové oblasti*. Ročníková práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, 38 s.

Statistické prameny:

Cizinci v České republice. Český statistický úřad, Praha, 2001, 183 s.

Cizinci v České republice 2004. Český statistický úřad, Praha, 227 s.

Cizinci v České republice 2005. Český statistický úřad, Praha, 217 s.

Interní materiál ČSÚ 2006 – celkový počet obyvatel, počet obyvatel občanů Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Číny, Ruska a USA podle územně technických jednotek.

Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Hlavní město Praha. ČSÚ, Praha, 220 s.

Ostatní prameny:

DLUHOŠOVÁ, H. (2005): Přednáška „*Žijí vedle nás*“ v rámci předmětu „*Odborný seminář*“, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta UK v Praze.

DRBOHLAV, D. (2003/2004): Předmět „*Mezinárodní migrace*“, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta UK v Praze.

GÄRTNER, M. (2004/2005): Předmět „*Mezilidská a interkulturní komunikace*“, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta UK v Praze.

SÝKORA, L. (2005): Předmět „*Transformace současných měst*“, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta UK v Praze.

Internetové zdroje:

Datové údaje – počet cizinců, Český statistický úřad
[http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/datove_udaje_pocet_cizincu]. Navštívěno 22.1. 2006.

DRBOHLAV, D. (1998): *Prognóza vývoje migrační situace v České republice ve vztahu k problematice integrace cizinců*. [<http://www.mvcr.cz/azyl/integrace2/nks01/prispevek3.pdf>]. Navštívěno 12.4.2006.

DRBOHLAV, D. (2003): *Současná migrace Ukrajinců a Rusů do Česka – Podobnosti a rozdílnosti*. [http://www.migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=130054]. Navštívěno 19.1.2006.

OUŘEDNÍČEK, M. (2003): *Sociální geografie Prahy*. Pracovní text.
[<http://www.natur.cuni.cz/lat.en/~slamak/sgp/textsgp.html>]. Navštívěno 20.3. 2006.

MOORE, M. (2002): Číňané v České republice, 1992-2002: *Zrod a formování symbolické komunity*. Výzkumná zpráva grantu Ministerstva vnitra ČR, 37 s. [www.cizinci.cz/files/clanky/125/cinane_v_CR.pdf]. Navštívěno 19.2.2006.

SÝKORA, L. (1993): *Teoretické přístupy ke studiu města*. In: L. Sýkora (ed.): *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha, s. 64-99. [<http://www.natur.cuni.cz/~sykora/text/teoriegm.htm>]. Navštívěno 25.6.2006.

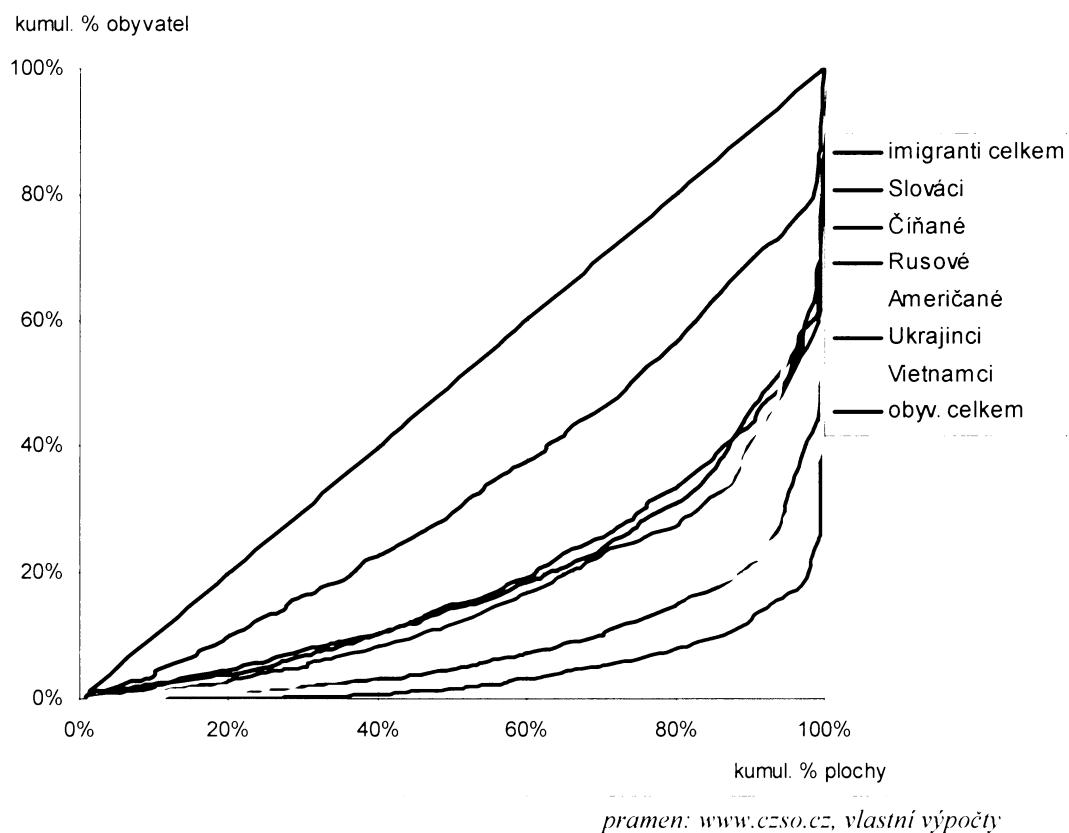
Úřad není labyrinth - Nabytí státního občanství České republiky některými slovenskými občany. Ministerstvo vnitra ČR 2005. [http://www.mvcr.cz/agenda/labyrinth/stat_o4.html]. Navštívěno 18.2.2006.

Závěrečná zpráva o sčítání lidu, domů a bytů 2001. Český statistický úřad, Praha 2004, 30 s. [[http://www.czso.cz/slbd/slbd.nsf/i/81D4D80A942793CDC1256ED9003EF415/\\$File/vlada_slbd_0604.pdf](http://www.czso.cz/slbd/slbd.nsf/i/81D4D80A942793CDC1256ED9003EF415/$File/vlada_slbd_0604.pdf)]. Navštívěno 20.3.2006.

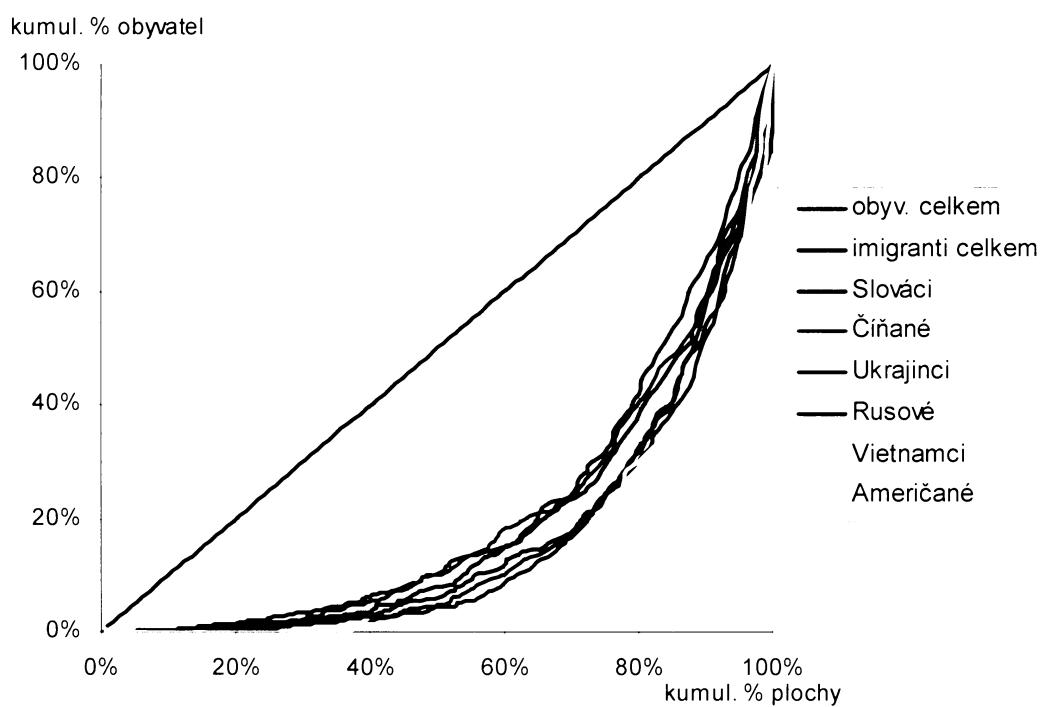
Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2004. Ministerstvo vnitra ČR, Praha 2005, 186 s. [<http://www.mvcr.cz/dokument/2005/migrace04/zpravacs.pdf>]. Navštívěno 18.2.2006.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Lorenzův oblouk koncentrace zkoumaných skupin imigrantů podle občanství na úrovni okresů ČR k 31.12.2005

Příloha 2: Lorenzův oblouk koncentrace zkoumaných skupin imigrantů podle občanství na úrovni katastrálních území Prahy k 1.3.2001

Příloha 3: Podíl imigrantů podle zkoumaných občanství za okresy České republiky k 31.12.2005

okres	podíl imigrantů celkem	podíl (%) skupin imigrantů podle občanství (31.12.2005)					
		Slovensko	Čína	Rusko	USA	Ukrajina	Vietnam
Praha	7,61%	12,06	2,18	7,26	2,01	26,00	4,23
Cheb	6,46%	3,00	0,11	1,78	0,21	7,22	40,36
Karlovy Vary	5,94%	3,49	0,14	9,89	0,19	6,32	31,37
Mladá Boleslav	4,92%	15,82	0,14	0,76	0,16	13,48	3,83
Tachov	4,59%	7,09	0,08	0,54	0,04	7,86	24,37
Praha - západ	4,51%	8,20	0,45	5,12	1,11	14,01	2,53
Mělník	4,27%	6,12	0,25	1,96	0,40	22,90	1,98
Praha - východ	4,06%	9,70	0,73	2,51	0,68	14,99	3,62
Český Krumlov	3,50%	3,81	0,07	1,27	0,20	11,70	5,29
Ústí nad Labem	3,47%	4,03	0,57	2,91	0,08	13,09	6,47
Liberec	3,45%	7,25	0,15	0,87	0,26	14,10	2,87
Brno	3,37%	5,31	0,19	0,92	0,47	13,22	4,50
Plzeň	3,29%	3,53	0,23	0,60	0,33	14,05	7,03
Litoměřice	3,16%	3,28	0,15	0,92	0,17	17,59	3,92
Teplice	3,06%	2,97	0,20	2,95	0,09	6,00	10,96
Brno - venkov	3,04%	3,26	0,10	0,52	0,15	19,20	2,34
Beroun	2,96%	7,99	0,17	1,82	0,20	7,58	3,00
Nymburk	2,87%	3,95	0,31	3,25	0,31	10,53	1,59
Jablonec nad Nisou	2,84%	5,77	0,09	0,67	0,20	7,60	4,10
Kladno	2,77%	6,61	0,20	2,88	0,34	8,98	2,05
Děčín	2,75%	2,24	0,01	0,78	0,11	3,80	11,71
Chomutov	2,66%	3,33	0,08	0,64	0,13	7,60	9,45
Karviná	2,47%	7,43	0,02	0,32	0,07	0,57	0,40
Ostrava	2,37%	5,91	0,33	0,67	0,18	4,41	6,60
Trutnov	2,33%	3,67	0,03	0,53	0,07	4,96	1,23
Hradec Králové	2,32%	2,60	0,14	0,39	0,24	11,62	2,56
Strakonice	2,21%	3,41	0,06	0,39	0,10	11,26	2,07
Česká Lípa	2,08%	2,72	0,10	0,97	0,08	4,79	4,69
Náchod	2,04%	2,22	0,06	0,41	0,11	5,63	1,99
Rokycany	2,03%	4,89	0,02	0,46	0,02	8,16	0,94
Rakovník	2,02%	2,77	0,17	0,70	0,15	8,08	4,24
Kolín	1,99%	4,61	0,21	0,92	0,18	7,13	2,68
Semily	1,92%	3,16	0,04	0,50	0,08	8,34	0,91
Příbram	1,91%	4,06	0,08	1,25	0,29	6,94	1,10
Prachatice	1,87%	1,53	0,00	0,29	0,08	4,22	7,01
Kutná Hora	1,85%	3,49	0,15	0,48	0,15	9,40	1,40
Most	1,81%	2,25	0,22	0,39	0,04	2,28	6,21
Domažlice	1,78%	3,79	0,00	0,27	0,07	4,30	5,06
Jičín	1,74%	3,67	0,09	0,35	0,08	6,35	3,08
České Budějovice	1,70%	2,98	0,12	1,05	0,20	5,56	1,48
Klatovy	1,69%	3,33	0,13	0,14	0,22	3,73	3,96
Pelhřimov	1,56%	3,12	0,00	0,25	0,11	7,67	1,00
Louny	1,56%	3,46	0,03	0,72	0,06	4,85	0,98
Sokolov	1,53%	2,99	0,04	1,19	0,09	3,63	3,32
Rychnov nad Kněžnou	1,46%	3,61	0,01	0,29	0,14	2,60	0,73
Pardubice	1,44%	3,00	0,21	0,40	0,18	6,04	0,53
Olomouc	1,43%	4,15	0,09	0,60	0,28	3,09	1,72
Ústí nad Orlicí	1,42%	3,33	0,03	0,22	0,04	5,23	0,77
Benešov	1,42%	2,10	0,00	0,52	0,13	5,07	2,03
Jihlava	1,40%	2,41	0,12	0,12	0,06	5,60	0,95

okres	podíl imigrantů celkem	podíl (%) skupin imigrantů podle občanství (31.12.2005)					
		Slovensko	Čína	Rusko	USA	Ukrajina	Vietnam
Plzeň - jih	1,38%	1,63	0,00	0,26	0,10	4,93	2,05
Plzeň - sever	1,38%	2,94	0,03	0,07	0,04	5,67	0,81
Jindřichův Hradec	1,36%	2,26	0,00	0,20	0,13	3,69	3,74
Blansko	1,33%	3,03	0,01	0,14	0,18	3,89	0,68
Havlíčkův Brod	1,32%	1,52	0,34	0,41	0,14	5,28	1,45
Jeseník	1,30%	2,77	0,00	0,48	0,07	1,46	2,70
Břeclav	1,29%	4,58	0,03	0,15	0,13	2,84	1,68
Třebíč	1,22%	1,32	0,11	0,26	0,04	5,64	2,02
Uherské Hradiště	1,19%	5,96	0,01	0,26	0,11	1,91	0,83
Znojmo	1,16%	1,42	0,01	0,68	0,05	1,82	1,94
Vyškov	1,15%	1,63	0,00	0,22	0,09	6,11	0,69
Zlín	1,14%	3,67	0,03	0,56	0,23	1,52	1,46
Přerov	1,09%	3,07	0,07	0,39	0,13	3,32	1,50
Prostějov	1,09%	2,08	0,00	0,14	0,06	4,67	0,42
Písek	1,07%	1,93	0,14	0,28	0,24	4,90	0,48
Chrudim	1,06%	1,34	0,06	0,46	0,10	5,57	1,12
Frýdek - Mistek	1,00%	3,41	0,00	0,11	0,17	0,74	0,48
Svitavy	1,00%	2,28	0,07	0,17	0,11	4,15	0,59
Tábor	0,85%	1,93	0,04	0,20	0,18	3,12	0,39
Vsetín	0,83%	4,10	0,00	0,14	0,11	1,13	0,34
Šumperk	0,82%	1,81	0,02	0,18	0,11	2,07	0,38
Nový Jičín	0,80%	2,50	0,00	0,22	0,14	0,65	1,76
Hodonín	0,79%	4,19	0,01	0,12	0,06	0,91	0,76
Kroměříž	0,74%	2,15	0,00	0,35	0,03	2,05	0,92
Žďár nad Sázavou	0,71%	1,28	0,00	0,09	0,05	3,32	0,54
Bruntál	0,69%	2,22	0,00	0,10	0,03	0,53	0,37
Opava	0,54%	1,36	0,01	0,22	0,03	0,58	0,61
Ceská republika	278 312	4,83	0,35	1,62	0,39	8,58	3,34

pramen: Datové údaje 2006, vlastní výpočty

Příloha 4: Rozdíl v počtu imigrantů za jednotlivé okresy mezi Sčítáním lidu, domů a bytů 2001 (SLDB 2001) a registrem Cizinecké a pohraniční policie (CPP)

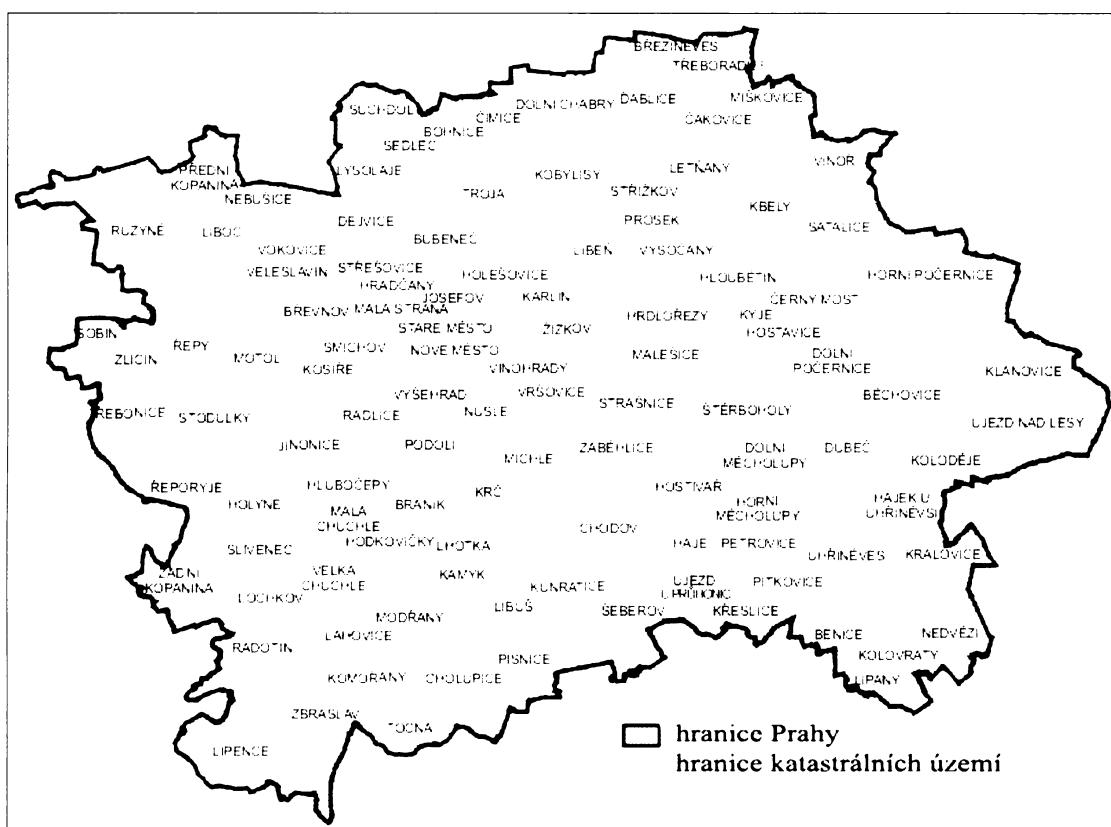
okres	SLDB 2001 (1.3.2001)			CPP (31.12.2000)	podíl SLDB 2001/CPP
	počet obyvatel	počet imigrantů	%	počet imigrantů	
Mělník	94 677	865	0,91%	3 251	26,6%
Vsetín	147 064	709	0,48%	2 256	31,4%
Praha - východ	96 061	1 407	1,46%	3 840	36,6%
Hodonín	159 886	766	0,48%	2 063	37,1%
Strakonice	69 863	483	0,69%	1 192	40,5%
Mladá Boleslav	114 325	2 414	2,11%	5 648	42,7%
Zlín	195 376	1 252	0,64%	2 657	47,1%
Břeclav	124 274	794	0,64%	1 671	47,5%
Brno - venkov	159 169	964	0,61%	1 935	49,8%
Vyškov	86 467	371	0,43%	742	50,0%
Kladno	150 198	1 833	1,22%	3 649	50,2%
Kolín	95 700	569	0,59%	1 099	51,8%
Blansko	107 702	549	0,51%	1 055	52,0%
Přerov	135 886	640	0,47%	1 222	52,4%
Karlovy Vary	121 998	2 605	2,14%	4 787	54,4%
Rakovník	54 084	489	0,90%	876	55,8%
Tachov	51 439	966	1,88%	1 718	56,2%

okres	SLDB 2001 (1.3.2001)			CPP (31.12.2000)	podíl SLDB 2001/CPP
	počet obyvatel	počet imigrantů	%	počet imigrantů	
Plzeň	165 259	1 756	1,06%	3 045	57,7%
Ostrava	316 744	3 679	1,16%	6 286	58,5%
Třebíč	117 367	561	0,48%	953	58,9%
Ústí nad Orlicí	139 387	1 393	1,00%	2 361	59,0%
Frýdek - Místek	226 818	1 761	0,78%	2 929	60,1%
Příbram	107 739	867	0,80%	1 439	60,3%
Hradec Králové	160 558	1 483	0,92%	2 459	60,3%
Praha	1 169 106	34 728	2,97%	57 583	60,3%
Uherské Hradiště	144 517	909	0,63%	1 488	61,1%
Sokolov	93 607	1 088	1,16%	1 781	61,1%
Rokycany	45 788	367	0,80%	595	61,7%
Český Krumlov	59 569	910	1,53%	1 475	61,7%
Beroun	75 684	648	0,86%	1 048	61,8%
Plzeň - jih	68 100	510	0,75%	821	62,1%
Pardubice	160 987	1 080	0,67%	1 734	62,3%
Plzeň - sever	73 215	611	0,83%	980	62,3%
Žďár nad Sázavou	125 407	601	0,48%	963	62,4%
Chrudim	105 240	433	0,41%	691	62,7%
Brno	376 172	5 247	1,39%	8 373	62,7%
Liberec	159 006	2 459	1,55%	3 917	62,8%
Jihlava	108 413	688	0,63%	1 088	63,2%
Trutnov	120 777	1 263	1,05%	1 963	64,3%
Náchod	112 714	1 290	1,14%	1 998	64,6%
Olomouc	224 613	1 704	0,76%	2 639	64,6%
Ústí nad Labem	117 780	1 787	1,52%	2 755	64,9%
Jindřichův Hradec	92 887	542	0,58%	832	65,1%
České Budějovice	178 201	1 804	1,01%	2 753	65,5%
Praha - západ	83 089	1 661	2,00%	2 531	65,6%
Benešov	93 156	864	0,93%	1 278	67,6%
Svitavy	102 667	583	0,57%	862	67,6%
Semily	75 355	851	1,13%	1 258	67,6%
Písek	70 550	393	0,56%	578	68,0%
Nový Jičín	159 925	955	0,60%	1 386	68,9%
Nymburk	84 132	1 078	1,28%	1 561	69,1%
Jičín	77 761	633	0,81%	915	69,2%
Chomutov	124 979	1 709	1,37%	2 363	72,3%
Karviná	279 436	4 073	1,46%	5 594	72,8%
Kutná Hora	73 628	571	0,78%	773	73,9%
Teplice	126 098	2 102	1,67%	2 827	74,4%
Havlíčkův Brod	95 040	387	0,41%	520	74,4%
Znojmo	114 048	733	0,64%	974	75,3%
Prachatice	51 369	500	0,97%	663	75,4%
Kroměříž	108 053	499	0,46%	656	76,1%
Šumperk	126 567	790	0,62%	1 033	76,5%
Pelhřimov	72 984	517	0,71%	674	76,7%
Louny	86 020	901	1,05%	1 105	81,5%
Prostějov	109 890	756	0,69%	927	81,6%
Jablonec nad Nisou	88 154	1 535	1,74%	1 865	82,3%
Most	117 196	1 465	1,25%	1 710	85,7%
Opava	181 405	721	0,40%	836	86,2%
Cheb	88 738	3 435	3,87%	3 871	88,7%
Klatovy	88 043	903	1,03%	1 006	89,8%
Česká Lípa	105 669	1 577	1,49%	1 754	89,9%

okres	SLDB 2001 (1.3.2001)			CPP (31.12.2000)	podíl SLDB 2001/CPP
	počet obyvatel	počet imigrantů	%		
Rychnov nad Kněžnou	78 914	708	0,90%	782	90,5%
Tábor	102 828	558	0,54%	595	93,8%
Jeseník	42 413	354	0,83%	376	94,1%
Děčín	133 887	2 416	1,80%	2 437	99,1%
Bruntál	105 139	662	0,63%	653	101,4%
Domažlice	58 844	823	1,40%	748	110,0%
Česká republika	10 230 060	124 668	1,22%	200 951	62,0%

pramen: www.czso.cz, vlastní výpočty

Příloha 5: Katastrální území v Praze

pramen: www.czso.cz

Příloha 6: Pražská katastrální území s podíly imigrantů podle vybraných občanství

katastrální území	počet obyvatel	podíl imigrantů celkem	podíl (%) skupin imigrantů podle občanství (1.3.2001)					
			Slovensko	Čína	Rusko	Ukrajina	Vietnam	USA
Běchovice	1 538	2,47%	1,30	3,90	2,60	8,45	0,65	0,00
Benice	358	3,91%	0,00	0,00	22,35	0,00	0,00	0,00
Bohnice	18 834	1,93%	3,66	0,11	2,34	2,34	2,87	0,21
Braník	18 445	2,67%	2,33	0,65	3,80	5,31	3,52	0,70
Břevnov	24 459	5,37%	13,61	0,37	5,68	4,01	1,06	1,59
Březiněves	667	2,10%	0,00	0,00	0,00	14,99	3,00	0,00
Bubeneč	22 296	2,93%	2,69	0,36	6,28	2,87	0,04	2,24
Čakovice	4 023	1,19%	3,23	2,49	1,24	0,75	0,50	0,00
Černý Most	18 868	4,53%	4,24	3,82	3,82	5,88	8,96	0,00
Čimice	6 828	2,77%	3,66	3,22	4,83	4,98	1,03	0,44
Ďáblice	2 196	2,78%	1,82	1,82	4,55	8,65	3,19	0,00
Dejvice	23 211	4,52%	3,92	0,82	4,22	2,20	0,26	5,47
Dolní Chabry	2 483	2,98%	2,01	2,82	6,44	5,24	5,64	0,00
Dolní Měcholupy	1 154	5,98%	7,80	6,93	9,53	2,60	24,26	0,87
Dolní Počernice	1 751	0,69%	1,14	0,00	0,00	1,71	0,00	0,00
Dubeč	1 997	2,35%	1,50	2,00	5,01	4,01	0,00	0,00
Háje	23 105	2,43%	1,99	0,74	3,42	3,03	5,11	0,13
Hájek u Uhříněvsi	289	0,69%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hloubětín	10 798	3,58%	7,22	0,19	2,13	5,65	0,83	1,30
Hlubočepy	20 662	3,47%	3,78	0,82	7,02	4,65	2,42	0,53
Hodkovičky	3 366	3,54%	3,57	0,00	6,24	3,57	4,46	0,30
Holešovice	34 143	2,47%	3,16	0,53	1,85	3,49	1,17	1,08
Holyně	335	1,19%	2,99	2,99	0,00	0,00	0,00	0,00
Horní Měcholupy	12 012	1,59%	3,16	0,67	2,33	1,67	2,75	0,08
Horní Počernice	13 036	1,34%	3,15	0,38	0,69	3,68	0,08	0,23
Hostavice	1 225	2,94%	1,63	4,08	13,06	6,53	0,00	0,00
Hostivař	15 398	2,30%	3,38	2,86	1,75	2,92	2,79	0,19
Hradčany	2 313	3,42%	5,62	0,00	0,86	0,00	0,43	5,62
Hrdlořezy	366	0,55%	2,73	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Chodov	58 140	2,41%	3,34	0,95	2,92	3,08	3,96	0,38
Cholupice	420	4,29%	21,43	0,00	0,00	9,52	0,00	0,00
Jinonice	2 962	12,59%	14,18	1,69	18,57	48,95	4,39	1,69
Josefov	1 997	4,11%	1,50	0,00	0,50	1,50	0,00	8,51
Kamýk	21 256	1,94%	2,54	0,66	2,31	2,31	4,09	0,19
Karlín	12 326	2,05%	2,52	0,08	1,70	3,41	0,00	0,81
Kbely	4 592	3,01%	4,57	0,00	1,52	16,77	1,96	0,44
Kláňovice	2 578	1,78%	3,10	1,16	1,55	2,72	0,00	0,78
Kobylisy	29 299	1,62%	1,91	1,02	2,63	2,53	0,44	0,51
Koloděje	832	0,96%	2,40	0,00	3,61	1,20	0,00	0,00
Kolovraty	1 664	3,61%	3,61	0,00	3,00	5,41	4,81	0,60
Komořany	1 742	3,10%	7,46	0,00	1,15	7,46	9,18	1,15
Košíře	13 421	2,83%	3,35	0,30	2,31	4,40	0,75	0,75
Královice	263	3,04%	19,01	0,00	11,41	0,00	0,00	0,00
Krč	26 978	2,65%	3,45	1,11	3,37	2,78	2,82	1,11
Křeslice	340	2,94%	2,94	0,00	8,82	0,00	11,76	0,00
Kunratice	5 470	13,11%	66,54	2,19	5,30	6,58	14,63	0,18
Kyje	6 249	3,22%	2,72	2,24	4,96	5,60	8,96	0,00
Lahovice	390	4,62%	0,00	0,00	0,00	7,69	30,77	2,56
Letňany	14 275	2,21%	2,87	1,05	0,35	2,38	5,95	0,28
Lhotka	6 078	2,78%	5,26	3,62	2,30	3,29	6,58	0,33

katastrální území	počet obyvatel	podíl imigrantů celkem	podíl (%) skupin imigrantů podle občanství (1.3.2001)					
			Slovensko	Čína	Rusko	Ukrajina	Vietnam	USA
Liboc	4 430	3,14%	3,61	0,68	3,39	4,29	0,68	3,61
Libuš	3 855	5,50%	2,08	3,89	1,56	9,86	29,31	0,52
Lipany	92	0,00%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lipence	1 531	2,02%	2,61	0,00	0,65	9,80	1,96	0,65
Lochkov	582	1,03%	5,15	0,00	0,00	1,72	0,00	0,00
Lysolaje	810	3,21%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,94
Malá Chuchle	137	4,38%	7,30	0,00	0,00	0,00	29,20	0,00
Malá Strana	6 809	2,92%	2,50	0,59	0,29	0,59	0,00	6,32
Malešice	9 560	2,36%	8,47	0,31	1,88	3,35	0,73	0,31
Michle	20 242	2,53%	3,75	0,74	2,07	6,13	2,62	0,15
Miškovice	976	1,54%	7,17	5,12	0,00	2,05	0,00	0,00
Modřany	30 872	2,26%	1,91	1,33	2,14	3,53	5,47	1,00
Motol	3 379	4,97%	29,59	0,00	2,96	4,44	0,59	1,18
Nebušice	2 276	17,53%	7,03	0,00	12,74	10,98	0,00	30,76
Nedvězí u Říčan	232	4,74%	0,00	0,00	0,00	38,79	0,00	4,31
Nové Město	28 113	2,98%	6,55	0,11	1,71	1,89	0,18	2,74
Nusle	35 339	2,31%	2,94	0,65	1,84	3,93	1,98	1,10
Petrovice	5 990	2,99%	1,50	2,00	0,67	4,51	7,01	0,17
Písnice	4 010	1,80%	0,75	0,25	0,50	1,00	8,48	1,50
Pitkovice-Uhříněves	153	2,61%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Podolí	13 403	3,14%	3,21	1,04	3,73	3,06	2,39	1,49
Prosek	15 293	2,08%	1,63	1,05	3,79	4,77	1,37	0,39
Přední Kopanina	438	14,16%	6,85	0,00	0,00	29,68	0,00	18,26
Radlice	1 632	2,02%	1,84	1,84	1,84	0,61	0,00	0,61
Radotín	7 089	3,16%	2,40	0,00	1,13	14,25	6,63	0,42
Řeporyje	2 174	2,71%	2,30	0,00	0,92	12,88	0,92	0,92
Řepy	23 252	3,46%	4,17	0,99	4,21	4,34	3,66	0,22
Ruzyně	7 902	2,63%	2,78	0,63	2,28	1,52	0,51	1,14
Satalice	1 348	3,26%	1,48	8,16	2,23	4,45	8,16	1,48
Šeberov	1 644	4,62%	3,04	0,00	2,43	5,47	24,33	0,00
Sedlec	739	8,39%	6,77	0,00	12,18	39,24	0,00	2,71
Slivenec	1 659	1,27%	0,60	0,00	2,41	0,00	0,60	0,60
Smíchov	33 624	3,12%	4,94	0,18	2,74	4,34	0,27	2,05
Sobín	331	3,93%	3,02	0,00	0,00	9,06	0,00	3,02
Staré Město	10 531	3,45%	3,23	0,00	1,14	1,71	0,00	5,32
Štěrboholy	940	6,49%	5,32	15,96	7,45	0,00	22,34	0,00
Stodůlky	52 101	5,00%	4,15	1,75	11,44	6,01	3,59	0,63
Strašnice	36 595	2,12%	2,79	0,71	2,79	3,69	0,60	0,74
Střešovice	6 918	6,13%	3,47	0,72	2,75	2,60	0,14	20,53
Střížkov	13 866	2,19%	1,44	1,59	3,03	5,55	1,37	0,29
Suchdol	4 533	4,04%	4,85	1,32	5,96	3,97	0,00	5,96
Točná	566	2,65%	0,00	0,00	10,60	7,07	0,00	0,00
Třebonice	388	3,09%	10,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Třeboradice	682	1,76%	4,40	8,80	0,00	0,00	1,47	0,00
Troja	12 816	4,16%	9,60	0,70	8,04	4,76	2,03	1,48
Uhříněves	4 187	1,17%	2,63	0,00	0,00	1,67	0,72	1,43
Újezd nad Lesy	7 116	1,43%	3,93	0,98	1,97	0,98	0,00	0,00
Újezd u Průhonick	1 788	10,23%	2,80	3,91	12,86	10,07	15,10	3,91
Veleslavín	6 137	4,33%	2,77	1,30	12,22	7,01	0,65	0,49
Velká Chuchle	1 612	6,82%	4,96	2,48	7,44	24,81	0,00	2,48
Vinohrady	54 516	3,09%	3,38	0,48	2,62	2,33	0,37	4,15

katastrální území	počet obyvatel	podíl imigrantů celkem	podíl (%) skupin imigrantů podle občanství (1.3.2001)					
			Slovensko	Čína	Rusko	Ukrajina	Vietnam	USA
Vokovice	11 031	2,85%	2,63	0,36	6,53	1,90	0,00	2,27
Vršovice	37 301	2,25%	2,87	0,64	2,36	4,13	0,67	0,99
Vysočany	8 019	4,40%	5,24	1,75	5,99	8,36	2,24	1,25
Vyšehrad	1 731	4,97%	12,13	0,00	0,58	6,93	0,58	2,89
Záběhlice	32 739	2,14%	2,90	1,50	1,86	4,25	1,92	0,49
Zadní Kopanina	71	0,00%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zbraslav	7 448	2,36%	3,49	0,00	0,67	6,58	3,36	1,61
Žižkov	55 401	2,73%	6,53	0,63	2,00	4,68	0,45	1,50
Zličín	2 678	1,87%	2,24	2,99	1,87	4,48	0,37	0,00
Praha celkem	1 169 106	3,02%	4,33	0,97	3,42	4,18	2,33	1,41

pramen: SLDB 2001

Příloha 7: Pražská katastrální území s počty imigrantů podle zkoumaných občanství podle SLDB 2001

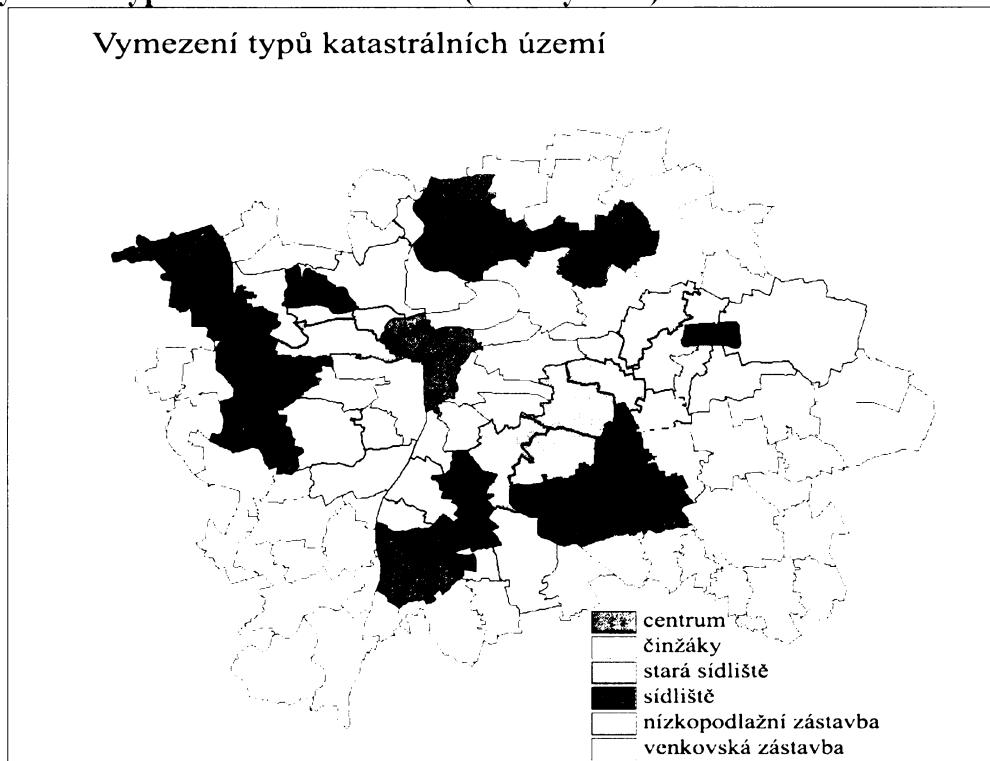
katastrální území	počet obyvatel	počet imigrantů	Slovensko	Čína	Rusko	Ukrajina	Vietnam	USA
Běchovice	1 538	38	2	6	4	13	1	0
Benice	358	14	0	0	8	0	0	0
Bohnice	18 834	363	69	2	44	44	54	4
Braník	18 445	492	43	12	70	98	65	13
Břevnov	24 459	1 313	333	9	139	98	26	39
Březiněves	667	14	0	0	0	10	2	0
Bubeneč	22 296	653	60	8	140	64	1	50
Čakovice	4 023	48	13	10	5	3	2	0
Černý Most	18 868	854	80	72	72	111	169	0
Čimice	6 828	189	25	22	33	34	7	3
Ďáblice	2 196	61	4	4	10	19	7	0
Dejvice	23 211	1 050	91	19	98	51	6	127
Dolní Chabry	2 483	74	5	7	16	13	14	0
Dolní Měcholupy	1 154	69	9	8	11	3	28	1
Dolní Počernice	1 751	12	2	0	0	3	0	0
Dubeč	1 997	47	3	4	10	8	0	0
Háje	23 105	561	46	17	79	70	118	3
Hájek u Uhříněvsi	289	2	0	0	0	0	0	0
Hloubětín	10 798	387	78	2	23	61	9	14
Hlubočepy	20 662	717	78	17	145	96	50	11
Hodkovičky	3 366	119	12	0	21	12	15	1
Holešovice	34 143	843	108	18	63	119	40	37
Holyně	335	4	1	1	0	0	0	0
Horní Měcholupy	12 012	191	38	8	28	20	33	1
Horní Počernice	13 036	175	41	5	9	48	1	3
Hostavice	1 225	36	2	5	16	8	0	0
Hostivař	15 398	354	52	44	27	45	43	3
Hradčany	2 313	79	13	0	2	0	1	13
Hrdlořezy	366	2	1	0	0	0	0	0
Chodov	58 140	1 399	194	55	170	179	230	22
Cholupice	420	18	9	0	0	4	0	0
Jinonice	2 962	373	42	5	55	145	13	5
Josefov	1 997	82	3	0	1	3	0	17
Kamýk	21 256	413	54	14	49	49	87	4

katastrální území	počet obyvatel	počet imigrantů	Slovensko	Čína	Rusko	Ukrajina	Vietnam	USA
Karlín	12 326	253	31	1	21	42	0	10
Kbely	4 592	138	21	0	7	77	9	2
Klánovice	2 578	46	8	3	4	7	0	2
Kobylisy	29 299	476	56	30	77	74	13	15
Koloděje	832	8	2	0	3	1	0	0
Kolovraty	1 664	60	6	0	5	9	8	1
Komořany	1 742	54	13	0	2	13	16	2
Košíře	13 421	380	45	4	31	59	10	10
Královice	263	8	5	0	3	0	0	0
Krč	26 978	715	93	30	91	75	76	30
Křeslice	340	10	1	0	3	0	4	0
Kunratice	5 470	717	364	12	29	36	80	1
Kyje	6 249	201	17	14	31	35	56	0
Lahovice	390	18	0	0	0	3	12	1
Letňany	14 275	316	41	15	5	34	85	4
Lhotka	6 078	169	32	22	14	20	40	2
Libeň	27 506	946	236	51	92	185	44	25
Liboc	4 430	139	16	3	15	19	3	16
Libuš	3 855	212	8	15	6	38	113	2
Lipany	92	0	0	0	0	0	0	0
Lipence	1 531	31	4	0	1	15	3	1
Lochkov	582	6	3	0	0	1	0	0
Lysolaje	810	26	0	0	0	0	0	4
Malá Chuchle	137	6	1	0	0	0	4	0
Malá Strana	6 809	199	17	4	2	4	0	43
Malešice	9 560	226	81	3	18	32	7	3
Michle	20 242	512	76	15	42	124	53	3
Miškovice	976	15	7	5	0	2	0	0
Modřany	30 872	698	59	41	66	109	169	31
Motol	3 379	168	100	0	10	15	2	4
Nebušice	2 276	399	16	0	29	25	0	70
Nedvězí u Říčan	232	11	0	0	0	9	0	1
Nové Město	28 113	838	184	3	48	53	5	77
Nusle	35 339	816	104	23	65	139	70	39
Petrovice	5 990	179	9	12	4	27	42	1
Písnice	4 010	72	3	1	2	4	34	6
Pitkovice	156	4	0	0	0	0	0	0
Podolí	13 403	421	43	14	50	41	32	20
Prosek	15 293	318	25	16	58	73	21	6
Přední Kopanina	438	62	3	0	0	13	0	8
Radlice	1 632	33	3	3	3	1	0	1
Radotín	7 089	224	17	0	8	101	47	3
Ruzyně	7 902	208	22	5	18	12	4	9
Řeporyje	2 174	59	5	0	2	28	2	2
Řepy	23 252	804	97	23	98	101	85	5
Satalice	1 348	44	2	11	3	6	11	2
Sedlec	739	62	5	0	9	29	0	2
Slivenec	1 659	21	1	0	4	0	1	1
Smíchov	33 624	1 048	166	6	92	146	9	69
Sobín	331	13	1	0	0	3	0	1
Staré Město	10 531	363	34	0	12	18	0	56
Stodůlky	52 101	2 604	216	91	596	313	187	33
Strašnice	36 595	775	102	26	102	135	22	27

katastrální území	počet obyvatel	počet imigrantů	Slovensko	Čína	Rusko	Ukrajina	Vietnam	USA
Střešovice	6 918	424	24	5	19	18	1	142
Střížkov	13 866	303	20	22	42	77	19	4
Suchdol	4 533	183	22	6	27	18	0	27
Šeberov	1 644	76	5	0	4	9	40	0
Štěrboholy	940	61	5	15	7	0	21	0
Točná	566	15	0	0	6	4	0	0
Troja	12 816	533	123	9	103	61	26	19
Třebonice	388	12	4	0	0	0	0	0
Třeboradice	682	12	3	6	0	0	1	0
Uhříněves	4 187	49	11	0	0	7	3	6
Újezd nad Lesy	7 116	102	28	7	14	7	0	0
Újezd u Průhonic	1 788	183	5	7	23	18	27	7
Veleslavín	6 137	266	17	8	75	43	4	3
Velká Chuchle	1 612	110	8	4	12	40	0	4
Vinohrady	54 516	1 682	184	26	143	127	20	226
Vinoř	2 542	47	9	9	2	12	0	1
Vokovice	11 031	314	29	4	72	21	0	25
Vršovice	37 301	839	107	24	88	154	25	37
Vysočany	8 019	353	42	14	48	67	18	10
Vyšehrad	1 731	86	21	0	1	12	1	5
Záběhlice	32 739	702	95	49	61	139	63	16
Zadní Kopanina	71	0	0	0	0	0	0	0
Zbraslav	7 448	176	26	0	5	49	25	12
Zličín	2 678	50	6	8	5	12	1	0
Žižkov	55 401	1 512	362	35	111	259	25	83
Praha celkem	1 169 106	35 267	5 068	1 134	3 997	4 891	2721	1649

pramen: SLDB 2001

Příloha 8: Vymezení typů katastrálních území (Železný 2002)

pramen: Železný 2002:14

Příloha 9: Přehled typů katastrálních území (Železný 2002)

<i>typ katastrálního území</i>	<i>centrum</i>	<i>činžáky</i>	<i>stará sídliště</i>	<i>sídliště</i>	<i>nízkopodlažní zástavba</i>
výčet příslušných katastrálních území	Hradčany	Bubeneč	Michle	Bohnice	Braník
	Josefov	Holešovice	Břevnov	Černý Most	Čakovice
	Malá Strana	Karlín	Hloubětín	Čimice	Dejvice
	Nové Město	Košíře	Strašnice	Háje	Dolní Měcholupy
	Staré Město	Libeň	Záběhlice	Horní Měcholupy	Dolní Počernice
	Vyšehrad	Nusle	Malešice	Hostivař	Hlubočepy
		Smíchov		Chodov	Hodkovičky
		Vinohrady		Kamýk	Horní Počernice
		Vršovice		Kobylisy	Hostavice
		Vysočany		Krč	Hrdlořezy
		Žižkov		Letňany	Jinonice
				Lhotka	Kbely
				Modřany	Kunratice
				Motol	Kyje
				Petrovice	Liboc
				Prosek	Libuš
				Ruzyně	Podolí
				Řepy	Radlice
				Stodůlky	Sedlec
				Střížkov	Střešovice
				Troja	Štěrboholy
				Vokovice	Veleslavín

pramen: Železný 2002:15

Příloha 10: Dotazník

A. Kultura

1. Jak dlouho bydlíte v Praze?
2. Jak dlouho ještě chcete v Praze bydlet?
3. Potom
 - migrace zpátky do mateřské země?
 - migrace do jiné země?
 - migrace do jiné části České republiky?
4. Pobýval jste dlouhodobě ještě někde jinde, než v Praze?

5. Jak mnoho cítíte, že je Vaše mateřská kultura odlišná od české?

velmi málo	málo	středně	mnoho	velmi mnoho
------------	------	---------	-------	-------------

V čem konkrétně je odlišná? Znaky kulturyjídlo, ošacení, zvyky, ...

6. Jak moc jste byl nucen změnit své zvyky potom, co jste se usadil v Praze?

nijak	málo	středně	mnoho	úplně
-------	------	---------	-------	-------

7. Které konkrétně a jak?

8. Co bylo nejtěžší změnit?

9. Na co jste si doposud nemohl zvyknout?

10. Zvykl jste si žít v Praze?

ANO	NE	Nevím
-----	----	-------

.....

11. Máte děti?

ANO	NE
-----	----

.....

12. Pokud ano, přejete si, aby vyrůstaly v Praze?

13. Pokud máte děti, do jaké školy chodí? Vyučuje se na škole v češtině? Odpovídá jejich věk třídě, do které chodí?

14. Chtěl byste mít a udržovat těsnější kontakty s českou společností?

Jaké kontakty? V jaké podobě?

15. Chtěl byste si zachovat svou kulturní identitu?

16. Máte zájem naučit se češtinu a komunikovat v ní?

ANO	NE
-----	----

17. Proč?

.....

18. Chcete se tedy vydat cestou:

asimilace – kulturní, jazykové splnutí s českou populací

integrace – udržování kontaktů a vazeb na českou společnost, ale zároveň zachování svých kulturních odlišností

separace/segregace – výrazné omezení styků s českou společností a udržování kontaktů jen s příslušníky stejné národnosti (jak z vlastního popudu, tak vynuceně)

marginalizace – nekomunikace s majoritní populací, ztráta svých kulturních specifik

19. Chtěl jste se touto cestou vydat, jen co jste se přesunul do Prahy?

20. Liší se vámi zvolená cesta nějak od Vašeho současného stavu?

21. Získal někdo z Vaší rodiny/přátel české občanství?

ANO	NE
-----	----

B. Kontakty

22. Měl jste před přestěhováním do Prahy v Praze nějakého přítele?

Ano, českého přítele	
Ano, přítele stejné národnosti	
Ano, přítele jiné národnosti než české a mojí	
Ne	

.....

23. Pokud ano, využil jste při přestěhování do Prahy jeho/jejich pomoci?

ANO	NE
-----	----

24. Pokud ano, kterou konkrétně?

25. Máte nyní mezi občany Česka někoho, komu můžete důvěřovat?

ANO	NE
-----	----

26. Jestli ano, jak často se s ním/nimi stýkáte/mluvíte?

Jednou za měsíc	
Max. 1x týdně	
2x-3x týdně	
Skoro každý den	
denně	

Při jaké příležitosti? Kde?

27. Stýkáte se s přáteli/příslušníky stejné národnosti?

max. 1x týdně	
2x-3x týdně	
Skoro každý den	
denně	

Při jaké příležitosti? Kde?

28. Jste členem nějakého zájmového klubu, asociace krajanů apod.?

ANO	NE
-----	----

29. Pokud ano, jakých? Jsou v nich zastoupeni i příslušníci majoritní společnosti?

.....

30. Využil jste někdy pomoci, která by Vám napomohla lepšímu soužití s českou společností?

ANO	NE
-----	----

31. Pokud ano, byl poskytovatel pomoci stát, nevládní organizace, nebo někdo jiný?

.....

32. Jsou Vaši sousedé v domě/bytě/okolí Češi?

V bytě	
Ano, ze 100 %	
Z většiny ano	
Češi tvoří menšinu	
Ne	
Absolutní počet	

V domě	
Ano, ze 100 %	
Z většiny ano	
Češi tvoří menšinu	
Ne	
Absolutní počet (odhad)	

V dosahu do 5 minut chůze	
Ano, ze 100 %	
Z většiny ano	
Češi tvoří menšinu	
Ne	

33. Jsou vaši sousedé v domě/bytě příslušníci stejné národnosti?

V bytě	
Ano, ze 100 %	
Z většiny ano	
Příslušníci stejné národnosti tvoří menšinu	
Ne, sousedé jsou z většiny přísl. jiné národnosti. Jakých.....	
Absolutní počet příslušníků stejné národnosti	
Absolutní počet příslušníku jiných národností	

V domě	
Ano, ze 100 %	
Z většiny ano	
Příslušníci stejné národnosti tvoří menšinu	
Ne, sousedé jsou z většiny příslušníci jiné národnosti	
Odhad absolutního počet příslušníků stejné národnosti	
Odhad absolutního počtu příslušníků jiných národností	

V dosahu do 5 minut chůze	
Ano, ze 100 %	
Z většiny ano	
Příslušníci stejné národnosti tvoří menšinu	
Ne, sousedé jsou z většiny příslušníci jiné národnosti	
Odhad absolutního počet příslušníků stejné národnosti	
Odhad absolutního počtu příslušníků jiných národností	

C. Práce

34. Jak jste získal Vaše první a poslední pracovní místo v Praze?

První	Poslední
Přes inzerát	Přes inzerát
Přes doporučení přítele	Přes doporučení přítele
Přes zaměstnavatele	Přes zaměstnavatele
Jinak (uveďte)	Jinak (uveďte)
Byl jsem stále nezaměstnaný	Nyní nezaměstnaný

35. Měl jste, nebo máte při hledání pracovního místa nějaké problémy?

ANO NE

36. Pokud ano, jaké?

37. Jaké je Vaše současné zaměstnání + přesná profese v současném hlavním zaměstnání v ČR?

Zákonodárce, ředitel firmy, manažer	
Vědec, architekt, technický inženýr	
Učitel, vychovatel	
Úředník	
Prodavač, pracovník v obchodě	
Průvodce, pracovník ve službách (kuchař, číšník, ...)	
Řemeslník, opravář, zpracovatel (pekař, ...)	
Obsluha strojů a zařízení	
Dělník a pomocný pracovník ve stavebnictví, průmyslu	
Jiné	

Vlastní charakteristika:

38. Myslíte, že Vaše současná profese odpovídá Vašim schopnostem?

39. Myslíte si, že Vaše profese je adekvátně finančně ohodnocena?

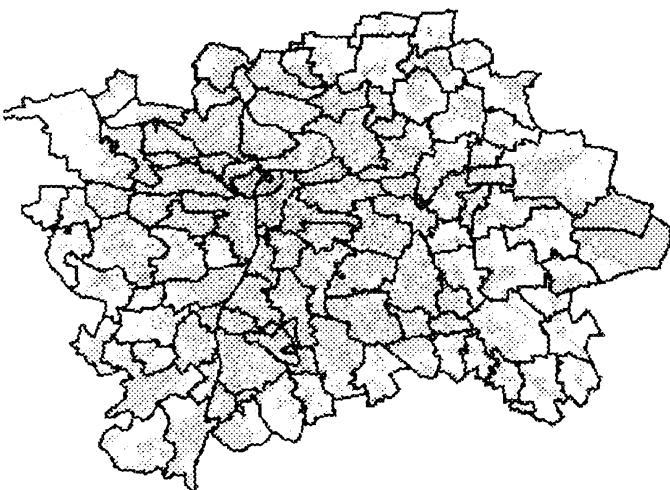
D. Spokojenost

40. Co byste na svých životních podmínkách zlepšil?

41. Chtěl byste žít v jiné části Prahy?

42. Pokud ano, proč?

43. Ve které části Prahy byste chtěl žít? V jakém typu bydlení?

Osobní vlastnictví	
Družstevní	
Podnájem	
Jiné (uveďte jaké)	

44. Jaké jsou bariéry, které vám brání v přestěhování se do jiné části Prahy?
(přátelé, rodina, práce, strach, ...)

45. Líbí se vám prostředí, ve kterém žijete?
dům

ulice

nejbližší okolí

46. Co se vám na něm líbí/nelíbí? Vyjmenujte hlavní klady a záporu
dům

ulice

- nejbližší okolí

47. Byl jste někdy otevřeně napaden kvůli tomu, že jste cizinec?

Na ulici	Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Téměř vždy
Ve vašem zaměstnání	Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Téměř vždy
Na úřadě. Jakém?	Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Téměř vždy
V restauraci/hospodě	Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Téměř vždy
V kulturním zařízení	Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Téměř vždy
Jinde.....	Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Téměř vždy

Bylo to slovně, fyzicky?? Rozvést...

48. Stalo se Vám někdy, že Vás nechtěli pustit do klubu/hospody/restaurace?

Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Stává se to téměř vždy
-------	-------------------	-------	------------------------

49. Pokud alespoň jednou ano, proč si myslíte, že tomu tak bylo?

50. Stalo se vám, že vás v restauraci/hospodě nechtěli obsloužit?

Nikdy	Jednou až dvakrát	Občas	Stává se to téměř vždy
-------	-------------------	-------	------------------------

51. Myslíte si na základě vlastní zkušenosti, nebo z doslechu, že úřady svou činností odrazují imigranty od života v Česku?

E. Mateřská země

52. Udržujete kontakty s rodinou nebo přáteli v rodné zemi?

53. Pokud ano, jaké kontakty? Specifikovat

54. Stýská se vám někdy po rodné zemi?

55. Ze které části/regionu mateřské země pocházíte?

56. Z jak velkého sídla pocházíte?

57. Kde je toto sídlo umístěno?

V zázemí většího města	
Relativně izolované v krajině	
Konurbovaná/vysoko urbanizovaná oblast	
Jinde.....	

58. Myslite si, že Váš způsob života v mateřské zemi usnadnil Vaší adaptaci v prostředí Prahy?

Rozvést

2. část - vyplňuje respondent sám

A. Kultura

1. Znáte melodii české hymny?

ANO	NE	Z části
-----	----	---------

2. Pokud ano, umíte její text?

ANO	NE	Z části
-----	----	---------

3. Které/á zvíře/zvířata je/sou zobrazeno na českém státním znaku?

Medvěd	☐
Lev	☐
Orlice	☐
Jiné	☐
Nevím	☐

B. Bydlení

4. Místo trvalého bydliště (region, město či obec - v případě Prahy zapište městskou část)

5. Druh vlastnictví bydlení:

Osobní vlastnictví	☐
Družstevní	☐
Podnájem	☐
Jiné (uveďte jaké)	☐

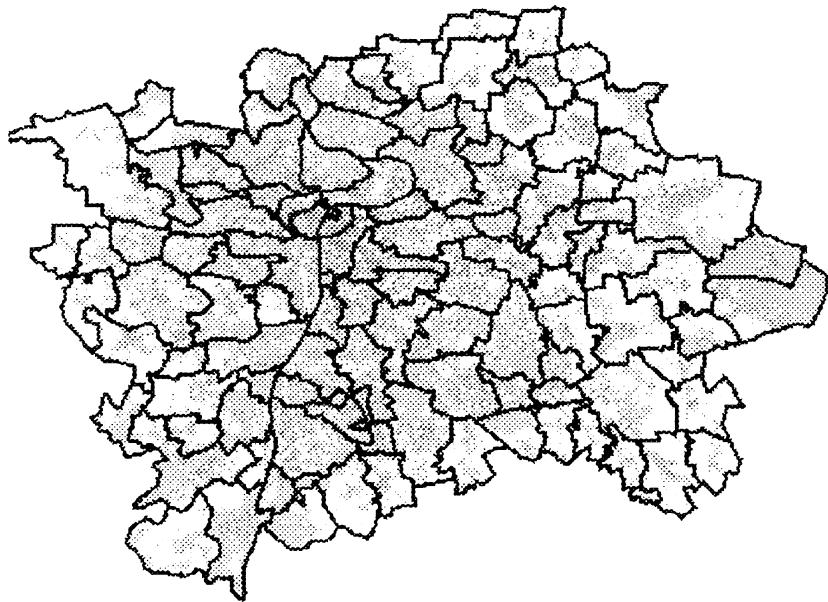
6. Bydlíte v

Rodinný dům	☐
Byt v činžovním domě (staré zástavbě)	☐
Byt v panelovém domě	☐
Jiný (uveďte jaký)	☐

7. Bydlíte na stejném místě, ve kterém jste bydlel, když jste se přestěhoval do Prahy?

ANO	NE
-----	----

8. Jestli NE, tak odkud kam jste se přestěhoval?

9. Jak jste v Praze získal současné ubytování? Rozvést.

Přes inzerát	
Na doporučení přítele	
Přes zaměstnavatele	
Jinak (uveďte jak)	

10. Měl jste při získávání ubytování nějaké problémy?

ANO	NE
-----	----

11. Pokud ano, které?

12. Kolik informací jste měl o podmínkách života v lokalitě, kde žijete?

Bytové podmínky	Dost informací	Velmi málo	Žádné
Doprava	Dost informací	Velmi málo	Žádné
Životní prostředí v okolí	Dost informací	Velmi málo	Žádné
Obyvatelé v místě bydliště	Dost informací	Velmi málo	Žádné

C. Práce

13. Kolik máte nyní zaměstnání?

Žádné	Jedno	Dvě a více
-------	-------	------------

14. Jaký máte hrubý příjem ze všech činností?

5 000 – 9 999	
10 000 – 14 999	
15 000 – 19 999	
20 000 – 29 999	
30 000 – 39 999	
Nad 40 000	
Jsem nezaměstnaný	

15. Založil jste zde firmu?

ANO	NE
-----	----

16. Pracujete ve firmě?

17. Jaký je obor její činnosti?

18. Pokud ano, jsou její členové příslušníci stejné národnosti?

Ano, ze 100 %	
Z většiny ano	
Z většiny ne	
Jsem ve firmě jediný cizinec	

19. Kolik pracuje ve firmě příslušníků stejné národnosti?

D. Spokojenost

20. Jak jste nyní spokojen se svým životem v Praze v následujících oblastech?

Šípknice od 1 do 5, kdy 1 znamená úplně spokojen a 5 zcela nespokojen

Velikost a vybavení bytu	1	2	3	4	5
Zaměstnání	1	2	3	4	5
Finanční příjmy	1	2	3	4	5
Jednání s úřady	1	2	3	4	5
Možnosti kulturního využití	1	2	3	4	5
Místo bydliště	1	2	3	4	5
Vztahy se sousedy	1	2	3	4	5
Vztahy s přáteli	1	2	3	4	5
Finanční zajištění rodiny	1	2	3	4	5
Přístup k informacím (tisk, televize, ...)	1	2	3	4	5
Svůj celkový život v Česku	1	2	3	4	5

21. Jak jste byl spokojen se svým životem v mateřské zemi?

Stupnice od 1 do 5, kdy 1 znamená úplně spokojen a 5 zcela nespokojen

Velikost a vybavení bytu	1	2	3	4	5
Zaměstnání	1	2	3	4	5
Finanční příjmy	1	2	3	4	5
Jednání s úřady	1	2	3	4	5
Možnosti kulturního využití	1	2	3	4	5
Místo bydliště	1	2	3	4	5
Vztahy se sousedy	1	2	3	4	5
Vztahy s přáteli	1	2	3	4	5
Finanční zajištění rodiny	1	2	3	4	5
Přístup k informacím (tisk, televize, ...)	1	2	3	4	5
Svůj celkový život	1	2	3	4	5

22. Vaše osobní zkušenosti s občany Česka a českou společností jsou celkově převážně

Pozitivní	
Negativní	
Nedokáži posoudit	
Žádné	

23. Vaše osobní zkušenosti s příslušníky jiných etnických a národnostních skupin jsou celkově převážně

Pozitivní	
Negativní	
Nedokáži posoudit	
Žádné	

Rozvést konkrétně:

F. Základní informace

1. Věk

2. Rodinný stav – můžete zaškrtnout více položek

Svobodný	Žije s partnerkou/partnerem	Ženatý	Rozvedený	Vdovec
----------	-----------------------------	--------	-----------	--------

3. Dosažené vzdělání

Základní	Učňovské	Střední bez mat.	Střední s maturitou	Vysokoškolské	Postgraduální
----------	----------	------------------	---------------------	---------------	---------------

4. Myšlenkový proud, náboženství

Nevěřící	
Římskokatolická církev	
Protestantismus	
Pravoslavná církev	
Hinduismus	
Buddhismus	
Jiné	

5. Počet členů s vámi žijících ve společné domácnosti

Rodinní příslušníci	<input type="text"/>	Ostatní	<input type="text"/>
---------------------	----------------------	---------	----------------------